

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
KURUMSAL İLETİŞİM BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARIMSAL KALKINMADA ÇİFTÇİ VE YEREL
YÖNETİM İLETİŞİMİ

Selma ALTIN

2501191523

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Ayla OKAY

İSTANBUL-2022

ÖZ

TARIMSAL KALKINMADA ÇİFTÇİ VE YEREL YÖNETİM İLETİŞİMİ

SELMA ALTIN

Ülkemizde, gelişmekte olan yeni bir sosyal bilim alanı olan tarımsal iletişim, tarım alanında yürütülen iletişim çalışmalarında, mesajların çoğaltılmasını ve bazı kitle gruplarına ulaşılmasını ya da yeniliklerin benimsenmesini kolaylaştırmak için mesajların doğru bir şekilde iletilmesini sağlamaktadır. Veri toplama, analiz, izleme-değerlendirme ve tarımsal yayım metodolojisini kullanma gibi meslek disiplinleriyle oluşan sosyal mühendisliğe dayanan tarımsal iletişim, tarımsal kalkınmaya yönelik politikaların belirlenmesinde önemli bir işleve sahiptir. Tarımın doğal kaynakların sürdürülebilirliğiyle direkt bağlantılı olması ve gıda üretimi sağlaması nedeniyle, sürdürülebilirlik ve gıda güvenliği kavramları ve bu kavramlar ekseninde yürütülen iletişim, bu bağlamda tez boyunca ele alınmıştır.

Bu çalışma, çiftçi ve yerel yönetim arasındaki iletişime odaklanarak, sürdürülebilir bir tarımsal kalkınma sisteminin kurgusunu, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin "Başka Bir Tarım Mümkün" modeli üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu nitel araştırma ile çiftçiler ve yerel yönetim arasındaki iletişim ve etkileşim düzeyi konusunda bilginin artırılarak, ülkemizdeki tarımsal iletişim akademik literatüründeki mevcut boşluğun azaltılması hedeflenmektedir. Çalışmada yöntem olarak, literatür taraması yapılmış, yerel yönetim tarafından uygulanan tarımsal kalkınma politikaları ve tarımsal iletişim uygulamaları incelenmiş ve bu uygulamalar konusunda çiftçilerin fikir ve yaklaşımlarının değerlendirilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde üretim yapan 10 çiftçi/üretici kooperatif üyesi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Verilerden elde edilen bulgular sonucunda yerel yönetimlerin çiftçiler/üretici kooperatif üyeleriyle yürüttükleri iletişim

alışmalarının tarımsal kalkınmaya kayda değer etkilerinin olduğu ancak bu iletişim uygulamalarına yönelik bilgilendirme ve sonrasındaki değerlendirme eksiklikleri göz önüne alındığında, iletişim süreç yönetimi konusunda profesyonel desteğe ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Tarımsal İletişim, Tarımsal Halkla İlişkiler, Tarımsal Kalkınma, Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

COMMUNICATION BETWEEN FARMERS AND MUNICIPAL GOVERNMENT IN AGRICULTURAL DEVELOPMENT

SELMA ALTIN

Agricultural communication, a developing new field of social science in our country, ensures that messages are conveyed correctly in order to facilitate the reproduction of messages and reach some mass groups or the adoption of innovations in communication studies carried out in the field of agriculture. Agricultural communication based on social engineering formed by professional disciplines such as data collection, analysis, monitoring-evaluation, and using agricultural extension methodology has an important function in determining policies for the development of agriculture and therefore rural areas. Because agriculture is directly related to the sustainability of natural resources and provides food production, the concepts of sustainability and food safety, and the communication carried out in the axis of these concepts, are discussed throughout the thesis.

This study aims to reveal the formation of a sustainable agricultural development system through the "Another Agriculture is Possible" model of Izmir Metropolitan Municipality, with a focus on communication between farmers and the municipal government. The purpose of this qualitative research is to fill a gap in the academic literature on agricultural communication in our country by increasing knowledge about the level of communication and interaction between farmers and municipal governments. As a method in the study, a literature review was conducted, agricultural development policies and agricultural communication practices implemented by the local government were examined, and semi-structured interviews were conducted in order to evaluate the ideas and approaches of farmers to these practices. In this framework, semi-structured interviews were conducted with 10 farmers/agricultural development cooperative members who produce within the boundaries of Izmir Metropolitan Municipality. As a result of the findings obtained from the data, it was concluded that the communication activities carried out by the

local governments with the farmers/farmer cooperatives have significant effects on agricultural development, but considering the deficiencies in the information and subsequent evaluations of these communication practices, professional support is needed in the communication process management.

Keywords: Communication, Agricultural Communication, Agricultural Public Relations, Agricultural Development, Sustainability

ÖNSÖZ

Lisans mezuniyetimden yıllar sonra akademiye dönerek ülkemizde iletişim bilimlerinde henüz yer almayan bir konuda araştırma yapma cesaretini gösterdiğim için önce kendime daha sonra bana bu konuda destek olan yeğenim İlayda'ya ve diğer sevdiklerime müteşekkirim.

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü'ndeki değerli hocalarıma ve yüksek lisans öğrencilik dönemimin güzel geçmesinde çok büyük katkıları olan sevgili sınıf arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

İstediğim konuda araştırma yapmam için beni cesaretlendiren ve yolumu kılavuzlayan tez danışmanım, çok değerli hocam Prof. Dr. Ayla Okay'a gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamı, gönlüme toprak ve yaşam sevgisini koyan varlığa ve sonsuzluğa ithaf ediyorum.

SELMA ALTIN
İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TARIMSAL KALKINMA KAVRAMI VE TARIMSAL KALKINMAYI OLUŞTURAN DİNAMİKLER: TOPRAK, ÇİFTÇİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

1.1. Tarımsal Kalkınma Kavramı.....	7
1.2. Tarımsal Kalkınmada Toprağın ve Çiftçinin Önemi	8
1.3. Tarım ve Sürdürülebilir Kalkınma	12
1.3.1. Sürdürülebilirlik Kavramı	12
1.3.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Ortaya Çıkışı	14
1.3.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Kapsamı	17
1.3.4. Sürdürülebilir Kalkınma ile Sağlıklı Gıdaya Erişimin İlişkisi ve Gıda Güvencesi Kavramı	19
1.3.5. Sürdürülebilir Kalkınmada Sürdürülebilir Tarımın Önemi.....	24
1.4. Türkiye’de Tarım Politikaları	26

İKİNCİ BÖLÜM

İLETİŞİM VE TARIMSAL İLETİŞİM

2.1. İletişimin Tanımı ve İletişim Kavramı.....	31
2.2. İletişim Olgusunun Temel Bileşenleri ve İletişim Süreci	34
2.3. İletişim Kuramları ve İletişimin Sosyal Süreç Modelleri	38

2.3.1 Shannon ve Weaver'ın Doğrusal İletişim Süreci Modeli ve Enformasyon Kuramı.....	41
2.3.2. Osgood ve Schramm'ın Dairesel İletişim Modeli ve Etkileşim Kuramı	45
2.3.3. Barnlund'un İşlemsel İletişim Modeli	48
2.4. İletişim ve Tarım Odağında Tarımsal İletişim.....	50
2.4.1. Tarımsal İletişim Kavramı	51
2.4.2. Tarımsal İletişim Disiplini	53
2.4.3. Tarımsal Yayım.....	55
2.4.4. Tarımsal İletişime Uygun İletişim Modellerinin Değerlendirilmesi.....	58
2.4.5. Tarımsal İletişimin Uygulayıcıları	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIMSAL İLETİŞİMDE HALKLA İLİŞKİLERİN ROLÜ VE DİĞER DİSİPLİNLERE ETKİSİ

3.1. Halkla İlişkiler Kavramı, Teknik ve Yöntemleri	64
3.2. Tarımsal İletişimde Halkla İlişkilerin Rolü	68
3.3. Tarımsal İletişimde Halkla İlişkiler Uygulamaları	70
3.4. Tarımsal İletişimde Halkla İlişkiler Uygulamalarının Hedef Kitleleri	72
3.5. Tarımsal Halkla İlişkiler Uygulamalarının Diğer Disiplinlere ve Sosyal Alanlara Etkisi	73
3.5.1. Tüketici Farkındalığına Etkisi.....	74
3.5.2. Tarım Üreticisine /Çiftçiye Etkisi	77
3.5.3. Gastronomi ve Turizm Alanına Etkisi	79
3.5.4. Tarımsal Kalkınmaya Etkisi.....	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARIMSAL KALKINMADA ÇİFTÇİ VE YEREL YÖNETİM İLETİŞİMİ ÖRNEĞİNDE İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İLE İZMİRLİ ÇİFTÇİLERİN İLETİŞİMİ

4.1. Araştırmanın Amacı.....	86
4.2. Araştırmanın Önemi.....	87
4.3. Araştırmanın Çıkış Noktaları	88

4.4. Araştırmanın Yöntemi.....	88
4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	89
4.6. Evren Örneklem ve Süreci	90
4.7. Verilerin Yorumlanması ve Bulgular.....	91
4.7.1. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Tarımsal Kalkınmaya Dair Çiftçi İle İletişime Yönelik Yaklaşımı	92
4.7.2. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Tarımsal Kalkınma Çalışmalarına Çiftçilerin Yaklaşımları	98
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA	117
EKLER.....	134

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Dört Halkla İlişkiler Modelinin Yapısı.....	66
Tablo 4.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri, Üretim Yaptıkları Bölgeler ve Kooperatif Üyelikleri	90
Tablo 4.2: Tarımsal Kalkınmaya Yönelik Çalışmalara Çiftçilerin İlgileri	99
Tablo 4.3: Çiftçi ile İletişimde Geri Bildirimin Önemi	100
Tablo 4.4: İşbirliklerinin Çiftçilere Ekonomik ve Sosyal Etkileri	102
Tablo 4.5: Çiftçilerin Teknik Bilgi Gereksinimlerine Destek Verilmesi	104
Tablo 4.6: Çiftçilerin Bilgi Takibine Yönelimleri ve Yönlendirilmeleri	106
Tablo 4.7: Çiftçilerin Tarımsal Kalkınma Yayınlarına Eğilimleri.....	107
Tablo 4.8: Tarımsal Etkinlik ve Eğitimlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri	108
Tablo 4.9: İyi Yönetişimde Etkili İletişimin ve Katılımcı Yapının Sağlanması	110

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Edward Barbier'in Sürdürülebilirlik Venn Diyagramı.....	18
Şekil 1.2: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları.....	21
Şekil 2.1: İletişimi Tanımlamada Anahtar Terimler.....	32
Şekil 2.2: Genel İletişim Sisteminin Şematik Diyagramı.....	43
Şekil 2.3: Shannon ve Weaver Modeline DeFleur'un Geri Beslemeye Yer Veren Katkısı	44
Şekil 2.4: Osgood ve Schramm Dairesel İletişim Modeli	46
Şekil 2.5: İşlemsel İletişim Modeli.....	49
Şekil 2.6: Tarımsal İletişim Venn Diyagramı.....	51
Şekil 2.7: a) Tarım Literatürü, b) İletişim Literatürü Venn Diyagramı.....	52
Şekil 2.8: Araştırma ve Çiftçiler Arasındaki Yayım Bağı.....	56
Şekil 2.9: FAO ve Dünya Bankası.....	57
Şekil 2.10: Araştırma, Yayım ve Çiftçiler Arasındaki Bağlantı.....	61
Şekil 3.1: Çiftçi İlişki Alanı.....	78

KISALTMALAR LİSTESİ

ACN	: Tarımsal İletişimciler Ağı
AKIS	: Tarımsal Enformasyon ve Bilgi Sistemi
BKH	: Binyıl Kalkınma Hedefleri
DB	: Dünya Bankası
DBB	: Doğal Besin Bilinçli Beslenme Ağı
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EPA	: Birleşik Devletler Çevre Koruma Ajansı
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
IFAD	: Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IUCN	: Uluslararası Doğayı Koruma Birliği
OECD	: İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
OVP	: Orta Vadeli Programı
SDG	: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
TaTuTa	: Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDT	: Topluluk Destekli Tarım
UNCED	: BM Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
USDA	: ABD Tarım Bakanlığı
WCED	: Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu
WCS	: Dünya Koruma Stratejisi
WFP	: Dünya Gıda Programı
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
WWF	: Dünya Doğayı Koruma Vakfı

GİRİŞ

Sağlıkla birlikte, yaşanabilir çevre ve gıda tedariki yaşamsal öneme sahiptir. 2020 yılında küresel olarak yaşanan COVID-19 salgını sürecinde, kendi kendine yetebilmenin, yerel kalkınmanın ve sürdürülebilirliğin önemi daha anlaşılır olmuştur. Evde kalınan karantina sürecinde, refleks olarak gıda stoklama amacıyla insanların süpermarketlere akın etmesi, ev içi gıda tüketiminin büyümesi ve mevsimlik tarım işçisi sıkıntılarıyla tarım-gıda, dünyanın gündemine girmiş ve gıdanın geleceği, olması gerektiği gibi, herkesin odak noktası haline gelmiştir.

Son yıllarda ekolojik ve ekonomik tehditlerin altında olan birçok ülke, temel hak olan gıda güvencesi ve sağlıklı gıdaya erişim sorunları ile karşı karşıya kalmaktadır. Mevcut tarım-gıda sisteminin, kaynakları tüketerek toprağın çoraklaşmasına, su kaynaklarının kirlenmesine ve biyoçeşitliliğin azalmasına yol açtığı, birçok çalışma ile ortaya konmuştur.

Yapılması gereken, ülkelerin kendilerine yetebilmeleri ve üretimlerini en sağlıklı ve verimli şekilde sürdürebilmeleridir. Etik değer odaklı, adil, paylaşımcı, dayanışmacı, emeğe ve doğaya saygılı yeni bir dünya görüşü ile gıda sistemine ihtiyaç duyulmakta ve bunun yerleştirilmesi amacıyla politikalar üretilmelidir. İşte bu noktada, Türkiye tarım politikasının regülasyonu bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır, çünkü tarım, bir toplumun gıda güvencesidir. Ülkelerin gelecekleri üzerinde söz sahibi olabilmeleri için kendi kendilerini yönetebilme yeterliliği olmalıdır.¹

Atatürk, 1 Kasım 1937’de, TBMM’nin beşinci dönem üçüncü toplanma yılını açarken milletvekillerine yaptığı konuşmada, “*Milli ekonominin temeli ziraattır*” diyerek tarımsal kalkınmayı neden her şeyin önünde tuttuğunu ve tarımın ülkemizin ekonomik geleceğindeki önemini vurgulamıştır. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmaların, bu amaca ulaşmayı kolaylaştıracağını da aynı konuşmasında dile

¹ 2016 yılında, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Gıda Mühendisleri Odası ve Kimya Mühendisleri Odası’nın Dünya Gıda Günü için ortaklaşa yaptıkları basın açıklaması. https://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/d0fa47be2bfbd70_ek.pdf?dergi=137 (Erişim Tarihi: 28 Eylül 2020)

getirmiştir. Atatürk'ün derin öngörüsü, konunun temeli olan 'doğru iletişim' ile sonuç sağlanması ise, Türkiye tarımsal kalkınmasının yapı taşlarının nasıl oluşturulması gerektiğine işaret etmektedir. Atatürk, bu konuda oluşturulacak programın şartını şu sözlerle ortaya koymuştur; *“Bu hayati işi, isabetle amacına ulaştırabilmek için, ilk önce, ciddi etütlere dayalı bir ziraat siyaseti tespit etmek ve onun için de, her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek tatbik edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lâzımdır.”* (2006, s. 224-225). Böylece, “tarımsal kalkınmada çiftçi ile iletişim” bir kavram ve uygulama olarak ekonomi, siyaset ve iletişim alanlarına temellendirilmiştir.

Atatürk'ün öngördüğü “çiftçi ile iletişime” dayalı bu rejimde kilit nokta; ülkede, topraksız çiftçi bırakılmamasıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünemez bir nitelik kazanmasıdır. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu bölgelerin nüfus yoğunluğuna ve toprak verim derecesine göre sınırlanmak gerekliliği, yine bu rejimin bir parçasını oluşturmaktadır. Küçük, büyük bütün çiftçilerin iş araçlarını artırmak, yenileştirmek ve korunmak önlemlerinin vakit geçirilmeden alınması da o dönemin yeni tarımsal kalkınma reformunda yer alan unsurlardır.

Atatürk'ün 1937'de yaptığı konuşmanın yansımaları ve istikrarlı bir şekilde yürürlüğe koyduğu tarımsal kalkınma programının önemi, bugün hala geçerliliğini korumaktadır. Çiftçinin en verimli ve en sağlıklı şekilde üretim yapabilmesi ve kalkınmasını sağlamakla birlikte, iklim krizi ile mücadele ve kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılması konularında “yönetişim” giderek önem kazanmaktadır. Atatürk'ün üzerinde önemle durduğu; “her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek tatbik edebileceği bir tarım rejimi”, bugün, tarımsal kalkınma adına belirlenmesi gereken vizyonu oluşturmaktadır. İyi bir gelecek için, gücünü üretimden alan bir düzenleme, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için özel bir ilgi ve hepsinden önemlisi doğru iletişim, sosyal yönetişimin esasını oluşturmaktadır.

Günümüzde ekonomik, sosyal ve ekolojik önemi ön plana çıkan tarımın, ulusların gıda güvencesini sağlamanın yanı sıra, toprak ve su kaynaklarını korumak, köyden kente göçü önleyerek demografik dengeleri sağlamak adına, doğru öngörülere sahip kapsayıcı kırsal kalkınma politikalarıyla desteklenmesi gerekmektedir. Nitekim, sürdürülebilir tarım olmaksızın istikrarlı bir sosyal düzen mümkün değildir. Bu bakımdan, ülkemizde son yıllarda tarım alanındaki bozulan dengenin sağlanmasında önemi giderek artan tarımsal kalkınma, sürdürülebilirlik ve bunların iletişiminin gerçekleştirilmesi, tez boyunca ana kavramlar olarak ele alınacaktır.

Dört bölümden oluşan tez çalışmasının birinci bölümünde, tarımsal kalkınma kavramı ve tarımsal kalkınmayı oluşturan dinamikler olan; toprak, çiftçi ve sürdürülebilirlik konuları değerlendirilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri şemsiyesi altında yer alan tarımın-gıdanın korunması ve tarımsal sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik yaklaşımlar incelenmiş ve Türkiye tarım politikalarına yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, tarımsal kalkınma için iletişim sorunlarını analiz etmek ve çiftçiler ile etkin bir şekilde iletişim kurulması gerektiğini belirlemek adına öncelikle iletişim kavramı ve iletişim süreci modelleri ele alınmıştır. Bu bölümde, tarımsal yayımın üç temel rolüne hizmet eden iletişim süreç modelleri değerlendirilmiş ve iletişimin tarım ile ilişkisi odağında tarımsal iletişim kavramı, disiplinin ortaya çıkışı, uygulayıcıları ve Türkiye’deki tarımsal iletişim yaklaşımları ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, halkla ilişkilerin sürdürülebilir tarımsal iletişimdeki rolü, tarım-gıda sistemi üzerindeki sosyal ve ekonomik bağı, tarımsal halkla ilişkiler uygulamalarının diğer disiplinlere ve sosyal alanlara etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın araştırma bölümünde, tarımsal kalkınma hedefiyle üretici ile yerel yönetim iletişimi odağındaki iletişim faaliyetleri, İzmir Büyükşehir Belediyesi örneğinden incelenmiştir. İletişim ile ilgili normatif uygulamaları araştırmak için metin analizi, yarı yapılandırılmış görüşme metotları kullanılmıştır. Araştırma iki boyutta ele alınmıştır. Araştırmanın ilk boyutunda, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin tarımsal kalkınmaya dair çiftçi ile iletişime yönelik yaklaşımı araştırılmıştır.

Araştırmanın ikinci boyutunda ise, İzmir bölgesinde üretim yapan çiftçilerin belediye ile iletişimleri ve yaklaşımları araştırılmıştır. Çalışmanın ana materyalini yarı yapılandırılmış görüşmeler yolu ile elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Elde edilen niteliksel veriler iletişim yönünden değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARIMSAL KALKINMA KAVRAMI VE TARIMSAL KALKINMAYI OLUŞTURAN DİNAMİKLER: TOPRAK, ÇİFTÇİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sağlıklı bireyler ve bilinçli kuşakların devamı ancak hayatın kaynağı olan toprak ve gıda ile mümkün olmaktadır. Topraklar, insanlığın yaşam kalitesini günümüzde hissedilir biçimde tehdit eden iklim değişimi, çölleşme ve arazi tahribatı ile biyoçeşitliliğin azalmasının önlenmesinde en büyük ekosistem hizmetini sağlayan doğal varlıklardır. Topraklar dünyanın en büyük karasal karbon havuzları olup küresel gıda üretiminin yaklaşık olarak yüzde 95'ini sağlamaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı ve FAO, 2019, s. 15).

2020 yılında tüm dünyayı evlere kapatan COVID-19 pandemisi, bireyin doğa ile olan etkileşiminin tekrar düşünülmesini sağlamış ve ortak geleceğimiz için toprak, su, orman ve çiftçilerin önemini ortaya koymuştur. Bugün, iklim değişikliğiyle mücadele, etik bir hesaplama olarak değerlendirilebilir. Ekonomi, eğitim sistemi, turizm, sosyal etkileşim gibi birçok alanda yeni kural ve anlamlarla karşılaşılacak bu dönem, kaynakların sürdürülebilirliğine odaklanılmasına neden olmuştur. Gıdanın-tarımın sürdürülebilirliği, insanlara toprağın ekosistemdeki rolünü bir kez daha hatırlatmıştır. Toprak, hem geçiş ekonomilerinde hem de gelişmiş ekonomilerde en belirleyici tarımsal varlık haline gelmiştir ve ülke içi verimliliğin tasarlanmasında hala fark yaratan bir faktör olmaya devam etmektedir (Constantin, Luminita, & Vasile, 2017, s. 143).

Tarım bir ülkenin ana kaynağıdır. Tarım ve toprak insanlık tarihinin başlangıcından bu yana var olmuştur. Hem gelir kaynağı olarak hem de gıda ihtiyaçlarını uygun şekilde karşılaması bakımından diğer sektörlerle oranla gelişme sürecinde desteklenmesi gereken ilk faaliyetlerdir (Erbay, 2013, s. 10).

Bugün, tarım ve gıda politikası, birçok acil sosyal sorunun kalbinde yer almakta ve ekonomik analiz, çağdaş politika tartışmalarında ayrıcalıklı bir konuma

gelmektedir. Durumun ön gösterimi niteliğindeki 2008 ve 2010 yıllarında yaşanan küresel gıda fiyatı krizleri, giderek artan kıt toprak ve su kaynakları karşısında hızla artan gıda talebini karşılamamanın artan zorluğunun altını çizmiştir (Barrett, 2017, s. ii). Tarımsal faaliyetlerin yapılabilmesi için öncelikle toprak, su ve biyolojik çeşitlilik gibi üç önemli doğal kaynağa ihtiyaç bulunmaktadır. Bu doğal kaynaklardan sonra ikinci sırada ise tarım yapabilecek işgücü, sermaye ve tarımsal pazarlara olan yakınlık gelmektedir (Birişik, 2019, s. 35).

G20 ülkeleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında, gıda güvenliğini, beslenmeyi, sürdürülebilir tarımsal büyümeyi ve kırsal kalkınmayı dünya genelinde nasıl teşvik edeceklerini, açlık ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasını tartışmaktadırlar. Bununla birlikte, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin tamamen başarılı olmasını sağlayacak yenilikçi, güçlü, bütüncül ve kapsayıcı bir dünya ekonomisinin inşasına nasıl katkı sağlayabilecekleri konusunda taahhütlerde bulunmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s. 6).

Gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun, bütün ülkelerin ekonomilerinde tarımın, kırsal alanın özel bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Türkiye'de nüfusun yüzde 20'sinin istihdamını sağlayan tarım, ulusal gelir, dış satıma katkı ve gıda güvenliği açısından ana sektörlerden biri olma niteliğini korumaktadır (Gülçubuk, 2020, s. 374). Tarım, sadece ekonomik yönüyle değil, sosyal olarak da önemli bir endüstridir. Tarımsal üretim ve alternatif gelir kaynakları yaratılarak kırsal kalkınmanın sağlanması, aynı zamanda köyden kente göçü önleyebilecek önemli bir sosyo-ekonomik unsurdur. Bu nedenle, tarım işletmelerinin ve çiftçi ailelerin, doğru öngörülere sahip kapsayıcı kırsal kalkınma politikalarıyla desteklenmesi gerekmektedir.

Küçük ölçekli tarımsal üretim, kırsal yoksulluğu ve kente göçü önlemenin en önemli yollarından biri olmakla birlikte, sürdürülebilir tarımsal kalkınma modeli olarak kabul görmektedir. Üretim faktörü olan toprak, kırsalda yaşayanların hayat standartlarının yükseltilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, gerçekleştirilecek toprak reformunda temel amaç; kamu ve özel mülkiyete konu arazilerin topraksız çiftçiler veya tarım işçileri lehine yeniden düzenlenmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanmasıdır (Türker, 2010, s. 38).

Türkiye, kırsal kalkınma konusunda çok fazla model deneyen ve uygulayan ülkelerden biridir. Bu modeller bazen siyasi yaklaşımlarla bazen de uluslararası kuruluşların etkisi ile uygulamaya konulmuştur. Fakat daha çok büyük ölçekli, sektörel yaklaşımı ön plana alan, tarımsal üretimi artırmayı hedefleyen ve merkezden yönetilen bu çalışmalar, istenilen sonuçlara ulaşmada etkili olamamıştır (Gülçubuk, ve diğerleri, 2015, s. 1361). Zira, sadece üretim artışı, hedeflenen yerel kalkınmayı her zaman beraberinde getirmemektedir.

Türkiye'de kırsal alanın ve tarımın kalkınması için en önemli çözüm yolu üreticinin, kırsal halkın örgütlenmesidir (İnan, ve diğerleri, 2000, s. 156). Üreticilerin, tarımsal girdi sağlama, teknik danışmanlık ve pazarda risk ve belirsizliği azaltma konularındaki beklentilerine cevap verecek özerk yapıda örgütlerin kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Sayın & Sayın, 2004, s. 466). Ancak, buradaki örgütlenme, yalnızca ekonomik nitelikli amaçlarla sınırlı kalmamalı, kırsal toplumun birlikte davranma ve dayanışma yeteneğini geliştirme, ekonomik ve siyasal bilinçlenmeyi sağlama ve demokratik katılımı yaşama geçirme doğrultularında da etkin olmalıdır (İnan, ve diğerleri, 2000, s. 156).

1.1. Tarımsal Kalkınma Kavramı

Kalkınma kavramının tarifi güçtür; sadece bir yaşam koşulu olarak değil, “ulaşılması gereken bir hedef”, “büyüme kapasitesi”, “değişme ve gelişme” olarak da algılanmaktadır. Bu üç kalkınma fikri, kalkınma olgusunu anlama ve bunlarla başa çıkma çabalarında birbirine bağlıdır (Gant, 2006, s. 260).

Kalkınma, ekonomi bilim dalında olduğu kadar, diğer bilim dallarında da sıkça kullanılan bir kavramdır (Kan, Kan, Gülçubuk, & Peker, 2016, s. 231). Sadece ekonomik veriler ile açıklanamayan sosyal, politik ve kültürel değişimleri de içine alan kalkınma kavramı, uzun yıllar doğa bilimlerinin özellikle de biyolojinin bir parçası olarak incelemeye konu olmuştur (Turhan, 2020, s. 151).

Tarım, ekonomik bir faaliyet, geçim kaynağı ve çevresel hizmetlerin sağlayıcısı olarak kalkınmaya katkıda bulunmakta ve tarım sektörünü kalkınma için benzersiz bir araç haline getirmektedir (The World Bank, 2008, s. 2-3). Sağlıklı,

kapsayıcı ve sürdürülebilir gıda sistemleri, ülkelerin kalkınmasında ve küresel kalkınma hedeflerine ulaşmada kritik öneme sahiptir. Tarımsal kalkınma, aşırı yoksulluğu sona erdirmek, paylaşılan refahı artırmak ve 2050 yılına kadar öngörülen 9,7 milyar insanı beslemek için en güçlü araçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Tarımın, kırsal kesimdeki yoksulluğun azaltılmasına sağladığı katkı ülkelere göre farklılık gösterse de, tarım sektöründeki büyüme, diğer sektörlerle kıyasla en yoksul kesimlerin gelirlerini artırmada iki ila dört kat daha etkilidir (Townsend, 2015, s. 7).

İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD), tarımsal kalkınmayı, tarımsal potansiyelin gerçekleştirilmesi için koşulları yaratan süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu koşullar, girdilerin ve çıktılarının tahsisleriyle birlikte, bilgi birikimi ve teknolojinin mevcudiyetini içermektedir (Laiglesia, 2006, s. 10).

Tarımsal kalkınma, ekonomik, sosyal ve siyasal öğeleri içerisinde barındıran çok boyutlu bir bileşendir. Tarımsal üretimin hâkim olduğu bölgelerde salt üretime odaklı bir teşvik tedbirinin kalkınmada başarı sağlamadığı ve sağlayamayacağı açıktır. Düşük kalitede insan gücü ve teknoloji kullanılarak üretilen tarımsal ürünlerde asıl sorun pazara erişimin kısıtlı olması ve bu ürünlerde talep esnekliğinin yüksek oluşudur. Talep kanallarının açılmasına yönelik tedbirler üretim teşvikinden daha faydalı sonuçlar sağlayacaktır (Taşçı, 2011, s. 3). Zira, tarımsal kalkınma, çiftçilerin/üreticilerin, kaynaklara ve varlıklara erişimlerini, pazarlara katılımlarını ve değer zincirine entegrasyonlarını artırarak geçimlerini sağlayamıyorsa, sürdürülebilir değildir (United Nations, 2016, s. 6).

1.2. Tarımsal Kalkınmada Toprağın ve Çiftçinin Önemi

Her ülkenin; ekonomik, kültürel ve biyolojik olmak üzere üç çeşit zenginliğe sahip olduğunu ifade eden Wilson, ilk iki olguyu çok iyi anladığımızı, zira bunların günlük yaşantımızın merkezinde olduğunu belirtmiştir. Biyolojik zenginliği ise çok daha az ciddiye almakla, vahim ve stratejik bir hata yapıldığını, zaman geçtikçe bu hatadan artan bir şekilde pişmanlık duyulacağını vurgulamıştır (1989, s. 108).

Ekosistemin sadece bir parçası olduğumuzu fark ettiğimizde, toprağı sevgi ve saygıyla kullanmaya başlayabileceğimizi vurgulayan Leopold ise, toprağın ekolojinin

temel kavramı olduğunu, ancak toprağın sevilmesi ve sayılmasının etiğin bir uzantısı olduğunu belirtmiştir (2013, s. XXVI). Leopold'un 1940'larda ortaya koyduğu Yeryüzü Etiği yaklaşımı, bugün yaşamakta olduğumuz küresel iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı, kuraklık, ormansızlaşma gibi dünyayı tehdit eden sorunların çözümü adına geçerliliğini korumaktadır.

Gezeganimiz, insana ve ekosistemdeki diğer tüm canlılara, yaşamı mümkün kılan temel ihtiyaç ve kaynakları sağlamaktadır. Temiz hava, temiz su, beslenmek için gıda, sürdürülebilir bir yaşam için gerekli biyolojik çeşitlilik, enerji için kaynaklar v.b.. Bu değerler, hayatta kalabilmek ve sürdürülebilirliği mümkün kılabilmek için gereklidir. Tüm bilimsel çalışmalara rağmen, toprağın yaşama sağladıklarının tam olarak bilincine varılmamıştır. Toprak, gıda sağlayan bir kaynaktan öte, kalkınma, çevre, sürdürülebilirlik gibi ekonomik ve sosyokültürel pek çok alanın da konusudur. Sürdürülebilir yaşamın temeli topraktır. Toprak, sağlıklı gıda sisteminin başlangıç noktasını oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği, Toprak ve Arazi politikasında, toprağın işlevi ve yaşamsal değeriyle ilgili şu açıklama yer almaktadır;

“Toprak oluşumu son derece yavaş bir süreç olduğundan, toprak yenilenemez bir kaynak olarak düşünülmelidir. Toprak, kültürel mirasımızın bir arşivi olarak insan faaliyetleri ve tabiat için bir altyapı sunar, bir habitat ve gen havuzu olarak merkezi bir rol oynar. Su, gıda ve karbon dâhil olmak üzere birçok maddeyi depolar, filtreler ve dönüştürür. Bu nedenle topraklar, iklim değişikliğinin azaltılması ve adaptasyonu, tarımsal üretim ve gıda güvenliği, doğa ve biyolojik çeşitliliğin korunması için çok önemlidir. Sağlığımızın ve refahımızın temelini oluşturur. Toprak fonksiyonları hem sosyo-ekonomik hem de çevresel önemi nedeniyle korunmaya değerdir.”²

Tarım ve gıda üretiminde birincil doğal kaynak toprak olup bir ülkenin sahip olduğu orman, mera ve ekilebilir tarım alanlarının toplamı tarımsal üretim için kullanılabilir kaynak olarak görülmektedir (Birişik, 2019, s. 83).

² AB, 2050 yılına kadar sağlıklı topraklara ulaşmak amacıyla, 2030 yılına kadar somut eylemler oluşturulmasındaki hedeflerini kararlaştırarak 17 Kasım 2021'de “2030 için AB Toprak Stratejisi” başlığıyla yayımlamıştır. Belirlenen bu strateji, toprakları korumak, eski haline getirmek ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını sağlamak için somut önlemler ortaya koymaktadır. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0699> (Erişim Tarihi: 25 Kasım 2021).

“Onarıcı Tarım” olarak Türkçe’ye çevrilen “Kiss The Ground” belgeselinde³, Archuleta’nın sözleri, toprak, yaşam ve sürdürülebilirlik denkleminin çözümünü ortaya koymaktadır; *“Toprağı düzeltirsek, sorunlarımızın çoğunu çözebiliriz. Sağlıklı toprak, sağlıklı bitki üretir. Sağlıklı bitki de, sağlıklı hayvanı, sağlıklı insanı, sağlıklı suyu ve sağlıklı iklimi...”*.

Archuleta, ABD’de onarıcı tarımın işleyişi ve doğayı taklit ederek ekip biçme konusunda çiftçilere eğitimler vermektedir. Bu eğitimlerle aslında, topraktan önce çiftçilerin yaşamlarına tohum eken Archuleta, doğadaki işleyişi takip ettikçe, tarımsal üretimde kullandıkları girdilerin azalacağı ve gelirlerinin artacağı konusunda çiftçileri ikna etmektedir. Burada iletişimin önemi devreye girmektedir. Küresel tarımı dönüştürmek amacıyla güçlü bir eylem çağrısına dönüşen belgesel, topraktaki organik yaşama saygı duyarak ve toprağımızı yenileyerek, yeryüzündeki karbonu yakalanabileceği, iklimi stabilize edebileceğimizi, bozulmuş ekosistemleri onarabileceğimizi ve git gide büyüyen bir nüfusa rağmen yeterli gıda sağlayabileceğimizi görsel anlatımla ortaya koymaktadır. İklim değişikliğini durdurma çabası, atmosferi düzeltmeye odaklansa da, toprağın bu duruma etkisinin aynı derecede önemli olduğu, bu belgeselle gözler önüne serilmektedir.

Kötü arazi yönetimi, sürdürülemez tarım uygulamaları, kirlilik ve ormansızlaşma gibi faktörlerin bileşiminin neden olduğu küresel bir sorun olan toprak/arazi bozulması, doğal afetlerin etkilerini şiddetlendirmekte ve hatta göç gibi sosyal sorunlara neden olabilmektedir.

Bu gelişmeler, kendi ihtiyaçlarını karşılayan, çevresini sövmeyen ve kirliletmeyen, dolayısıyla uzun vadede sürdürülebilir, ekolojik olarak sağlıklı ve ekonomik olarak uygulanabilir sistemler yaratma ihtiyacı doğurmuş ve bu amaçla permakültür felsefesi geliştirilmiştir (Mollison, 2009, s. ix). Bu felsefe, doğayla uyum içinde yaşama şartının, doğal dünya üzerindeki egemenlik fikrinden vazgeçerek mümkün olduğu bir anlayışa temellendirilmiştir (Mollison, 2009, s. ix).

³ 2020 yapımı belgesel, toprağın karbon tutma kapasitesinin iklim değişikliğinin etkilerini tersine çevirmenin anahtarı olabileceğini savunarak toprağın iyileştirici gücüne bir örnek teşkil etmektedir. <https://kissthegroundmovie.com/> (Erişim Tarihi: 13 Ekim 2020)

Şu an ekolojik ve ekonomik olarak küresel boyutta yaşanan sorunlar birbiri içine geçmiştir. Bilgi ve yaratıcılık gerektiren permakültür, kısır döngü içerisindeki bu duruma çözüm yaratmak üzere oluşturulmuştur. Ekosistem üzerinde bilinçli ya da bilinçsizce oluşturduğumuz etki, artık görmezden gelinemeyecek boyutlara ulaşmıştır. Slow Food'un kurucusu Carlo Petrini, 2008 yılındaki Terra Madre (Toprak Ana)⁴ Genel Kurul açılış konuşmasında, aynı yıl, tüm dünyayı etkisine alan finansal krizin, insanoğlunun yüzünü tekrar toprağa çevirmesiyle aşılabileceğini dile getirmiştir. Petrini, konuşmasında; *“Dikkatimizi tekrar toprağı işleyenlere yönelteceğiz; sürdürülebilirliğin, çevrenin ve yaşam kalitesinin hizmetindeki yeni teknolojilere büyük bir ilgi duyacağız”* (2017, s. 16) öngörüsünde bulunmuştur.

‘Glokalizm’ olarak tanımlanan küresel düşünüp yerel davranmayı, somut bir şekilde uygulamaya koyma amacını temsil eden Toprak Ana topluluğu, yaşanan tüm sorunlara çözüm sunduğu, gıdadan yola çıkarak tarımı, iklim değişikliğini, sürdürülebilirliği ve yenilenebilir enerjiyi bir araya toplayabileceğini savunmaktadır. Bu anlamda sürdürülebilirlik, topluluklar arası etkileşim ve yönetişimin de konusudur.

Tarımsal üretim ve tarımsal ürün ticareti, kırsal bölgelerin en temel geçim kaynağını oluşturmaktadır. Tarımsal üretimi devam ettirecek genç nüfusun kırsal alanda kalması, üretime devam etme konusunda yaşadıkları sorunların belirlenmesi ve bu sorunların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu anlamda yapılması gereken önemli bir adım da köylülük ile çiftçiliğin ayrı kavramlar olduğunun bilincine varmak ve bu konuda farkındalık yaratmaktır. Köylü olma durumu yaşanan bir bölge seçimi, bir yaşam tarzıdır. Köylü bir birey, yaşadığı bölgede farklı bir iş kolunu seçebilir, toplum için üretmek yerine kendine yetecek kadar tarımsal faaliyette bulunmayı, üretmeyi seçebilir. Oysa çiftçilik bir meslek, iş kolu, girişimcilik alanıdır.

⁴ Toprak Ana, 2004 yılından itibaren global politika ve ekonomi çevrelerinde karşımıza çıkan bir konudur. Yerel gıda topluluklarının dünyadaki ağıdır. Dünyanın dört bir yanından insanların bir araya geldiği büyük bir toplantı olarak doğar. Ama kısa sürede içinde her gün yeni bir ekonomi, tarım, gıda ve kültür modeli üstünde çalışan ve farklı topraklardan gelen insanların bir araya geldiği, kalıcı bir ağa ya da daha doğrusu bir ağlar bütününe dönüşür (Petrini, 2017, s. 23). Terra Madre ağı, dünya çapında 450 bireysel akademisyen dahil olmak üzere 250 üniversite ve araştırma merkezinden oluşmaktadır. <https://www.unenvironment.org/championsofearth/laureates/2013/carlo-petrini> (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2020)

FAO verilerine göre, dünyadaki yoksul insanların yüzde 70'inin tarım, balıkçılık ya da ormancılıkla geçindiği kırsal bölgelerde yaşamakta olması (FAO ve TC. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018, s. 3), gıda üreten çiftçilerin kalkınma sorunu yaşadığına işaret etmektedir. Tarımsal kalkınmada üreticilerin beklentilerinin karşılanması ve gelirlerinin artırılması bir öncelik olarak ele alınmalıdır. Tarım alanında var olan kurumsal mekanizmalarda üreticilerin, üretici örgütlerinin söz sahibi ol(a)maması sektörün sorunlarının ulusal tarım politikalarına yansıtılmasını güçleştirmektedir (Yıldırım C. , 2021, s. 90). Tarım ve gıda politikası kararları anlık ya da kısa erimli değil, çiftçilerin ve gıda işleyicilerinin en az bir yıl için önlerini görebilmeleri sağlayacak biçimde olmalıdır⁵. Tarımda asli üretim faktörleri olarak nitelendirilen toprak ve insan (işgücü) arasında belirli bir dengenin sağlanması ekonomik etkinlik açısından zorunluluktur (Ören, Yurdakul, Çevik, & Dinç, 2000, s. 142). Tarımsal kalkınmanın sağlanması insan kaynaklarının geliştirilmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Kalkınmanın teknolojiyle birlikte sağlanması ancak bu teknolojiyi kullanacak bireylerin eğitilmesine bağlıdır (Demirbük & Kızılaslan, 2017, s. 73).

1.3. Tarım ve Sürdürülebilir Kalkınma

1.3.1. Sürdürülebilirlik Kavramı

Etimolojik olarak; İngilizce ‘sustainability’ kelimesi, Latince ‘sustinere’ kelimesinden gelmektedir. Sözlüklerde birçok anlamda kullanılmış olmasına rağmen, literatürde “uzun süre devam etme veya devam etme yeteneği”⁶ anlamında kullanılmaktadır ve Türk Dil Kurumu’nda karşılığı bulunmasa da ‘sürdürülebilirlik’ sözcüğüyle dilimize yerleşmiştir. Kavram olarak net bir tanımı olmasa da, sürdürülebilirliğin içeriği ve nasıl başarılabileceği konusunda birçok farklı görüş bulunmaktadır. Bunun nedeni, sürdürülebilirliğin hayattaki neredeyse her şeye uygulanabilir olmasıyla açıklanabilir. Birleşik Devletler Çevre Koruma Ajansı (EPA), sürdürülebilirliği, insanların yaşamlarını sürdürmeleri ve esenliklerinin doğal çevreye

⁵ Tarım Ve Gıda Etiği Derneği (TARGET) Basın Duyurusu – 3 <http://targetder.org/basin-odasi-basin-duyurusu---3> (Erişim Tarihi: 2 Ocak 2022)

⁶ Definition of sustainability (noun) from the Oxford Advanced Learner's Dictionary <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (Erişim Tarihi: 6 Kasım 2020)

bağlı olduğu ve insan ile doğanın üretken bir uyum içinde var olabileceği ilkesine dayanan bir kavram olarak tanımlamaktadır. Jeremy L. Caradonna'nın "Sustainability: A History" (Sürdürülebilirlik: Bir Tarih) (2014) eserinde iddia ettiğinin aksine, 1970'lerden önce sürdürülebilirlikten bahseden bilim insanı George Perkins Marsh, yüzyıldan fazla bir süre önce yayımlanan "İnsan ve Doğa; veya, İnsan Eylemi Tarafından Değiştirilen Fiziksel Coğrafya" (1864) isimli kitabıyla, insan faaliyetlerinin çevre üzerindeki yıkıcı etkisine ilişkin endişelerini dile getirerek sürdürülebilirliğe atfı yapan ilk kişidir. Marsh'a göre sürdürülebilirlik, insanların hayatta kalmaları ve refahları için ihtiyaç duydukları her şeyin, doğrudan veya dolaylı olarak doğal çevreye bağlı olduğu olgusal önermeye dayanmaktadır (1864, s. 328-329).

Sürdürülebilirlik; yaşam döngüsü zinciri, kaynakların etkin kullanımı ile sürdürülebilir tüketim ve üretim (STÜ) yaklaşımı içerisinde ele alınmaktadır (Reyhan, 2014, s. 334). Yaşamın bize sunduğu yenilenebilir ancak sınırlı olan doğal kaynakları göz önünde bulundurarak üretim ve tüketim döngüsünün yapılandırılması, bu kavramın temelini oluşturmakta ve ekonomiden mimariye, tarımdan eğitime kadar tüm disiplinleri kapsamaktadır. Sürdürülebilirlik sadece çevrecilik değildir. Doğal kaynakların yanı sıra, sosyal ve ekonomik kaynaklara da ihtiyaç bulunmaktadır. Sürdürülebilirlik tanımlarında, sosyal eşitlik ve ekonomik kalkınma birlikte ele alınmaktadır. Günümüzde sürdürülebilirlik, toplumların karşı karşıya olduğu çevresel ve sosyal sorunlar nedeniyle giderek belirli bir şekilde kullanılmaktadır. Modern toplumların yaşam kalitesinin düşmesine izin vermeyen ekolojik bir denge sağlamak için insanoğlunun doğal kaynakların tükenmesinden kaçındığı süreçler ve eylemler olarak tanımlanmaktadır. Bu bakımdan, sürdürülebilir bir dünya yaratma yolunda yaşanacak dönüşümün ilk ve en önemli adımını iletişim oluşturmaktadır.

Sürdürülebilirlik, kararlarının etki gücünü artırmak için daha geniş anlamda sorumluluk gerektirmektedir (Kuşay, 2019, s. 12). Bu sorumluluk, sürdürülebilirliği, sosyo-ekonomik faaliyetlerle birlikte, yönetim ve iletişimi bir araya getiren yönetişimin de süjesi yapmaktadır. Katılımcı, şeffaf, sonuç odaklı bir yapıyı işaret eden yönetişim, bilgi teknolojilerinin gelişimiyle birlikte, daha dinamik iletişim ağı modelleri yaratmaktadır. Bununla beraber, yönetişim kavramının içerisinde diyalog,

dayanışma ve uzlaşma yer almaktadır (Uzel, 2006, s. 27). Bu bağlamda sürdürülebilirlik, doğru yönetim fonksiyonu olarak ele alınabilmektedir.

1.3.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Ortaya Çıkışı

Sürdürülebilirlik, baskın sosyo-ekonomik paradigmaya (dominant social paradigm) bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır (Lozano, 2008, s. 1838). Kaynakların korunması ve yönetilmesi son asırda her daim dile getirilmiş olmasına rağmen kalkınma stratejisi ile göz ardı edilen bir konu –çevre sorunları- 1960’ların sonu ve 1970’lerde kaygı duyulan bir duruma gelmiştir (Özer, 1995, s. 22). Dünyadaki doğal kaynakların sınırlı kapasitesinin, küresel ölçekte artan nüfus karşısında sürdürülebilir olmadığı, Büyümenin Sınırları (The Limits to Growth) isimli kitapla tartışılmaya başlanmıştır. Küresel çevre kirliliğinin ilk kez ekonomi literatüründe yer aldığı Büyümenin Sınırları, gezegenimizdeki nüfus artışı, tarımsal üretim, doğal kaynaklar, endüstriyel üretim ve kirlilik olmak üzere beş temel faktörün incelemesi sonucu elde edilen bulguların yer aldığı bir araştırma kitabıdır (Meadows, Meadows , Randers, & Behrens III , 1972).

21. yüzyılda slogana dönüşen sürdürülebilirlik kavramı (Dyllick & Hockerts, 2002, s. 130) ilk kez, 1972’de Stockholm’de düzenlenen İnsan ve Çevre Konferansı’nda (The Stockholm Declaration on the Human Environment) uluslararası boyutta ele alınmıştır. Çevresel sorunlar karşısında farklı gelişmişlik düzeylerine ve kültürel yapıları sahip ülkeler, birlikte karar alma ve “çevreyi dışlamayan kalkınma” yaklaşımlarını benimseyerek, uluslararası alanda çevre konusunu ele alan ilk belge olma özelliği taşıyan Konferans’ın sonuç bildirgesini imzalamışlardır (Başarır, 2008, s. 4). Konferans Raporu’nun 1. bölümünün 4. maddesine, “Sanayileşmiş ülkelerde, çevre sorunları genellikle sanayileşme ve teknolojik gelişme ile ilgilidir.” (United Nations, 1973, s. 3) ifadesi, çevre sorunlarının kaynağına direkt işaret ederken bu fenomenlerin kalkınma ile sürdürülebilirlik hedefini karşı karşıya getirdiğinin açıkça belirtilmesi bakımından dikkat çekicidir. Ayrıca, çevre sorunlarının önemi, konferans ile daha geniş bir kitle tarafından anlaşılmış, konferans sonrasında çevre sorunlarını küresel boyutta ele alacak uluslararası bir organın kurulmasına karar verilerek

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), BM'ye bağlı bir program olarak hayata geçirilmiş ve pek çok ülkede çevreye yönelik örgütlenmeler oluşturulmuştur.

İlerleyen yıllarda, küresel çevre sorunları, neoliberal politikalarla birlikte katlanarak büyümüş, göz ardı edilemeyecek boyutlara ulaşmıştır. 1980'de Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (International Union for the Conservation of Nature - IUCN), UNEP ve Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (World Wide Fund for Nature - WWF) tavsiye, iş birliği ve mali yardımlarıyla birlikte Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization - FAO) ve UNESCO iş birlikleriyle Dünya Koruma Stratejisi⁷ (The World Conservation Strategy - WCS) deklare edilmiştir. Dünya Koruma Stratejisi, canlı kaynakların korunmasında üç ana hedefe odaklanmıştır (IUCN, 1980):

1. İnsanın hayatta kalmasının ve gelişiminin bağlı olduğu temel ekolojik süreçleri ve yaşam destek sistemlerini (toprak rejenerasyonu ve korunması, besin maddelerinin geri dönüşümü ve suların temizlenmesi gibi) sürdürmek.
2. Yukarıdaki süreçlerin ve yaşam destek sistemlerinin çoğunun işleyişine bağlı olan genetik çeşitliliği (dünyadaki organizmalarda bulunan genetik materyal aralığı) korumak için, kültür bitkilerinin, evcil hayvanların korunması ve iyileştirilmesi için gerekli ıslah programları, mikroorganizmaların yanı sıra bilimsel ve tıbbi ilerlemeler, teknik yenilikler ve canlı kaynakları kullanan birçok endüstrinin güvenliği.
3. Milyonlarca kırsal topluluğu ve büyük endüstrileri destekleyen türlerin ve ekosistemlerin (özellikle balıklar ve diğer yaban hayatı, ormanlar ve otlak alanları) sürdürülebilir kullanımını sağlamak.

1983 yılında, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda alınan kararla Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) kurulmuştur. Bu tarihten sonra, çevre ve kalkınma konuları birlikte ele alınmış ve sürdürülebilir kalkınma stratejisine ulaşılmıştır. Komisyon üyeleri, dört yıllık bir çalışmayla dünyanın her yerinden binlerce kişi ve kurumdan kalkınma ve çevreye dair görüşlerini alarak Brundtland

⁷ <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/wcs-004.pdf> (Erişim Tarihi: 14 Kasım 2020).

Raporu olarak da bilinen Ortak Geleceğimiz (Our Common Future) isimli rapor hazırlamıştır. Raporun ikinci bölümünde, sürdürülebilir kalkınma; “Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılayan gelişme” olarak tanımlanmıştır. Raporda, sürdürülebilir kalkınmanın iki temel kavram içerdiği vurgulanmıştır: İlki, öncelik verilmesi gerekenin 'ihtiyaçlar' kavramı, özellikle dünyadaki yoksulların temel ihtiyaçları olarak belirtilmiştir. İkincisi ise, teknolojinin durumu ve sosyal örgütler tarafından maruz kalınan çevrenin bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçları karşılayabilme kapasitesindeki ‘sınırlamalar’ fikridir (United Nations, 1987).

Çok boyutlu ele alınan konular, küresel ölçekte büyük bir farkındalık sağlamada önemli bir adım olsa da, farklı disiplinlerde çalışmalar yürüten akademisyen ve toplumun birçok kesiminden kişiler tarafından, raporun, ortaya konan sorunların çözümleriyle ilgili gerçekçi, somut önermeler içermediği görüşleri de paylaşılmıştır. Normatif önermeler, günümüzde ve gelecekte tüm insanlar için refah ve sosyal adalet üzerine bazı güçlü ön varsayımlar içermektedir. Rapor, bu normatif varsayımlara işaret etmekte, ancak bunları daha ayrıntılı olarak açıklığa kavuşturmak için hiçbir girişimde bulunmamaktadır (Wetlesen, 1999, s. 30).

Raporun Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmesi, sürdürülebilirlik terimine siyasi önem vermiş ve 1992'de liderler, Brezilya Rio de Janeiro'da, BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda (UNCED), Rio Zirvesi, aynı zamanda Yeryüzü Zirvesi olarak da anılan Gündem 21 başlığı altında sürdürülebilir kalkınma ilkelerini belirlemiştir (United Nations, 1992). Zirve, çevre ve kalkınma konularının kamuoyunun gündemine sunulmasında bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.

Bu tarihten sonra, 1997'de Kyoto Protokolü, 2002'de Dünya Sürdürülebilir Gelişme Zirvesi (Johannesburg Summit) ve 2015'te Paris İklim Anlaşması, çevre politikalarını sürdürülebilir kalkınma ekseninde ele alan önemli anlaşmalar olarak değerlendirilmektedir.

Son kırk yılda her üç sorun üzerinde kapsamlı çalışmalar yapılmış olsa da, politikacıların, STK'ların ve iş liderlerinin bu üç sorunun hiçbirinin diğer ikisi

özölmeden özöllemeyeceğinin yaygın olarak kabul edilmesini sağlayan, yalnızca 1992 Rio'daki Dünya Zirvesi olmuştur (Dyllick & Hockerts, 2002, s. 130).

1.3.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Kapsamı

Birçok insan sürdürülebilirliğin, üç temel boyutu olduğu konusunda hemfikirdir. Sürdürülebilirlik, “ekonomi”, “toplum” ve “evre” bileşenlerinden oluşan bir kavram olarak kabul edilmektedir. Ekoloji, ekonomi ve toplum arasında dengenin kurulması talebi, bütün sürdürülebilirlik araştırmalarında görölen ortak bir özelliktir (Kılıç, 2006, s. 83). Bu ilkeler aynı zamanda, gayri resmi olarak, İngilizce tanımlarıyla “üç p” olarak adlandırılan; *Planet, People and Profits* (Gezegen, İnsanlar ve Kâr) olarak da kullanılmaktadır (Slaper & Hall, 2013, s. 1).

Küresel sürdürülebilirlik sorunlarının belirlenmesi adına iletişim kurmak ve kavramı daha somut hale getirmeye yardımcı olmak için temsili görsellerden yararlanılmaktadır. (Lozano, 2008, s. 1838). Literatürde en yaygın olarak üç sürdürülebilirlik diyagramından bahsedilmektedir. En çok kullanılan ve eleştirilen sürdürülebilirlik temsillerinden üçü şu şekilde sıralanabilmektedir (Lozano, 2008, s. 1838):

1. Sürdürülebilirlik Venn Diyagramı, yani sürdürülebilirliğı temsil eden, sonuçta ortaya çıkan örtüşmenin yanıltıcı olabileceğı üç daire.
2. Üç eşmerkezli daire, ekonomik yönleri, orta sosyal yönleri ve dış evre yönlerini temsil eden iç daire.
3. Ekonomi, evre, birey, grup normları, teknik beceriler ve hukuk - planlama sistemleri arasındaki ilişkileri gösteren planlama altıgenidir.

En yaygın olarak kullanılan diyagram, uygulayıcılar tarafından geliştirilmiş olan, üç daireyi ve bunların birbirine bağlılığını temsil eden Sürdürülebilirlik Venn Diyagramıdır (Brusseau, 2019, s. 590) (Şekil 1.1).

Şekil 1.1: Edward Barbier'in Sürdürülebilirlik Venn Diyagramı

Diyagram, özünde, ekonomik kalkınmanın çevreyi ve kaynaklarını koruyan ve aynı zamanda bireysel ve toplumsal refahı destekleyen bir şekilde yürütüldüğünde sürdürülebilir kalkınmanın elde edilebileceği fikrini sunmaktadır (Brusseau, 2019, s. 590).

Temsili görsellerin ve kuramsal tanımların, sürdürülebilirlik bilincini artırmak adına muhakkak ki yararlı olduğu söylenebilir, ancak tüm imajinasyon ve tanımlamaların süreklilikten yoksun olduğu ve birbirleriyle çelişen bir yapıya sahip olduğunun da belirtilmesi gerekmektedir. Barbier'in Sürdürülebilirlik Venn Diyagramı'nda grafik olarak ifade edildiği gibi; sürdürülebilirlik, multidisipliner bir paradigmanın merkezinde yer almaktadır ve aslında sürekli büyüme, kalkınma hedefiyle büyük bir tezatlık yaratmaktadır. Çoğunlukla, kalkınma seçenekleri insanları ve doğayı karşı karşıya getirmektedir, çünkü ekonomik büyümeye en yüksek önem verilirken, çevre sürekli olarak değersiz görülmektedir (UNDP, 2020).

Gezeğin jeolojik evrimini yöneten süreçlere aktif insan müdahalesi (Hamilton, 2014, s. 3) olarak tanımlanan Antroposen Çağı'nda dünyamız değişmektedir. Hükümetlerarası Bilim-Politika Platformu Biyoçeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri, dünyanın kara yüzeyinin yüzde 75'inin önemli ölçüde değiştiğini, okyanus alanının yüzde 66'sının artan kümülatif etkiler yaşadığını ve sulak alanların yüzde 85'inden fazlasının (bölgeye göre) kaybedildiğini bildirmektedir (Woodley, ve

diğerleri, 2019, s. 31). Antroposen yıkımı -karasal ekosistemlerde fauna türlerinin ve popölasyonlarının küresel olarak yok olduğu- yapılan araştırmalarla belgelenmiştir, Ancak göstergeler, tatlı su ekosistemlerinde bozulmanın daha şiddetli olduğuna işaret etmektedir (Young, McCauley, Galetti, & Dirzo, 2016, s. 333).

Ekonomik kalkınmanın, eko-sistemin devamlılığını güvence altına alan çevre dostu yatırım, üretim ve tüketim biçimleri temel alınarak gerçekleştirilmesi; 21. yüzyılın yeni paradigması olarak şekillenmektedir (Aldemir & Kaypak, 2008, s. 2). Sürdürülebilir kalkınmanın katmanlı yapısının insanlara doğru bir şekilde yansıtılabilmesi, toplumsal ve çevresel konular ile ilgili farkındalığın artırılabilmesi, davranış ve hayat biçimlerinde değişikliklere sebep olabilmek, toplumun farklı kesimleri arasındaki sorunların çözülebilmesi için doğru iletişim stratejileri ve yöntemlerinin kullanılması gerekmektedir (Özgen, 2022, s. e2).

1.3.4. Sürdürülebilir Kalkınma ile Sağlıklı Gıdaya Erişimin İlişkisi ve Gıda Güvencesi Kavramı

Son 150 yıldır nüfus artışı ve kalkınma hedefiyle çevresel ayak izimizi büyüttüğümüz dünyamızda, sürdürülebilir yaşam için mihenk taşı, sosyal sürdürülebilirliğin teminatı “sağlıklı gıdaya erişim” ya da diğer bir deyişle “gıda güvencesi”, iklim değişikliği ve doğayla uyumlu üretim-tüketim yapısının dışına çıkılması nedeniyle tehdit altındadır. Yaşadığımız çağda, bireysel seçimler ve eylemler genişlerken, bu durumun gezegenimizin üzerinde yarattığı baskıları dengeleyebilecek, toplumun ihtiyacını karşılayacak miktarda güvenli, sağlıklı gıdanın tedarik edilebilmesi adına, sürdürülebilir, kaynak verimli gıda üretim sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Kalkınmanın amacı; ekonomik büyüme olmayıp, temel olarak insan yaşam kalitesinin arttırılmasıdır (Kıymaz, 2016, s. 986). İnsanın varlığını temel ihtiyacı olan sağlıklı ve sürdürülebilir beslenme, herkes için erişilebilir olmalıdır. Sağlıklı gıda, sağlıklı nesiller yetiştirmenin altın anahtarıdır. Bununla birlikte, dünyanın pek çok yerinde, gıdaya erişimde büyük zorluklar yaşandığı da bir gerçektir.

2000 yılında, 147 devlet ve hükümet başkanlarının da dâhil olduğu 189 ulusun temsilcileri, Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi'nde, uluslararası kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla; insanlığı yoksulluk, açlık, hastalık ve ayrımcılığın pençesinden kurtararak daha barışçıl, müreffeh ve adil bir dünya kurma taahhüdünü vermişlerdir. Bu taahhüdü 2015 yılına kadar gerçekleştirmek için somut, rakamsal hedefler içeren sekiz maddelik Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH) oluşturulmuştur. Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi'nde, katılımcı tüm ülkeler bu hedeflere ulaşmanın yoksul insanların hayatını değiştirebileceğini ifade etmişlerdir. Uluslararası kuruluşlar ve ülkeler, bu hedefleri benimsemiş ve kurumsal yapılarını bu hedeflere ulaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla değiştirmeye başlamışlardır⁸ (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı ve Birleşmiş Milletler, 2010).

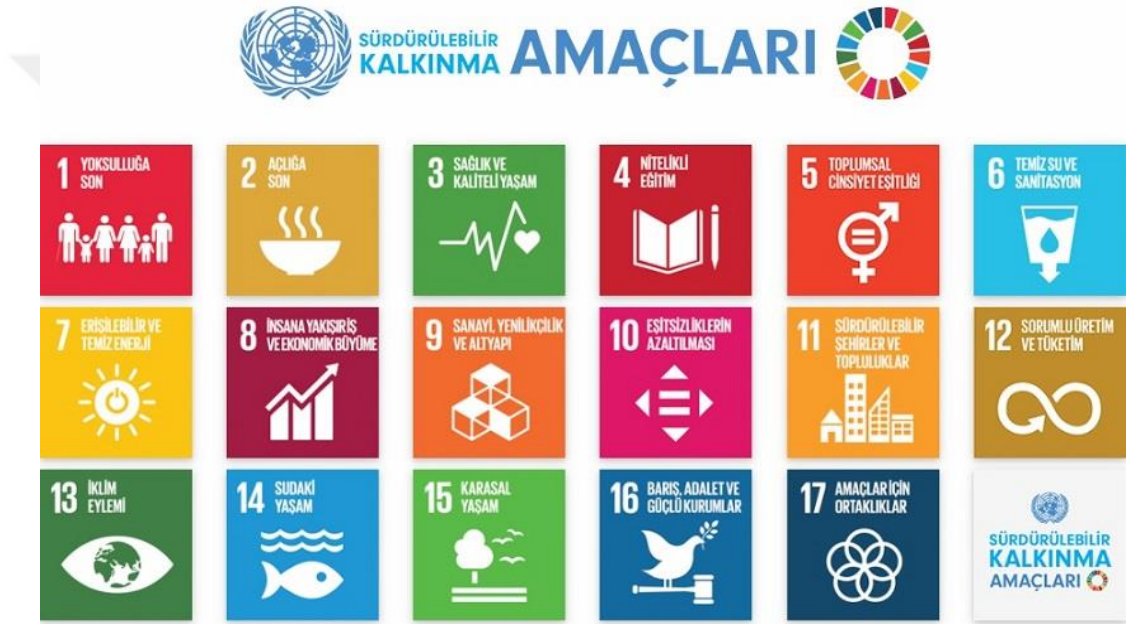
Sekiz başlıktan oluşan Milenyum Kalkınma Hedefleri'nin ilk hedefi; "Aşırı Yoksulluğu ve Açlığı Ortadan Kaldırmak" olarak belirlenmiştir. Binyıl ya da diğer bir ifadeyle Milenyum Kalkınma Hedefleri'nin süresi 2015 itibarıyla tamamlanmıştır. Akabinde, Küresel Hedefler olarak da bilinen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (The Sustainable Development Goals -SDGs), yoksulluğu sona erdirmek, gezegeni korumak ve 2030 yılına kadar tüm insanların barış ve refahtan yararlanmasını sağlamak için Birleşmiş Milletler Üye Devletleri tarafından evrensel bir eylem çağrısı olarak Ocak 2016'da kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. 2012 yılında Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nda doğan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, 2000 yılında yoksullukla mücadele etmek için küresel bir çabayı başlatan Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin yerini almıştır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı (UNDP), bir alandaki eylemin diğerlerinin sonuçlarını etkileyeceğini ve kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliği dengelemesi amacıyla belirlenen 17 evrensel hedef (Şekil 1.2) için

⁸ Investing in development: a practical plan to achieve the Millennium Development Goals / Jeffrey D. Sachs, director <https://digitallibrary.un.org/record/564468> (Erişim Tarihi: 2 Aralık 2020) Binyıl Kalkınma Hedefleri RaporuTürkiye 2010 http://www.surdurulebilirlikalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/07/UNDP-TR-TR-2010-MDG-Report_TR.pdf Millennium Development Goals Report Turkey 2005 (Erişim Tarihi: 2 Aralık 2020)

ülkelere rehberlik etmekte ve özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlarla işbirliği içinde çalışmaktadır⁹.

Aşırı açlık ve yetersiz beslenme, birçok ülkede kalkınmanın önündeki büyük bir engel olmaya devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO), Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenme Durumu 2019 Raporu'na göre; dünyada yaklaşık 2 milyar insanın orta veya şiddetli seviyede gıda güvensizliği içinde yaşamaktadır (FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO, 2019, s. vii).

Şekil 1.2: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (The Sustainable Development Goals)

Kırsaldan kentlere kayan toplumsal yapılanma biçimi, artan nüfus ve üretim faaliyetleri, hava, su ve toprağın kirlenmesine, flora ve faunanın zarar görmesine neden olmuştur. Bu olumsuz değişimler, çevre tahribatını geriye dönüşü olmayan bir noktaya getirmiştir. Tüm insanlığı etkileyen bu sonuç, beraberinde geleceğe dair endişeleri de artırmaktadır. Doğal kaynakların, şirket çıkarları doğrultusunda ticari ürün olarak metalaştırılması, bireylerin bu kaynaklara, doğuştan getirdikleri sürdürülebilir erişim hakkıyla tezat oluşturmaktadır.

⁹ <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html> (Erişim Tarihi: 2 Aralık 2020).

Gıda güvencesi, gıda egemenliğine bağlı bir kavramdır. Gıda güvencesinin sağlanması için, yeterli miktarda ve düzenli olarak gıda arzının sağlanabilmesi gerekmektedir. Gıda egemenliği olmayan toplumların gıda güvencesi, gıda güvenliği ve sağlıklı gıdadan bahsetmeleri mümkün değildir. Gıda güvencesi sadece yetersiz beslenme yoluyla sağlığa bağlı karmaşık bir sürdürülebilir kalkınma konusu değil aynı zamanda sürdürülebilir ekonomik gelişme, çevre ve ticaret konusudur (Kıymaz & Şahinöz, 2010, s. 4).

Gıda egemenliği kavramı, gıdaya erişimin küresel ölçüde yarattığı hayal kırıklığı sonucunda, gıda yetersizliğine bir tepki olarak doğmuştur. 1996 Dünya Gıda Zirvesi'nde La Via Campesina'nın sunduğu bildiriyle ortaya çıkan gıda egemenliği kavramı (Aysu, 2020, s. 151), gıdayı bir hak olarak tanımlayıp, bireylerin, toplumların ve ülkelerin tarım, iş gücü, gıda ve toprak politikalarını ekolojik, toplumsal, ekonomik ve kültürel gereksinimlerine uyacak şekilde düzenleyebilmeleri hakkını savunmaktadır (Aysu, 2020, s. 152) (Petrini, 2017, s. 93). Gıda egemenliği, toplumların devamı için hayati önem taşıdığından üreticilere düşen en önemli görev; ekolojik bütünlüğe saygı göstermeleridir (Petrini, 2017, s. 96) Gıda egemenliğinin üç ana eksenini bulunmaktadır (Aysu, 2020, s. 152);

1. Tarımsal üretimin başlangıç ve bitiş noktası olarak tohum,
2. Tohumun toprakla ve emekle birleştiği nokta, yani tarımsal üretim biçimleri,
3. Ortaya çıkarılan ürünün gıda olarak insanlarla buluşma biçimleri.

Madeley, insanların yiyecekten yoksun kalma nedenini; ihtiyaç duyulan yiyecekleri yetiştiremeyecek ya da satın alamayacak kadar yoksul olmalarıyla açıklamaktadır (2003, s. 12). Bu bağlamda, daha fazla gıda yetiştirmek ne açlığın ne de yoksulluğun çaresi olamayacaktır. Adil, herkes için ulaşılabilir bir gıda sistemi gereklidir.

Dünyadaki açlığın yapısal ve tarihsel nedenleri bulunmaktadır. Dünyanın en iyi bilinen kıtlıkları; 1840'larda İrlanda'da, 1940'larda Bengal'de, 1930'larda Sovyetler Birliği'nde, 1950'lerde Çin'de, günümüzde Yemen ve Güney Sudan'da, politik sebeplerden, kârın öncelik olmasından veya her iki nedenden dolayı ortaya

çıkmıştır (ETC Group, 2017, s. 8). Her yıl dünya nüfusunun tamamını besleyecek oranda gıda üretilmesine rağmen, küresel gıda üretiminin adaletsiz bölüşümü ve hızlı nüfus artışı sonucunda, besin maddeleri üretiminin dünya nüfusunu besleyemez düzeyde kalması dünyanın belli bölgelerinde sürekli açlığa neden olmaktadır (Başarır, 2008, s. 30).

2020'nin başlarında tüm dünya ülkelerine hızla yayılan COVID-19 salgını, insanların birbirine bağlı bir dünyada yaşamasına rağmen, sürdürülebilirliğin temelini yerel üretim ve kendi kendine yeterliliğin oluşturduğunu hatırlatmıştır. Özellikle, salgın nedeniyle sınırların kapatılması, ülkelerin gıda tedariki sorununa neden olmuştur. Fransa'nın, COVID-19'un mutasyona uğrayan yeni bir türünün ortaya çıktığı İngiltere'ye sınırlarını 48 saatliğine kapatması, İngiltere'de endişe yaratmıştır. Uygulanan bu kısıtlama nedeniyle, İngiliz süpermarket zinciri Sainsbury's, bazı gıda ürünlerinin tedarik edilemeyebileceği konusunda müşterilerine uyarıda bulunmuştur¹⁰. Bu durum da bizlere aslında tarımsal üretim açısından ülkelerin birbirlerine ne kadar bağlı ve bağımlı olduğunu göstermiştir.

Tarım politikaları, sürdürülebilir gıda üretiminin -bir başka deyişle gıda egemenliğinin - belirleyici unsurudur. BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında ikinci sırada yer alan “Açlığa Son” hedefi, yeterli gıdaya erişim ile birlikte, sağlıklı besleyici gıda teminini de içermektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı'nın (WFP) 2019 raporuna küresel ölçekte iki milyar insan, besleyici ve yeterli gıdaya düzenli erişimlerinin olmaması nedeniyle, kötü beslenme ve sağlık riskiyle karşı karşıya kalmaktadır (FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO, 2019). Bununla beraber, 1,3 milyar ton gıda ise israf edilmektedir (Gustavsson, Cederberg, Sonesson, Otterdijk, & Meybeck, 2011, s. 4).

Temel karbon deposu, kirli suyun arıtıcısı olan topraklar, açlığın yok edilmesi, gıda güvenliğinin artırılması, beslenmenin iyileştirilmesi ve sürdürülebilir tarımsal kalkınmaya dayanak oluşturmaktadır. Tüm bu veriler ışığında, hem iklim hem de gıda krizinin önüne geçmek hem de tarladan çatala kadar olan zincirde güvenilir ve sağlıklı

¹⁰ 21 Aralık 2020 tarihinde, fr24news.com'da; “Sainsbury's Says France Ban Could Lead to Food Shortages in UK” başlığıyla yer alan haber <https://www.fr24news.com/a/2020/12/sainsburys-says-france-ban-could-lead-to-food-shortages-in-uk-business.html> (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2020)

gıdaya erişimi kolaylaştırmak için toprak sağlığına dayanan iyi tarım uygulamalarına yoğunlaşmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

1.3.5. Sürdürülebilir Kalkınmada Sürdürülebilir Tarımın Önemi

Ekolojik ve ekonomik denge, ürünlerin nasıl üretildiği ile direkt ilgiliyken, neyin yenildiğini de sonuç olarak çıktılarmaktadır. Tarım, insanoğluna gıda yaratan, endüstri için hammadde temin eden, ülke ekonomisine katma değer kazandırarak ülkelerin geleceğinde belirleyici rol oynayan stratejik öneme sahip bir sektördür. Gıda güvencesi ya da gıda egemenliği için tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması yaşamsal bir zorunluluktur. Gıda arz güvenliğini sağlayan tarımsal üretimin ne denli stratejik bir konu olduğu, iklim değişikliğiyle birlikte, COVID-19 salgını ve 2022 yılında yaşanan Rusya-Ukrayna çatışmasıyla daha anlaşılır olmuştur.

Sürdürülebilir kalkınmanın temel bileşenleri; ekonomik olarak uygulanabilirlik, sosyal eşitlik ve çevresel sürdürülebilirliktir (Demirayak, 2002, s. 4). Madeley, doğru tarım uygulamasının, yoksulluğa bağlı olarak oluşan açlığın üstesinden gelmede ve ekonomik büyümeyi sağlamada etkili olacağını belirtmektedir (2003, s. 12).

Sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir kalkınma hedefleri şemsiyesi altında yer almaktadır. 21. yüzyılda tarımdaki en büyük başarı, olumsuz çevre koşullarını azaltarak, istenilen üretim artışını gerçekleştirmek olacaktır (Yılmaz & Yücel, 2017, s. 180). Sürdürülebilir tarımsal kalkınmanın sağlanması için üç kriter gereklidir (Zaharia, 2010, s. 93):

1. Ekokapasitenin korunması -ekosistemlerin kirlilik varlığına rağmen çalışma kapasitesinin korunması-
2. Doğal, insan, malzeme ve enerji kaynaklarının verimli kullanılması
3. Hem tarımsal kalkınmanın sağladığı ürünlerin hem de çevre bozulmasının ürettiği yüklerin nüfuslar arasında adil dağılımının garantisi.

Küresel nüfus artışına yönelik gıda arzını artırmak hedefiyle Amerikalı şirketlerin fonlarıyla gelişen, araştırma enstitülerinin çalışmalarını mekanize tarım

teknolojileriyle birleştirerek yaratılan Yeşil Devrim'in sürdürülebilir tarıma hizmet etmediği yıllar sonra anlaşılmıştır. Tarımda Yeşil Devrim'in başrol oyuncularından biri olarak kabul edilen, 1940'larda yaygın olarak kullanılmaya başlanan, daha fazla ürün verimi sağlamak amacıyla, tarımda zararlı mücadelesinde kullanılan kimyasalın (DDT) verdiği zararlar, 20 yıl sonra belirgin olarak kendini göstermiştir. Carlson, 1960'lı yıllarda, DDT'nin yalnızca zararlı böceklere değil, başta kuşlar olmak üzere doğadaki başka canlılara da zarar verdiğini ortaya koymuştur (1964, s. 60). Özellikle, toprak açısından çok önemli canlı topluluğu olan mikroorganizmalar, bu kimyasallarla yok edilmiş ve sürdürülebilir tarım hedefi uzun dönemde verimsizliğe neden olmuştur.

Yeşil Devrim'in başarısı, teknik açıdan belli bir paket programın eksiksiz uygulanıp uygulanmadığına bağlıdır. Bu paketin içerisinde yüksek verimli tohumluklar başta olmak üzere sulama, gübre, tarımsal mücadele ilaçları ve bu temel girdileri sağlayabilecek düzeyde finansman kaynakları bulunmaktadır (şahinöz, 1990, s. 235). Nitekim, devrimin filizlenmesine deney sahası oluşturmuş Meksika'da, tarımsal üretim 1960-65 döneminde yılda ortalama yüzde 9 gibi çok yüksek bir düzeyde artarken, bu rakam 1975-80 döneminde yüzde 1'lere düşmüştür (şahinöz, 1990, s. 236). Hedeflenen kalkınma stratejileri, tarımsal girdi üreten şirketlere hizmet etmiştir.

Fukuoka, tarımın küresel dönüşümüne neden olan Yeşil Devrim mirasıyla dünyaya yayılan kimyasal tarım ilaçları ve sentetik gübrelerle zehirlemek yerine, tarımda, toprağı sağlıklı şekilde verimlileştirmekten daha akıllıca yol olmadığını söylemiş ve bu söylemini, yaptığı uygulamalarla ispatlamıştır. Fukuoka, insanın amacının ne olduğu ve insanlığın ne yaratması gerektiği sorunsallarının, bir araştırmacının çıkış noktası olduğuna işaret etmektedir. Kendisinin bu söylemi, özellikle tarım alanında araştırma yapan uzmanlara yöneliktir (2018, s. 90):

“Modern araştırmalar, doğayı çok küçük parçalara ayırırlar ve uyguladıkları testler ne doğa yasalarıyla ne de pratik deneyimlerle uyumludur. Sonuçlar, çiftçinin ihtiyaçlarına göre değil, araştırmanın çıkarına olacak şekilde düzenlenir. Bu çıkarımların, değişmez bir başarıyla çiftçinin tarlasına kullanabileceğini düşünmek büyük bir hatadır.”

Küresel açlığa çözüm olarak tarımsal ürün verimini artırmak üzere üretilmeye başlanan pestisitler -ya da daha bilinen adıyla tarımsal ilaçlar- ve suni gübreler, aradan geçen 60 yıllık süreçte, soruna önceleri çözüm yaratsa da bugün bu aktörlerin yıkıcı etkileriyle karşı karşıya kalınmıştır. Pestisitlerin neden olduğu çevre yıkımı, biyoçeşitlilik kaybı ve hastalıklar, kırsal toplulukların yaşam koşullarını kötüleştirmiştir. Bu etki özellikle, ekonomisi büyük oranda tarıma dayalı gelişmekte olan ülkeler için büyük bir sorun yaratmaktadır.

Zehirsiz Sofralar Sivil Toplum Ağı, gelişmekte olan ülkelerin yüzde 70'inin, net gıda ihracatçısı olduğunu belirtmektedir (Buğday Derneği, 2019). Dünyada yanlış tarım politikaları uygulayan/uygulatırılan birçok az gelişmiş ülke, tahıl ithalatının yüzde 50'sini ABD'den yapmaktadır (Aysu, 2020, s. 69). Küresel tarım politikaları, özellikle kriz anlarında ülkelerin gıdaya erişiminde büyük sorunlar oluşturmaktadır. Rusya- Ukrayna çatışması nedeniyle yaşanan tahıl, yağlı tohum ve bitkisel yağ tedarik sıkıntısı, kalkınmanın tarım-gıda açısından önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Tarımsal ürünler yaşamsal öneme sahip ürünler olduğundan, ülkeler özellikle temel gıda ürünlerinde kendine yeterli politikalar izlemelidirler (Gaytancıoğlu, 2009, s. 26). Gıda egemenliğini sağlamak için, küresel tarım-gıda sistemini şirketlerin kontrolünden çıkartılması hayati önem taşımaktadır. Zira, tarımsal faaliyetlerin gelişimi toplumların geleceğini de şekillendirmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir tarım, bir tarım çeşidi değil, politika geliştirme, uygulama ve yönetim prensibi olarak değerlendirilebilmektedir.

1.4. Türkiye’de Tarım Politikaları

Tarım politikalarının amaçları, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine, ekonomik ve siyasi tercihlerine bağlı olarak değişebilmekle birlikte, bu politikaların genel amaçları “üreticilere adil ve yeterli bir yaşam standardı sağlama yanında, tüketicilere de uygun fiyatla yeterli ürün arzını garanti etmek” şeklinde özetlenebilir (Erkan, 2000, s. 22).

Türkiye’de tarım kesimine yönelik politikalar gerek amaç gerekse bu amaçlara ulaşmada tercih edilen yöntemler bakımından, bugüne kadar daha çok üretim odaklı politikalar şeklinde süregelmiştir (Ören, Alemdar, & Bahadır, 2008, s. 48).

Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne görev yapan tüm hükümetler, gıda ihtiyacını kendi üretimiyle karşılayan ülke olmayı hedeflemiş ve bu yönde iktisat politikalarını uygulamaya çalışmıştır (Kaya & Kalaycı, 2021, s. 24).

Cumhuriyetin devraldığı tarımsal yapı çoğunlukla kapitalizm öncesi özellikler gösteren, kapalı köy ekonomisine dayalı, kimi bölgelerde büyük feodal mülkiyetin hüküm sürdüğü, sanayi bitkilerine değil daha çok yerinde tüketilecek tahıl üzerine kurulu son derece geri teknoloji kullanan ilkel bir yapıydı (Oral, 2006, s. 15). Cumhuriyetin ilk yıllarında, üretim en temel sorundu (Ören, Alemdar, & Bahadır, 2008, s. 48). Bu dönem, tarım politikaları önce liberal bir seyir izlemiş, sonrasında devletçi politikalar ağır basmıştır. Tarıma yönelik Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan ilk büyük hamle, İzmir İktisat Kongresi'nde alınan bir kararla, üretimi artırmak maksadıyla, Osmanlı Dönemi'nde köylülerden, ürünlerinin onda biri oranında alınan ve üreticiyi büyük bir yük altına sokan şer'i bir vergilendirme sistemi olan aşar vergisinin 1925 yılında kaldırılması olmuştur. 1926 yılında Medeni Kanunu'nun kabulü ile çiftçiler toprak mülkiyetine kavuşmuştur (Güresinli, 2015, s. 53). Cumhuriyetin ilk yıllarında, yeni tarım topraklarının üretime açılması, sulama, gübreleme, daha verimli tohumluk ve damızlık kullanımı ile üretim tekniğine ilişkin konular tarım politikalarının temel önceliği idi (Ören, Alemdar, & Bahadır, 2008, s. 48).

1950'li yıllara kadar ülkemizde kendi kendine yeterli olma amacı 1950'den sonra makineleşme yoluyla daha fazla üretip dış pazarlara ihraç etme hedefine bırakmıştır. Bu politikaların etkisiyle bu yıllarda ülke içi üretim artmış ihracat artışları yaşanmıştır. 1960-1980 yılları arasında üretim ve verimlilikte artış politikaları izlenmiştir (Eştürk & Ören, 2014, s. 194).

Gıdanın kaynağı olan tarım, ülkemizde 1980 sonrasında büyük bir değer kaybı yaşamıştır. 24 Ocak Kararları'nın Türkiye tarımına yönelik temel politikası, tarımda üretimden pazarlamaya tüm sürecin emperyalizm tarafından denetimini sağlamak olmuştur (Tekin, 2012, s. 106). Bu denetimin gerçekleştirilebilmesi için 1980 sonrası uygulanan politikalara bakıldığında, tüm uygulamaların küçük üreticiliğin ve küçük ölçekli tarımsal üretimin tasfiye edilmesine, kırsal kesimin mülksüzleştirilmesi ve

kırsal nüfusun azaltılmasına yönelik olduğu görülmektedir (Oral, 2006, s. 63) (Tekin, 2012, s. 106).

Türkiye dâhil, gelişmekte olan ülkelerde, üretimle bağlantılı olarak yapılan destekler arzın istikrarını sağlamaktadır. Arzın istikrarı ise üreticiler için anlamlı bir fiyat ve istikrarlı bir geliri ifade etmektedir (Kıymaz & Şahinöz, 2010, s. 7). 1980 sonrası dönemde, tarımsal destekleme politikalarına ilişkin olarak belirtilebilecek en önemli nokta, destekleme alımı kapsamındaki ürün sayısının giderek azaltılmasıdır. Dönemin başında destekleme alımı kapsamındaki ürün sayısı 24 iken, 1985 yılında 18'e, dönem sonunda (1990 yılında) ise 10'a düşürülmüştür (Oral, 2006, s. 65).

Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi'nde, Türkiye'nin toprak ve su kaynaklarının yanlış kullanıldığı, yüksek girdi maliyetlerinin altında ezilen üretici desteklenmezken, milyarlarca dolarlık kaynağın ithalat yoluyla başka ülkelerin çiftçisine aktarıldığı bildirilmiştir. Türkiye'nin geleneksel ürünleri olan; buğday, nohut, pamuk tedarikinde şu an ithalatçı konumunda bulunmaktadır. Son 12 yılda tarıma verilen destek toplamı 59 milyar lira iken, tarım ve gıda ithalatına 267 milyar lira harcanmıştır (TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 2015).

2018 yılında çiftçilerin kullandığı banka kredisi, tarımsal destekleme ödemelerinin 7 katına ulaşmıştır. Oysa tarımsal ve kırsal kalkınma uygulamalarında ekonomik kalkınma büyük önem taşımaktadır. Bunun göstergelerinden birisi; üretim için temin edilen girdilerin yeridir. Girdiler yerelden temin edildiği takdirde bu yerel ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak anlamına gelmektedir (Gülçubuk, Köksal, Ataseven, Gül, & Kan , 2016).

Son yıllarda tarımsal konuların Türkiye gündeminde kendisine giderek daha fazla yer bulduğu görülmektedir. Özellikle son bir-iki yıllık süreçte tarımsal ürünlerin fiyatlarında yaşanan artışlar tarım sektöründeki yapısal problemlerin çözülmesi gerektiğini güçlü bir şekilde ortaya koymuştur (Yavuz & Dilek, 2019, s. 7-8).

Ülkemizde, tarım kesimine yönelik politikaların esasını, pazar fiyatı destekleri, yani destekleme fiyat ve alım politikaları oluşturmaktadır. Bu kapsamdaki uygulamalar ise çoğunlukla içte destekleyici, dışa karşı koruyucu bir nitelik taşımıştır.

Ancak, bugüne kadarki uygulamalar, bu politikaların uygulanmasındaki amacın kesin ve açık bir şekilde ortaya konulamadığını göstermektedir (Erkan, 2000, s. 23). Tarım-gıda politikalarının yıllardır küçük tarım üreticisini ve bunun giderek ülkeyi ve tüm tüketicileri olumsuz yönde etkilemesi yeni düzenlemeleri kaçınılmaz kılmaktadır ki zaten son birkaç yılda yeniden tarım-gıda üreticilerini destekleme yönünde düzenleme çabaları görülmektedir (Erbaş, 2017, s. 23). Nitekim, 2021-2023 Kırsal Kalkınma Hedefleri'nde; sürdürülebilir tarımsal üretim ve kırsal kalkınmanın temin edilmesi, Avrupa Birliği Çiftlikten Çatala Yeşil Mutabakat Stratejisi'nin tasarlanması ve uygulanması için tarım aktörlerinin kapasitesinin artırılmasının amaçlandığı yer almaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021, s. 18).

Gıda-tarım değer zincirinin önemini açıkça ortaya koyan COVID-19 salgınıyla, çiftçilerine desteklerini artıran ülkeler, gıda güvencesi ve sağlıklı gıdaya erişimde yaşanabilecek riskleri bertaraf etmeye çalışmaktadırlar. ABD Tarım Bakanlığı (USDA), COVID-19 salgınından zarar görmemek adına, dezavantajlı konumdaki küçük çiftçilerini önceleyerek, 12 milyar dolarlık ek destek paketiyle daha fazla çiftçiye ulaşmayı hedeflemiştir¹¹. ABD'deki bu gelişmenin aksine, yukarıda belirtildiği üzere, Tarım ve Orman Bakanlığı, tarım aktörlerinin kapasitesinin artırılması hedeflendiği bildirmesine rağmen, yine aynı bakanlık tarafından, yetersiz arz nedeniyle fiyatı artan her ürün için ithalat yoluna gidilmiş, 2020 yılında birçok ürünün gümrük vergisi ya düşürülmüş ya da sıfırlandığı görülmüştür.

1980'li yıllardan günümüze ülkemiz tarım politikalarının belirlenmesinde IMF (Uluslararası Para Fonu), DB (Dünya Bankası), DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) gibi dış dinamikler belirleyici olmuştur. Türkiye'de son dönemdeki politikalar serbest ticaret yönünde gelişmiştir (Eştürk & Ören, 2014, s. 194).

Büyük ölçüde rant ve faiz mekanizmalarına teslim olmuş bir ekonomide tarım, kitlesel emek gücü ile stratejik üretim yapmaya, önemli katma değer yaratmaya devam etmektedir (Başdoğan, 2000, s. 93). Türkiye tarımsal kalkınma politikaları, sadece serbest piyasa koşullarına bağlı olmayan, ulusal çıkarların gözetildiği, yerli üretime

¹¹ <https://www.bloomberght.com/abd-li-ciftcilere-12-milyar-dolarlik-yeni-pandemi-destegi-2277325> (Erişim Tarihi: 25 Mart 2021)

dayalı bir yapıda oluşturulmalıdır. Tarımsal kalkınmaya yönelik alternatif sürdürülebilir bir modele karar vermek için, objektif verilere ve bilgiye ihtiyaç bulunmaktadır.

İkinci bölümde, tarımsal kalkınma için iletişim sorunlarını analiz etmek ve çiftçiler ile nasıl etkin bir şekilde iletişim kurulması gerektiğini belirlemek adına önce, iletişim kavramı, iletişim süreci modelleri ve çiftçilerle iletişim yöntemleri ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

İLETİŞİM VE TARIMSAL İLETİŞİM

2.1. İletişimin Tanımı ve İletişim Kavramı

İletişim, insanın varlık sürdürme biçiminin bir ürünü ve insanın varlık sürdürüme biçimindeki gelişmelere göre değişimlere uğrayan insana özgü bir olgudur (Oskay, 1992, s. 7). Temel amacı, insanlar arasındaki etkileşimi sağlamak olan iletişim (Eroğlu, 1996, s. 276), insanın bireysel ve sosyal bilincini geliştirmektedir. İletişim olgusu, iki yönlü bir özelliğe sahiptir. İnsan, iletişimle gelişirken iletişimi de geliştirmektedir.

Oskay, iletişim denince, insan ve insan arasındaki sözel bir sürece dayalı konuşmanın aklımıza geldiğini ve bunun çok basit bir olduğuna inandığımızı, ancak iletişimin, basit bir olgu olmadığını vurgulamıştır. Oskay’a göre iletişim sürecindeki tek bir tümce, bütün bir insan tarihinin çok uzun bir dönemindeki insanın, insana bakış tarzını da yansıtmaktadır (1992, s. 8)

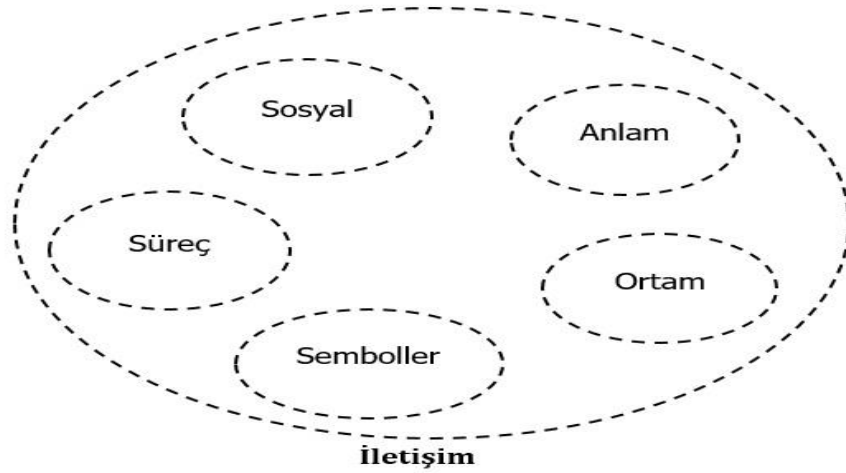
Oskay, iletişimi, toplum içi ve toplumlar arası kültür alışverişinin sebebi ve sonucu bir olgu olarak kabul etmekte ve şu şekilde tanımlamaktadır (1992, s. 15):

“Birbirlerine ortamlarındaki nesneler, olaylar, olgularla ilgili değişimleri haber veren, bunlara ilişkin bilgilerini birbirine aktaran; aynı olgular, nesneler, sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular taşıyıp bunları birbirlerine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce ve duygu bildirişimlerine iletişim diyoruz.”

İletişimi, ortak semboller, işaretler veya davranışlar sistemi aracılığıyla bireyler arasında bilgi alışverişinin yapıldığı bir süreç olarak tanımlamak da mümkündür. İletişim disiplininin karmaşıklığı ve zenginliğinin bir sonucu olarak, iletişimi yorumlamanın ve tanımlamanın birçok yolu bulunmaktadır (West & Turner, 2007, s. 5).

Erdoğan (2011), iletişimin bir şey söyleme, bir mesaj gönderme gibi basitliğin çok ötesinde olduğuna işaret etmekte ve iletişimi, insanın biyolojik, psikolojik ve toplumsal varlığını üretebilmesinin ve geliştirebilmesinin zorunlu koşulu olan düşünsel ve ilişkisel faaliyetler bütünü olarak tanımlamaktadır. İletişimin sadece bilinç kontrolünden geçerek bilişleri ve davranışları yönetme de olmadığını, iletişim aracılığıyla örgütlü yaşamın maddi ve maddi olmayan (düşünsel) üretiminin gerçekleştirildiğini savunmaktadır (s. 29).

İletişim yalnızca sözel bir süreç değildir. İnsan ile insanın karşılaştığı, ilişki kurduğu her yerde, her durumda, her mekânda, ayrı bir dil biçimi içinde kodlanmış iletişim süreci yaşanmaktadır (Oskay, 1992, s. 9). İletişim, bilgi, duygu ve düşüncelerin paylaşılması amacıyla, simgesel anlatım biçimleriyle yapılan anlam alışverişidir. Yaşamımız bir iletişim ağından oluşur ve bu ağda diğer insanlarla ve nesnelerle etkileşim içinde bulunuruz. West ve Turner (2007), iletişim teknolojisinin çağdaş toplumda oynadığı önemi göz önünde bulundurarak, aracılı iletişimin beş öğeden oluştuğu tezini ileri sürmüştür. Bu beş anahtar terim; Sosyal, Süreç, Semboller, Anlam, Ortamdır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1: İletişimi Tanımlamada Anahtar Terimler (s. 5)

Yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi, West ve Turner, iletişimi, bireylerin bulundukları ortamda anlam oluşturmak ve yorumlamak için sembolleri kullandıkları sosyal bir süreç olarak tanımlamaktadır. Burada öncelikle iletişim, sosyal bir süreç

olarak ele alınmaktadır. Bu süreç, ister yüz yüze ister çevrimiçi olsun, insanları ve etkileşimleri kapsamakta, gönderici ve alıcı olarak iki kişiyi içermektedir. Gönderici ve alıcı, iletişim sürecinde tamamlayıcı bir rol oynamaktadır. İletişimin bir süreç olduğunu önermek, onun bitmediği ve devam ettiği anlamına gelmektedir. İletişimin tanımlanabilir bir başlangıcı ve sonu yoktur. Bu bakımdan, West ve Turner, insanların zihinlerinde sakladıkları iletişim deneyimlerinin, bugünkü iletişim süreçlerini etkilediğini ileri sürmektedir.

Fiske, iletişimin araştırmaya elverişli olduğunu, ancak kapsamlı bir araştırma için çok sayıda disipliner yaklaşıma gereksinim duyulduğu görüşündedir. Her tür iletişimin “göstergeler” ve “kodlar” içerdiğini belirterek, göstergeleri, kendilerinden başka bir şeye gönderme yapan eylemler ya da yapılar, yani anlamlandırma yapıları olarak tanımlamıştır (2003, s. 15-16) Kodları ise, içinde göstergelerin düzenlendiği ve göstergelerin birbirleri ile nasıl ilişkilendirilebileceğini belirleyen sistemler olarak belirtmiştir. Bu gösterge ve kodlar başkalarına aktarılır ya da başkaları için hazır hale getirilir. Göstergeler/kodlar/iletişim aktarma ya da alma, bir “toplumsal ilişkiler pratiği”ni ifade etmektedir (2003, s. 16).

Fiske de Oskay ve West & Turner gibi, iletişimin, kültür yaşamımızın merkezinde yer aldığını belirtir ve hatta iletişim olmadan bir kültürün ölmek zorunda olduğuna vurgu yapar. Böylece, doğal olarak iletişim araştırmalarını, kendisi ile bütünleşen kültür araştırmalarının da içerdiğine bağlar. Fiske’ye göre bu varsayımların temelinde yatan, iletişimin "iletiler aracılığı ile toplumsal etkileşim" biçimindeki genel tanımıdır (2003, s. 16)

İletişimin hayatımızın her alanında yer alması iletişim araçlarının ortaya çıkmasına neden olmuş ve teknolojik gelişmelerle birlikte iletişim, teknolojik bir yapıya bürünmüştür. İletişim yapısındaki bu değişiklikler neticesinde iletişim kurmak kolaylaşmış ve “kitle iletişimi” kavramının zeminini oluşturmuştur (İplikçi, 2015, s. 16).

2.2. İletişim Olgusunun Temel Bileşenleri ve İletişim Süreci

1950'lerin başında, Palo Alto'daki Stanford Üniversitesi'nden bir grup bilim insanı, kişiler arası iletişime yeni bir yaklaşım üzerinde işbirliği yapmışlardır. Psikiyatri, antropoloji ve iletişim dâhil olmak üzere çeşitli disiplinleri temsil eden Palo Alto grubu olarak bilinen bu araştırmacılar, yapılan her şeyin, bir başkasıyla konuşmayı reddetmek veya görmezden gelmenin dahi, iletişim olduğuna inanmaktaydı. Bu kanı, iletişimin tanımını büyük ölçüde genişleterek onu davranışla neredeyse eş anlamlı hale getirmiştir (West & Turner, 2007, s. 9).

McQuail ve Windahl da, iletişim olgusunu; diğerlerine yönelik bir *eylem*, diğerleri ile *etkileşim* ve diğerlerine *tepki* olarak üç nedenselliğe temellendirmiş ve bu nedenlerin birinin veya hepsinin “iletişim” terimi kapsamında ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir (2005, s. 18). Bununla birlikte, McQuail ve Windahl, iletişimin birçok temel teriminin kitle iletişimi söz konusu olduğunda farklı anlam kazandığını ifade etmiş ve kitle iletişimin farklılaşan özelliklerini şöyle özetlemişlerdir;

“Kitle iletişiminde 'gönderen', daima örgütlenmiş bir grubun parçası, çoğu kez de iletişimden başka işlevleri olan bir kurumun üyesidir. 'Alıcı' daima bireydir, ancak gönderen örgüt tarafından bazı genel özellikleri olan bir grup veya kolektiflik olarak çoğu kez görülebilir. Burada kanal artık sosyal ilişki, ifade aracı veya duyu organlarından meydana gelmez, büyük ölçekli teknolojiye dayanan dağıtım aygıt ve sistemlerini içerir. Bu sistemlerin sosyal bir bileşkeni halen vardır; çünkü yasa, gelenek ve beklentiye dayanırlar.” (2005, s. 19).

Anlam yaratma, yorumlama ve uzlaşma süreci olan iletişim; sözlü, sözsüz veya yazınsal. işitsel, görsel ve hatta fiziksel de olabilmektedir. İletişim, tarım toplumunda sözel ağırlıklıyken, sanayi toplumunda kitle iletişimine (medya), bilgi toplumunda elektronik (sanal) iletişime ağırlık kaymış, teknoloji tabanlı değişim zaman ve mekân kavramlarını yeniden anlamlandırmıştır. Artık 'uzak' kavramı görelidir; hatta ‘yok’tur (Uslu, Arslan, & Çağlayanderell, 2017, s. 7).

Psikolojik bir süreç olduğu kadar toplumsal ve kültürel bir olgu olan iletişimin nihai amacı, bir bireyin zihninde var olan resmin, başka bir bireyin zihninde aynısının yaratılmasıdır. İletişim felsefesinin arkasındaki ilke, mesajın kaynağı/kaynakları ile mesajın alıcısı/alıcıları arasında bütünlük yaratmaktır.

İletişim, insanın sosyal bir varlık olarak yaşamasının temel koşullarından biridir. İletişim aynı zamanda, toplumsal bir işleve de sahiptir. İnsanlar ve örgütler arasında enformasyon dağılımını ve değişimini sağlar. Toplumun en doğal hakkı olan haber alma, bilgilendirme işlevi, iletişim ve kitle iletişim araçları sayesinde gerçekleşir. İletişim, bilgilendirme dışında duygu ve düşünceleri bildirme, eğitime ve öğretme, sorunları çözme ve kaygıları azaltma, bireysel ve dolayısıyla toplumsal gelişim sağlama, ödüllendirme, toplumsal statü kazandırma gibi, birçok işlevi yerine getirir (MEB, 2011, s. 7).

Tüm insan, yönetim ve organizasyon işlevleri, iletişim sürecine bağlıdır. İletişim süreci, bazı temel öğelerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Oskay, iletişimin en basit düzeyde bile üç ögeye dayandığını ve bunların; iletiyi gönderen, iletiyi alıp açımlayan ve bu ikisi arasında iletinin gönderilmesinde kullanılacak bir iletişim kodlaması, bir ileti olduğunu söylemektedir (1992, s. 16).

İletişim, basit gibi görünse de oldukça karmaşık bir süreçtir ve birçok bileşeni bulunmaktadır. İlkel yöntemlerle başlayan iletişim süreci, teknolojinin, ekonominin gelişmesi ve daha özgürleştirici politikaların güdülmesiyle birlikte farklı boyutlar kazanmıştır (Kırık, 2013, s. 1). Kitle iletişim araçlarına ulaşılabilirliğinin artması ve internetin yüksek penetrasyonu, günümüzde iletişim süreci, bilginin yazın, ses, fotoğraf, grafik ve video gibi birden çok aktarım biçimine dönüşmüştür. Teknolojinin sunduğu imkânlarla, iletişim sürecindeki değişim, sosyal etkileşim aracı olarak toplumların kültürel yapılarındaki değişime paralellik göstermektedir.

Shannon, bilginin ne olduğunu ve gürültü karşısında nasıl iletilebileceğini matematiksel terimlerle tanımlamıştır (1964). Shannon'un kuramı, oldukça farklı iletişim biçimleri olarak görülen telgraf, telefon, radyo ve televizyonu tek bir çerçevede birleştirmesi nedeniyle, iletişim alanında önemli bir kilometre taşı olarak literatürde yer almaktadır.

Çeşitli ifade biçimleriyle bir şeylerin aktarımı ya da karşılıklı aktarımda bulunma eylemi olarak tanımlanabilen iletişim fenomeni, sürece bağlı bir eylemdir. Bu fenomen, bireylerin çevrelerinde anlam oluşturmak ve yorumlamak için sembolleri kullandıkları sosyal bir süreçtir (West & Turner, 2007, s. 5). Hall, iletişim sürecinin

özünde iki ana unsur olduğunu öne sürer: kodlama ve kod çözme (1973, s. 2). Hall'a göre, bir mesaj anlamlı bir söylem olarak algılanmalı ve bir etki, kullanım veya bir ihtiyacı karşılamadan önce anlamlı bir şekilde deşifre edilmelidir (1973, s. 3).

İletişim, insanlar arasında ileti alışverişinden de öte anlamların paylaşımıdır (Güz, 2012, s. 138) ve bu süreç kodlamayı içermektedir. Bu, bir fikri, anlamı iletecek kelimelere veya jestlere dönüştürmek anlamına gelir. Herhangi bir mesajı sözlü olarak iletmedeki başlıca sorun, kelimelerin farklı insanlar için farklı anlamlara sahip olmasıdır (Guffey & Loewy, 2014, s. 12). Latince 'communis' kelimesinden türetilen 'ortak' anlamına gelen iletişim kelimesi, bilgi alışverişinden ortak bir anlayış çıkmadıkça iletişimin olmayacağı gerçeğinin altını çizmektedir. Bilgilendirici veya ikna edici girişimlerin başarısı veya başarısızlığı, insanların gelecekteki etkileşimlerde birbirleriyle nasıl etkileşime gireceğini değiştirebilir. Ayrıca, kişilerin kültürel geçmişi, iletişim sürecine nasıl yaklaştıklarını etkileyebilir (Wrench & Punyanunt-Carter, 2014, s. 27).

Çift yönlü gelişen iletişim, dönüşümsel bir sürece dayandığı için, mesajı alanların geri bildirimiyle sonuca varır. Mesajı sembol biçiminden anlama çevirmek, kod çözmeyi içermektedir. Kişiler arasında kurulan iletişim sırasında, farklı yaş, cinsiyet ya da kültürel geçmişe sahip olmak, kod çözmeye çalışırken iletişim sürecini etkileyebilir. Yalnızca alıcı, göndericinin içerikte amaçladığını anladığında, yani mesajı başarıyla deşifre ettiğinde iletişim gerçekleşmektedir (Guffey & Loewy, 2014, s. 7).

Cooley, 1900'lerin başında iletişimi, insan ilişkilerinin içinden geçerek var olduğu ve geliştiği mekanizma olarak açıklamış ve bu mekanizmaların özellikle beyindeki bütün sembollerden oluştuğunu ve bu sembollerin de mekan içinde ve zaman içinde koruma yollarını oluşturduğunu belirtmiştir (Şahin & Aral, 2012, s. 58). Cooley ayrıca, iletişimin olmadığı yerde terminolojinin ve gelişmiş düşüncenin olamayacağını ifade etmiştir (Rousseau, 2002, s. 86)

İletişim süreci, birçok değişkeni etkilerken aynı zamanda onlardan etkilenen dinamik bir yapıya sahiptir. İletişim sürecinde yer alan temel öğeler şunlardır: Kaynak, ileti, kodlama-kod açma, oluk (kanal-channel), alıcı/hedef, iletişimin etkileri ve

yansıma (geri bildirim-feed-back) (Yüksel, 1989). İletişim süreci, kaynağın alıcı ya da alıcılara bir ileti göndermesiyle başlamaktadır. Kaynak, konuşan, yazar, çizen ya da yüz ve beden hareketlerinde bulunan bir birey ya da gazete, radyo, televizyon bir resmi kuruluş vb. örgütler; hedef/alıcı ise dinleyen, okuyan, bakan, izleyen kişi ya da gruplar olabilir (Güz, 2012, s. 127). Kaynak, iletişimde alıcıyla kendisi gibi aynı anlamları içeren sembolleri kullanır. Alıcı, kodlanmış mesajı çözer (kod açma) ve bunu yorumlayarak bir anlam oluşturur. Ardından kendisi yeni bir mesaj oluşturur ve karşısındakine geri gönderir (geribildirim). Bu durumda iletişimi başlatan kaynak, alıcı konumuna geçer ve bu süreç isteğe bağlı olarak sürüp gider (Atatürk Üniversitesi, 2017, s. 13).

Tüm mesajların hem içeriği hem de ilişkisel boyutu vardır. Mesajlar ana fikri sağlar ve iletişimdeki kişiler arasında bağ kurulmasını önerir. Bu ayrım hakkında düşünmenin bir başka yolu, mesajın içeriğinin beklenen davranışı tanımlaması, ilişkisel mesajın ise nasıl yorumlanması gerektiğini önermesidir (Pearson, Nelson, Titsworth, & Hosek, 2017, s. 14).

Oskay, kitle iletişiminde paylaşılan iletileri, ki bu iletiler, bir fikir çıktısı olan karar ve yargı da olabilir, özgünlüğü ve özgürlüğünü yitirmiş, “bilinç endüstrisinin endüstriyel ürünü” olarak tanımlamaktadır. Oskay (1992), kişilerin aldıkları iletilere verecekleri yanıtın belirlenmesinde, içinde bulundukları ortamın rolü olduğunu, hedef kitleyi, verilmek istenen iletiye hazırlamanın da mümkün olduğunu belirtmiş ve bu durumu tarım örneğiyle somutlaştırmıştır. Oskay, Tarım Bakanlığı’nın, kırsal alanda kimyasal gübre kullanmak isteğini gerçekleştirmek için, farklı politikalarla öncelikle köylülerin topluluk iletişimini sekteye uğrattığını belirterek şöyle devam etmiştir;

“Toprak reformu yapılabildiğinde, ya da köylere kapitalist üretim ilişkileri girdiğinde, kırsal kesimin ürünleri ulusal ve uluslararası pazara daha etkin yollarla çıkarılabildiğinde köylülerin geleneksel toplum yapısındaki grup ilişkileri de, kökten değişeceği için kimyasal gübrenin benimsenmesi çok daha az dirençle, hatta dirençle karşılaşmaksızın olabilecektir. UNESCO’nun da katkıları ile az gelişmiş ülkelerde 1950’lerde ve 1960’larda sürdürülen innovation (yenileşme) kampanyası çalışmaları bunu açıkça göstermiştir. Tarım kesiminde yeniliklerin benimsenilebilmesinde en büyük engelin bu kesimdeki yatırımlanmış çıkar sahipleri olduğu anlaşılmaktadır. Kırsal kesimin geleneksel iktidar ilişkilerini de değiştirecek kapsamlı bir toplumsal

değişim süreci ile eşgüdümlemeden uygulanmak istenen yenilikler, var olan iktidar ilişkilerinin mantığına uygun biçimde sınırlı alanlarda olabilmektedir.” (s. 28).

2.3. İletişim Kuramları ve İletişimin Sosyal Süreç Modelleri

İnsan iletişimini açıklama çabaları eski çağlara dek uzanmasına karşın, bu alandaki bilimsel çalışmalar, bilinen ilk iletişim modeli olan Aristo modelinden (İ.Ö, 5-4) yaklaşık 2500 yıl sonra, 20. yüzyılın başlarına dayanmaktadır (Çubukçu, 2006, s. 26).

İletişim, nesneleri, toplumsal ilişkileri ve politik düzenleri bir araya getirmeye dayanmaktadır. Her iletişim kuramı geçici olarak bölünmez öğelerin şu bileşimlerini önermektedir: İnsanlar arasında işlevsel bir alışveriş modeli, güç ilişkileri ile kültür üzerine bir bakış açısı ve bunları birleştiren bir politik düzen görüşü (Maigret, 2012, s. 18-19). Bu bağlamda, iletişim araştırmalarının kökeni de genel olarak eğitim, propaganda, telekomünikasyon, reklam, kamu ve insan ilişkileri alanlarının verimliliğini ve etkilerini artırmak ve sınamak isteğinde yatar (Windahl & McQuail, 2005, s. 20).

Cooley, iletişim sistemini, gelişmeleri insanlığa etki eden ve her bireyin ve kurumun yaşamını değiştiren bir araç, ilerici bir icat olarak tanımlamıştır (2017, s. 64). West ve Turner ise, iletişim teorilerinin diğer insanlar ve topluluklarla olan ilişkilerimizi anlamamıza yardımcı olduğunu ve en önemlisi, bu teorilerin, kendimizi anlamamızı kolaylaştırdığını ileri sürmüşlerdir (2007, s. 1).

Maigret, iletişim kuramlarının, bir hasta için hastalığının nedenlerini bulmak amacıyla yapılan bir soruşturma gibi, bir hastalık öyküsüne dayandırılması gerektiğini söylemektedir (2012, s. 16). Maigret'e göre her kuram, dünya üzerine kendine özgü açıklamaları, karmaşıklığı azaltmak için yalın öğeleri, bir başka deyişle modelleri getirirse bile, gerçekte bilimsel ön varsayımların ve ideolojik, etik ve politik bakış açılarının bir bileşimidir. Maigret, belli bir anda tüm iletişim düzeylerinin özerkleşebileceğini savunarak iletişim kuramlarını materyalist düşünce hakimiyeti yerine determinist yaklaşımla ele almaktadır (2012, s. 19-20).

İletişim süreci, etkili iletişim gerçekleştirmeye yönelik bir kılavuzdur. Gönderici ve alıcı arasında ortak bir anlam paylaşımı, iletişim süreci aracılığıyla gerçekleşmektedir. İletişim biliminde yapılan araştırmalar, deneyime dayalı olarak test edilebilir bilgiyi keşfetmeyi içermektedir (tanımlama, keşfetme, açıklama, tahmin etme). İletişim teorisyenleri, iletişim sürecindeki ögeler arasında, bazen karmaşık bir süreci görsel olarak anlamamızı sağlayan modeller veya karmaşık karşılıklı ilişkilerin basitleştirilmiş temsillerini oluştururlar (West & Turner, 2007, s. 11).

İletişimin sosyal sürecini açıklamak adına iletişimi bir kalıp çerçevesine oturtmaya çalışan iletişim kuramcıları, çeşitli modeller geliştirmişlerdir. Bu modeller, bir kavramı veya teorik çerçeveyi görsel olarak tasvir etmek için kullanılabilen grafik temsillerdir. Teorisyenler tarafından oluşturulan bu modellemeler, semboller ya da basit tasvirler kullanarak karmaşık iletişim sürecini görsel olarak anlamamızı sağlamaktadır. Modeller, teorilerin nasıl çalıştığı konusunda fikir verirler ve araştırma geliştirmede faydalıdır. Herhangi bir iletişim modelinde, iletişim süreci unsurlarının birkaçını veya tamamını bulmak mümkündür. McQuail ve Windahl, modelleri temelde düşünceye katkıda bulunan ve iletişim çalışmalarına özellikle uygun düşen araçlar olarak görmektedir (2005, s. 16).

İletişim modellerinin; diğerlerine yönelik bir *eylem*, diğerleri ile *etkileşim* ve diğerlerine *tepki* olarak üç bağlamda geliştiğine işaret eden McQuail ve Windahl, bunlardan biri veya hepsinin iletişimi oluşturduğunu ve iletişim süreçlerinin tipik olarak dairesel, tekrarlanan ve sarmal özellikte geliştiğini belirtmektedir (2005, s. 18-21).

Birçok iletişim modeli bulunmasına rağmen, West ve Turner da benzer yaklaşımla, iletişim kuramcılarının modellerini; Doğrusal, Etkileşimsel ve İşlemsel olmak üzere üç kategoride ele almaktadır. Doğrusal İletişim Modeli'ni; bir mesajın bir kaynak tarafından bir kanal aracılığıyla alıcıya gönderildiğini varsayan iletişimin tek yönlü görünümü olarak açıklamaktadırlar (2007, s. 11). Doğrusal Model, iletişimi, konuşmacının konuştuğu ve dinleyicinin dinlediği tek yönlü veya doğrusal bir süreç olarak görür. Doğrusal İletişim Modeli'ni takip eden farklı modeller; Aristo Modeli,

Lasswell'in Modeli, Shannon ve Weaver'ın Modeli, Berlo'nun S-M-C-R Modeli sayılmaktadır.

Etkileşimsel İletişim Modeli'nde iletişimi, kaynak ve alıcıyı birbirine bağlayan geri bildirimle anlamın paylaşımı olarak görülmektedir (West & Turner, 2007, s. 12). Bu model daha çok internet gibi yeni medya için kullanılmaktadır. Kişiler, kitle iletişim aracında görüş ve fikir alışverişinde bulunabilmektedir.

İşlemsel İletişim Modeli'ni ise, iletilerin eşzamanlı olarak gönderilmesi ve alınmasıyla oluşan iletişim olarak ifade etmektedirler (West & Turner, 2007, s. 14). Model, iletişimi ortak kültür, gelenek ve mesajın bağlamı ile ilişkilendirir. Beden dili gibi sözel olmayan geri bildirimler de bu modelde geri bildirim olarak kabul edilmektedir.

İletişimin temel bileşenleri, Lasswell'in ortaya koyduğu iletişim formülüyle belirlenmiştir. Lasswell'in iletişim alanına yaptığı en önemli katkı, iletişim kuramları ve araştırmalarının yoğun bir şekilde kullandığı "Kim, Kime, Hangi Kanaldan, Ne Etkiyle, Ne Söyler" formülü olmuştur (Erdoğan & Alemdar, 2010, s. 57). Lasswell modeli, doğrusal bir modeldir ve kaynaktan hedefe doğru sürece yönelik olarak işlemektedir. Kaynağı seçtiği iletiyi gönderici sinyale dönüştürür; iletişim kanalı da alıcıya iletir (Tutar & Yılmaz, 2003, s. 141).

Fiske, iletişim araştırmalarında iki temel okul bulunduğunu belirtir. Birinci okulun, ki bunu "süreç" okulu olarak nitelendirmiştir, iletişimi, iletilerin aktarılması olarak gördüğünü ifade etmiştir. Gönderici ve alıcıların nasıl kodlama yaptığı ve kod açtığı, aktarıcılarının iletişim kanallarını ve araçlarını nasıl kullandığı ile ilgilendiğini öne sürmüştür. İkinci okul olan "göstergebilim" okulunun ise, iletişimi anlamların üretimi ve değişimi olarak gördüğünü belirtmiştir. Anlamların üretilmesinde iletilerin, ya da metinlerin, insanlarla nasıl etkileştiği ile ilgilendiğini; yani, metinlerin kültürümüz içindeki rolü üzerinde durduğunu ileri sürmüştür (2003, s. 16).

Her türlü gelişme için iletişimin önemli bir yeri vardır, aynı şekilde tarımın da her açıdan gelişmesi için iletişim sürecinin önemli bir rolü bulunmaktadır (Chauhan, 2007, s. 2). Çiftçiler ve tarım danışmanlarıyla modeller kullanmak, araştırmacıların

çiftçilerin gerçekliğini anlama ve bilgi boşluklarını belirleme şeklini etkilemektedir (LeGal, Dugué, Faure, & Novak, 2011, s. 721). Yayın çalışmalarının temelinde iletişim vardır (Ankara Üniversitesi, s. 1). Tarımsal yayım hizmeti kırsal nüfusun bilgi, deneyim, uygulama ve tutumları üzerinde değişiklik yaratmayı amaçlayan bir eğitim faaliyetidir. Yayın eğitiminde en önemli amaç davranış değişikliği yaratmaktır. Çiftçilerin kendi yaşamlarında etkin biçimde kullanabilecekleri yararlı bilgi ve tekniklerin üreticilere iletilmesi ancak bu bilginin uygulamaya dönüşmesi ile anlam kazanacaktır. Çiftçilere bilgilerin yönlendirilememesi beraberinde eksik iletişimi getirir. Bunun için bilginin üretilmesinin ardından, bu bilgileri çiftçilerin anlayabileceği hale getirmek, yaymak ve algılanmasını sağlamak, izlemek gerekir (Kızılaslan, 2009, s. 440).

Görüldüğü gibi, tarımsal kalkınmanın merkezinde yer alan çiftçi ile etkili iletişim kurulması, kalkınma amacına yönelik ilk adımı oluşturmaktadır. Tarımsal üretimde performansın artırılmasında en önemli girdi, yaygın iletişim sistemi ve ağıdır. Cinemre ve Demiryürek, gelecekte, hiyerarşik bir sistem içerisinde çiftçi ile tarım yayımcısı arasında mesajların alınıp gönderilmesi üzerine değil, bunlar arasındaki iletişimin kalitesi üzerinde önemle durulacağını öngörmektedir (2005, s. 8). Bu bağlamda, tarımsal yayımın üç temel rolüne hizmet eden iletişim süreç modelleri aşağıda anlatılmaya çalışılacaktır.

2.3.1 Shannon ve Weaver'ın Doğrusal İletişim Süreci Modeli ve Enformasyon Kuramı

İletişim hakkındaki düşüncelerini model biçiminde formüle etmek üzere sosyal bilimcileri harekete geçiren ilk kişi Claude Shannon'dur. Lasswell'in ardından radyo ve telefon teknolojisiyle ilgilenen Shannon ve çalışma arkadaşı Warren Weaver, bilginin çeşitli kanallardan nasıl geçtiğini açıklayabilecek bir model geliştirmek istemişlerdir (West & Turner, 2007, s. 11). Shannon'a göre, iletişimin temel sorunu, başka bir noktada seçilen bir mesajı tam olarak veya yaklaşık olarak bir noktada yeniden üretmektir. İletişimin anlamsal yönünün mühendislikle ilgisiz olduğu, asıl

mesajın bir dizi olası mesajdan seçilmesi gerektiği fikrinden yola çıkarak modelini oluşturmuştur (1964, s. 31).

Shannon ve Weaver, oldukça farklı iletişim biçimleri olarak görülen telgraf, telefon, radyo ve televizyonu tek bir çerçevede birleştirmişlerdir ve doğrusal iletişim modelini kavramsallaştırmışlardır. Shannon ve Weaver, iletişimi basit, doğrusal bir süreç olarak tanımlayan model ile toplumdaki bireyleri etkilemeye yönelik kitle iletişim araçları politikalarına kapı açmışlardır (İplikçi, 2015, s. 18).

Shannon ve Weaver iletişim süreci modeli, önemli açılardan modern alanın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Model, iletişimi yalnızca iletişimin nasıl gerçekleştiğini değil, iletişimin neden bazen başarısız olduğunu da açıklayan bir dizi temel bileşene yapısalcı indirgemelerine dayanır (Foulger, 2004, s. 2). Shannon, “İletişimin Matematiksel Kuramı” makalesi ile iletişimin temel sorununun, bir noktada ya tam olarak ya da yaklaşık olarak başka bir noktada seçilen bir mesajın çoğaltılması olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre, çoğu zaman mesajların anlamı vardır; yani, bazı sistemlere göre belirli fiziksel veya kavramsal varlıklara atıfta bulunurlar veya ilişkilendirilirler. İletişimin bu anlamsal yönünün mühendislik problemiyle ilgili olmadığını belirten Shannon için önemli olan, gerçek mesajın bir dizi olası mesaj arasından seçilmiş olmasıdır. Sistem, olası her seçim için çalışacak şekilde tasarlanmalıdır (1964, s. 31).

Shannon, genel iletişim sürecinin; Bilgi Kaynağı, Verici, Kanal, Alıcı, Hedef olmak üzere beş temel unsurdan oluştuğunu ileri sürmektedir (1964, s. 33-34) (Şekil 2.2).

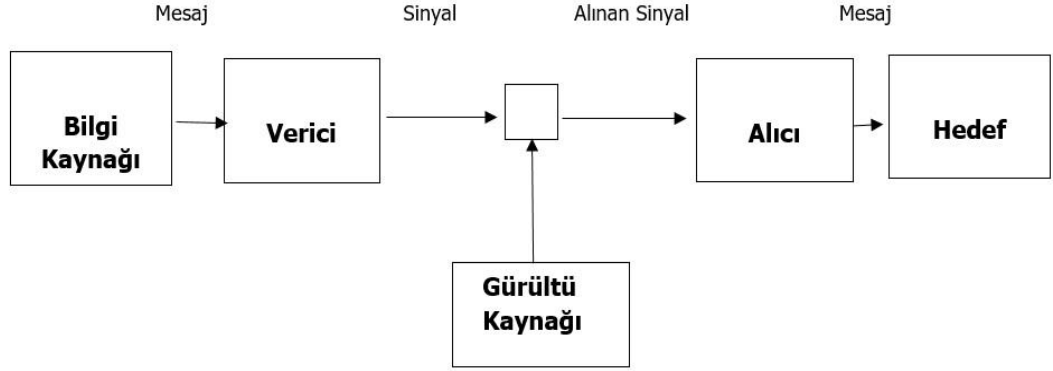
Bilgi Kaynağı: Kaynak, alıcı terminale iletilmek üzere bir dizi olası mesajdan bir mesaj seçer. Mesaj, farklı çeşitlerde olabilir.

Verici: Bir şekilde mesaj üzerinde çalışır ve kanal üzerinden alıcı noktaya iletmeye uygun bir sinyal üretir.

Kanal: Sadece sinyali vericiden alıcı noktaya iletmek için kullanılan ortamdır.

Alıcı: Alınan sinyal üzerinde ve ondan orijinal mesajı yeniden üretmeye çalışandır.

Hedef: Mesajın amaçlandığı kişi veya şeydir.

Şekil 2.2: Genel iletişim sisteminin şematik diyagramı (Shannon, 1964, s. 34)

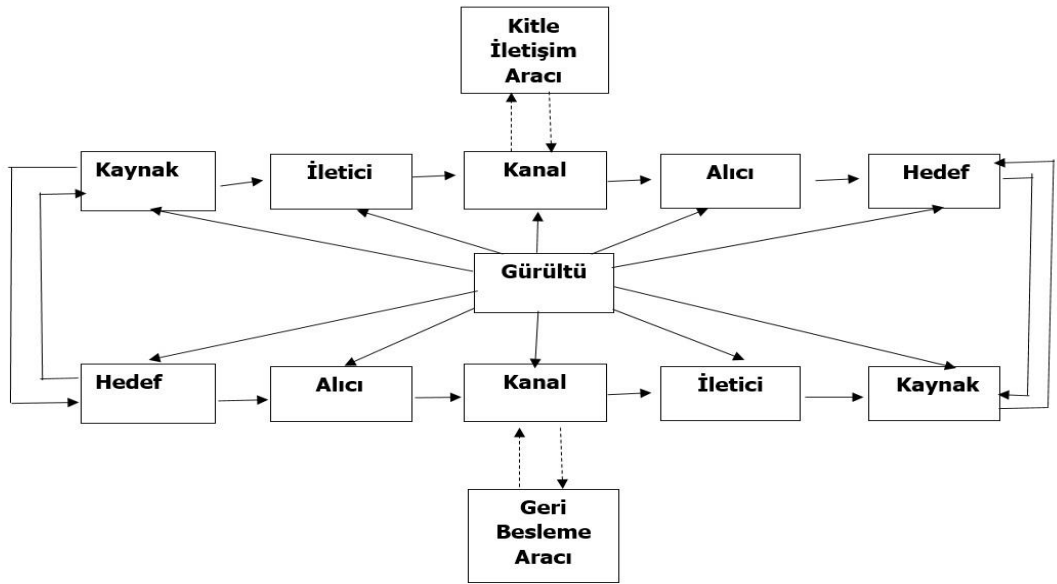
Model, iletişimi mesajların iletilmesi olarak kabul etmektedir. İnsan iletişimine yönelik bu yaklaşım, Şekil 2.2'nin gösterdiği gibi birkaç temel unsurdan oluşmaktadır. Bir mesajın kaynağı veya vericisi, mesajın alıcısı olan bir alıcıya mesaj gönderir.

Bu model, bir göndericinin/konuşmacının bir alıcıya/dinleyiciye bir mesajı nasıl ilettiğini açıklamaktadır. Süreç içinde en başta iletilecek gönderi veya gönderiler zincirini üreten enformasyon kaynağı gelmektedir (Windahl & McQuail, 2005, s. 31). Gönderen mesajın kaynağıdır. Mesajın kaynağı veya vericisi, bir alıcıya, mesajın alıcısına bir mesaj gönderir. Alıcı, mesajdan anlam çıkaran kişidir. İletişim, iletişim yolu olan kanalda gerçekleşir. Buradaki iletişim sesler, kelimeler ya da davranışlardan oluşabilmektedir. Mekanik yönelimli bu iletişim modeli ayrıca, bilgi kaynağı tarafından amaçlanmayan herhangi bir şey olan “gürültü”yü de içermektedir. İletişim sürecinde, engeller veya gürültü olabilir. İletişimin aksamaması, bir başka deyişle sağlıklı, etkin ve etkili bir iletişim, iletişim kanalında bir gürültü olmaması ile mümkündür (Mengü, 2017, s. 116).

Shannon ve Weaver tarafından hazırlanan doğrusal iletişim modeli için yapılan eleştirilerin başında, bu modelin aslında gerçek bir iletişim modeli olmadığı yönündedir. Model, bir ortamdaki bilgi akışının modeli ve haritaladığı sisteme, bir

telefona veya telgrafa, diğer birçok medyaya göre çok daha uygulanabilir olan eksik ve önyargılı bir modeldir (Foulger, 2004, s. 4). Shannon ve Weaver'ın, araç veya teknoloji indirgemeci anlayışıyla geliştirdikleri bu modelin, daha sonra geliştirilecek olan teknolojik belirleyicilik tezine de temel oluşturduğu düşünülmektedir (Güngör, 2020, s. 66).

Doğrusal Model, geri bildirim olmamasına rağmen 20. yüzyılın ortaları boyunca oldukça etkili olmuştur, ancak daha sonra geliştirilen modele geri bildirim özelliği eklenmiştir. DeFleur, Shannon ve Weaver modeline kaynağın geribesleme tepkileri nasıl aldığını göstermek üzere bir dizi bileşken daha ekler. Böylelikle, kaynağın hedefe ulaşacak daha etkili bir iletişim biçimini adapte etmesini sağlar. Bu durum, anlamlar arasında bir uyuma erişme olanağını artırır (izomorfizm) (Şekil 2.3) (Windahl & McQuail, 2005, s. 32).

Şekil 2.3: Shannon ve Weaver Modeline DeFleur'un Geri Beslemeye Yer Veren Katkısı

Shannon-Weaver modeli, iletişim modeli teorileri için yapı taşı niteliği taşımakla birlikte, iletişim olgusunu tek yönlü doğrusal olarak ele alması bakımından günümüz çoklu ortam iletişimini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bilgi aktarımını teknik bir sistem olarak ele alan modelde, verici mesajların anlamını belirlerken, alıcıların kültürel, sosyal ve duygusal durumu tamamen göz ardı edilmektedir. Buna

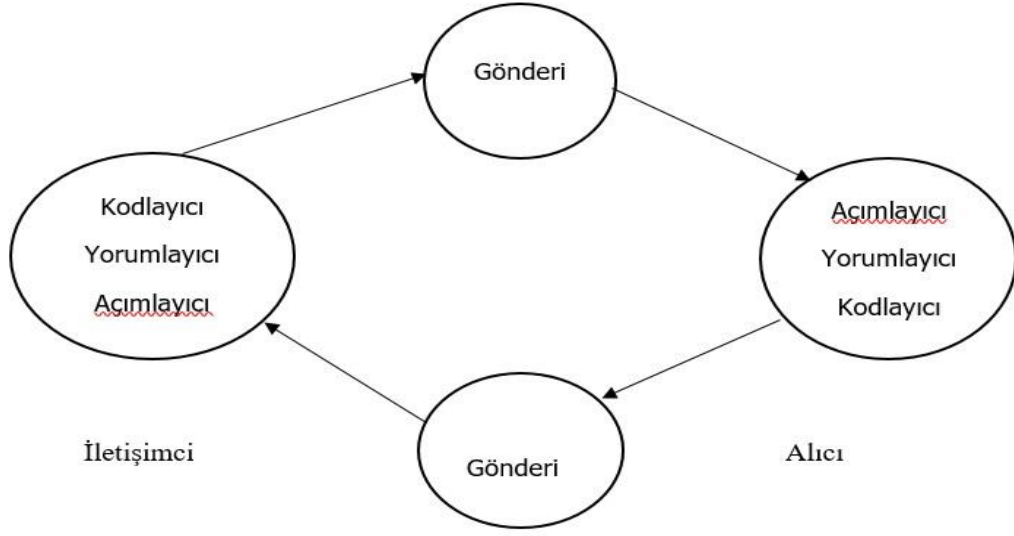
bağlı olarak, mesajların alıcılar tarafından doğru yorumlanmaması durumuyla karşılaşmaktadır. Model, insan iletişimini ve iletişimde dilin yaptırım gücünü tanımlamayı amaçlamamıştır. Çiftçilerle etkin bir iletişimin sağlanabilmesi, çiftçilerin içinde bulundukları şartların da çok iyi bilinmesine bağlıdır.

Günümüzde, kalkınma adına yürütülen iletişim çalışmaları ve yaklaşımlar, sadece teknoloji transferiyle sınırlı kalmayıp, paydaşların aktif katılımı ve ortak amacı sahiplenmeyi de içermektedir. Tarımsal yayımda, çiftçilere yeni teknolojilerin transfer edilmesi yukarıdan aşağıya doğru tek yönlü bir süreç olarak görülebilir. Ancak, Shannon-Weaver iletişim süreci modelinde göz ardı edilen geri bildirim unsuru, çiftçilerin yeni teknoloji kullanım deneyimleri konusunda veri toplamayı geçersiz kılmakta ve kalkınma hedefiyle örtüşmemektedir. Model, tarımsal iletişim yürütücülerinin hedeflediği iki yönlü iletişim, etkileşim yoluyla katılımcı süreçler yaratma hedefine uygun değildir. Nitekim, etkili iletişim enformasyon alışverişi de değildir.

2.3.2. Osgood ve Schramm'ın Dairesel İletişim Modeli ve Etkileşim Kuramı

İletişim sürecinin işleyişinde yer alan süreçler ve değişkenler göz önüne alındığında, iletişimde amaçlanan etkileri/tepkileri sağlamanın, yaygın kanının aksine kolay bir iş olmadığı açıkça anlaşılmaktadır (Eroğlu, 1996, s. 279).

Shannon ve Weaver'ın Doğrusal Modeli, bir kişinin yalnızca bir gönderici veya alıcı olduğu iletişim modelidir. Osgood tarafından başlatılıp, Wilbur Schramm (1954) tarafından tamamlanan (Şekil 2.4) (Windahl & McQuail, 2005, s. 33) Dairesel İletişim Modeli, iletişimi bir gönderici ve bir alıcı ile iki yönlü bir yol olduğu teorisine dayanmaktadır. Bu model Osgood'un teorilerinden uyarlanmıştır, bu nedenle Osgood ve Schramm İletişim Modeli veya Döngüsel/Dairesel İletişim Modeli olarak da bilinmektedir.

Şekil 2.4: Osgood ve Schramm Dairesel İletişim Modeli

Bilgi, fikir veya tutum alışverişinde bulunurken iki kişi arasındaki iletişimin nasıl çalıştığını belirlemek için kullanılabilir. Bu nedenle, kodlama ve kod çözme, etkili iletişimin en önemli iki faktörüdür ve bunlar olmadan iki kişi arasında bilgi asla akamaz.

Bu modelde iletişim iki yönde gerçekleşir: göndericiden alıcıya ve alıcıdan göndericiye. Bu döngüsel süreç, iletişimin sürekliliğine işaret etmektedir. Etkileşimsel görünüm, bir kişinin bir etkileşim sırasında gönderici veya alıcı rolünü yerine getirebileceğini, ancak her iki rolü aynı anda yerine getiremeyeceğini göstermektedir. Etkileşimsel iletişim modeli için gerekli olan bir unsur, geri bildirim veya bir mesaja verilen yanıttır. Geri bildirim sözlü veya sözsüz, kasıtlı veya kasıtsız olabilmektedir. Geri bildirim, alıcının göndericiye verdiği yanıttır. Modelin, kişilerarası iletişimden kitle iletişimin çeşitli boyutlarıyla ilişkilendirilebileceği söylenebilir (Güngör, 2020, s. 71-72).

Modelde iletişimin gönderici ve alıcı tarafları açıkça tanımlanmaz. Bunlardan daha çok iletinin öne çıktığı dikkat çekmektedir (Güngör, 2020, s. 72). Etkileşimsel modelin bir başka özelliği de; bir kişinin deneyim alanı veya bir kişinin kültürünün, deneyimlerinin ve kalıtımının başkalarıyla iletişim kurma yeteneğini nasıl etkilediğidir. Her insan, her iletişim bölümüne benzersiz bir deneyim alanı getirir ve

bu deneyimler sıklıkla insanlar arasındaki iletişimi etkilemektedir (West & Turner, 2007, s. 13). Bu modele göre, bireyler birbirleriyle iletişim halindedirler, yalıtılmış değildirler. Sosyal ilişkiler aracılığıyla mesaja tepki gösterirler. Bu modelde kitle iletişimini toplumun tamamlayıcı bir parçası olarak görme durumu vardır (Mengü, 2017, s. 122).

Yirminci yüzyılın sanayi toplumuna geçiş koşulları altında geliştirilen bu model, kişiler arası iletişim olgusunu incelemek adına oldukça uygundur. Günümüzde kullanılan cep telefonları aracılığıyla kurulan iletişim döngüsü, Dairesel İletişim Modeli'ne örnek olarak gösterilebilir. Bu iletişim modelinde, bireylerin gönderiyi düzgün bir şekilde kodlayıp kodlayamadıkları, kodu çözüp çözemedikleri ve kendi durumlarında nasıl yorumladıkları oldukça önemlidir. İletişim ancak alıcı, kaynağın mesaja verdiği bilgiyi yorumlayabildiğinde başarılı olur. Model, her bireyin iletişim sürecinde aktif yer aldığını ve alınan mesajları yorumlamada aktif olduğunu göstermektedir.

Kaynak ve alıcı tarafından iletişimde kullanılan kelime ve sembollerin aynı anlamda kullanılması önemlidir. Bu unsurun olmaması durumunda, çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, çiftçi ile iletişimde, ürün rotasyonu (ekim nöbeti) için hazırlanacak materyallerde kullanılan temsili semboller çiftçilerin yanlış yorumlamasına/anlamasına neden olmayacak şekilde hazırlanmalıdır. Aksi durumda, enformasyonun doğru algılanmasına ve hedeflenen amaca ulaşamaz.

Ray ve arkadaşları (1985), geçmişte, söylenenlerin ve mesajların çiftçilere kitle iletişim araçlarıyla dikte edildiğini, günümüzde ise, farklı gruplar veya çiftçi kesimleri için farklılaştırılmış mesaj stratejilerinin geliştirilebileceğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, iletileri yerelleştirme, önemli alt gruplara ilgili ve ikna edici bilgilerle ulaşmak için ileti tonu, karakterizasyon, kişiselleştirme ve zamanlama gibi tekniklerin kullanılabileceği konusunda da öneride bulunmuşlardır (s. 8-9).

2.3.3. Barnlund'un İşlemsel İletişim Modeli

İletişim çalışmaları ilerledikçe, yeni iletişim modelleri, iletişim sürecinin daha fazlasını hesaba katacak şekilde genişlemiştir. İşlemsel İletişim Modeli, iletişimin kavramsallaştırılması, gönderici-alıcının ve bağlamın rolü dâhil olmak üzere, önemli unsurlar bakımından iletim ve etkileşim modellerinden farklılık göstermektedir. Bu model, iki kişi iletişim kurduğunda neler olduğunu vurgular. Bu görsel çerçeve; iletişim kuran insanlar, gönderilen mesajlar, iletişim kanalı, gürültü ve deneyim alanları olmak üzere beş unsur içermektedir.

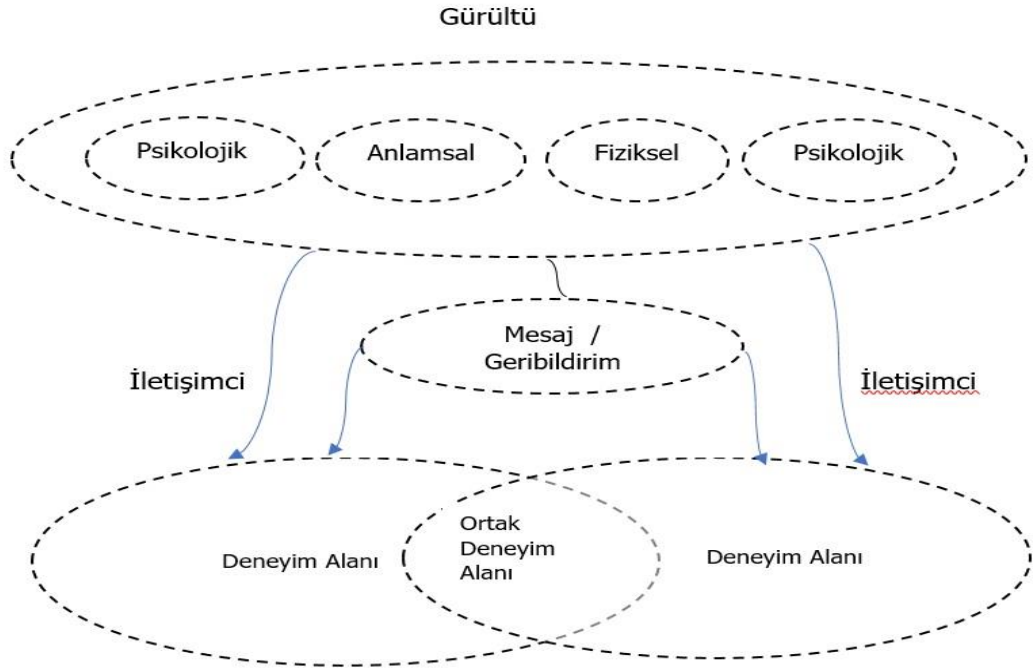
İletişimin işlemsel olduğunu söylemek, sürecin işbirliğine dayandığı anlamına gelmektedir; gönderici ve alıcı, iletişimin etkisi ve etkinliğinden karşılıklı olarak sorumludur. Belki de iletişimi eşzamanlı bir işlem olarak tasvir eden ilk model Dean Barnlund'a atfedilir (Venditti & McLean, 2012, s. 169). İletişimin, anlamın evrimini tanımladığını (1970, s. 47) belirten Barnlund, İşlemsel İletişim Modeli ile çok katmanlı bir geri bildirim sistemi oluşturmuştur. Daha sonraki teorisyenler, eşzamanlılık fikrini geliştirmişlerdir (Venditti & McLean, 2012, s. 169). İşlemsel İletişim Modeli (Barnlund, 1970; Wilmot, 1987; Frymier, 2005), Şekil 2.9'da gösterildiği gibi, bir iletişim bölümünde mesajların aynı anda gönderilmesi ve alınmasının altını çizer (West & Turner, 2007, s. 14). Modelde, gönderici ve alıcının yer değiştirdiği ve her ikisinin de eşit derecede önemli olduğu sürekli bir süreçtir. Mesaj geçişi, her iki taraftan da sağlanan sürekli bir geri bildirim ile gerçekleşir. Biri için geri bildirim, diğeri için mesajdır.

İşlemsel İletişim Modeli'nde iletişim, devam eden, döngüsel bir süreç olarak görülmektedir. Sürekli iletişim halinde olduğumuz kişileri etkiler ve onlardan etkileniriz. İşlemsel İletişim Modeli, kodlama ve kod çözme süreçleri, iletişimci, mesaj, kanal ve gürültü olmak üzere bir dizi birbirine bağlı süreç ve bileşene sahiptir. Barnlund'un orijinal işlemsel modelinde doğrudan ele alınmasa da, katılımcıların dünya görüşleri ve bağlam da iletişim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır.

İşlemsel İletişim Modeli, bir mesajın diğeri üzerindeki etkisini tanımamızı gerektirmektedir. Bir mesaj, önceki mesajın üzerine kurulur; bu nedenle, iletişimin

bileşenleri arasında ve karşılıklı bir bağımlılık vardır. Birindeki değişiklik diğerlerinde de değişikliğe neden olur. Model, aynı anda mesaj gönderip alırken, mesajın hem sözlü hem de sözlü olmayan öğelerine katıldığımızı varsayar. Bir anlamda, iletişimciler “anlamı” müzakere eder (West & Turner, 2007, s. 15).

İşlemsel İletişim Modeli, gönderici ve alıcının ortak alan deneyimini göstermektedir. Yani, A kişisi ve B kişinin ayrı deneyim alanlarına sahip olması yerine, sonunda iki alan birleşmektedir. Bu, aktif anlama sürecini göstermesi nedeniyle, iletişim sürecinin anlaşılmasına önemli bir katkı sunar. Daha açık bir ifadeyle; iletişimin gerçekleşmesi için bireylerin “ortak anlam” oluşturmaları gerekmektedir. Bilgi ile anlam yaratan iletişim süreci, bireylerin karar vermelerine yardımcı olmaktadır.

Şekil 2.5: İşlemsel İletişim Modeli

Eşzamanlı mesaj gönderme, gürültü ve geri bildirimden bahseden bu model, eleştirmenler tarafından en sistematik iletişim modeli olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte modelin karmaşık olduğunu söylemek de mümkündür. Bu modelde, iletişim sürecindeki bireylerin, kodları benzer şekilde algılaması gerekmektedir.

Yukarıda ele alınan iletişim modelleri, iletişim süreçlerinin nasıl geliştiğini açıklamaktadır. Ancak, iletişim alanındaki çalışmaların, farklı çiftçi kategorileri tarafından algılanan farklı iletişim ve kaynak-kanal güvenilirliğinin varlığına işaret ettiğini de unutmamak gereklidir. Zira, hiçbir iletişim yönteminin, kaynağının veya kanalının her durumda etkili olamayacağı bilinen bir gerçektir (Singh, 1983, s. 209). Her model, yaratıcısının iletişim süreci ya da yapısıyla ilgili gördüğü bazı noktaları ön plana çıkarır. Modelde yer alacak iletişimin belirli yönlerini seçmek suretiyle, modelin yaratıcısı modellenen süreç ya da yapı hakkında ilişkinlik yargılarını ve bir kuramı ortaya koyar (Severin & Tankard, Jr., 2021, s. 99).

Tarım literatürünün bir parçası olan “tarımsal iletişim”, ülkemizde de giderek önem kazanan disiplinler arası bir alandır. Tarım ve gıda alanlarında yaşanan sorunların ve çiftçiliğe karşı yaratılmış önyargıların kökeninde, klişe haberler ve yanlış iletişim biçimlerinin yattığı, son yıllarda yükselen bir değer olarak tarım gazeteciliği ve tarım yayımcılığı ile anlaşılır olmuştur. Bu bağlamda, kitle iletişimi, sosyal medya iletişimi, doğru haber ve enformasyon çalışmaları, gıda güvenliği ve sürdürülebilir tarıma hizmet etmektedir.

Bu bölümde, öncelikle iletişimin tarım ile ilişkisi odağında tarımsal iletişim kavramı, disiplinin ortaya çıkışı, uygulayıcıları ve Türkiye’deki tarımsal iletişim yaklaşımları ele alınacaktır. Kavram, ülkemizde “Tarımsal Yayım ve İletişim” olarak Ziraat Fakültesi literatüründe yer almakta ve akademik çalışmalar “Tarımsal Yayım” bağlamında ele alınmaktadır.

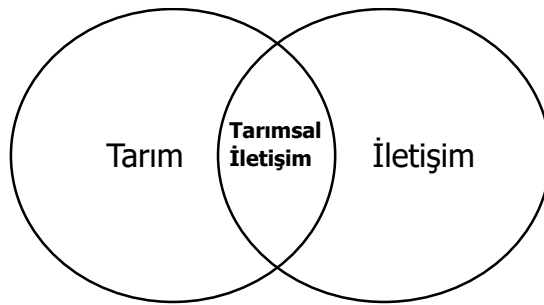
2.4. İletişim ve Tarım Odağında Tarımsal İletişim

Tarımsal iletişim, geniş bilim iletişimi disiplininin bir yönüdür. Son on yılda en görünür bilim iletişimi konularından bazıları tarımsal konuları ilgilendirmektedir. (Budak, 2020, s. 37). Tarıma bağlı ekonomik, sosyal ve çevresel konuların giderek artan önemi ve özellikle kitle iletişim araçlarıyla gündeme gelen gıda krizi, atalık tohumlar, yapay et, tarım ilaçlarının (pestisitler) insan ve toprak sağlığı üzerindeki etkileri, kamunun tarıma ilgisini artırmıştır. Artan gıda fiyatları da, toplumun tarımsal enformasyon talebini arttıran önemli bir unsur olmuştur.

Yoğun enformasyon akışına rağmen doğru bilgiye ulaşma konusunda günümüzde hala büyük bir sorun yaşanmaktadır. Doerfert ve arkadaşlarına (2007) göre; uzmanlık alanlarımız büyüyor, ancak küresel nüfus kentleşiyor ve halkın tarım anlayışı azalıyor (s. 18). Bazı ülkelerde, tarımsal üretici sayısındaki düşüş, vatandaşlar, liderler ve gıda, tarım, doğal kaynaklar ve ilgili toplumsal çıkarlarla ilgili kararlara katılan diğerleri arasında genel bir tarım bilinci eksikliğine neden olmuştur (s. 8). Bu bakımdan tarımsal iletişimin rolü; hükümetlerin tarım politikalarını oluşturma ve tarımla ilgili kamusal karar alma süreçlerine halkın, sivil toplum kuruluşlarının, toplum savunucularının ve tüm tarım paydaşlarının etkin bir şekilde katılmasına yardımcı olmasıdır.

2.4.1. Tarımsal İletişim Kavramı

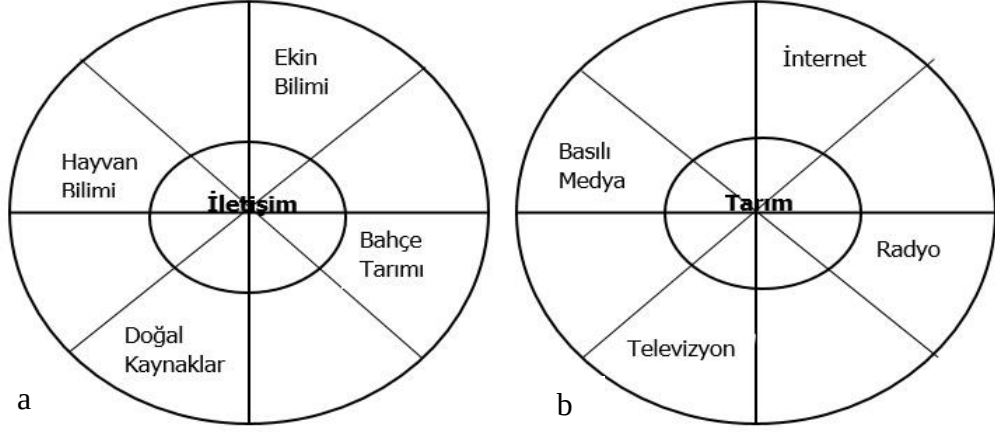
Tarımsal iletişim, tarım-gıda, doğal kaynak kullanımı ve kırsala dair her türlü insan iletişimini kapsamakta ve iki geniş çaba akışını içermektedir: iletişim ve tarım. Bir disiplin olarak, tarımsal iletişim, iyi kurulmuş bu iki akışı etkili bir şekilde birbirine bağlamayı amaçlar. Tarımsal iletişim, iletişim ve tarım tanımlarını harmanlar (Telg & İrani, 2012, s. 3). “Tarımsal iletişim”, doğal olarak hem “tarım” hem de “iletişim” literatürünün bir parçası olan gelişmekte olan bir alandır. Ancak, her birinin bir alt kümesinden çok daha geniştir (Şekil 2.6) (Zumalt, 2007, s. 45).

Şekil 2.6: Tarımsal İletişim Venn Diyagramı

Bununla birlikte, Zumalt (2007), bu bakış açısının, tarımsal iletişimi, bölümlere ayrılmış, bu geniş kümelerin her ikisinin de çevresinde yer alan, ancak ikisiyle de entegre olmayan bir girişim olarak nasıl tanımladığına dikkat edilmesi konusunda

uyarmıştır. Tarımsal iletişimin daha gerçekçi ve bilgilendirici bir tasvirini aşağıdaki kümelerle ortaya koymuştur (Şekil 2.7).

Şekil 2.7: a) Tarım Literatürü, b) İletişim Literatürü Venn Diyagramı (s. 46)

Walter'a (1992) göre, kooryantasyon perspektifinden, sürdürülebilir tarım hakkında üretken iletişim, üreticiler, diğer tarım işletmeleri, politika yapıcılar, çıkar grupları ve tüketen/oy kullanan halk arasında, birbirlerinin çeşitli inançları, hedefleri, güdüleri ve eylem kısıtlamaları hakkında doğru farkındalığı ve anlayışı teşvik etmelidir (s. 29). Çiftçilerle iletişim kurmak, yeni bilgi ve becerilerin, uygun yayım yöntemleri ve tekniklerin, iletişim araçları aracılığıyla iletilmesine ve uygulanmasına bağlıdır (Singh, 1983, s. 200).

Van den Ban (1994), çevre sorununa neden olarak gelecek nesiller için yeterli gıda üretme yeteneğimizi tehlikeye attığımız konusunda uyararak, bu tehlikeleri azaltmak için araştırmacılar, çiftçiler ve devlet memurları arasında iki yönlü etkili iletişimin gerekli olduğunu vurgulamaktadır (s. 617). Çiftçi ile iletişimi geliştirmek için, önce kimden kime ne tür mesajların akması gerektiğini bilmemiz gerektiğine dikkat çeken Van den Ban, beş iletişim akışının sürdürülebilir tarım için önemli olduğunu vurgulamaktadır (s. 618). Bunlar;

- Çiftçiden çiftçiye
- Araştırmacıdan çiftçiye
- Çiftçiden araştırmacıya

- Hükümetten çiftçilere
- Çiftçilerden hükümete olan iletişim akışıdır.

Teknolojinin değişen doğası ve giderek daha fazla kentleşen farklı kitlelerle iletişim kurma ihtiyacı nedeniyle, tarımsal iletişim; halkla ilişkiler, pazarlama, yayıncılık ve web tabanlı iletişimi içerecek şekilde evrilerek birçok profesyonel tarım iletişimcisinin görev ve sorumluluklarını etkilemiştir (Irani & Scherler, 2002, s. 12).

Budak, ülkemizde, tarımsal konulara yönelik iletişim çalışmaları ve mesleki alanların oldukça az ve medya haberlerinin sınırlı olduğunu, tarımsal okuryazarlık ve savunuculuk çabalarının ise planlı, sistematik ve uzun vadeli olmadığı belirterek, tarımsal iletişim alanının ülkemiz için önemini şöyle dile getirmiştir (2020, s. 3);

“Tarımsal iletişim, tarımsal konuların anlamlandırılması ve değerlendirilmesinde tarımsal okuryazar ve tarımsal savunucu bir halkın oluşturulması için tarımsal ve tarım dışı hedef kitleler açısından oldukça önemlidir ve tüm Türkiye’yi ekonomik, politik, sosyal, kültürel ve çevresel olarak yerel ve küresel düzeyde etkilemekte ve ilgilendirmektedir.”

Budak’ın yaptığı incelemeye göre (2020), tarımsal iletişim, iletişim disiplininde Türkiye’de henüz akademik çalışmalar ve araştırmalar yapılmamış yeni bir alan olarak dikkat çekmektedir (s. 4).

2.4.2. Tarımsal İletişim Disiplini

12.000 yıldır tarımsal üretim yapan insanoğlunun ilk tarımsal yayım faaliyetleri M.Ö. 1800’e dayanırken, tarımsal iletişim, matbaanın icadı ve tarımsal yazın çalışmalarının gelişmesiyle akademik disipline dönüşmüştür.

Tarımsal iletişim; veri toplama, analiz, izleme-değerlendirme ve tarımsal yayım metodolojisini kullanma gibi meslek disiplinleriyle oluşan sosyal mühendisliğe dayanmaktadır. Tarımsal bilgi ve yenilik sisteminin sosyal platformlar ve iletişim ağları ile birlikte analiz edilmesi çalışmaları, kırsal alanların kalkınmasına yönelik politikaların belirlenmesinde çok önemli bir işleve sahiptir.

Tarımsal iletişim, büyük ölçüde ziraat fakülteleri aracılığıyla bir disiplin olarak ortaya çıkmış olsa da, araştırma temeli sosyal bilimlerin kavram, kuram ve yöntemleri kullanılarak geliştirilmiştir (Tucker, 1996, s. 36).

Geçen yüzyılda, üreticiler ve tüketiciler arasındaki iletişim ihtiyacının artmasıyla, tarımsal iletişim, tarım eğitiminin bir çalışma alanından, kendi ilgili literatürü olan ayrı bir disipline dönüşmüş (Williford, Edgar, Rucker, & Estes, 2016, s. 64), bir bilim dalı olarak fikir üretmeye ve araştırma yapmaya başlamıştır. 1800'lerde tarımsal konuları ele alan makaleler ile bilgiyi paylaşan ve araştırma geliştirme çalışma sonuçlarını yayınlayan ilk tarım topluluğundan bugüne, tarımsal iletişime dair kavramsal fikir üretilmesindeki kilometre taşı, 1908'de Amerika Wisconsin Üniversitesi'nde Tarımsal İletişim Departmanı'nın kurulması olarak kabul edilmektedir¹². Zira, 1900'lere gelindiğinde, tarımsal iletişim, çiftçiliğin yanı sıra iş uygulamaları bilgisi ve editörlük becerileri gerektiren oldukça rekabetçi bir endüstriye dönüşen (Tucker, Whaley, & Cano, 2003, s. 23) zaman içinde basılı tarım gazeteciliğinden evrilen akademik bir program alanıdır. Günümüzde bu disiplin, tarımsal üretim sürecinden giderek uzaklaşan tüketiciler ile üreticiler arasındaki iletişimde önemli rol oynamaktadır.

İlk ortaya çıkışından 200 yıl sonra, tarımsal iletişim, gıda, tarım ve çevre sistemleriyle ilgili haberleri ve pazarlama bilgilerini geliştirmekten ve yaymaktan sorumlu çeşitli bir endüstriye dönüşmüştür (Tucker, Whaley, & Cano, 2003, s. 22). Özellikle Amerika, Hindistan ve Afrika gibi tarımsal üretimin yoğun olduğu ülkelerde “Tarımsal İletişim” bilim dalı, ülkemizde “Tarımsal Yayım¹³ ve Haberleşme” dersi olarak Ziraat Fakülteleri müfredatında yer almaktadır.

¹² Tarımsal İletişim mesleği Amerika'da 1800'lerin başında başlamıştır. Tarım Müzesi, Amerikan Çiftçisi ve The Breeder's Gazette gibi yayınlar, John Stuart Skinner gibi ulusal tarım liderleri tarafından çiftçilik ve üretim uygulamalarını geliştirmek için oluşturulmuştur. 1900'lerde, tarımsal konular ve çiftçilik uygulamaları hakkında bilgi sahibi olan yetenekli yazarlar ve editörlere ihtiyaç vardı. Bu nedenle, tarımsal gazetecilik akademik disiplini, 1905 yılında Iowa Eyaletinde açılan ilk derslerle oluşturulmuştur. <https://aceweb.org/agricultural-communications-timeline/> (Erişim Tarihi: 14.11.2021).

¹³ Türkiye'de tarımsal yayım, 1931 yılında Birinci Ziraat Kongresi'nde çiftçi eğitime yönelik bir kavram olarak ilk defa bir kongre ile tarihi süreç içinde yer almış ve 1938 yılında toplanan Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi'nde bu kavram kullanılmıştır <http://www.kop.gov.tr/upload/dokumanlar/20.pdf> (Erişim Tarihi: 19.11.2021).

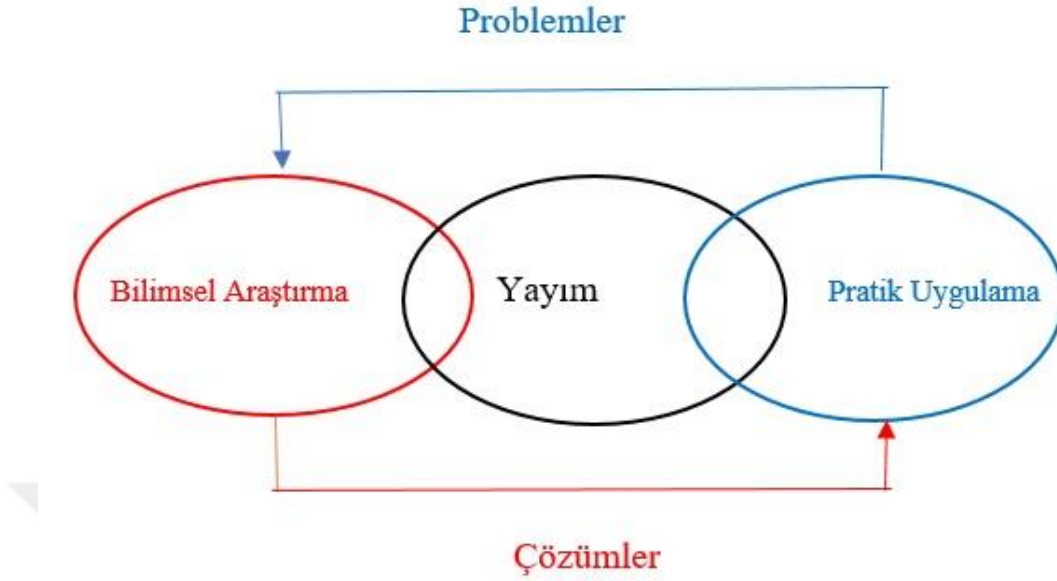
2.4.3. Tarımsal Yayım

Yayım, insanların sağlıklı fikirler oluşturmaları ve doğru kararlar vermelerine yardımcı olmak için, bilinçli bir şekilde bilgi, teknoloji ve yeniliklerin iletişimidir (TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 2020, s. 639). Günümüzde yayım kavramı basitçe iletişimi ifade etmektedir; ancak yayım genel olarak insanların doğru karar vermelerine yardımcı olmak için bilinçli bir şekilde bilgi, teknoloji ve yeniliklerin paylaşımını sağlayan bir bilim dalı, eğitimsel süreç ve/ya hizmettir (Demiryürek, 2005, s. ix).

Bir iletişim süreci olan sürdürülebilir tarımsal yayımın; topluluk ve hükümet çabalarının bir karışımını bulmaya bağlı olduğunu belirten Christoplos, sürdürülebilir tarımda, yayım görevlilerinin yapması gerekenler, çiftçi örgütlerinin yapması gerekenler ve her hanenin yapması gerekenler bulunduğunu belirtir (2009, s. 1). İletişim bağlamında yapılması gerekenler, iki yönlü enformasyon akışına dayanmaktadır.

Yüzyıllar boyunca tarımın gelişmesinde, çok önemli bir güç ve sosyal yenilik unsuru olan (Cinemre & Demiryürek, 2005) tarımsal yayım, yeni teknolojilerin kullanımını yaygınlaştırarak çiftçilerde davranış değişikliği yaratmayı hedefleyen eğitim bütünüdür. Gönüllü bireylerde okul dışı yaygın eğitim kapsamında sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmalarının bir halkası durumundadır (Demirbük & Kızılaslan, 2017). Tarımsal kalkınmanın her alanıyla ilgili bilgi ve beceriyi içerir. Üreticilerin girdilere ve krediye erişiminden, planlama ve pazarlamaya kadar tüm işletmecilik işlevlerini kapsar. Grup oluşumu ve örgütlenme konuları, tarımsal yayımın temel alanıdır (Taluğ, Özer, Akın, & Lucius, 2004). Bununla beraber, Röling'e (1988) göre, birçok hükümet, tarımsal yayımı küçük üreticilere yardım için değil, tarım endüstrisini geliştirmekte bir araç olarak kullanmaktadır (s. 38).

Armağan, genel bir yaklaşımla yayımı, araştırmacılar ile çiftçiler arasındaki bir bağ olarak ele almaktadır (Şekil 2.8) (s. 11).

Şekil 2.8: Araştırma ve Çiftçiler Arasındaki Yayım Bağı

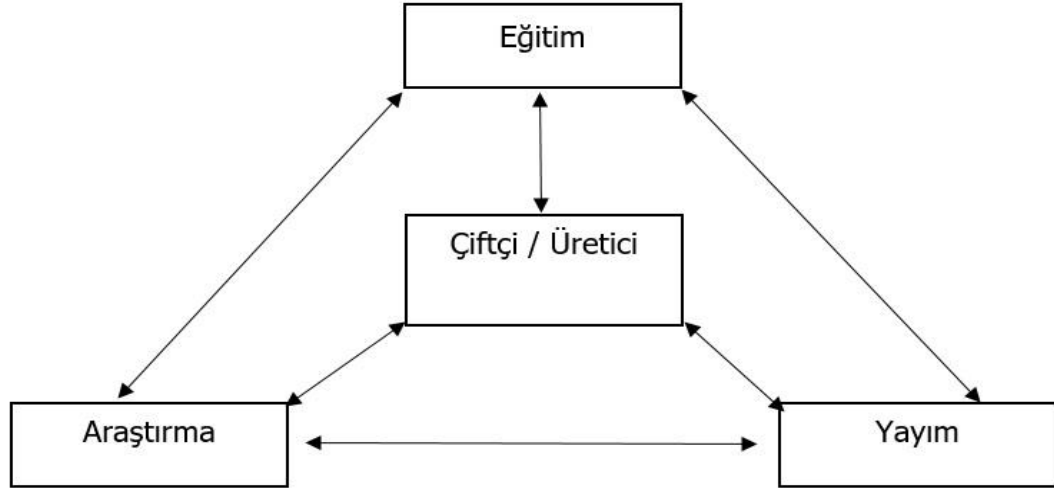
Kalkınmaya yönelik iletişim ve tarımsal yayım çalışmaları, bilime dayalı tarımsal çözümler hakkında toplumlarla diyalogu artırırken, tarımsal üretimi teşvik eden önemli araçlardır (CABI, 2022). Çiftçilerin bilgi edinme ve yeni teknolojileri deneyimleme konusundaki sorunları, çeşitli yönlerden daha kapsamlı incelemeyi gerektirmektedir.

FAO ve Dünya Bankası'nın (2000) geliştirdiği Tarımsal Enformasyon ve Bilgi Sistemi (Agricultural Knowledge and Information System) AKIS kavramı, 'karşılıklı öğrenmeyi teşvik etmek, tarımla ilgili teknoloji, enformasyon ve bilgiyi üretmek, paylaşmak ve kullanmak için insanları ve kurumları birbirine bağlayan' analitik bir araç olarak benimsemiştir. Şekil 2.9'da gösterildiği gibi¹⁴, çiftçiler; araştırma, eğitim ve yayımdan oluşan bilgi üçgeninin merkezinde yer almaktadır. Sisteme dahil olan kurumlar ve kişiler arasındaki işlevsel bağlantılar, çift oklarla temsil edilen iki yönlü iletişim süreçleriyle gerçekleşir.

Tarım-gıda sistemlerinin yönetimi sadece tarımsal ekosistemleri değil, doğal ekosistemleri de etkilemektedir (Aksoy, 2017, s. 20) ve sistemler üstündeki baskın rol insana aittir. Bu bağlamda, tarımsal iletişimin, geleneksel ve dijital medya

¹⁴ <https://www.fao.org/3/y2709e/y2709e05.htm#TopOfPage> (Erişim Tarihi: 10.12.2021)

kanallarıyla, tarım amaçlı toprak ve su gibi doğal kaynakların korunması konusunda uygun hedef kitleler arasındaki enformasyonu sağlayarak sürdürülebilirliğin gerçekleşmesinde de bağlayıcılığı bulunmaktadır.

Şekil 2.9: FAO ve Dünya Bankası (2000)

Tarımsal üreticilerin içinde bulunduğu sorunların çözülmesi ve üreticilerin yeni teknik ve uygulamalar konusunda bilgilendirilmesi yayım ve kalkınma çalışmaları ile olasıdır (Ateş & Terin, 2008, s. 13). Ancak, Türkiye’de gerek kırsal kalkınma gerekse tarımsal yayım sisteminde sorunlar yaşanmaktadır (Özkaya, 1998, s. 241).

Özkaya (1998), kırsal kesimde gelirin yeterince artmadığı, bununla birlikte dağılımının da bozulduğunu ve üreticilerin, özellikle küçük üreticilerin, kalkınma ve yayım etkinliklerinde dışlandığını belirtmektedir. Üreticilerin katılımını öngören bir değişim önerisinde bulunarak, yeni oluşturulacak tarımsal yayım sisteminin çiftçi ve yayımcıların katılımcılığına açık olması, çiftçilere karşı sorumlu olması, çiftçilerce yönetilmesi ve finansman sorununun çözülmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (s. 245). Türkiye’de var olan tarımsal yayım sistemindeki ciddi problemleri sekiz şıkta toplayan Özkaya, sonucunu şöyle ifade eder (s. 242);

“(8)Üreticinin bilgi, ihtiyaç ve karar alma haklarına saygı gösterilmemektedir. Mevcut yayım sistemi teknoloji transferi yaklaşımını benimsemektedir. Üreticinin daha az bildiğine inanılmakta ve yerel bilgi

kaynaklarına saygı gösterilmemektedir. Çiftçi sistemde, mesajları alıp uygulamakla yükümlü pasif bir ögedir. Genellikle çiftçi için iyi olduğuna inanılan yenilikler dayatılmakta, besimsenme gerçekleşmeyince çiftçiler tutuculukla suçlanmaktadır. Gerek yayım gerekse araştırma çevrelerinde bu anlamda ciddi bir zihniyet değişikliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak, üreticinin her aşamada gücünü, bilgisini kullanmadığı, karar alma süreçlerine karıştırılmadığı bir yapılanma, yalnızca iyi niyetlerle bu süreci tersine çevirmeyi başaramaz.”

Özkaya'nın bu tespitinden yola çıkarak, şu an merkezi yönetim tarafından çiftçi ile yürütülen tarımsal yayım modelinin tek yönlü iletişime dayandığını söylemek mümkündür. Çiftçi grubundan geri bildirim sağlanarak sistemsal bir düzenlemeye gidilmesi yerine, merkezi hükümet tarafından alınan kararlar mesajlar olarak iletilmekte, çiftçilerden geri bildirim beklenmemektedir.

1970'lerden bu yana araştırmacılar, kırsal topluluklar tarafından daha çok kabul görecektir, yönetim ve kapasite geliştirmeyi kolaylaştıracak bir tarımsal yayım yaklaşımının arayışı içindedir (Özer D. , 2004, s. 23).

2.4.4. Tarımsal İletişime Uygun İletişim Modellerinin Değerlendirilmesi

Tarımsal iletişim, tarım alanında yürütülen iletişim çalışmalarında, mesajların çoğaltılmasını ve bazı kitle gruplarına ulaşılmasını ya da yeniliklerin benimsenmesini kolaylaştırmak için mesajların doğru bir şekilde iletilmesini sağlamaktadır.

Günümüzdeki tarımsal iletişim araştırmaları, büyük oranda ana akım iletişim ve sosyal bilimlerden geliştirilen teori ve uygulamaları kullanmaktadır (Tucker, 1996, s. 26).

Sürdürülebilir tarımla ilgili iletişim, tarım dışı halka "tarımın hikâyesini anlatmayı" veya çiftçileri en iyi yönetim uygulamalarını benimsemeye teşvik etmeyi amaçlayan basit tek yönlü mesaj iletiminden daha karmaşıktır. Bu kişiler yüz yüze mesaj alışverişinde bulunmasalar bile, insanlar arasında mesaj alışverişine dayanmaktadır. Kooryantasyon analizi, insanların sürdürülebilir tarım hakkında daha etkin iletişim kurmalarına yardımcı olmak için ihtiyaç ve fırsatları vurgulayan bu tür

iletişim durumuna bakmanın nispeten basit ama verimli bir yoludur (Walter, 1992, s. 28).

Her iletişimin temelinde bir kitleye ulaşma isteği yatar (OECD, 2014, s. 23). Van den Ban (1994), çiftçilerin sorunlarını çözmeye yetkinliğini artırmak için etkili iletişimin oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Nitekim etkili iletişim, gönderenin yalnızca mesajını değil, aynı zamanda dinleyicilerini de bilmesini ve onların davranışlarının nedenlerini anlamasını gerektirir. Çiftçi gruplarının çevrelerini analiz etme ve buna göre karar alma yetkinliklerini artırmanın, etkili bireysel ve toplu karar verme adına çok önemli olduğunu vurgulayarak, araştırmacılar, çiftçiler ve devlet memurları arasında etkili iki yönlü iletişime ihtiyaç olduğuna işaret etmektedir. Van den Ban, açık bir gönderici ve alıcıya sahip olan Berlo iletişim modelinin, iletişimin etkinliğini artırmaya yardımcı olabileceğini, ancak bu modelin, grup tartışmaları ve diyaloglarda etkileşimli iletişimi artırmayacağını ileri sürmektedir (s. 617). Çiftçi ile iletişim sürecinde, iletişimci, iletişim kurmaya çalıştığı kişilerin değerlerini, geleneklerini, alışkanlıklarını ve önyargılarını dikkate almak durumundadır. Bu bağlamda, İşlemsel İletişim Modeli'nin çiftçi ile koordineli çalışmak ve yayım çalışmaları pekiştirmek adına uygun bir model olduğu söylenebilir.

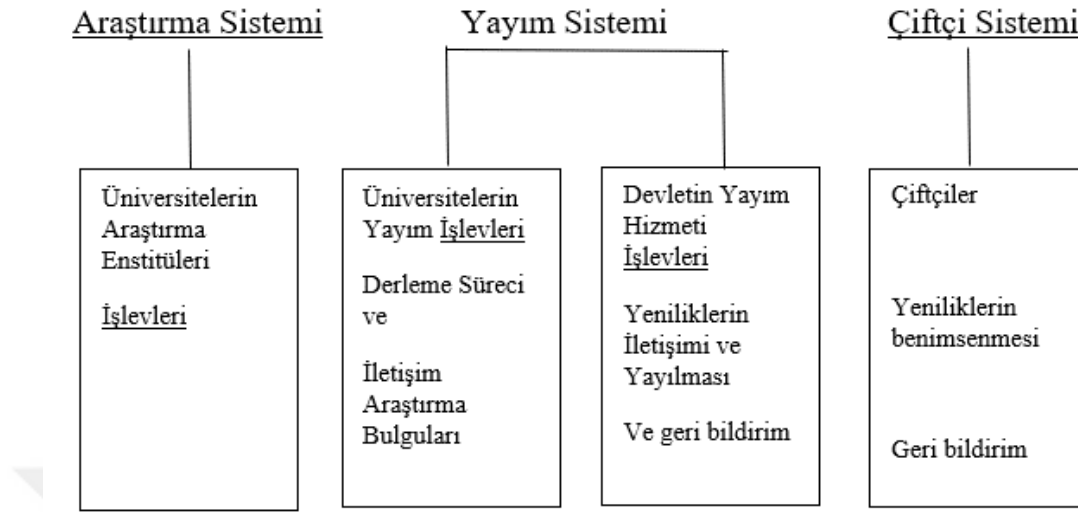
Leeuwis, tarımsal yayım eğitiminin ilk yıllarında, iletişim süreçleri hakkında oldukça mekanik ve izole fikre sahip bulunduğunu ifade etmektedir. O dönem, kanallar ve medya aracılığıyla mesaj alışverişini bireysel göndericiler ve alıcılar açısından düşünöldüğünü, bir mesaj ulaşmadıysa veya anlaşılmadıysa, bunun nedeninin "parazit/müdahale" veya "statik" kabul edildiğini belirtmektedir. Ancak kısa süre sonra işlerin bundan daha karmaşık olduğunun anlaşıldığına, özellikle bir mesajın sabit bir anlamı olduğu fikrinin tartışmalı bulunduğuna işaret etmektedir. Leeuwis, iletişim sürecinde yaşanan temel sorunu ve bunun nedenini şöyle aktarmaktadır;

“Alıcıların bir mesajı yorumlaması genellikle göndereninkinden oldukça farklıydı. Buna 'güröltü'den çok, gönderici ve alıcıların çok farklı referans çerçeveslerine ve ön bilgilere sahip olmaları neden olmuştur. Bir gönderici belirli bir mesajı iletmek istiyorsa, alıcının yaşam dünyasına girmesi ve göndermenin yanı sıra dinlemeye de hazırlıklı olması gerektiği sonucuna varılmıştır.” (Van den Ban, 1974; Dervin, 1981; Röling & Engel, 1990; akt. (Leeuwis, 2004, s. 63)).

İletişim süreç modellerinin ele alındığı bölümde, tarımsal yayımın üç temel rolüne hizmet eden modeller incelenmişti. Yayımın üç temel rolüne işaret eden Cinemre ve Demiryürek, bunları şöyle özetlemiştir (2005, s. 25-26);

1. Teknoloji transfer süreci olarak yayımın öncelikli sorunu, yeni ve test edilmiş teknolojilere, kendileri için uygun olduğu düşünülen kimselerin ilgisinin çekilmesi; eğer isterlerse bu yeni teknolojileri denemeleri için bu insanlara yeterince enformasyon sağlanması, rehberlik edilmesi ve bunları uygulamaları için cesaretlendirilmesidir.
2. Örgütlenmenin gerçekleştirilmesi süreci olarak yayımın ilgi alanı, kırsal kesimde yaşayan insanlar için başarılı örgütlenme modellerinin oluşturulması ve daha sonra bunların enformasyon ve teknolojinin yayılması için olduğu kadar, kendi kendilerinin varlıklarını sürdürebilecek bir mekanizmaya kavuşturulmasıdır.
3. Kırsal kesimde yaşayan insanlarla diyalog kurulması süreci olarak yayımın rolü, insanların kişisel ve toplu olarak problem, potansiyel ve teknoloji gereksinimlerini belirlemeleri ve bunları açıkça ifade etmelerine yardımcı olmaktır. Çiftlik sistemleri ve araştırma yaklaşımında bu süreç, yayım ve araştırma enstitüleri arasında yakın işbirliğini içerir.

Singh'e (1983) göre, iletişim modelleri tartışmalarından çıkan sonuç; tarımsal bilgi ve yeniliklerin yayılması için entegre ve birbiriyle bağlantılı iletilebilir sistem gereklidir ve bu sistemler de üç sistem içermektedir (Şekil 2.10). Singh, üç sistem arasındaki ve içindeki bağlantıların ve iletişim kalıplarının doğasını anlamak gerektiğine dikkat çeker ancak bu anlayışın şu anda zayıf ve yetersiz olduğuna, bu nedenle süreçte mesajların bozulmasına ve kaybolmasına neden olduğunu belirtir (s. 203-204).

Şekil 2.10: Araştırma, Yayın ve Çiftçiler Arasındaki Bağlantı

İletişim çalışmalarıyla çiftçilerden elde edilen geri bildirim verileri, tarımsal üretim sistemlerinin ve modellerinin revizyonunda oldukça önemlidir.

Ancak tüm bilgiler geri bildirim değildir; sadece sistemin gelecekteki işleyişini kontrol etmek için kullanılan bilgiler geri bildirim olarak kabul edilmektedir. Sistem, daha büyük bir ortamdan girdiler alan, girdiyi bir dönüşüm sürecine tabi tutan ve ardından çıktı üreten bir mekanizmadır (Tamil Nadu Agricultural University, 2014). Her şeyi içeren bir model yoktur. Eğer böyle bir model olsa, bu durum bir modeli “yaşanan dünyanın basitleştirilmiş sunumu” amacından saptanırdı. Bu nedenle biz, elimizdeki sorunla ilgili amacımıza en uygun modeli seçeriz. Eğer var olan modellerin hiçbiri gerekli çalışmayı yapmak için yeterli değilse var olan bir modeli değiştirmeye ya da yeni bir model icat etmeye zorlanırsınız (Severin & Tankard, Jr., 2021, s. 99). Bu nedenle, çiftçilerin sosyo-ekonomik koşullarının iyileştirilmesini destekleyen, enformasyon iletili iletişim modellerinden çok daha etkili bir şekilde, esnek, katılımcı iletişim yöntemleri geliştirilmesi gereklidir.

2.4.5. Tarımsal İletişimin Uygulayıcıları

Ülkemizde, tarımsal iletişim uygulayıcıları, tarımsal yayım faaliyeti yürütücüleri olarak ele alınmaktadır. 08.09.2006 tarihli Tarımsal Yayım ve

Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik'in 26283 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle yayımın özelleştirilmesi süreci başlamış ve talep yönlendirmeli yeni bir anlayış uygulamaya geçmiştir¹⁵. Ülkemizde tarımsal yayım çalışmaları, büyük ölçüde kamu (Ottekin, Karabak, Özkan, Bozdemir, & Taşcı, 2010, s. 28) (TC. Tarım ve Orman Bakanlığı) tarafından yürütülmektedir. Ayrıca, tarımsal enformasyon değişim ağında; ziraat odaları, bazı çiftçi örgütleri, tarımsal kooperatifler, üniversitelerin ziraat fakülteleri, gönüllü kuruluşlar ve bazı özel üretim ve pazarlama şirketleri de doğrudan veya dolaylı olarak bu ağ içinde yer almaktadır. Bununla birlikte, bazı kitle iletişim (medya) kuruluşları da Tarımsal Yayım Sistemi olarak ifade edilen bu enformasyon ağı içerisinde bulunmaktadır (Cinemre & Demiryürek, 2005, s. 28-29).

Tarımsal iletişim disiplinin doğdu Amerika'da ise, tarımsal iletişimciler, Tarımsal İletişimciler Ağı (Ag Communicators Network/ACN) ismiyle bir çatı altında toplanmıştır. Bu profesyonel organizasyonda; editörlerden, yazarlara, foto muhabirlerinden, grafik tasarımcılarına ve halkla ilişkiler uzmanlarına kadar tarımsal medya yelpazesindeki iletişimciler yer almaktadır.

“Tarımsal yayım” ile “tarımsal iletişim” disiplinleri, Türkiye'deki tarımsal yayım uzmanları ve akademisyenler tarafından aynı disiplin olarak kabul edilse de, literatür incelemelerinde, Türkiye'de tarım/gıda paydaşı olan halkın ve diğer tarım paydaşlarının tarımsal enformasyon akışında yer almadığı görülmektedir. Aynı zamanda, ülkemizdeki “tarımsal yayım ve haberleşme” disiplini içinde yer alan iletişim faaliyetleri, çiftçi eğitimi adına yürütülen hizmet bütününe işaret etmektedir. Oysaki Amerika ve Hindistan gibi tarım endüstrisinin ülke ekonomisinde büyük rol oynadığı pazarlarda, tarımsal iletişim faaliyetleri, sadece çiftçinin/üreticinin eğitimine değil, tanıtım, pazarlama, yeni organizasyon kurma, halka ulaşma gibi amaçlara da hizmet etmektedir. Grunig ve ark. (1988), tarımsal halkla ilişkiler uygulayıcılarının, halkı tanımlamak için yeniliklerin yayılması modelini sıklıkla kullandıklarını belirtmişlerdir (s. 26).

¹⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060908-3.htm> (Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022)

Günümüzde tarımsal üretim; enerji, su, ham madde, insan kaynakları gibi birçok toplumsal, ekonomik ve ekolojik dengeleri içinde barındıran bir endüstriyi ifade etmektedir. Ancak, Göbeklitepe'nin gün ışığına çıkarılmasıyla, tarımın doğduğu yer olarak kabul edilen Anadolu topraklarında, tarım, Amerika'da olduğu gibi "endüstri" olarak ele alınmamakta, "sektör" olarak değerlendirilmektedir. Bu farkın önemi; kapsayıcılıkta kendini göstermekte, tarım endüstrisinin paydaşları arasında yer alan halk ve diğer tarım paydaşları ile iletişim gerekliliği göz ardı edilmektedir. Tarımsal iletişim sadece halkın bilgilendirmesini değil, kalkınma adına yeni bilgi ve teknolojiler aracılığıyla tarımsal üreticilerin kendi aralarındaki organik bağın güçlendirilmesinde de önemli rol oynamaktadır. Nitekim ülkemizdeki bu eksiklik son yıllarda fark edilmiş, 2019 Yayın Projeleri ve Çalışmaları Değerlendirme Toplantısı'nda 'Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürleri Görüş ve Önerileri' bölümünün 15. maddesinde; "Basın-yayın ve iletişim fakültelerinden mezun personel illerde istihdam edilmeli. Haber yazımı, fotoğraf çekimi gibi konularda eğitimler düzenlenmelidir" ifadelerine yer verilmiştir (Tarım ve Orman Bakanlığı, s. 130).

Demografik değişimler, tarımsal paydaşlar ve tüketici arasındaki gayri resmi iletişimi büyük oranda kesintiye uğratmıştır. Sessiz çoğunluk olarak tanımlanabilecek tarımsal üreticilerin sesini duyurmak, tüketiciye doğrudan ulaşmak ve bütünsel bir yaklaşımla çiftçinin iletişim çözümüne odaklanmak sürdürülebilir tarımsal üretim ve kalkınmaya ivme kazandıracaktır. Bu nedenle bu çalışma, tarım alanında yaşanan iletişim çalışmaları adına büyük önem taşımaktadır.

Devam eden bölümde, halkla ilişkilerin sürdürülebilir tarımsal iletişimdeki rolü, tarım-gıda sistemi üzerindeki sosyal ve ekonomik bağı ortaya konmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIMSAL İLETİŞİMDE HALKLA İLİŞKİLERİN ROLÜ VE DİĞER DİSİPLİNLERE ETKİSİ

Bir kurum veya kuruluşun uygulayacağı halkla ilişkiler çalışmalarının amacı, hedef kitleye ve kamuoyuna yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermektir. Ortak çıkarları olan halk topluluğu şeklinde tanımlanan kamuoyunu kişiler ve çeşitli gruplar etkilemektedir (Okay & Okay, 2013, s. 209-210)

Asna (2006), halkla ilişkilerin iyi anlaşılmasını, iletişim olayının ve bu olayı meydana getiren öğelerin öğrenilmesine bağlı olduğunu belirtmiştir (s. 61). Tarım üniversiteleri ve tarımsal hizmet veren diğer kurum ve kuruluşlar, çiftçilerin hangi bilgilere ihtiyaç duyduğunu belirlemek için iki yönlü iletişim çalışmalarına ihtiyaç duyarlar. Günümüzde bu çalışmalar, teknoloji transferi ve enformasyon yayımı dâhilinde yürütülse de, bu kuruluşların hedef kitlelerini anlamaları gereklidir. Bu bağlamda, tarımsal halkla ilişkiler, tarım/gıda paydaşlarının karşılıklı çalışma ilişkilerinin kurulmasında, sürdürülmesinde ve tarım/gıda örgütlerindeki planlı iletişim çalışmalarına işaret etmektedir.

Tarım/gıda ürünlerimizin dünya pazarlarında rekabet edebilmesi güvence altına alınarak, sürdürülebilir bir tarım politikası ortaya koymak, tarım üreticileri ile resmi makamlar ve tarım paydaşları arasındaki diyalog ve iş birliğinin sağlanmasıyla mümkündür. Bu bağlamda, çiftçilerin üretimini motive edici unsurlar, gıda güvencesinin temeli olan tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini sağlarken tarımın ve tarım üreticisinin imajını da güçlendirmektedir.

3.1. Halkla İlişkiler Kavramı, Teknik ve Yöntemleri

Halkla ilişkiler, örgütsel felsefenin belirlenmesi, hedeflere ulaşılması ve değişimi kolaylaştırmaya yardımcı olan bir liderlik yönetimi işlevidir. Bu sosyal bilimlerin alanının temel amacı, bir kurumla hedef kitlesi arasındaki karşılıklı anlayışı oluşturmak ve geliştirmektir. Bir kurum ile hedef kitlesi arasındaki iletişim ve

etkileşim geliştirildiğinde, kurum ve hedef kitlesi ortak faydalar elde ederler (Anadolu Üniversitesi, 2018, s. 3). Kendilerini toplumdan soyutlamaları mümkün olmayan kuruluşlar, başarılı olabilmeleri için hedef gruplarıyla mutlaka bir iletişim içerisinde olmaları gerekmektedir. Bu görevi de halkla ilişkiler yerine getirmektedir (Okay & Okay, 2022, s. 115).

Grunig ve Hunt'a göre (1984), halkla ilişkiler, diğer sistemleri destekleyen bir alt sistemdir. Sistem teorisyenleri, sistem davranışlarını tanımlamak için; girdi, çıktı, iş hacmi ve geri bildirim kavramlarını kullanırlar. Sistemler, girdilerini enformasyon ya da konu olarak çevrelerinden alırlar. Halkla ilişkiler yönetimi adına, girdi olarak sadece enformasyon sorun edilmelidir (s. 9-11). Grunig ve Hunt, halkla ilişkiler uygulamalarını 1850'lerden itibaren dört ayrı model halinde incelemişlerdir (Tablo 1). Bu dört model, o günkü halkla ilişkiler uygulamalarının gelişim basamaklarını anlama bakımından da yol göstermektedir.

Grunig ve Hunt, halkla ilişkilerin sadece iletişim olmadığını, bir kurum adına ombudsman benzeri kamu denetçiliği pozisyonunda olduğunu da vurgulamıştır (s. 48). Onların bu düşüncesinden hareketle, herhangi bir alanda yürütülecek halkla ilişkiler çalışmasının, o alandaki faaliyetlerin ve sorunların kamuoyu tarafından doğru ve yapıcı bir şekilde anlaşılmasıyla sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Halkla ilişkilerle iknayı temel alan iletişimin oluşturulması ve geliştirilmesi esasına dayanan halkla ilişkilerin etkililiği, stratejisinin sağlam temeller üzerine dayandırılmasına bağlıdır (Peltekoğlu, 2018, s. 186). Halkla ilişkiler faaliyetleri yürütülürken başarılı sonuçlar elde edilmek isteniyorsa öncelikle "tanıma/tanıtma/değerlendirme" çalışmalarının yapılması, her üç aşamanın kendine özgü niteliklerinin ve koşullarının bilinmesi gerekir (Özkan, 2009, s. 29). Bir halkla ilişkiler sürecini ve geliştirilecek strateji/taktikleri etkileyen faktörler; çevre, kurumun amaçları, halkla ilişkiler amaç ve stratejisi ve halkla ilişkiler programları olarak açıklanabilmektedir (Peltekoğlu, 2018, s. 186)

Tablo 3.1: Dört Halkla İlişkiler Modelinin Yapısı (Grunig & Hunt, 1984, s. 22)

	<i>Basın Ajansı/Tanıtım Modeli</i>	<i>Kamuyu Bilgilendirme Modeli</i>	<i>İki Yönlü Asimetrik Model</i>	<i>İki Yönlü Simetrik Model</i>
Amaç	Propaganda	Gerçek bilgilerin yayılması	Bilimsel analiz temeli üzerinde ikna	Karşılıklı anlayış
İletişimin Niteliği	Tek yönlü. Gerçeğin tamamı gerekli değil	Tek yönlü. Gerçek önemli.	İki yönlü. Dengesiz etki	İki yönlü. Dengeli etki
İletişim Modeli	Kaynaktan Alıcıya	Kaynaktan Alıcıya	Kaynaktan Alıcıya	Gruptan Gruba
Araştırmanın Niteliği	Düşük; "Muhasebe ofisi"	Düşük; Okumaya değer, Okuyucu sayısı	Gelişebilir; Tutumların değerini gösterici	Gelişebilir; Kavrayışların değerini gösterici
Tarihteki Temsilcisi	P. T. Barnum	Ivy Lee	Edward L. Bernays	Bernays, Eğitimciler, Profesyonel Liderler
Bugün Uygulandığı Alanlar	Spor, Tiyatro, Ürün Promosyonu	Hükümetler, Kar amacı gütmeyen kuruluşlar, İş dünyası	Rekabetçi iş dünyası, Ajanslar	Regüle edilmiş iş dünyası, Ajanslar

Halkla ilişkiler uygulamalarında öncelikle hedef kitlenin "tanınması" esastır. Karşımızdaki kitlenin eğitim seviyesi, kültür düzeyi, gelir durumu, cinsiyeti ve yaşının nasıl bir bileşim oluşturduğunun saptanması gerekir. Halkla ilişkiler faaliyetlerinin "tanıma" aşaması gerçekleştirilirken, hedef kitleyi çok daha yakından tanıyabilmek için "anket yapma, toplantılar düzenleme, basını yakından izleme, halkla yüz yüze görüşme" teknikleri kullanılmaktadır (Budak-Budak, 1995:12; akt. (Özkan, 2009, s. 30)).

Tüm halkla ilişkiler uygulamalarında strateji geliştirebilmenin yolu, mevcut durumu anlamaya yönelik araştırmalardan elde edilen verilerden geçmektedir (Peltekoğlu, 2018, s. 189). UNEP ve Futerra tarafından hazırlanan raporda (2005), fikirleri eyleme dönüştürmenin en iyi yolunun bir iletişim planı hazırlamak olduğu belirtilmiş ve herhangi bir iletişim biçimini planlamak için temel, pratik adımlar şu şekilde özetlemiştir (s. 16):

- Önce durumu anlayın
- Kitle araştırması yapın
- Açık ve ulaşılabilir hedefler belirleyin
- Mesaj(lar)ı ve kanal(lar)ı tanımlayın
- İlerledikçe kampanyayı nasıl yöneteceğinizi planlayın
- İletişimleri ölçün ve değerlendirin.

Erdoğan (2014), başarılı halkla ilişkilerde yaygın olarak kullanılan stratejileri şöyle sıralamaktadır (s. 208);

- Asılan, işlenen, yerleştirilen, yaratılan haberler
- İzleyici/müşteri/tüketici ilgilerine odaklanma
- Pozitif sunum
- Negatif sunum
- Konuyu kişiselleştirme ve insancillaştırma
- İzleyiciyi/tüketiciyi bölümlendirme
- Aktivist organizasyonları kullanma
- Grupları örgütleme
- Mesajları orkestra etme (mesaj manipülasyonu, düzenlemesi)
- Merkezi mesajı çok güçlü ve vurgulu bir şekilde sunma
- Medyaya “bilgi, enformasyon, dedikodu, yalan, haber sızdırma”
- Üçüncü tarafın onayını alma, fikir liderlerini ve otoriteleri kullanma
- Sürekli kampanyalar,
- Sloganlar
- Şarkılar, türküler
- Semboller
- Temalar

Belirlenmiş amaçlara ulaşmak için halkla ilişkiler pratiğinde (planı, programı, projesi, stratejisinde) çeşitli taktikler kullanılır. Bunların arasında örneğin; tanıtım, ürün yerleştirme, basın bülteni, konuşma, kişiler arası iletişim, web siteleri, basılı ürünler, ticari gösteriler ve sergiler, firma kimlik programları, reklam, promosyon,

paketlenme, satış noktasında sergileme, özel olaylar hazırlama, olay düzenleme gibi bir ürün, hizmet veya fikri satmak için tasarlanmış faaliyetler ve faaliyetler karışımı vardır (Erdoğan İ. , 2014, s. 208).

3.2. Tarımsal İletişimde Halkla İlişkilerin Rolü

Bilgi, hayatın her alanında olduğu gibi tarım sektöründe de önemi ve değeri giderek artan bir üretim faktörü haline gelmiştir (Sezgin, 2010, s. 1). Tarımsal gelişmenin odağında daima insanın bilgiyi geliştirme, işleme, yayma, paylaşma ve kullanımındaki etkinliği vardır (Ankara Üniversitesi, s. 3). Bilgi, üretildiği gibi kaybolabilir de. Halkla ilişkilerin sürdürülebilir tarımsal iletişimdeki kilit rolü; tarım alanındaki bilimsel ve geleneksel bilgilerin tarım paydaşları arasında dolaşımını sağlayarak bu bilgilerin yok olmasına engel olmaktır. Bilgi, değişim ve gelişime de temel oluşturmaktadır. Koşullar ve bilgiler değiştikçe, çiftçiler ve toplumlar da değişmeye, uyum sağlamaya teşvik edilmeli ve izin verilmelidir (FAO, 1997). Ekonomik ve ekolojik olarak daha yıkıcı olan enformasyon akışlarının, modern tarım adı altında pazarlanmasına karşı, daha az enerji gerektiren, fosil yakıta ihtiyaç duymayan ve kirlilik yaratmayan uygulamaların üreticilerle paylaşılması ve adaptasyonun sağlanması da yine tarım alanında yürütülecek halkla ilişkiler çalışmalarıyla mümkündür.

Peltekoğlu, halkla ilişkilerin gücünden işletmeler de, kamu kurumları da, kuruluş ve örgütlerin de yararlandığını, hatta kimi zaman örgütlerin ya da kurumların kendilerinin de daha kapsamlı amaçlar için halkla ilişkiler kanalı haline dönüştüklerini belirtmiştir (2018, s. 13). Kamu politikalarının yaygınlaşması ve meşrulaştırılmasında, ekonomi disipliniyle birlikte iletişim alanındaki araştırmalar da belirleyici rol oynamaktadır. Bu bağlamda, tarım politikalarının belirlenmesi ve yaygınlaşmasında da bu alandaki paydaşların görüşlerine başvurmak, iki yönlü iletişim sağlamak gereklidir. Tarım politikalarının oluşturulması sürecine çiftçiler eklemlenmeli ve sürecin bir parçası haline getirilmelidir.

Erdoğan, halkla ilişkilerde yapılanla yerine getirilen roller ve işlevlerin kendi başlarına son amaç olmadığını, bunların belli bir amaca ulaşma yolları olduğunu

belirtmektedir (2014, s. 192). Tarımsal iletişim alanında yapılacak tarafsız araştırmalarda, toplumsal ve siyasal düşüncelerin etkileşimi, gıdanın geleceği açısından önemli göstergeler sunabilir. Özel sektör tarafından yürütülen tarımsal iletişim çalışmaları ve araştırmaları, çoğunlukla, neoliberal politikalar ekseninde gerçekleştirilmiş ve şirketlerin çıkarlarına hizmet edecek şekilde kurgulanmıştır. Literatürde yer alan bilgiler ve araştırma verileri, tabiri yerindeyse “cimbızlanarak” karar vericilerin kontrolünde bir araya getirilmiş ve kamuoyuna “eksik” ya da “tarafli” olarak aktarılmıştır.

Konu medyada görünürlüğü ile dikkatleri çekmiş olsa da, tarım-gıda alanındaki bilgi kirliliği ile mücadelede doğru iletişim ve halkla ilişkiler çalışmalarının devamlılığı, toplumun her kesiminden bireylere ulaşmada kilit rol oynamaktadır. Nitekim halkla ilişkiler, halkın (yani hedef kitlenin) sesine kulak verme eğiliminden doğmuştur (Asna, 2006, s. 32).

Tarımsal iletişim çalışmalarında öncelikle, ele alınan grubun içinde bulunduğu ortam nesnel verilerle saptanmalı ve değerlendirilmelidir. İletişim çalışmalarına başlamadan önce, mevcut sorunlar, bu grubun sorunlara karşı tutumu ve sorunları doğuran ya da etkileyen nedenler bilinmelidir.

Küçük çiftçilerin üretime devam edebilmeleri için kangrene dönen yapısal sorunlarının tanımlaması ve bu sorunların yönetimi gerekmektedir. Halkla ilişkilerde sorun yönetimi kurumlara kamu sorunlarına yönelik nasıl karar verecekleri konusunda stratejik olarak yol göstermektedir. Küçük çiftçinin, köylü işletmelerinin sorunlarının tespitinde de sorun yönetimi modeli uygulayarak yeni politikalar geliştirmek mümkündür.

Kent halkı arasında çiftçilik sorununun kritik niteliğine dair yeterli bir anlayış oluşturmak - ve böylece sorunu çözmek için pratik eyleme izin verecek ulusun çoğunluğu arasında uygun bir görüş ortamı oluşturmak - hem tarım ekonomisti hem de kamu bilgilendirme uzmanı için bir görevdir (Allin, 1958, s. 189). Diğer alanlarda olduğu gibi, tarım alanında da bilgiyi aktaran tüm uzmanlar, usta iletişimciler olmak zorundadırlar. Çünkü iletişim, anlam ve fikirlerin bir kişiden diğerine iletildiği bir süreçtir.

3.3. Tarımsal İletişimde Halkla İlişkiler Uygulamaları

Tarımsal iletişim, tüm paydaşlar arasında tarımsal konular olarak ifade edilen tarım, gıda, doğal kaynaklar, çevre sistemleri ve kırsal konular ilgili iletişim çalışmalarına ve araştırmalarına odaklanan disiplinler arası gelişmekte olan yeni bir sosyal bilim alanıdır (Budak, 2020). Tarımsal iletişimin temeli, bilimi tercüme ederek, yeni medya ve teknoloji aracılığıyla, çiftçi/üretici ve tarım paydaşları arasında bağlantı kuracak iletişim materyalleri üretmeye dayanmaktadır.

Van den Ban, sürdürülebilir tarımla ilgili politikalara ilişkin karar verme sürecine dâhil olan araştırmacılar ve devlet görevlileri arasında doğrudan bir iletişimin de mümkün olduğunu vurgulamaktadır (1994, s. 625).

Tarımsal iletişim uzmanları, tüketicilere, yasa koyuculara ve diğer paydaşlara tarımı/gıdayı ve tarımla bağlantılı konuları anlatır. İletişim planlarında sosyal medya, görsel ve basılı reklamlar, basın bültenleri, el ilanları, broşürler, bloglar, sergiler vb. çeşitli medya araçları yer almaktadır. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Yayın ve Tanıtım Hizmetleri Daire Başkanlığı, üniversiteler, medya, sektör paydaşları, bakanlık çalışanları, ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde bilinirliğin sağlanarak iletişim etkinliğini artırma amaçlı çalışma alanlarını şöyle sırlamıştır; enformasyon, tanıtım, web Tarım TV, Türk Tarım Orman Dergisi, Tarım Orman Bülteni, grafik ve tasarım hizmetleri, kamu spotları - belgeseller – sinevizyon, baskı ve dağıtım (matbaalar), organizasyon – fuar, kütüphane – arşiv (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2019, s. 24).

Ülkemizde tarımsal halkla ilişkiler uygulamaları, tarımsal yayım çalışmalarıyla ilişkilendirilmiştir. Yayım programlarının geliştirilmesi ve tarımsal yeniliklerin üreticilere/çiftçilere tanıtılması amacıyla hazırlanan çalışmalar, bir program dâhilinde sistemli bir şekilde yürütüldüğü gibi, belirli bir programa bağlı olmadan da yürütülmektedir. Örneğin bulaşıcı hastalıklar için gerekli broşürler önceden hazırlanmıştır, soru geldiğinde bunlar çiftçilere dağıtılabilir, medyaya verilebilir. Ancak, programa bağlı olmayan yayım çalışmaları genellikle tavsiye edilmemektedir (Cinemre & Demiryürek, 2005, s. 50).

Halkla ilişkiler uygulamalarındaki planlı iletişim sürecini oluşturan dört aşama, tarımsal yayım programlarının iletişim süreci planı ile benzeştir. Bu süreç sırasıyla; inceleme, plânlama, uygulama ve değerlendirme olarak ifade edilen aşamalardan oluşmaktadır. Tarımsal yayım, insanlara, mevcut durumlarını analiz etme, kendi geleceklerini planlama ve bu doğrultuda harekete geçme yetkinliği kazandırmaya yönelik bir eğitsel hizmet alanıdır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2019, s. 19). Tarımsal yayımın amacı çiftçi ailelerine yeni davranışlar kazandırmak olduğuna göre, yayımcıların bunu yapabilmeleri için belirli araçlardan yararlanmaları gerekir. Tarımsal yayımla ilgili çeşitli yayınlarda bu araçlara birbiriyle eş anlamlı olarak; yayım metotları, yayım araçları, öğretim metotları veya teknikleri gibi adlar verilmektedir. Yayım metotları, hedef alınan kırsal topluluğa göre üç grupta toplanmaktadır: bireysel metotlar; grup metotları ve kitle metotları. Tek bir kişiyle, bir grupta veya kitleyle hem konuşarak, hem yazarak ve hem de gösteri yolu ile iletişim kurmak mümkündür. Yayım eğitiminde yararlanılacak metotların seçiminde, hedeflenen kitlenin ortam ve imkânları yanında, yayım programının konusu ve özellikleri de dikkate alınmalıdır (Cinemre & Demiryürek, 2005, s. 61).

Cinemre ve Demiryürek, genel olarak Türkiye’de, Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı İl ve İlçe Tarım Müdürlükleri’nce düzenlenen yayım programlarının; demostrasyon, çiftçi toplantıları, çiftçi şartlarında denemeler, ev ekonomisi programları, değişik konularda çiftçi eğitim kursları, sergi, yarışma ve tarla günleri gibi etkinliklerden oluştuğunu belirtmektedir. Yayım çalışmalarında slayt ve video gibi görsel ve/ya işitsel materyaller de kullanılmaktadır (2005, s. 32). Yapılan çok sayıda bilimsel çalışma, çiftçi eğitiminin tarımsal ve dolayısıyla ekonomik büyümeye önemli katkıları olduğunu belirtmektedir (Yavuz & Dilek, 2019, s. 99).

Türkiye’de ilk kez 1963 yılında Adana’da projelendirilen Eğitim ve Ziyaret Sistemi’nin de (Training & Visit System), hedef kitle olan çiftçiye ulaşmada kullanılmış stratejik bir uygulama olduğu vurgulanmıştır. Bu sistemdeki temel amaç, belirli bir programa göre çiftçileri düzenli bir şekilde ziyaret eden ve onlara tavsiyelerde bulunan yayım elemanları aracılığıyla, çiftçiler ile araştırmacılar arasında bilgi akışını (yansıma) sağlamaktır. Böylece yayım elemanları, çiftçilerin karşılaştığı

tarımsal problemlerin, araştırmacılarca çözülmesine yardımcı olmaktadır (Cinemre & Demiryürek, 2005, s. 28).

3.4. Tarımsal İletişimde Halkla İlişkiler Uygulamalarının Hedef Kitleleri

Okay ve Okay (2013), halkla ilişkiler uzmanlarının her birinin kendi özel ihtiyaçları olan ve farklı tipte iletişim araç ve yöntemini kullanmayı gerektiren değişik tipteki hedef gruplarla iletişim kurmak durumunda olduklarına işaret etmektedirler (s. 209-210). Ayrıca, halkla ilişkiler alanındaki gelişmelerin, özellikle halkla ilişkiler uygulamalarının hedef kitlelerinin, paydaşlarının giderek daha fazla önem kazandığını ve bu grupların göz önünde bulundurulmadan yapılacak her türlü faaliyetin başarısızlıkla sonuçlandığını gösterdiğini belirtmişlerdir (s. 41). Bir kuruluşun hedef kitlelerini Frank Jefkins sekiz başlık altında toplamıştır. Bunlar; Çevreyle İlişkiler, Çalışanlar, Potansiyel Çalışanlar, Tedarikçiler ve Hizmet Sağlayanlar, Yatırımcılar ve Para Piyasası, Dağıtımcılar, Tüketiciler ve Nihai Kullanıcılar, Kanaat Liderleridir (Okay & Okay, 2013, s. 218-221). Hedef kitlenin belirlenmesi Okay ve Okay'a göre faaliyetlerin ve kaynakların önceden planlanması ve ayrılması bakımından büyük önem taşımaktadır (2013, s. 222).

Peltekoğlu (2018), etkili iletişim için hedef kitlenin pasif alıcı olarak düşünülmemesi, tersine, seçenekleri, kendi amaçları doğrultusunda değerlendirilecek kişiler olarak algılanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bunun nedenini, kaynağın iletiyi kendi açısından kodladığında ve alıcı kendi deneyimlerin doğrultusunda açıkladığında yani ortak noktalar yaratılmadığında, iletişimin imkânsız hale geleceği olarak açıklamaktadır (s. 196-197).

Budak (2020), tarımsal konuların anlamlandırılması ve değerlendirilmesinde tarımsal okuryazar ve tarımsal savunucu bir halkın oluşturulması için tarımsal ve tarım dışı hedef kitleler açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır (s. 3). Bununla birlikte, tarımsal okuryazarlığın yalnızca genel halk için değil özellikle toplumların ekonomik, politik, çevresel ve sosyal hayatlarına etki eden unsurlarda görev alan veya yetkili kişi veya kişiler için daha önemli ve öncelikli olduğuna işaret etmiştir (s. 56).

Tarımsal iletişim alanındaki mevcut eğilimlere göre, endüstri ve medya arasında, tarımsal ana mesajların halk tarafından duyulmasını ve anlaşılmasını engelleyen bir bilgi boşluğu bulunmaktadır. İki yönlü iletişime dayalı şeffaf yapısı itibariyle tarım endüstrisinde, tarımsal ana mesaj oluşturmak amacıyla, halkla ilişkiler, tarımsal iletişim ve pazarlama stratejilerini kullanarak araştırma yapmak, veri toplamak gerekmektedir (Taylor, 2013, s. ii).

Kurumlardan hedef kitlelerine ve hedef kitlelerinden kurumlara mesaj taşıma işlevi olan halkla ilişkiler, kurumların iletişim hedeflerine ulaşmalarında çok önemli fonksiyonlar üstlenmektedir (Özkan, 2009, s. 19). Bu bağlamda, halkla ilişkiler, tarım ve gıda alanındaki paydaşları arasında iletişim gücü ve iş birliği sağlamada başat rol üstlenmektedir.

Halkla ilişkilerde hedef kitleye seslenebilmek için stratejiler doğrultusunda yaratıcı fikirlere ihtiyaç vardır (Anadolu Üniversitesi, 2018, s. 75). Geleceğin tarımı bilgiye ve çiftçiler, araştırma kurumları, resmi makamlar arasındaki iş birliğine dayanacak, bu temel üzerinde şekillenecektir (Risø National Laboratory, 2004, s. 3). Şu an dünyanın geldiği noktada tarım alanında iletişim giderek daha fazla önem kazanmaktadır. İletişim teknolojilerinin de dâhil edilebileceği araştırmalar aracılığıyla oluşturulacak yeni tarımsal iletişim politikaları, mümkün olduğunca ülke genelinde de uygulanabilir hale gelmelidir.

3.5. Tarımsal Halkla İlişkiler Uygulamalarının Diğer Disiplinlere ve Sosyal Alanlara Etkisi

Diğer tanıtım araçlarıyla kıyaslandığında, halkla ilişkilerin tarım alanına katkısının ne olduğunu değerlendirebilmek kolay değildir. Halkla ilişkiler faaliyetlerini sadece rakamlarla ifade etmek sorunların çözümü konusunda yeterli bir gösterge değildir. Çünkü halkla ilişkiler çalışmalarının performans ölçümünde, hedef kitlenin mesajı doğru algılaması, tutum ve davranışlarında değişiklikler yaratılması esastır.

Tarım/gıda, yaşamın temeli olması nedeniyle birçok disiplin ve sosyal alanı etkilemektedir. Tarımsal iletişim adına yürütülen halkla ilişkiler uygulamalarının

toplumsal düzlemde yarattığı etki; tüketici farkındalığına etkisi, tarım-gıda üreticisine (çiftçiye) etkisi, gastronomi ve turizm alanına etkisi ve tarımsal kalkınmaya etkisi olmak üzere dört başlık altında toplanabilir.

3.5.1. Tüketici Farkındalığına Etkisi

Bilginin yayılması, tüketicinin bilinçlenmesi ve tercihlerinin değişmesinde etkili olmaktadır. Tarım alanındaki iletişim çalışmaları, kamuoyu üzerinde farklı etkiler yaratmıştır. Bu çalışmalar;

- Tüketiciler arasında gıda okuryazarlığının artmasına
- Sorumluluk duygusunun artmasına
- Diyaloga dayalı iletişimin gelişmesine
- Örgütlenmeler oluşmasına
- Sosyal medya içeriklerinin farklılaşmasına
- Gerçek gıdanın üretimi ve tarımsal üretim araçlarının bilinirliğinin artmasına etki sağlamıştır.

Tüketicilerin bilinçlenmesi, yenilenemeyen doğal kaynakların korunması ihtiyacını ve tarımsal faaliyette sürdürülebilirlik anlayışını da gündeme getirmiştir.

COVID-19 süreciyle birlikte tarım-gıda konusu küresel ölçekte olduğu kadar Türkiye gündeminde de giderek daha fazla yer almaktadır. Gıda fiyatlarında yaşanan artışlar tarım sektöründeki yapısal problemlerin çözülmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Son dönemde yaşanan krizlerde önemi en çok anlaşılan alanın tarım olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Son iki yıl içinde tarım ürünleri ithalat değerinde yüksek oranda artış yaşanmıştır. Türkiye, gıda fiyatlarını düşürmekte ciddi zorluk yaşamaktadır (Aydın & Güner, 2020, s. 156). Etkin bir tarım politikasının belirlenmesi gerekliliği, kamuoyu tarafından sosyal medya platformlarında sıkça gündeme getirilmektedir.

İnsanlar bireysel güçlerini aşan amaçlarını gerçekleştirebilmek için işbirliği yapmakta ve bunun sonucunda topluluklar, örgütler meydana getirmektedirler. Bireysel çabalara göre, örgütsel çabaların daha etkili olması, örgütlerin sayısını ve

türlerini de etkileyerek farklı organizasyonların oluşmasına neden olmaktadır. Bu topluluklar, kitle iletişim araçlarıyla, kamuoyu üzerinde farkındalık yaratabilmektedir.

Şirketlerin küreselleşmesi ve neo-liberalizmin saldırısı çiftçiye ve tüketiciye yönelik olarak çok yönlü olmaktadır. Savunma ve karşı mücadele de çok yönlü olmak zorundadır (Özkaya, 2010, s. 271). Kapitalist tarım-gıda sistemi, çiftçileri ve tüketicileri doğaya, üretim süreçlerine, ürüne ve birbirlerine yabancılaştırmaktadır. Söz konusu bu yabancılaşmanın aşılabilmesi, yabancılaşmayı doğuran sistemin de aşılmasını gerektirmekle birlikte mevcut sistem içinde de çeşitli alternatifler gündeme gelmektedir (Özden, 2019, s. 93). Tarım-gıda konusunda farkındalığı artan tüketiciler; daha esnek ve adil gıda sistemleri oluşturmak adına araştırma yapma, politika eylemi oluşturma ve daha fazlasıyla; gıda toplulukları, DBB (Doğal Besin Bilinçli Beslenme Ağı) gibi katılımcı güvence sistemleri, üretici ve tüketiciler kooperatifleri -Topluluk Destekli Tarım (TDT) modelleri çerçevesinde örgütlenmektedir. Dünyada ve Türkiye’de, TDT uygulamaları ve gıda toplulukları, giderek yaygınlık kazanmaktadır.

Tüketicilerin gıda üzerindeki egemenliği mevcut tarım-gıda sistemine tabi olmaktan çıkarak doğrudan sürece müdahil olabilmeleri ile mümkün olabilmektedir. Gıda toplulukları ve TDT grupları bu imkânın yaratılmasının başlıca yollarından biridir (Özden, 2019, s. 97). Tüm gıda toplulukları, kentsel ve kırsal ilişkinin yeniden tanımlanması bakış açısıyla çok iyi bir laboratuvarıdır (Petrini, 2017, s. 55). Gıda toplulukları arasındaki iletişimi güçlendirmek ve işbirliği olanaklarını geliştirmek amacıyla çeşitli buluşmalar da gerçekleştirilmektedir.

Tüketiciler, gıda konusunda kazandıkları farkındalık sayesinde, sosyal ağlar aracılığıyla tanıdık üreticileri takip ederek, onlara uygun sipariş ve tedarik yöntemlerini öğrenerek, bireysel/toplu siparişler ve diğer yollarla dayanışma içine girmektedirler.

Gıda etrafındaki alternatif yollar, bir bütün olarak gıda sistemlerinin ve uygulamalarının “yeniden sosyalleşme” ve “yeniden mekânsallaştırma /yerelleştirme” süreçleri olarak yorumlanmıştır. Gıda meseleleri etrafında sivil katılım duygusunu ifade eden yeni bir “gıda vatandaşlığı”nın geliştirilmesi, bu süreçlerin bir unsuru olarak kabul edilmiştir (Rossi, Coscarello, & Biolghini, 2021, s. 4). “Kolektif gıda

vatandaşlığı” olarak tanımlanan, vatandaşların gıda ile ilgili konulara katılımı, potansiyeli giderek artan sosyal farkındalık yaratma ve güçlendirme süreçleriyle ilişkilendirilmektedir. Sosyal etkileşim ve hareketlilik, gıdanın yeniden anlamlandırılması adına oldukça önemlidir ve gıdanın yeniden sosyalleşmesi, topluluk konsolidasyonu ve toplumsal güçlenmeye işlevsellik kazandırmaktadır (Rossi, Coscarello, & Biolghini, 2021, s. 16).

Gıda üretmeyi ve tüketmeyi mümkün kılan mekânlar, imkânlar ve topluluklar, bu toplulukların temsiliyetleri ve görünürlükleri konusunda da fikir geliştirmeyi gerektirmiştir. Bunun sonucu olarak; gıda toplulukları arasındaki iletişimi güçlendirmek ve işbirliği olanaklarını geliştirmek amacıyla, topluluk temsilcilerinin oluşturduğu çalışma gruplarıyla çeşitli buluşmalar, etkinlikler ve panayırlar düzenlenmektedir. Sergi ve fuarlar kapsamında düzenlenen paneller de tüketicileri bilinçlendirme adına önemli bir görevi yerine getirmektedir.

Gıda üretimi ve gıdanın adil paylaşımı sorunu, kitle iletişim araçlarıyla kamuoyunun gündemine gelmesiyle, toplumsal bir farkındalığa ulaşılmıştır. Farkındalık yaratma üzerinden geliştirilen çözüm önerileri mikro düzeyde kalsa da, toplumsal fayda ve yardımlaşma adına değer üretilmesi bakımından oldukça önemlidir. Gıda erişimi konusunda yoksunluk yaşayan, günlük gıda gereksinimini karşılamakta zorluk çeken dezavantajlı bireylere, destek olmak adına hayata geçirilen “askıda” yemek/ekmek uygulamaları, hızla büyüyen başarılı sosyal girişim örnekleridir. Çeşitli sosyal yardım merkezleri ile gerçekleştirilen iş birlikleri sayesinde oluşturulan yardımlaşma platformlarında askıya yemek bırakarak, hem ihtiyaç sahiplerine sıcak bir öğün ulaştırılmakta hem de küçük yerel işletmelere katkıda bulunmaktadır.

Tarladan sofraya tarım-gıda ekosisteminde sistemsel değişim yaratmak adına, halkla ilişkiler uygulamaları ve iletişim çalışmalarıyla tüketicilerin ilgisini çekmek ve tüm değer zincirini sürece dâhil ederek tüketicileri tarım-gıda hakkında düşünmeye teşvik etmek oldukça önemlidir. Yetersiz beslenme ile obezitenin aynı anda kronikleştiği, talebi aşan bir gıda arzına rağmen daha çok üretmeye odaklanılan ve üretilen gıdanın üçte birinin israf edildiği bir tarım-gıda sistemini tüketicilerin daha iyi

anlamalarını sağlamak için akademi, STK'lar, üreticiler, tüketiciler, gastronomi sektörü ve gıda endüstrisi arasındaki etkileşimi artırmak gerekmektedir.

3.5.2. Tarım Üreticisine /Çiftçiye Etkisi

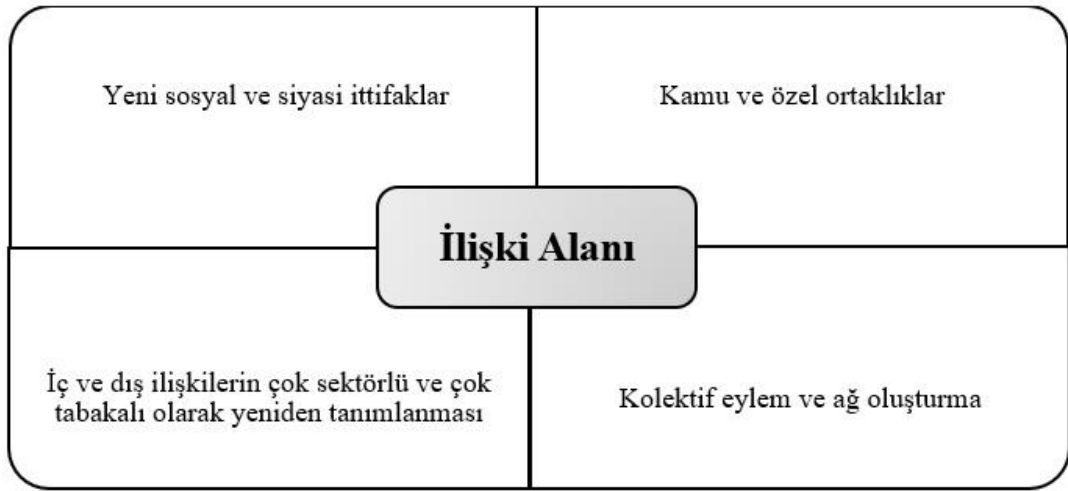
Tarımsal iletişimin amacı, çiftçiler arasında ve çiftçilikte olumlu bir değişim meydana getirmektir. İletişim, kaynaktan alıcıya bir mesaj iletmeyi içerir ve bunu yaparak, alıcıya yeni bir enformasyon aktarır. Alıcının bu enformasyondan yararlanabilmesi için onu algılama ve eğer bu enformasyon bir teknoloji kullanma becerisi gerektiriyorsa, bu beceriyi edinmesi gerekir ki, bu olmadan değişim olmaz. Bu nedenle, tarımsal iletişimin kapsamı, başlı başına değişim yaratabilecek tam bir araç değil, tetikleyici olarak görülmektedir (Balamatti & Biradar, 2016, s. 1-2).

Son yıllarda ekolojik sorunlar ve gıda enflasyonu, tüketicinin değer zincirine ve yerel gıdalara olan ilgisini artırmıştır. Tüketici farkındalığının artmasıyla birlikte, gıdaların nasıl yetiştirildiği, işlendiği ve pazara nasıl sunulduğu her zamankinden daha fazla önem kazanmıştır. Bu gelişmeye rağmen, ülkemiz ve dünya genelindeki küçük üreticilerin/çiftçilerin, medya ilişkileri bilgi, beceri ve deneyimlerinin eksikliğinden dolayı tarımsal üretimden uzak olan tüketicilerle iletişim kurmaları problemli olabilmektedir. Tarım-gıda bilgisini halka yaymak için sadece medyaya güvenmek bir sorun teşkil etmektedir, çünkü haber medyasının amacı, halkın tarım-gıda anlayışını geliştirmek değildir. Nitekim, gazetecilerin görevi halkı eğitmek değildir.

Çiftçilere, ses ve görünürlük kazandırarak, üreticilerin kendi aralarında ve kamuoyunda yaptıkları işin hayati önem taşıdığına dair farkındalık yaratma ve tarım alanındaki katma değeri artırmada, kitle iletişim etkinliği olan halkla ilişkiler uygulamalarından faydalanmak oldukça önemlidir. Üreticiler, son yıllarda yürütülen iletişim çalışmalarıyla hayata geçen dayanışma ağları, gıda toplulukları, üretici pazarları, kooperatifler, dernekler ve birlikler gibi oluşumlarla, pazarlama ve temsil becerilerini geliştirmektedir.

Örgüt performansını artırmak için öncelikle örgüt içindeki halkla ilişkileri geliştirmek gerekmektedir. Çiftçilerin örgütlü mücadelesi, sorunlarının çözümünde ve hak kazanımlarında belirleyici bir yöntem olarak halkla ilişkilerle eklemlenmektedir.

Yerelliğini ve motivasyonunu kaybetmiş tarımsal üretimin adımları sürekliliğini yitirir. Küçük işletmelerin, çiftçilerin, sadece girdiler ile çıktılar arasındaki ilişkilerinin tersine farklı ilişki ağları kurmaları (Özkaya, 2019, s. 15) daha sosyal ve iletişim yönü kuvvetli oluşumlar içinde yer almaları gerekmektedir. Oluşturulacak bu ağ, yeni sosyal, politik ittifaklar, kamu ve özel sektör ortaklıkları, iç ve dış ilişkilerin diğer sektörlerle bağ kurması şeklinde kompleks yapı özelliği göstermektedir (Şekil 3.8) (Özkaya, 2019, s. 15).

Şekil 3.1: Çiftçi İlişki Alanı

Örgütlerin özünde var olan birlikte çalışma, yardımlaşma ve paylaşma ilkeleri dolayısıyla kooperatifler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kalkınma sorunlarının çözümünde önemli bir role sahiptir (Köroğlu, 2003).

İletişim teknolojilerindeki gelişim, bilgiye ulaşmayı sorun olmaktan çıkardığından, elde edilen bilginin çiftçiler tarafından üretim sürecinde kullanılmasını sağlamaya yönelik faaliyetlerin önemi giderek artmaktadır (Tatlıdil & Ceylan , 2000, s. 1105). Teknolojinin ve dijital iletişim platformlarının yaygınlaşmasıyla, çiftçilerin işletmecilik, karar verme becerileri ve bilgi talepleri artarken pazarlama açısından bu

gelişim, hedef kitlelerine ulaşmalarında farklı uygulamalar geliştirmelerini sağlamaktadır.

Yurt dışında, çiftçilerin “ağaç evlat edindirme” projesi, tarımsal halkla ilişkilerde örnek bir uygulama olarak gösterilebilir. Örneğin, İspanya’da, internet üzerinden yılda 57 Euro ödeyerek sahipsiz bir zeytin ağacına sponsor olduktan sonra, o ağacın meyvelerinden üretilen zeytinyağından 5 litre alabilme, ağaca isim verebilme hakkı kazanılıyor, fotoğraflarla ağacın gelişimi takip edilebiliyor¹⁶. Çiftçilerin, iletişim teknolojilerini kullanarak iletişim ağları aracılığıyla yürüttükleri bilgilendirme ve ürün tutundurma çalışmaları, ulaşılabilirliği sağlayarak üretimin ve istihdamın artmasına olanak sağlamaktadır.

3.5.3. Gastronomi ve Turizm Alanına Etkisi

Gastronomi, içine ana unsur olan gıda ile ilgili tüm bilgileri –yetiştirildiği andan tüketildiği ana kadar- alan ve bunları birleştiren çok disiplinli bir bilimdir. Gıdayı aynı zamanda kültürel bir unsur olarak da görür (Petrini, 2017, s. 72). Giderek artan dünya nüfusuna paralel olarak artış gösteren gıda talebi, turizm- gastronomi sektörünün gelişmesi ve -iklim değişikliğine bağlı- olası gıda krizi, tarımın yani gıda üretiminin, dolayısıyla tarım politikalarının doğru kurgulanmasının önemini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu anlayışla, yeni gastronomi kendi adına yeni bir tarımı teşvik eder çünkü sürdürülebilirliğin esas olduğunun farkındadır. Yeni bir sürdürülebilirliğin, yeni bir hümanizmin temel unsurudur (Petrini, 2017, s. 73).

Halkla ilişkilerde etkinlik kavramı, genel iletişim stratejisi çerçevesinde planlanan çalışma ve organizasyonların uygulanma sürecinden oluşur. Etkinliklerin amacı; hedef kitle ve kamuoyuyla buluşmadır. Üreticilerin emeklerinin karşılığını almaları, görünebilirliklerinin artması adına alternatif pazarlar ve platformlar yaratılması oldukça önemlidir ve halkla ilişkiler uygulamaları bu amacın gerçekleşmesine hizmet eder.

¹⁶ <https://www.naranjasdelcarmen.com/crowdfarming-adopt-an-olive-tree> (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

Ülkemizde üretilen tarıma dayalı gastronomik ürün zenginliğinin dünyaya tanıtılması ve anlatılması bakımından en önemli halkla ilişkiler etkinlikleri; gıda sektöründen yerli ve yabancı paydaşları bir araya getiren fuarlar, gastronomiyi odağına alan kent festivalleri, sohbet, deneyim ve atölye çalışmaları ile Gastromasa gibi uluslararası konferanslar, paneller ve sergilerdir. Üreticiler, bu organizasyonlar sayesinde yerel ürünlerini tüm dünyaya aracısız olarak tanıtabilme imkânına sahip olurken, gastronomi sektörünün kanaat önderleri, fuarlar sürecinde düzenlenen panellerde sektörün sıkıntılarını, beklentilerini ve çözüm önerilerini dile getirme fırsatı bulmaktadırlar.

Gıda hareketi Slow Food'un (Yavaş Gıda) önderliğinde iki yılda bir İtalya'nın Torino kentinde yapılan Terra Madre (Toprak Ana) gastronomi fuarı, kapsayıcılığı bakımından dünyanın bu alandaki en önemli organizasyonlarından biridir. Ayrıca, Slow Food'un ESSEDRA projesi kapsamında, yok olma tehlikesi altındaki gıda biyoçeşitliliğini kataloglamak amacıyla yürüttüğü Nuh'un Ambarı (Ark of Taste) çalışması, dünya genelinde farklı yerel kültürlerle ait, yok olma riski altındaki küçük ölçekli ve kaliteli gıda ürünlerini araştırmaktadır.

Yeme-içme kültürünü zenginleştiren, kültürel aktarıma destek olan süreli yayınlar (basılı ve elektronik dergiler, gazeteler, süreli olarak yayımlanan rehberler, monografik diziler vb.), televizyon programları, belgeseller, gurmelerin ve influencerların içerik paylaşımları da tarım-gıda ve sürdürülebilirlik konularında yaşanan gelişmelere ilginin artmasında önemli rol oynamaktadır. Aynı şekilde, aşçılar ve araştırmacı yemek yazarları da, kendi ülkelerinin yemek kültürü elçisi görevini üstlenmişlerdir.

Günümüzde, her bölgenin yöresel gıda zenginliğinin korunması, yaşatılması, ekonomik ve turistik anlamda katma değere dönüştürülmesinin önemi konusunda farkındalık sağlanmıştır. Yerel değerlerine, mutfak mirasına sahip çıkan bölgeler, ekonomiyi canlandırıp rekabet üstünlüğü sağlayarak rakiplerine göre pazarda öne geçmektedirler.

Gastronomi, sürdürülebilirlik, sorumluluk, kapsayıcılık gibi evrensel değerlerin yayılabileceği bir alandır. Türkiye, sahip olduğu doğal güzellikler ve

gastronomik zenginliğiyle yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmekte ve bunu yerel kalkınma aracı olarak kullanabilmek amacıyla farklı yöntem ve politikalar geliştirmektedir. Bu araçlardan bir tanesi de uluslararası geçerliliği olan coğrafi işaretlemelerdir.

Coğrafi işaretler, özellikle yerel üreticilerin pazara yönelik üretim yapmaları konusunda cesaretlendirilmesi, daha kaliteli üretimde bulunmaları için teşvik aracı olarak kullanılması ve yerel dinamiklerin canlandırılması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır (Kan & Gülçubuk, 2013, s. 1). Örneğin, Fransa’da coğrafi işaretlerin tarımsal verimlilikte marjinal alanlar olarak gözüken alanların sürdürülebilirliğine yardımcı olduğu için önemli bir kırsal kalkınma aracı olarak görülmektedir. Bu aracın kullanılabilmesi için kamuoyunda farkındalık oluşturmak gerekmektedir (Kan, Gülçubuk , & Küçükçongar, 2012, s. 99). Coğrafi işarete sahip ürünlerin yerel ekonomik kalkınmada kullanılabilmesi ve bu mekanizmanın işleyebilmesi için;

1. Üretim ve pazarlama aşamasında güçlü bir “örgütlenme” yapısının oluşturulması,
2. Üretim ve pazarlama aşamasında bağımsız, güçlü ve dinamik bir “denetim” mekanizmasının kurulması,
3. Gerek üretici, gerek tüketici ve gerekse firmaların coğrafi işaret konusunda “bilgilendirme” çalışmalarının yapılmış olması,
4. Coğrafi işaretin alındığı bölgede paydaşlar arası güçlü bir “network ve koordinasyon” sağlanmalı,
5. Coğrafi işaret tescili alınan ürünle ilgili güçlü bir “veritabanı” kurulması,
6. Ulusal ve gerektiğinde uluslararası düzeyde profesyonelce “reklam ve tanıtım” yapılması zorunludur (Kan, 2011, s. 307).

Ekonomi içerisinde birçok sektör arasında ilişki olsa da turizm ve tarım birbirini en iyi tamamlayan sektörlerin başında gelmektedir. Ülkenin tarım ürünlerinin çeşitlilik arz etmesi aynı zamanda o ülkeye yönelik turizm talebini olumlu olarak etkileyebilmektedir (Çıkın, Çeken, & Uçar, 2009, s. 4). Turizm ve tarım arasındaki etkileşim, ülkemizin coğrafi ve iklim yapısına bağlı olarak son zamanlarda tarım turizmini ön plana çıkarmıştır. Tarım turizmi -diğer adıyla agroturizm-, işleyişindeki

amaç, kendilerini ekolojik tarıma adanmış çiftçilere, ekolojik üretimi sürdürebilmeleri için ek maddi destek sağlamaktır. Ziyaretçilerin çiftçi ailelerin evinde kalması ve aile sofrasını paylaşması, kültürler arası alışverişi sağlamanın yanında, tüketici-üretici arasındaki ilişkilerin şeffaflaşması ile bireylerin ekolojik döngülere ve birbirlerine karşı sorumluluk bilincinin gelişmesine de destek olmaktadır¹⁷.

Türkiye’de, Buğday Derneği’nin başlattığı TaTuTa projesi, bu alandaki örnek uygulamaların başında yer almaktadır. TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası), 2004 yılında Buğday Derneği tarafından kurulmuştur. TaTuTa projesi ile;

- Sosyal etkileşim yaratma,
- Doğa ile uyumlu yaşam biçimleri ve doğanın korunması için eğitim ve bilinç oluşturma,
- Ek gelir – insan gücü desteği ile kırsal kalkınmaya model oluşturma,
- Alternatif pazar yaratma gibi önemli sonuçlar elde edilmiştir.

Tarım turizminin gelişebilmesi için bilgi paylaşımı, eğitim, tanıtım, acentelerle iletişim, koordinasyon gibi konularda organizasyon gerekliliği bulunmaktadır (Başer, 2020, s. 179).

3.5.4. Tarımsal Kalkınmaya Etkisi

2022-2024 Orta Vadeli Programı’nda (OVP) 2020 yılının ikinci yarısında, Türkiye’de tarım endüstrisinin yüzde 6,3 büyüme kaydettiği yer almaktadır¹⁸. Ancak, bu büyüme, hem ülke genelinde hem de tarım alanında kalkınmaya yansımamıştır. Sürdürülebilir tarımın gerektiği hızla yaygınlaştırılması uygun politikaların, destekleme araçlarının ve yaptırımların bir bütün halinde hayata geçirilmesine bağlıdır (Taluğ, Özer, Akın, & Lucius, 2004, s. 583). Bununla birlikte, tarımsal kalkınma

¹⁷ Tatuta Projesi <http://www.bugday.org/portal/projeler.php?pid=41> (Erişim Tarihi: 09.01.2022)

¹⁸ <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/09/Orta-Vadeli-Program-2022-2024.pdf> (Erişim Tarihi: 18.01.2022).

sürecinin başarılı olabilmesi, tarım aktörlerinin bu süreci sahiplenmesini gerekli kılmaktadır.

Büyük şirketlerin tehditlerine rağmen, yerel çiftçi toplulukları hala dünya gıdasının yüzde 70'ini üretmektedir. Yüzyıllardır var olan bu tarım sistemleri, küçük ölçekli çiftçiler tarafından yönetilmektedir ve çeşitlilikle doludur (Shiva, 2016, s. 9). Bu bakımdan, kalkınmaya yönelik yürütülen tarımsal iletişim uygulamaları, özellikle aile çiftçilerine kendilerini toplu olarak ifade etmeleri ve sosyal sermaye yaratmaları için bir yol sunmaktadır.

Tarımsal kalkınmanın merkezine tekrar küçük çiftçinin konulması, köylü işletmelerinin, özellikle de krizler karşısında zor durumda kalan işletmelerin verimliliğini sağlamak için yeni bir kurumsal yapılanma gerekmektedir (Özkaya, 2019, s. 14).

“Yeni Pazar” yöntemi olarak; yerel, doğa kaynaklı yöntemlerle ürünlerini tüketiciye doğrudan arz edebilme yoluyla yeniden organize olmuş ve kurumsal açıdan da bu şekilde desteklenen bir pazar biçiminin düşünülmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Küçük üreticilerden oluşan kooperatifler ve yerel yönetimlerle yapılan iş birlikleri beraberinde, merkezi hükümetin de içinde yer alacağı bir ekosistemle üretmek için güç birliği yapılması, öneriler arasında yer almaktadır. Tarım kooperatifleri ve birlikleri, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında önemli araçlardan biri olarak değerlendirilmektedir (Özkaya, 2019, s. 15-16).

Küresel şirketlerin hegemonyasına bırakmadan çiftçiliğin kurumsallaşması, tarım-gıda adına sürdürülebilir ekolojik üretimi de mümkün kılmaktadır. Ekosisteme zarar vermeyen, doğanın kendini yenilemesine imkân tanıyan sürdürülebilir tarım sistemleri ve sürdürülebilir tarımsal uygulamalar ile güvenli gıda ve lif üretimi gerçekleştirilirken kırsal kalkınma da sağlanarak çiftçilerin ekonomik düzeyleri ve yaşam kalitesi de artmaktadır.

Tarımsal kalkınmanın vazgeçilmezleri olan katılım ve yetkinin yerele devri gerekmektedir. Bir grup öncü yerel yönetim, kırsal kalkınmayı sağlama kapsamında tarımsal üretimi, üretici örgütlerini ve yerel gıda ağlarını desteklemeye başlamıştır.

Verdikleri desteklerde ekolojik üretim de giderek önem kazanmaktadır. Yerel yönetimlerin bu uygulamaları, üreticileri daha ekolojik üretime yöneltmekte ve üreticilerin kendi üretim pratikleri üzerindeki kontrolünün artmasını sağlamakta, böylelikle daha dayanıklı çiftçilikler gelişmesine vesile olmaktadır (Adaman, Avcı, Kocagöz, & Yeniev, 2020, s. 6).

Yerel yönetimler tarafından sağlanan tarımsal hizmetlerin ve kırsal kalkınma faaliyetlerinin belirli bir plan ve program çerçevesinde etkili bir şekilde ulaştırılmasında kooperatifler ve üretici örgütleri kritik önemdedir (Özden & Olgun, 2017, s. 259). Güçlü ilişkiler ağına sahip belediyelerin kalkınmaya dair görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Yerel kalkınma nosyonunu amaç edinmiş yerel yönetim olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi, Türkiye tarımının yeniden ayağa kalkması için önemli bir rol modelidir.

Türkiye’de ilk defa tarıma ilişkin daire başkanlığı oluşturan İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin benimsediği sürdürülebilir ve çevre dostu yerelden kalkınma yaklaşımının temelinde tarım yer almaktadır (Hacısüleyman, 2019, s. 82). Yerel kalkınma konusuna bütünsel ve analitik bir perspektiften yaklaşımla oluşturulan İzmir Tarımı Modeli’inde, Büyükşehir Belediyesi, 2007’den itibaren tarım-gıda ürünlerini kooperatiflerle anlaşmalı olarak temin etmeye başlamış ve tarımsal üretimi artırmada ciddi mesafeler almıştır.

2019 seçimleriyle değişen yönetimle birlikte, Başka Bir Tarım Mümkün Modeli’ne evrilen tarımsal kalkınma modeli, tarımsal kalkınmada yerel/bölgesel planlamalar doğrultusunda yeni politikalar geliştirerek, mevcut engelleri azaltarak, yerel toplulukların çabalarını desteklemek amacıyla araçlar sağlayarak ve tüm paydaşlar arasında güçlü bir koordinasyon ve iyi yönetim ile güçlü yerel gıda sistemlerinin geliştirilmesinin mümkün olduğunu göstermiştir.

Bu nitel çalışmanın amacı, yerel yöneticilerin ve çiftçilerin bakış açısından iletişim bilimleri adına tarımsal iletişimin niteliklerini ortaya koymaktır. Ayrıca, bu çalışmayla, tarımsal iletişim için geleceğe yönelik bir tahmin sağlanmaya çalışılmıştır. Aşağıdaki araştırma hedefleri çalışmaya rehberlik etmiştir:

1. Tarımsal iletişimin tanımını belirlemek.
2. Tarımsal iletişimdeki mevcut zorlukları ve geleceğe yönelik fırsatları belirlemek.

Pozitif yöndeki değişimlerin meydana gelmesi, bu değişimlerin ilham vermesi ve tarımın güçlenmesi için doğru halkla ilişkiler uygulamalarına, iletişim metodolojilerine ihtiyaç bulunmaktadır. Yapılan iyi işlerin daha fazla görünür olması ve daha fazla kişiye ulaşması tarımsal kalkınma adına kilit rol oynamaktadır. Bu bağlamda, bugün İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin "Başka Bir Tarım Mümkün" felsefesi ve sloganıyla yürütülen tarımsal kalkınma politikalarına yönelik tarımsal üreticiler ile yürüttüğü iletişim çalışmaları örnek çalışma olarak incelenecektir.

Çalışmada, tarımsal kalkınma hedefiyle üretici ile yerel yönetim iletişimi odağındaki iletişim faaliyetleri incelenmiştir. İletişim ile ilgili normatif uygulamaları araştırmak için metin analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme metotları kullanılmıştır. Çalışmanın ana materyalini yarı yapılandırılmış görüşmeler yolu ile elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Elde edilen niteliksel veriler iletişim yönünden değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARIMSAL KALKINMADA ÇİFTÇİ VE YEREL YÖNETİM İLETİŞİMİ ÖRNEĞİNDE İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İLE İZMİRLİ ÇİFTÇİLERİN İLETİŞİMİ

Tarımsal iletişim, tarım alanında yürütülen iletişim çalışmalarında, mesajların çoğaltılmasını ve bazı hedef kitle gruplarına ulaşılmasını ya da yeniliklerin benimsenmesini kolaylaştırmak için mesajların doğru bir şekilde iletilmesini sağlamaktadır.

Çiftçilere sorunlarını çözme konusunda yetkinliklerini artırmak adına onlarla etkili iletişim kurmanın ve etkileşim yaratmanın oldukça önemli olduğu uzmanlar tarafından belirtilmektedir. Etkili iletişim, gönderenin yalnızca mesajını değil, aynı zamanda dinleyicilerini de bilmesini gerektirir. Bu bakımdan, tarımsal kalkınma çalışmalarında çiftçiler ve yönetim arasında, etkili iki yönlü iletişime ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin "Başka Bir Tarım Mümkün" hedefiyle yürüttüğü tarımsal kalkınma çalışmalarında çiftçilerle etkili, iki yönlü iletişim kurup kuramadığının öğrenilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma iki boyutta ele alınmıştır. Araştırmanın ilk boyutunda, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair çiftçi ile iletişime yönelik yaklaşımı araştırılmış, bu amaçla, İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanı ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ikinci boyutunda ise, İzmir bölgesinde üretim yapan çiftçi/çiftçi kooperatifleri üyeleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, çiftçi ve yerel yönetim arasındaki iletişime odaklanılarak, sürdürülebilir bir tarımsal kalkınma sisteminin kurgusu, İzmir Büyükşehir

Belediyesi'nin "Başka Bir Tarım Mümkün" modeli üzerinden araştırılmıştır. Bu nitel araştırma ile çiftçiler ve yerel yönetim arasındaki iletişim ve etkileşim düzeyi konusunda bilginin artırılarak, ülkemizdeki tarımsal iletişim akademik literatüründeki mevcut boşluğun azaltılması hedeflenmektedir.

Tarımsal üretimde performansın artırılmasında en önemli girdi, yaygın iletişim sistemi ve ağıdır. Tarımsal kalkınmanın merkezinde yer alan çiftçi ile etkili iletişim kurulması, kalkınma amacına yönelik ilk adımı oluşturmaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın ana problemi; "İzmir Büyükşehir Belediyesi, tarımsal kalkınma hedefiyle yürüttüğü çalışmalarda, çiftçi ile arasında sadece mesaj alınıp göndermekle kalmayıp etkin, kaliteli iletişim ve etkileşim yaratabilmiş midir?" sorusuna odaklanmaktadır. Bir durum analizi ortaya koymayı amaçlayan çalışmada bu problem çerçevesinde sıra gözetilmeksizin aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından tarımsal kalkınmaya dair yürütülen çalışmalardan İzmir Bölgesi'nde üretim yapan çiftçiler haberdar mı? Bu çalışmalar öncesinde, çiftçilerin fikirleri alındı mı?
- İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma çalışmalarında hangi halkla ilişkiler uygulama araç ve yöntemleri bulunmaktadır?
- İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarlar ekonomik ve sosyal yönden çiftçiye nasıl etkilemektedir?
- Çiftçi ile iletişim sürecinde geri bildirim ne derece önem veriliyor?

4.2. Araştırmanın Önemi

Yoksulluğun azalmasına, gıda güvenliğine, ekonomik büyümeye ve kalkınmaya önemli katkıda bulunan, gıda üretimi ile birlikte, ulusal güvenlik ve sosyal dayanışma gibi kavramları da içinde barındıran tarıma ve tarım paydaşları arasındaki iletişime odaklanan tarımsal iletişimin daha fazla araştırılması ve tartışılması gerekmektedir. İletişim araştırmalarının sürdürülebilir tarımsal kalkınmada sağlayacağı fayda genellikle göz ardı edilmektedir.

Mevcutta, tarım alanında yürütülen iletişim araştırmaları sadece ziraat fakültelerinde ‘yayım’ kapsamında gerçekleştirilmektedir. Tarımın yoğun yapıldığı Amerika, Hindistan ve Afrika’da üniversitelerin İletişim Bilimleri ana dalına bağlı Tarımsal İletişim bölümleri bulunurken ve dünyanın 7. büyük, Avrupa’nın ise en büyük tarım ekonomisine sahip Türkiye’de, Tarımsal İletişim akademik disiplini ve dolayısıyla bu akademik disipline bağlı araştırmalar söz konusu değildir. Ülkemizde bugüne dek İletişim Bilimleri disiplinine bağlı yapılmış tarımsal iletişim araştırma sayısı, doktora olmak üzere 1’dir.

Bu bakımdan, yapılan araştırmanın ülkemizdeki tarımsal iletişim akademik literatüründeki mevcut boşluğu azaltacağı düşünölmekte ve bu bakımdan önem arz etmektedir. Çalışma, yerel yönetim ve çiftçiler arasındaki etkin, çift yönlü iletişimin tarımsal kalkınmada oynadığı rolün anlaşılması bakımından da önem taşımaktadır.

4.3. Araştırmanın Çıkış Noktaları

Kalkınmaya yönelik iletişim çalışmaları, tarımsal eğitim ve etkinlikler, çiftçi ile diyalogu artırırken, tarımsal üretimi teşvik eden önemli unsurlardır. Bu düşünceden hareketle, araştırmanın dayandığı bazı çıkış noktaları bulunmaktadır. Şöyle ki;

1. Tarımsal kalkınmada, üreticilerin gelir düzeylerinin arttırılarak üretimin sürdürülebilirliğini sağlamak önceliktir.
2. Yerel yönetimlerin organize ettiği tarımsal eğitimler, seminerler ve fuarlar çiftçinin ekonomik ve sosyal olarak gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.
3. Çiftçi ile etkin iletişimde geri bildirim oldukça önemlidir.

Tarımsal kalkınma konusunda farklı değişkenler söz konusu olabileceği gibi, bu çalışmanın önermesi; bahsi geçen değişkenler ile araştırılmak istenen alandır.

4.4. Araştırmanın Yöntemi

Tarımsal kalkınmada çiftçi ile yerel yönetim iletişimini değerlendirmek adına yapılan bu çalışmada, birincil ve ikincil kaynaklardan faydalanılmıştır. Çalışmanın ilk üç bölümünde, konuyla ilgili yerli ve yabancı kitaplar, dergiler, makaleler, raporlar,

tezler, bloglar ve web siteleri, kavramsal bölümün oluşturulmasında kullanılmış ve araştırmanın kuramsal çerçevesi, bu kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda geliştirilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünü oluşturan araştırma bölümünde ise, mevcut durumun belirlenmesi ve analiz edilmesine yönelik iletişim ile ilgili normatif uygulamaları araştırmak için metin analizi ve sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat) metotları kullanılmıştır. Bu görüşme şekli, araştırmacının ve katılımcının, katılımcıların yanıtları ışığında ilk soruların değiştirildiği ve araştırmacının ortaya çıkan ilginç ve önemli alanları araştırabildiği bir diyaloga girmesine olanak tanımaktadır (Smith & Osborn, 2015, s. 57). Çalışmada, literatür taraması sonrasında, yerel yönetim tarafından uygulanan tarımsal kalkınma politikaları ve tarımsal iletişim uygulamaları incelenmiş ve bu uygulamalar konusunda, yarı yapılandırılmış görüşmelerle çiftçilerin fikir ve yaklaşımlarının değerlendirilmiştir.

Son olarak, İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarım Daire Başkanı ve İzmir bölgesindeki çiftçiler ile yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda, tarımsal kalkınmaya dair çiftçi ile yürütülen iletişimin etkinliği ortaya konmaya çalışılmıştır. Yukarıda bahsedilen nitel araştırma yöntemiyle elde edilen bilgiler ışığında, literatür taraması sonrasında görüşme soruları hazırlanmıştır. Tüm görüşmeler yüz yüze yapılarak kaydedilmiş, kayıt süresi 10 ila 25 dakika arasında değişkenlik gösteren kaydedilen tüm konuşmalar deşifre edilmiş ve bu konuşmalara ekte yer verilmiştir.

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma kapsamında, araştırmanın ikinci boyutunu oluşturan çiftçi görüşmelerinde, daha fazla kişiyle görüşülmeye çalışılmış ancak bilgi aktarımı anlaşılır nitelikte olan 10 çiftçi araştırmaya dâhil edilmiştir. Yapılan araştırmanın yüksek lisans tezi olması göz önünde bulundurularak, mülakat süresi 16 gün ile sınırlandırılmıştır.

4.6. Evren Örneklem ve Süreci

Araştırmanın çalışma evrenini, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Tarım Daire Başkanlığı ve İzmir bölgesinde üretim yapan çiftçi ve çiftçi örgütleri oluşturmaktadır. Tarımsal kalkınmada çiftçi ve yerel yönetim iletişim araştırma çalışmasında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin seçilme nedeni, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu konudaki “Başka Bir Tarım Mümkün” hedefi ve sloganıyla oluşturduğu tarımsal/yerel kalkınma modeli ve yaratılan marka değeridir.

Yukarıda tanımlanmış evreni temsil eden çiftçiler arasından basit tesadüfi örnekleme (simple random sampling) yöntemi kullanılarak, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden İzmir Bölgesi'nde üretim yapan 10 çiftçi ile yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Araştırma sürecinin 1 Kasım - 16 Kasım 2022 tarihi olarak belirlenmesinin nedeni, bu tarih öncesinde gerçekleştirilen tarım-gıda etkinliklerinin ardından ana kütleye dâhil olan her öznenin bu organizasyonları araştırma çerçevesinde değerlendirerek, daha fazla bilgi verebilmesini sağlamaktır. Araştırmada yer alan katılımcılar Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10 olarak kodlanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri, üretim yaptıkları bölgeler ve kooperatif üyeliklerine dair bilgiler aşağıda yer alan tablodaki gibidir.

Tablo 4.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri, Üretim Yaptıkları Bölgeler ve Kooperatif Üyelikleri

Çiftçiye Verilen Kod	Cinsiyet	Yaş	Üretim Yaptığı Bölge	Tarımsal Kalkınma Koop. Üyeliği
Ç1	Erkek	48	Menemen	Var
Ç2	Erkek	65	Kemalpaşa	Var
Ç3	Erkek	47	Ödemiş	Yok
Ç4	Erkek	37	Seferihisar	Yok
Ç5	Kadın	55	Karaburun	Var
Ç6	Erkek	44	Kemalpaşa	Var
Ç7	Erkek	55	Karaburun	Var
Ç8	Kadın	47	Tire	Yok
Ç9	Erkek	44	Bergama	Var
Ç10	Kadın	48	Bornova/Menemen	Var

Tabloda görüldüğü üzere, örnekleme 3'ü kadın olmak üzere 10 çiftçi ile görüşülmüştür. İzmir Bölgesi'nde üretim yapan görüşmecilerden 3'ü tarımsal kalkınma kooperatifine bağlı değildir. Diğer 7 görüşmeci, üretim yaptıkları bölgelerde kurulmuş bir tarımsal kalkınma kooperatifine üyedir. Tüm görüşmecilerin ortak noktası, geçimlerini tarımsal üretimle sağlamalarıdır. Görüşmecilerden 3'ü, bağlı bulundukları tarımsal kalkınma kooperatifinde başkan olarak görev yapmış ya da yapmaktadır.

4.7. Verilerin Yorumlanması ve Bulgular

Araştırma iki boyutta ele alınmıştır. Araştırmanın ilk boyutunda, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair çiftçi ile iletişime yönelik yaklaşımı araştırılmış, bu amaçla, İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanı ile hazırlanan dokuz soruluk görüşme formu önce elektronik ortamda mail olarak gönderilmiş, ardından yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ikinci boyutunda ise, İzmir bölgesinde üretim yapan çiftçi/çiftçi kooperatif üyeleri ile görüşme formunda yer alan sekiz soru, yüz yüze görüşme sırasında kendilerine yöneltilmiştir.

Araştırmada veriler, metin incelemesi ve araştırmacı tarafından geliştirilen sorular yardımı ile toplanmıştır. Verileri elde etmek için İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanı ile görüşülmüş, Başka Bir Tarım Mümkün: İzmir Tarımı Başlıklı web sayfası ile Tarım Daire Başkanlığı'nın web sayfası¹⁹ incelenmiş ve 10 çiftçi ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak görüşülmüştür. Konuşmalar deşifre edilerek, literatürde yer alan bilgiler dâhilinde okunmuştur.

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın metodolojisine yönelik bilgiler verilecek ve araştırma bulguları değerlendirilecektir.

¹⁹ İzmir Büyükşehir Belediyesi Başka Bir Tarım Mümkün: İzmir Tarımı
<https://www.izmir.bel.tr/tr/Izmirtarimi> Tarım Daire Başkanlığı
<https://tarimsalhizmetler.izmir.bel.tr/baska-bir-tarim-mumkun/> (Erişim Tarihi: 25 Kasım 2022).

Verilerin yorumlanmasına İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden başlanacaktır. Bu noktada, İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'ndan yetkili merci ile yapılan görüşme özetlenmiş ve yorumlanmıştır.

4.7.1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Tarımsal Kalkınmaya Dair Çiftçi İle İletişime Yönelik Yaklaşımı

Araştırmanın ilk boyutunda İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya yönelik çiftçi ile iletişiminin ne şekilde olduğuna dair temel veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla İBB Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanı ile bir görüşme gerçekleştirilmiş ve aşağıdaki sorular iletilerek, bu soruların yanıtları aranmıştır.

Soru 1: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair hedefi/hedefleri ne/nelerdir? Bu bağlamda, belediyenin amaçları ile çiftçinin amaçları nasıl bir araya getirmeli?

Bu soruya, görüşülen yöneticinin verdiği cevap analiz edildiğinde, ilgili web sitelerinde de belirtildiği gibi, 'Başka Bir Tarım Mümkün' felsefesiyle hareket eden İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin üretici ile yan yana, yerli ve milli bir tarım politikası izlediği şeklindedir. Bu kapsamda, küçük üreticiyi destekleyerek, iyi, temiz, adil gıdaya herkesin ulaşmasının hedeflendiği ifade edilmiştir. Havza bazlı planlar yaparak havzanın hangi ürünlere daha uygun olduğunu tespit ederek üreticinin ihtiyacı olan geliri sağlamasına yönelik çalışmalar yürütürken, üreticinin kazancının artmasıyla birlikte sosyal hayatlarını güçlendirici, çevreyi koruyucu ve ekonomik yönden kendilerini destekleyici faaliyete ulaşmalarının asıl amaç olduğu belirtilmiştir. Üreticinin ürettiği yerde doyuyor olmasını sağlamanın İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin hedefleri arasında yer aldığı ve paydaşlarının; çiftçiler, küçük ölçekli üreticiler ve doğa olduğu ifade edilmiştir.

Soru 2: Tarımsal kalkınma stratejisinin belirlenmesinde çiftçilerin katılımı nasıl sağlandı?

Yönetici, Belediye yönetimi olarak göreve geldiklerinde, İzmir ilinde bulunan kooperatifleri bir araya getirerek, öncelikle onların hangi alanlarda çalıştıklarını, hangi yöntemlerle üretim yaptıklarını öğrenmek ve ihtiyaçlarını bulmak amacıyla bir tarım konferansı yapıldığını ifade etmiştir. Belediye olarak yaptıkları faaliyetlerde, küçük ölçekli üreticilerden, kooperatiflerden, ziraat mühendislerinden, ziraat odalarından destek, çeşitli STK’lardan yöntem önerileri aldıklarını ve böylece, yapılmaya çalışılan faaliyetleri şekillendirdiklerini belirtmiştir. Tamamen yönetim usulünde ilerlediklerini söyleyen yöneticiye, kooperatif üyesi olmayan bireysel çiftçilerin de Belediye’nin faaliyetlerine dâhil edilip edilmediği sorusu üzerine, yönetici; “Küçükbaş hayvan dağıtımında bireysel çiftçi ile çalıştığımız oluyor. Bitkisel üretimde yaptığımız yatırımın daha örgütlü güçler, çok daha geniş bir üretici ağına yansması ve kullanıma sunulması bizi çok daha sağlıklı sonuca ulaştırabiliyor” diyerek, Belediye’nin hayvancılık dışındaki tarımsal faaliyetlerde kooperatif üyesi olmayan çiftçilerle işbirliği kurmanın tercih edilmediği yönünde görüş bildirmiştir.

Bu veriler doğrultusunda, Belediye’nin tarımsal kalkınma faaliyetlerinde genel olarak bireysel çiftçilerdense çiftçi örgütleriyle işbirliği gözetildiğini söylemek mümkündür. Belediye ile çiftçi arasında ortak diyaloga dayalı karar alma sürecinin etkinliği, tarımsal kalkınma sürecinde önem arz etmektedir. Paydaşların yönetime aktif katılımını öngören ‘yönetişim’ yaklaşımı, tarımsal/kırsal kalkınmaya hizmet edebilir. Burada iyi bir yönetim için tüm aktörler arasında geniş, etkili, paylaşımcı bir etkileşim gerekir. Yönetişim ile ilgili olarak ortaya konulan genel görüşler kalkınma ve yönetişimin birbirinin tamamlayıcısı olduğu yönündedir (Gülçubuk, 2014, s. 50).

Soru 3: Tarımsal kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi amacıyla yürütülen çiftçi ile iletişim stratejisinde neler önceliklendi?

Yönetici bu soruya; “Çiftçilerin öncelikli ihtiyaçları belirlenerek iletişim kuruluyor” şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

Bu görüş doğrultusunda, Belediye’nin çiftçi ile iletişiminde bir iletişim planlaması oluşturulmadığı düşünülmektedir. İletişim stratejisi, etkili iletişim kurmak ve kuruluşun hedeflerini gerçekleştirmek adına geliştirilmekte ve planlama gerektirmektedir. Bu planlama, kurumların amaçları doğrultusunda hedef kitlelerine

yönelik hazırladıkları belirli adımların uygulanmasıyla oluşturulan bir yol haritasını içermektedir. Belirtilen görüşte, çiftçilerin ihtiyaçlarını belirlemek yönünde nasıl bir diyalog geliştirildiği, hangi mesajların, ne sıklıkta tekrarlandığı gibi iletişim planından söz edilmemiştir. Doğru zamanda, doğru hedef kitlelerin, doğru iletişim kanallarının seçilmesi stratejik bir iletişim faaliyetidir (Görgülü, 2020, s. 717).

Soru 4: Çiftçilerle düzenli olarak karşılıklı iletişimin kurulduğu toplantılar düzenleniyor mu? Bu toplantılara ait kayıtlar mevcut mu? İletişim sürecinde, geri bildirim ne derece önem veriliyor?

Yönetici bu soruya; “Toprak analizi, tuzak dağıtımı, hayvan dağıtımı, fidan-fide dağıtımı, yem dağıtımı, küçük aile balıkçılığı ile ilgili toplantılar üretim sezonuna göre planlanıyor ve yapılıyor. Toplantılara ait çiftçi isim listeleri oluşturulup hangi köye ait, ne ürettiği, arazi bilgisi gibi bilgiler kayıt altına alınıyor. Dijital ortamda fotoğraflar çekiliyor. Toplantılar sonunda verilen hibeler üreticilerle iletişim halinde olunup, zaman zaman üretici ziyareti gerçekleştiriliyor. Üretici ziyaretlerinde bu hibenin üreticiye katkısı ve sürdürülebilirliği takip ediliyor.” şeklinde görüş bildirmiştir.

İletişimin karşılıklı bir şekilde, çift yönlü olarak gerçekleşmesi gerekmektedir. Mesajların hedef kitle tarafından anlaşılamayacağı ya da yanlış anlaşılabilmesi göz önünde bulundurularak, geri bildirim sağlanması ve bilgilendirmelerin amacına ulaşabilmesi için bu kapsamda yürütülen faaliyetlerin sürekli takibi ve değerlendirilmesi gereklidir. Yöneticinin bu soruya verdiği cevap analiz edildiğinde, Belediye’nin çiftçi ile kurduğu iletişimin, üretimin sürekliliğini, çiftçilerin ekonomik kalkınmalarını sağlamak adına yürütüldüğünü söylemek mümkündür. Çiftçi toplantıları ve envanter çalışmaları ile belediyenin geleceğe dair sunduğu projeksiyon, iletişim süreci açısından olumlu bir algı yaratmaktadır. Başlatılan iletişimsel edimden beklenen sonucun ne oranda alındığını öğrenmek ve sonraki iletişimsel edimleri örgütlemeye izlenecek yolu belirlemek açısından geribesleme önemli bir öğedir (Güngör, 2020, s. 60).

Soru 5: Çiftçi ve üretici örgütleriyle iletişimde hangi araçlar/yöntemler kullanılıyor? Özellikle bu araçların/yöntemlerin kullanılmasının nedenleri nedir?

Yönetici bu soruya; “İzmir Büyükşehir Belediyesi, yerel hizmetler birimlerimiz aracılığıyla, Hemşehri İletişim Merkezleri, İzmir Tarım uygulaması, İzmir Tarım Geliştirme Merkezi, Can Yücel Tohum Merkezi yoluyla üreticiye ulaşıyor. Ayrıca, vatandaşlarımızın talep ve şikâyetlerini elden dilekçe yöntemi ile Belediyemize ulaştırması ve muhtarlar yoluyla iletişim kuruyor. Teknolojinin hayatımıza girmesiyle, çiftçilerimizin ulaşılabilirliği kolaylaştı.” şeklinde cevabını belirtmiştir.

İletişim ortamı, göndericinin mesajını alıcıya ilettiği iletişim sürecindeki bir kanal veya yoldur. Bir organizasyonun başarısı etkili iletişime temellenir ve bu amaçla, hedef kitleye doğru mesajları en uygun iletişim aracıyla iletmek gerekmektedir. Dijital dönüşümle birlikte yerel yönetimler de kendi bünyelerinde oluşturdukları iletişim platformları ve sosyal medya aracılığıyla, paydaşlarıyla uzlaşa temelli bir ortam sağlayarak, diyaloga dayalı bir iletişim modeli geliştirmektedirler. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak yardım ve rehberlik sağlama konusunda tatmin edici bir çaba sarf ettiğini söylemek mümkündür.

Soru 6: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin tarımsal kalkınma çalışmalarında hangi halkla ilişkiler uygulamaları bulunuyor?

Yönetici bu soruda, bir önceki soruya verdiği cevabı yinelemiştir; “İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin tarımsal kalkınma çalışmalarında, Hemşehri İletişim Merkezleri (HİM), İzmir Tarım uygulaması, İzmir Tarım Geliştirme Merkezi (İZTAM), Can Yücel Tohum Merkezi, vatandaşlarımızın talep ve şikâyetlerini elden dilekçe yöntemi ile Belediyemize ulaştırmasıyla ve muhtarlar yoluyla sürdürülebilirlik faaliyetleri tarımsal üretimle ilgilenen kişilerle bağlantı kurmamızı sağlayan uygulamalar.”

Günümüzde, medya ilişkileri, finansal ilişkiler, kamusal işler, konu/sorun yönetimi, etkinlik yönetimi, kriz iletişimi, kurumsal kimlik ve imaj, çalışan ilişkileri,

toplumla ilişkiler, itibar yönetimi, pazarlama iletişimi, sponsorluk ve lobicilik gibi birçok uygulama alanı bulunan halkla ilişkiler, kurumların uzun, orta ve kısa vadeye yönelik hedeflerine ulaşmada etkin rol oynamaktadır. Halkla ilişkiler uygulamalarının çıkış noktası ve yönetimi, hedeflere yönelik olarak belirlenmektedir ve yerel yönetimlerin karar süreçlerinde dikkate alınması gereken önemli bir yönetim fonksiyonudur. Yöneticinin bu soruya verdiği cevap analiz edildiğinde, Belediye'nin tarımsal kalkınma çalışmalarının halkla ilişkiler uygulama alanlarından; toplumla ilişkiler, etkinlik yönetimi, kriz iletişimi ve konu/sorun yönetimi dâhilinde yürüttüğünü söylemek mümkündür.

Soru 7: Yapılan çok sayıda bilimsel çalışma, çiftçi eğitiminin tarımsal ve dolayısıyla ekonomik büyümeye önemli katkıları olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, belediyenin tarımsal kalkınmaya yönelik çifti eğitimlerine yaklaşımı nedir?

Yönetici bu soruyu şu şekilde yanıtlamıştır; “Tarım ve hayvancılık yapan üreticilere, uygulamalı eğitime yönelik tarla günleri, köy festivalleri düzenlemek için gerekli organizasyon sağlanıyor ve yapılıyor. Organik ve iyi tarım uygulamasının yaygınlaşması için eğitim toplantıları düzenleniyor ve tarımsal danışmanlık yapılıyor. İzmir Büyükşehir Başkanlığı'nın kurduğu Ekopazar İzmir organik pazarlarının yönetimi ve koordinasyonu sağlanıyor. Üreticilerin faaliyetlerinde yaşadıkları sorunların çözümü için gerekli teknik destek veriliyor, gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapılarak koordinasyon sağlanıyor. Tarımsal kaynaklardan faydalanmak için, meslek ve beceri kazandırma kursları açılıyor, el ve küçük sanatlarla ilgili her türlü faaliyette bulunuyor ve bunların pazarlanması ile tedbir alınıyor. Bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapılıyor. Yapılan faaliyetlerin tanıtımı amacıyla fuarlara katılım amaç ve çalışma konularında başkanlık iznine bağlı olarak; afiş, broşür, gazete, dergi, kitap gibi her türlü yayın faaliyetinde bulunuyor ve gerektiğinde seminer, sempozyum, panel, konferans gibi toplantılar düzenleniyor.”

Bugüne kadar tarım alanında yapılan araştırmalar, tarımsal üretim artışının, kalitesi ve kapasitesinin çiftçi ve üretici birliklerinin tarımsal eğitim (yayım)

faaliyetlerine katılımlarıyla birlikte geliştirilebilir olduğunu göstermiştir. Belirtilen görüş doğrultusunda, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin çiftçilerin ihtiyaçlarına yönelik hayata geçirdiği eğitimlerle; üreticinin bilinçlenmesine, tarım paydaşları arasındaki organik bağın güçlenmesine, kurumlar arası işbirliğinin sağlanmasına ve en üst noktada; makro politikalar üretebilmeye yönelik çalışmalarında, halkla ilişkilerde kullanılan kitle iletişim araç ve yöntemlerinden yararlandığını söylemek mümkündür.

Soru 8: İzmir Büyükşehir Belediyesi, çiftçi ve üretici örgütleriyle enformasyon değişimi yaparken etkileşim yaratma konusunda mesajların başarısını ölçümlüyor mu?

Yönetici bu soruya; “Çiftçi ve üretici örgütleriyle belediye personeli karşılıklı iletişim halinde olup, olumlu ya da olumsuz durumların konuşulup değerlendirilmesi, ihtiyaçlara yönelik çalışmaların yapılarak, çiftçilerin üreteceği ürünlerin katma değerinin artırılmasıyla kırsaldaki yoksullukla mücadelemiz devam ediyor.” şeklinde görüş belirtmiştir. Yöneticinin bu soruya verdiği cevapla, Belediye'nin tarımsal kalkınmaya yönelik çiftçi ile yürüttüğü iletişimi, saha ziyaretleriyle yerinde ve yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirdiğini söylemek mümkündür.

Bir halkla ilişkiler stratejisi olarak ilişki yönetimi kuruluş ve hedef kitleleri arasında olumlu ilişkiler kurmak ve sürdürmek temeline dayanır. Bu strateji ile halkla ilişkiler uygulayıcıları hedef kitleleri ile diyalog kurarak ve onların kurumsal kararlara katılımını sağlayarak hedef kitlelerine önemli olduklarını ve ön planda tutulduklarını hissettirebilir (Çelebi, 2019, s. 6).

Soru 9: İzmir Büyükşehir Belediyesi, çiftçilerin çok teknik konularda giderek artan enformasyon gereksinimlerini nasıl karşılamaktadır? Çiftçiler bu bilgileri nasıl algılamakta, bunu kendi bilgileriyle nasıl bütünleştirmektedir?

Katılımcı, Belediye'nin tarımsal üretim misyonuna işaret ederek soruyu şöyle cevaplandırmıştır; “‘Başka Bir Tarım Mümkün’ felsefesiyle İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanımız Tunç Soyer; ‘Kurda, kuşa, aşa... yani iki doğaya bir aşı’ diyerek tarımın önemini belirtmiştir. Yerel tohumlar ve yerli hayvan ırkları korunarak küçük üreticiyi destekliyoruz. Bu değişim için gerekli olan şey; planlama ve

destekleme. Yani, hangi ürünün nerede, ne zaman, ne kadar ekileceğini planlama, küçük üreticileri kooperatif ve birlik çatısı altında toplamak, satış-pazarlama aşamasında destek olmaktır. Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'nca, teknik bilgisi, saha deneyimi olan ve akademik anlamda yetişmiş personelimizle, çiftçilerimizin gereksinmelerini karşılayan projeler devam ediyor. Bilgi aktarımı, üreticimizin anlayıp uygulayabileceği şekilde yapılıyor. Geleneksel yöntemlerine ek olarak, tarımsal anlamda yeni gelişmeleri uygulamaya geçiriyorlar". Bu görüş doğrultusunda, sosyal etkileşim sürecinde, Belediye görevlileri tarafından iletilen enformasyonun çiftçilerin algılayıp, analiz edebilecekleri ve bilgiye dönüştürebilecekleri şekilde kodlandığı ve çiftçinin üretim motivasyonunu artırma hedefiyle ihtiyaç duyulan bilgi akışının sağladığını söylemek mümkündür.

Etkili bir iletişim stratejisinin, kaliteli proje uygulamalarının geliştirilmesine, iyi yönetişime ve diğer programlarla aktif koordinasyona katkıda bulunması beklenmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimler için iyi yönetişim belediyelerin, o yerel bölgedeki yaşayanlarla birlikte, ortaklaşa olarak yer alacakları bir süreçle karar alma, uygulama ve denetleme uygulamaları yürütmeleriyle mümkün olabilir (Zengin, Başkurt, & Es, 2014, s. 116).

4.7.2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Tarımsal Kalkınma Çalışmalarına Çiftçilerin Yaklaşımları

Devam eden bölümde, araştırmanın ikinci boyutu olarak İzmirli çiftçilerin Belediye tarafından ortaya konan iletişim çalışmalarına yaklaşımlarının ne şekilde olduğuna dair sekiz soru yöneltilmiştir. Tarımsal iletişimde çiftçi ile yerel yönetim arasındaki iletişim-etkileşim düzeyinin belirlenmesi ve bu iletişimin kalkınma sorununa etkisi, çiftçi/çiftçi örgütleri ile yapılan görüşmeler yorumlanarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın örnekleminde yer alan çiftçi/çiftçi örgütleri katılımcılara ait demografik ve diğer bilgiler ile Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10 olarak kodlandığı bilgisi bir üst bölümde belirtilmişti. Aşağıda, katılımcılara yöneltilen sorular ve cevaplar bir tablo oluşturularak verilmiştir. Tablo kullanarak,

katılımcıların ifadelerinin daha net anlaşılması hedeflenmiştir. Görüşmelerin tamamı ekte sunulmuştur.

Tablo 4.2: Tarımsal Kalkınmaya Yönelik Çalışmalara Çiftçilerin İlgileri

Soru 1: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyor musunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?	
Ç 1	"Evet takip ediyoruz. Hatta bu sistemin içerisindeyiz, tedarikçilerinden biriyiz. Kooperatif olarak keçi sütü ve yaptığımız ürünleri, belediye kanalıyla satışa sunuyoruz. Halkın Bakkalı'na ürün veriyoruz. Onun haricinde, İzmirim markasına keçi sütü tedariki yapıyoruz."
Ç 2	"Kısmen takip ediyorum. Hava olaylarını takip ederek, hastalık ve zararlıların çıkışını bildiriyorlar bize. Sistem gayet iyi çalışıyor. Çok faydalı buluyoruz. Gerçekten üretime katkısı çok büyük."
Ç 3	"Takip ediyorum ama yüzde 100 takip edemiyorum."
Ç 4	"Ben sistemi çok kullanmasam da sistem, küçük çiftçi için çok faydalı. Küçük çiftçi çok uğraşmadan ürününü kolaylıkla satabiliyor. Hazırlanan aplikasyona ürününüzü yüklüyorsunuz. Aracı halci olmadan direkt alıcılara ulaşıyorsunuz. Ürününüzü, fiyatını sisteme giriyorsunuz, alıcılar talep ediyor, siz de satıyorsunuz."
Ç 5	"Hayır etmiyorum. Çok uç bir yerdeyiz. Telefonun bile çekmediği bir yerde internet üzerinden destek almak, takip etmek çok sıkıntılı. Temel ihtiyaçlarla ilgili çok uğraş var. Tarımsal Hizmetler Müdürlüğü'nden bize duyuru bilgilendirme olursa ancak faydalanabiliyoruz."
Ç 6	"Takip ediyoruz. Biz bu işe onların sayesinde başladık. Arıcılığa kooperatif aracılığıyla girdik. Yetkililerle de birebir görüşüyoruz. Köyümüze devamlı gidip geliyorlar çünkü köyümüzde paketleme tesisimiz var. Aktif bir yer. Tarımsal Kalkınma Daire'sine bağlıyız zaten."
Ç 7	"Teknolojik olarak bir takipte bulunmuyorum. Ben kooperatifin satış sorumlusuyum. Bu konularla ilgili daha çok başkanımız ilgileniyor. Biz daha basit görevlerde bulunuyoruz. Köyde, üreticilerimiz ürünlerini yetiştirir, başkanımız ve muhasebecimiz onların girişlerini yapar, ben, kendi ürünümle beraber köylünün ürününü de aracıma koyar, İzmir'e getirir, burada Belediyemizin bize tahsis ettiği üretici pazarında bunların satışını yaparım."
Ç 8	"Takip ediyoruz. Şimdiye kadar hiç yararlanamadık."
Ç 9	"Takip ediyoruz. Bizim kooperatifler vasıtasıyla iletişimimiz oluyor. Biz kooperatif üyesiyiz. Kooperatiflere ve kooperatif üyelerine İzmir Belediyesi Tarımsal Daire Başkanlığı'nın çok destekleri oluyor. Ürünlerimizin satışı açısından pazarlama desteği sunuyor bize. Örneğin üretici pazarları açıyor bize. Müşterileriyle birebir muhatap olabiliyoruz."
Ç 10	"Katılarak yararlanıyorum. Nasıl katılıyorum?... Tunç Bey'in başa gelmesiyle beraber açılan üretici pazarı kuruluyor. Şu an üretici olarak Bornova Belediyesi'nin pazarlarının olduğu üretim yapıyoruz. Bu sisteme yabancı değilim çünkü daha öncesinde Bornova'da da böyle üretici pazarları kuruldu. Şu anda salı ve cuma günleri Bornova'da, Çarşamba günü de Kültürpark pazarındayız."

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ederek bu sistemden yararlanma konusunda görüşleri sorulduğunda, beş katılımcı sistemi takip ettiğini, iki katılımcı kısmen takip ettiği, üç katılımcı ise sistemi takip etmediğini belirtmişlerdir. Sistemi takip edenler arasından; bir katılımcı sistemi takip etmesine rağmen bu sistemden yararlanamadığını ifade etmiş, diğer dört katılımcı ise sistemin çok faydalı olduğunu dile getirmişlerdir. Sistemi kullanmadığını ifade eden üç katılımcıdan ikisi sistemi kullanmadıkları halde sistemin çiftçi için faydalı olduğu görüşünü dile getirmiş, bir katılımcı ise teknik yoksunluk nedeniyle sistemi takip edemediğini, ancak Belediye tarafından bilgilendirme yoluyla enformasyon sağlayabildiklerini belirtmiştir.

Tarımsal kalkınma sürecinin başarılı olabilmesi, tarım aktörlerinin bu süreci sahiplenmesini gerekli kılmaktadır. Çiftçilerin tarımsal yenilikleri ve gelişmeleri takip ederek bilginin yayılması sürecine iletişim ve etkileşim yoluyla dâhil olmaları oldukça önemlidir. Bu bağlamda, çiftçilerin, kendilerine yönelik bilgi sistemlerine yeterli düzeyde ilgi göstermediklerini söylemek mümkündür.

Tablo 4.3: Çiftçi İle İletişimde Geri Bildirimin Önemi

Soru 2: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?	
Ç 1	"Tabi. Sistemden haberdardık zaten. Süt satışı için başvuruda bulunduk. Bununla ilgili bir alım programı oluşturuldu. Onun dâhilinde, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında iç ay kadar gelip sütlerimizi topladılar. Destekleri bu şekilde oldu bize. Onun haricinde bitmiş ürün aldılar bizden."
Ç 2	"Başka Bir Tarım Mümkün' projesini biliyorum. Çiftçinin çok eğitime ihtiyacı var. Kooperatiflerin desteklenmesi lazım. Büyükşehir Belediyesi, kesinlikle kooperatifleri desteklemeli, yoksa üretici, bir araya gelip kooperatifleri yürütemiyorlar. Belediye, bir buhane, bir tesis yapar da kooperatifle beraber yönetirse, kooperatif yürüyecek. Corona döneminde kiraz toplamaya insan getireceklerdi. Fakat kiraz nasıl toplanır, hangisi koparılır bilinmiyordu. Tarım Dairesi'nden aradılar, birlikte yapabilir miyiz dediler. Ben de bu işin nasıl yapıldığını tek tek yazdım, anlattım. Hoşlarına gitmiş, geldiler film çektiler. O filmleri kiraz toplayacak insanlara seyrettirdiler. Ondan sonra kiraz toplamaya geldiler."
Ç 3	"Bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Tek tek olmasa da ara ara genel soru sordular. Herkes görüşlerini anlattı, anlatmaya çalıştı. Ürünlerimiz satılsın, yabana gitmesin, geri gitmesin istiyorlar. Mesela yazın akşamları, Bostanlı organik pazarı saat 11.00'e

	kadar açalım istiyorlar. Reklamları, duyuruları nasıl yapabiliriz diye çalışıyorlar ama yeterli mi, değil... Ama hiç yapmamaktansa bir şeyler yapmak hiç yoktan iyidir.”
Ç 4	“Büyükşehir Belediyesi’nin 10-13 yıldır tarıma yönelik projeleri vardır. Örneğin, Yarımada’da Organik Tarım projesini Büyükşehir başlatmıştır. Büyükşehir Belediyesi, sertifikasyon ücretlerimizi ödedi, pazara gidiş-gelişler, organik pazarın açılması, denetlenmesi gibi birçok şeyimizi destekledi. Atalık tohumları getiren belediyedir. Belediye bu konularda toplantılar yaptı. Bizlerin de fikirleri alındı. İzmir Büyükşehir Belediyesi, köylüye, çiftçiye çok değer verir. Eskiden beri böyle. Tunç başkandan sonra daha bir farklı oldu. Belki de başkanı, şehirliden çok köylü görüyor çünkü her zaman köylerdeler. Köylerle iletişim halindeler. Arıcılara arı veriliyor, keçi besicilerine keçi verirler, yem dağıtırlar, meyve üreticilerine meyve ağacı fidanı dağıtırlar. Her alanda köylünün, çiftçinin yanında belediye. Ortak bir karar alınabiliyor. Mesela pazar yerlerinde toplantı yaparız; ne yapalım, nasıl yapalım diye fikrimizi alırlar. Kendi kendilerine, yazdık, çizdik yapmazlar.
Ç 5	“Belediye’nin bize hizmet olarak getirdiği şeyler var, talepler doğrultusunda. Fidan desteği var. Akdeniz meyve sineği mücadelesi için ilaç konusunda destekleri var. Zeytin sineği için ilaç desteği var. Bunun dışında, nergis soğanı desteği oldu. Sulama konusunda bizim göletimiz Büyükşehir’e devrolmuş bir gölet. Sulama Kooperatifi olarak da Belediye’yle çalışmalarımız oluyor. Biz sorunlarımız doğrultusunda taleplerle gittik, bu talepler doğrultusunda da başvurduğumuz her konuda çözüm üretmeye çalışılıyor.”
Ç 6	“Tabi alındı. Bizim kooperatif başkanımız çok aktif. Böyle bir durum olunca komple pazarda çalışan tüm arkadaşları topluyor, toplantı yapıyor, oy çoğunluğuna göre karar alıyor. Bizim orada beş tane köy var fakat en aktif, girişken köy bizimkidir. Belediye’nin çok faydası var bize.”
Ç 7	“Tarımsal Daire Başkanlığı’nda arada köye gelip toplantı yapıyorlar. Bu konuda, son zamanlarda böyle bir faaliyet varsa benim bilgim yok.”
Ç 8	“Hiç danışılmadı, hiç yakın temasımız olmadı. Fikirleşmemiz olmadı. Bir de ben Tire’de çok tanınmış biriyim. 2019’da, 2021’de inciri 1. getiren biriyim. Mesela bu inciri nasıl yetiştiriyorsun, sen tek başına bunu yetiştirdin, bunu daha ileriye taşıyalım hiç olmadı. Biz ailece kendi çabamızla ilerledik.”
Ç 9	“İlki pazar yarattı. İkincisi fidan desteği sağladı. Hayvancılık yapan çiftçilerimize hayvan desteği sağladı. Bence İzmir, çiftçiliğe destek açısından örnek alınması gereken bir kent. Biz, Tunç Soyer başkanımızdan çok memnunuz. Her zaman istişare yapılır. Bizim bir üst birliğimiz Köy Koop Birliği vardır. Köy Koop Birliği ile önce kooperatifler toplantı yapar. Birlik, bizim isteklerimizi İzmir Büyükşehir Belediyesi’ne iletir.”
Ç 10	“Tarımsal olarak şu an Slow Food dünyada devam ediyor. Tunç Bey’in hep söylediği, bize öğretilen; yenilenebilir tarım. Ziraat mühendisleri ile hep işbirliği içindeyiz. Şu an bize sundukları bu... Mesela; kadın çiftçilere keçi dağıtıldı. Annem, Ödemiş Demircili Köyü’nde. Köylülerle, kooperatiflerle konuşarak, değirmen yapıldı. Bornova’da da atalık tohum merkezi açıldı. Bunu da bizimle istişareyle yaptılar.”

Bir katılımcı dışında tüm katılımcılar, İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından kendileri ya da bağlı bulundukları kooperatif aracılığıyla görüşlerinin sorulduğu ve tarımsal kalkınmaya yönelik kendilerine çözümler sunulduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bir katılımcının; “talepler doğrultusunda başvurduğumuz her konuda

“çözüm üretmeye çalışılıyor” ifadesi, bu soruya olumlu görüş bildiren diğer katılımcıların söylemlerinin özeti niteliğindedir. Soruya verilen cevaplara göre Belediye’nin kalkınmaya yönelik sunduğu çözüm önerileri; “pazar açma”, “fidan dağıtımı”, “tohum dağıtımı”, “hayvan dağıtımı” olarak gösterilebilir.

Tarımda etkin iletişim, paydaşların ortak amaç etrafında karar süreçlerine katılımlarının sağlanmasıyla gerçekleşmektedir. Bu bağlamda, Belediye’nin kurguladığı yönetim modelinin, çiftçilerin sorunlarına çözüm bulmaya yönelik olduğu ve temelinde çiftçi katılımcılığının yer aldığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.4: İşbirliklerinin Çiftçilere Ekonomik Ve Sosyal Etkileri

Soru 3: Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?	
Ç 1	“Bu sene başladı. Yönetimi de bu sene devraldım. Süt alım fiyatları normal piyasa koşullarının üzerinde başladı, sonra eşit koşullara gelince işbirliği başlamış olduğu için biz yine devam ettik. Önümüzdeki yıllarda bu şekilde tüm sezon devam edecekse hatta biraz daha iyileştirmelere gidilecek olursa tabi ki üreticiler faydalanır. Belediye’ye verdiğimiz süreçte hem üretimimiz devam etti hem de fazla sütümüzü Belediye’ye verdik ama dediğim gibi, henüz maddi açıdan çok bir yere getirmedi. Önümüzdeki yıl nasıl bir fiyat politikası olacak bilmiyoruz ama böyle bir başlangıç oldu.”
Ç 2	“Ben Ziraat Odası’ndayken, yedi-sekiz yıl önce başladı. Tarım Dairesi’nden eğer soracakları bir şey olursa, arayıp danışıyorlar. “Başka Bir Tarım Mümkün” bizim köyde tanıtıldı, başladı. Gelirimize tabi etkisi oldu.”
Ç 3	“Farklı yerlerde tezgâh açınca kendimizi tanıttık. Maddi olarak zenginleşmedik ama manevi olarak zenginleştik. Fuarda büyük bir firma denk geldi. Beraber iş yapalım dedi. Büyükşehir’in fuarlarına katılarak kendimize farklı çareler bulduk. Artık alternatif var. Bir kişiye, yap diye yalvarmaktansa bunu yapan kişilerle tanıştık veya irtibat kurduk.”
Ç 4	“Yarımada'da Organik Tarım projesi başlayalı yaklaşık 14-15 yıl olmuş. O zamanki gelir durumuma bakıyorum, bugüne bakıyorum, arada dağlar var. O zamanlar, Seferihisar’dan çıkmayan bir çiftçiydim, şu anda Türkiye’nin her yerine yerlerimiz var ve ürün satıyoruz. Her hafta İzmir’den Ankara ve İstanbul’a araba çıkarıyoruz. O kapasiteye geldik. Bunda belediyenin payı büyüktür. Bulduğum yerde birçok çiftçinin ürününü alıyoruz, pazarlıyoruz. İnsanlar doğrudan kendi ürünlerini pazarlayabiliyor. Bunlar güzel şeyler.”
Ç 5	“2019’dan sonra başladı. Tunç Başkan’la başladı. Onun öncesinde varsa da o konuda farkındalığım yok. Gelir düzeyinde; en fazla ilaçla mücadele konusunda desteği oldu. Tarım ilaçlarının fiyatları malum... En fazla o konuda desteği var. Projeler tamamlanırsa sulama konusunda da olacak. O zaman yüzde 80’i kurtardık demektir.”
Ç 6	“Başkanımız Kooperatif Başkanı olunca başladı. Benim bildiğim dördüncü dönem. Bu gelişme hem başkanımıza hem de halkımıza bağlı çünkü başkana destek veren

	halk. Halk arkasında olunca iş daha da çözülüyor. Gelir düzeyimizde değişiklik oldu. Emekliliği bekliyorum. Bu iş sayesinde ben de pazarcılığa başladım. Köyümüzde yapıyorduk, İzmir açılınca buraya geldik. Hem kendimiz açıldık hem de pazarcılığı öğrendik, meslek edindik artık bu işi.”
Ç 7	“İşbirliğimiz ilk olarak Tunç Başkanımızın Pagos’u açtığı günden itibaren başladı. Bundan bizim haberimiz yoktu. Kooperatifimiz davet edildi. Biz bunu bir günlük etkinlik olarak algılamıştık fakat her cumartesiymiş. Onu takiben, İzmir Fuarı’nda açıldılar. Burada halen, üreticiyle tüketiciyi buluşturma, ürünleri en makul düzeyde satışını sağlamak üzere bu pazarlara katılıyoruz. Burada yapılan işlem aslında çok güzel. Herkes kafasına göre fiyat yazamıyor. Mühendisler denetiminde, fiyatlar en makul şekilde, tüketiciyi mağdur etmeyecek şekilde belirleniyor. Çok güzel bir proje. Projenin tek bir eksiği var; tanıtım çok yetersiz. Gazetede, metronun billboardlarında, tramvayda tanıtım olabilir. Daha iyi tanıtılmalıyız. Bu işbirliği gelir düzeyimizde bir şey sağlamadı. Biz, İzmir Fuarı pazarına gelmeyip normal bir semt pazarında satış yapmış olsak, zaten bunun üstünde bir satış yapıyoruz. Fuar bizim için artı değil.”
Ç 8	“Belediye ile işbirliğimiz 2017-2018 yıllarında başladı. Belediye bizim iyi, organik ürün ürettiğimizi bildikleri için, bizi 8 Mart etkinliklerine, başka festivallere götürürler. Belediye ile işbirliğinden dolayı, mesela büyük şehirlerde stantlar açtık, tanıtımlar oldu, ürünlerimizi daha çok tanıtılabildik, tabi gelir düzeyimiz de arttı. Mavibahçe’de stant açmamız Tire Belediyesi sayesinde oldu.”
Ç 9	“Belediye ile yaklaşık iki buçuk yıldan beri, üretici pazarlarına çağrıldığımızdan beri, gelir düzeyimizde artış oldu. Eskiden, biz küçük ölçekli çiftçiler, ürettiğimiz ürünleri, çevredeki şarküterilere ya da başka yerlere verirdik. Birebir müşteriyle kontak halinde olamazdık. Ürünümüzü toptan tüccara satardık. Şimdi, birebir tüketiciyle muhatap oluyoruz. Ürünümüzün ederi neyse o fiyattan satıyoruz. Bize bu, artı gelir oluyor. Aynı zamanda, daha çok üretim yapmaya başladık. Nasıl başladık? Cebimizde para olduğu zaman gübremizi alıyoruz, sulamamızı ona göre yapıyoruz. Bunlar hep para... Para olmayınca bunlardan kısıyoruz. Para olunca daha çok, daha kaliteli üretim yapmaya çalışıyoruz. Bu yönde olumlu oldu. Yaşam şartımız biraz daha arttı. İnsanın kendi ürettiği ürünü direkt kendisinin satması güzel bir şey.”
Ç 10	“Üç sene oldu. Sağladı. Faydası çok oldu. Bazen festivallere katılıyoruz. Üretici festivalleri oluyor, Kadınlar Günü’nde Tarihi Havagazı Merkezi’nde festivale katıldık... Bunlar hep bütçemize artı olarak yansıyor. Bu ekonomik koşullarda bir nebze de olsa bizi rahatlatıyor. Sosyal olarak da aktivitelere katılmış oluyoruz. İnsanlarla birebir birlikte oluyoruz. Konserlerden haberimiz oluyor. Konserler ayağımıza geliyor. Film, tiyatro gösterileri oluyor.”

Belediye ile iş birliği süreci ve bu sürece dayalı gelir artışı sorgulandığında, altı katılımcı, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin mevcut yönetimiyle birlikte diyaloga başladıklarını söylemiş, üç katılımcı ise önceki yönetim sürecinde bu diyalogu başlattıklarını belirtmişlerdir. Dokuz katılımcı, Belediye ile yürütülen işbirliğinden gelir artışı sağladıklarına yönelik ifadeler kullanmış, bir katılımcı ise işbirliği dâhilinde yürütülen çalışmaları olumlu olarak değerlendirmiş fakat bu faaliyetlerin gelirinde farklılık yaratmadığını vurgulamıştır. Bir katılımcı, soruyu üretim yaptığı ilçe

belediyesi bağlamında cevaplandırmış, ancak “büyük şehirlerde stantlar açtık, tanıtımlar oldu, ürünlerimizi daha çok tanıtılabildik, tabi gelir düzeyimiz de arttı” söylemiyle, bağlı bulunduğu ilçe belediyesinin girişimiyle, İzmir Büyükşehir Belediyesi sorumluluğunda yürütülen tarımsal proje çalışmalarına katılarak bu gelişmeler sayesinde gelir artışı sağladığını ifade etmiştir. Bir katılımcı, Belediye ile kısa süre öncesinde iş birliklerinin başladığına işaret ederek kooperatife bağlı üreticilerin henüz bu işbirliğinden çok kazanımları olmadığını ancak bu işbirliği sayesinde üretim devamlılığı sağlayabildiklerini belirtmiştir.

Çiftçilerin lehine işleyen tarımsal politika ve işbirlikleri, ekonomik ve sosyal yönden çiftçilerin gelişimlerine katkıda bulunurken toplumsal düzlemde üretimin devamlılığını etkileyerek gıda güvencesini sağlamaktadır. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde, tarımsal kalkınmanın sürdürülebilirliğinde çiftçinin gelir artışı sağlayacak işbirliklerinin son derece önemli olduğu ve İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin bu yönde bir politika yürüttüğü söylenebilir.

Tablo 4.5: Çiftçilerin Teknik Bilgi Gereksinimlerine Destek Verilmesi

Soru 4: İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinimlerinizi nasıl karşılamaktadır?	
Ç 1	“Böyle bir talebimiz olmadı açıkçası. Ama altyapıları müsait. Böyle bir teknik danışacak bir durumumuz olursa bize destek olabileceklerini düşünüyorum. Zaten piyasada var olan bir firmayız, kaç senedir üretim yapıyoruz. Böyle bir destek yaparlar mı bilmiyoruz.”
Ç 2	“Meteoroloji istasyonunun çok büyük fonksiyonu var. Meteorolojiden zararlıyla ilgili duyuru yapılıyor. Herkesin iki gün içinde ilaçlama yapılması sağlanıyor. Dolayısıyla, hem hastalık, hem zararlı popülasyonu anlamında çok ciddi düşüş oldu.”
Ç 3	“Teknik olarak o aşamaya gelemedik daha.”
Ç 4	“Mesela, üniversite hocalarından destek alıyorlar. Onlara bir ücret ödemiyorlar belki ama etkinliklerde ev sahipliği yaparak konaklama, ulaşım masraflarını karşılıyorlar, her türlü girişimde bulunuyorlar.”
Ç 5	“Zararlılar için feromon destekleri oldu. Birebir destekleri de oldu. Sorunlu gördüğümüz alanlar için başvurduk, bizzat Tarım Dairesi’nden arkadaşlar geldi, yerinde değerlendirdi. Çözüme yönelik ne yapılabilecekse her konuda tam destek alıyoruz.”
Ç 6	“Köyde olduğumuzda başkanımız teknik danışmanlık yardımı alıyor. Şu an bir sorunumuz olduğunda biz başkana gidiyoruz, başkanımız da ne gerekiyorsa onu yapıyor. Sadece İzmir Büyükşehir Belediyesi’nden değil, Kemalpaşa Belediyesi’nden de destek alıyor kanımca. İhracata yönelik mecburen danışmanlık almak zorundayız.”
Ç 7	“Tarımda birçok şey göstermelik yapılıyor. Elma fidesi, portakal fidesi dağıtılıyor. Artık bazı şeyleri gösteriş için değil, gerçekten bilinçli olarak yapmamız lazım ki bunun karşılığını alalım. Türkiye’nin boşa çekecek kürek devri bitti. Toprağı analiz edeceğiz, herkes kafasına göre ekim yapmayacak. İzmir Tarım uygulaması var. Buradan ziraat

	mühendisi desteği sağlıyor. Yeni uygulamaya geçti ama köylü bunu kullanmayı bilmiyor. Henüz ben de kullanmaya başlamadım.”
Ç 8	“İzmir Büyükşehir Belediyesi’nden de Tire Belediyesi’nden de hiçbir destek görmedik. Bu sene, İlçe Tarım, çiftçilere sebze fidesi dağıttı ama çok kötüydü. Hatta marul fidesi veriyoruz diye tekrar mesaj gönderdiler, gidip almadım. Aldıklarımız hibe de değildi. Parasını vererek aldık. Emeğim de yabana gidiyor.”
Ç 9	“Teknik konularda kurslar açıyor. Arıcılık, hayvancılık, zeytin budama kursları gibi. Tarımsal Daire Başkanlığı, dönem dönem bu tarz kurslar açıyor. Eksik bilgisi olan, gidip o kurslara yazılıyor”
Ç 10	“Mesela, ürünlerimizde bir hastalık varsa, onlara danışabiliyoruz. Yani ziraatılara... Bu konuda açıklar. Geçen hafta zeytin sineğini konuştuk. Zeytin sineği konusunda ilaçlama bilgisi aldık.”

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin çiftçilere sağladığı teknik konulardaki bilgi desteği sorgulandığında, altı katılımcı, Belediye’nin çiftçilere yönelik açtığı kurslara işaret etmiş, bu kursların faydalı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bir katılımcı, teknik destek isteme aşamasına gelmediği yönünde görüş bildirmiştir. Bir başka katılımcı, Belediye desteklerinin doğru ve yerinde olması için bilinçli üretime dikkat çekmiş, bununla birlikte, Belediye’nin tarım uygulamasından çiftçiye destek verildiğini ancak, çiftçilerin ve kendisinin uygulamayı kullanmadıklarını ifade etmiştir. Bir katılımcı Belediye’den destek almadığını söylemiş ancak bu desteği “bilgi” çerçevesinde değerlendirmemiş, hibe olarak algılamış ve cevabını bu açıdan dile getirmiştir. Başka bir katılımcı, daha önce teknik konularda bilgi talepleri olmadığını dile getirmiş, ihtiyaç duyduklarında Belediye’nin buna cevap vereceklerini düşündüğünü belirtmiştir.

Tarım alanındaki gelişmeler ve yenilikler çiftçilere ulaşmadığında, çiftçiler ürünlerini yetiştirmekten satmaya kadar birçok zorluk yaşamaktadırlar. Bu bakımdan, çiftçilerin hem üretim hem de ürün piyasaları konusunda bilgilendirilmeli gerekmektedir. Ayrıca, iklim değişikliği, su kaynaklarının verimli kullanımı ve yeni teknolojilerin kullanımı konularında da düzenli bilgi edinmeli, bu konuda eğitim programları geliştirilmelidir. Katılımcıların ifadelerinden çıkan sonuç, iletişim araçları ve teknoloji kullanımının tarımsal üretime entegre edilmesi ve çiftçimize özendirilmesinin gerekliliğine işaret etmektedir.

Tablo 4.6: Çiftçilerin Bilgi Takibine Yönelimleri Ve Yönlendirilmeleri

Soru 5: Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?	
Ç 1	“Bu konuda bir talebimiz olmadı. Teknik veya herhangi bir prosedür konusunda talebimiz olmadı. Muhakkak Tarım Dairesi’nde onunla ilgili bir bölüm vardır zannediyorum.”
Ç 2	“Yok, ben o tür yayınlar olduğunu görmedim.”
Ç 3	“Takip etmedim. Bilgilendirme yapılmadı. O, biraz daha ileriki dönemde olur.”
Ç 4	“Hayır yapmadım. Belediye’den tarımla ilgili yayınlar geliyor. Tarımla ilgili kitap tavsiye ediliyor, dergi ulaştırılıyor, tarımla ilgili dünyadaki gelişmeleri takip etmemiz sağlanıyor.”
Ç 5	“Yapılmadı.”
Ç 6	“Bilgilendirme yapılıyor ama biz ne kadar takip ediyoruz orası muallak çünkü işimiz o kadar yoğun ki... Biz sadece bir işle uğraşmıyoruz. Bizde arıcılık var, kiraz var, zeytin var. Çok az zamanımız oluyor ama araştırmaya çalışıyoruz.”
Ç 7	“Yok, herhangi bir şey takip etmedim.”
Ç 8	“KöyKoop’a çok müracaat ettim, üye olmak, görüşmek istedim ama hiç geri dönüş olmadı.”
Ç 9	“İşten, güçten çok fazla bilgi takip etmiyoruz.”
Ç 10	“Ettim. Yapıldı. Mesela, internette sayfaları var. HİM’de sayfaları var. Bizim kendi aramızda whatsapp gruplarımız var. Bir yerde bir şey açılacak mı, bir şey yapılacak mı diyerek birbirimizle konuşuyoruz. Daha önceden festivallere katılıp katılamayacağımız soruluyor.”

Katılımcılardan sadece biri, çalıştığı konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin mevzuat bilgilerini takip ettiği yönünde görüş bildirmiştir. Bu soruya verilen cevaplar değişkenlik göstermekle birlikte varılan ortak nokta, katılımcıların kendi alanlarındaki mevzuat bilgilerini araştırma ve bu konuda bilgi edinmeye yönelik çaba göstermedikleridir. İki katılımcı, bunun nedenini işlerinin yoğun olmasıyla açıklamıştır. Takip edilecek yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı sorusuna katılımcılardan biri, Belediye’den tarımla ilgili yayınların kendilerine ulaştığını, tarımla ilgili kitap tavsiye edildiğini, dergi ulaştırıldığını söylemiş tarımla ilgili dünyadaki gelişmeleri takip etmelerinin sağlandığını beyan etmiştir. Bir başka katılımcı ise, Belediye’nin mevzuat bilgilerini takip ettiğini ve dijital iletişim kanalları aracılığıyla bilgi sağladığını belirtmiştir.

Yapılan tüm çalışmalar, çalışmanın evreninde yer alan paydaşlar tarafından sahiplenilmediği sürece, çalışmanın hedeflediği sonuca ulaşmak çok mümkün olmamaktadır. Araştırmaya katılan çiftçilerin genel olarak kendilerine yönelik

mevzuatı takip etmemeleri, bu yönde bir girişimlerinin olmaması ya da yeterli düzeyde olmaması, kalkınma hedefine yönelik yürütülen çalışma ve uygulamalardan istenen sonuca ulaşmayı zorlaştıracak ve çiftçilerin aleyhinde gelişen bir sürece neden olacaktır. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan, genel olarak kendi alanlarındaki mevzuat bilgilerini araştırmaya yönelik girişimlerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Belediye'nin ilgili birimlerinin çiftçilerle bu yönde diyalog geliştirmesi ve bu diyalogun daha etkin bir şekilde yürütülmesi için gerekli önlemlerin alınması oldukça önemlidir.

Tablo 4.7: Çiftçilerin Tarımsal Kalkınma Yayınlarına Eğilimleri

Soru 6: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?	
Ç 1	"İnternet üzerinden görüyoruz."
Ç 2	"Hayır."
Ç 3	"Yok hayır, daha yeni yeni öğrendiğimiz için, bize, bunu şuradan takip edin, bak şu sistem var denmesi lazım. Büyükşehir'deki tarımdan sorumlu kişi gelip, bu bilgiyi indir, sonra bir daha konuşalım demesi lazım. Yani illa ki, birebir mesela pazarda, iki dakika toplanıp; bunları yapın, haftaya görüşür sorularınızı alırım, denmesi lazım."
Ç 4	"Çiftçiye özel bir yayın yok aslında. Belediye'nin bastığı dergiler, kitapçıklar var. Orada tarıma, çiftçiye yer veriliyor."
Ç 5	"Hayır. Bunlara ulaşılması gerektiğiyle ilgili açıkçası benim bir fikrim de yok. Üretici olmamın dışında, ben aynı zamanda köy muhtarıyım."
Ç 6	"Ulaşıyoruz. Gerekli broşür kooperatiften ya da ziraat mühendisleri tarafından da getirilip veriliyor"
Ç 7	"Hayır."
Ç 8	"Zaman zaman... İşlerimizin yoğunluğundan ilgilenemiyoruz."
Ç 9	"Dergi çıkarmışlar, bizi koymuşlar dergiye. Dergide, "Doğal zeytin üretiyor" diye kendi resmimizi görüyoruz, hoşumuza gidiyor. Belediye'nin dergilerine arada çıkıyoruz."
Ç 10	"Evet. Dergileri geliyor. Slow Food'un kendi dergisi çıktı, onu aldım. Yaşanabilir Tarım, Teknoloji ve Tarım... Bu dergiler elime geçti."

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı sorusuna dört katılımcı net bir ifadeyle bu yayınlara ulaşmadıklarını belirtirken üç katılımcı, bu yayınlara ulaştıklarını vurgulamıştır. Katılımcılardan biri, çiftçilere özel yayının olmadığını, Belediye yayınları arasında yer alan dergi ve kitapçıklarda tarıma ve çiftçiye yer verildiğini belirtmiş, bununla birlikte, bir katılımcı, Belediye yayınlarından bir dergide kendisiyle röportaj yapıldığından bahsetmiştir. Bir başka

katılımcı ise, basılı yayınlar arasından bildiği ve okuduğu dergilerin isimlerini saymıştır. Katılımcılardan biri, basılı yayınlar arasında yer alan broşürlerin kendilerine kooperatif ya da ziraat mühendisleri kanalıyla ulaştığını beyan ederken bir katılımcı, elektronik yayınlara internet kanalıyla ulaştıklarını belirtmiştir.

Tarımsal kalkınma yayınları, çiftçilerin sorunlarının tamamının çözülmesinde, kalkınma hedefine ulaşılmasında tek yol olmasa da bu yayınların doğru mesaj içerikleriyle kurgulanması ve etkin yayımları; tarımın gelişmesi ve tarım paydaşları arasındaki bilgi paylaşımı açısından önem arz etmektedir. Katılımcıların cevapları değerlendirildiğinde, Belediye tarafından hazırlanan yayınların çiftçilere yeterince tanıtılmadığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.8: Tarımsal Etkinlik Ve Eğitimlerin Ekonomik Ve Sosyal Etkileri

Soru 7: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?	
Ç 1	“Evet. Aşık Veysel Parkı’ndaki etkinlikteydik. Terra Madre Fuarı’ndaydık. Kooperatif olarak yeni olduğumuz için irtibatımız yeni başladı. Davet şeklinde değil, biz başvurduk. Bundan sonraki süreçte muhtemelen olacak. İletişimimiz yeni kuruldu. Etkinliklerin tanıtım açısından faydası var. Kooperatifi ticari bir işletmeye çevirdikten sonra, başka etkinliklere de katılıyorduk. Şu aşamadan sonra, belediye ile iletişim olan etkinliklere katılmaya başladık. İhtisas fuarlarına dahi firma olarak girdiğimiz oluyordu fakat bu aşamadan sonra artık Belediye’nin kanalıyla olacak etkinliklere de katılmayı istiyoruz. Faydası var. İnsanlar tanıyor, biliyor. Zaten bu tür yerlerin amacı da bu.”
Ç 2	“Takip ediyoruz. Mutlaka katkısı oluyor fakat bir firmanın fuara çıkmasının çok ciddi bedeli var. Ürünü satma ya da pazarlama sorunu yaşamayan firmalar, pek gelmiyorlar. Ya yeni ya da pazarlama sıkıntısı olan firmalar geliyor fuarlara. Ben, Antalya, İzmir fuarlarına giderim. Başka yerlere de gidiyoruz. Ben aradığımı fuarlarda tam olarak bulamıyorum. Fuarların önemli olduğunu, bütün üreticilerin gitmesi gerektiğini yıllardır söylerim çünkü orada farklı bir şey, farklı bir mücadele yöntemi, farklı bir besleme yöntemi görürsün. Çok ciddi faydaları olur.”
Ç 3	“Fuarlara, etkinliklere katılıyoruz, festivallere gidiyoruz. Mesela biz fuardan 15-20 bin liraya stant alamazdık. Bize teklif geldi, biz alamayız dedik. Büyükşehir hemen on tane üreticiyi kapsayacak şekilde stant aldı. Hem satış yeri hem de tanıtım yeri yaptı. Hani oturuyorsun orada, neler yaptığını, ürününü anlatıyorsun... Arkasından Terra Madre geldi mesela. Orada da bize yer açtı. Ara sıra eğitim de verilse güzel olur. Birkaç kere eğitim verdiler. Bir iki kere zararlılarla ilgili bir mühendis getirdiler. Arkası yok... Bu işte süreklilik çok önemli.”
Ç 4	“Terra Madre Fuarı’nın ilk günü standımıza gelen bir bayan, “20 yıldır İzmir fuarına gelirim, ilk defa köylülerin burada sebze sattıklarını gördüm” dedi. Aslında,

	köyden hiç çıkmamış bir insanı bile bütün sosyal ortamlarla buluşturan bir belediye ile karşı karşıyayız.”
Ç 5	“Duyurular oldukça evet. Henüz etkilemedi. Sosyal yönden şöyle etkiledi; birçok insana nasıl ulaşacağım konusunda bilgilendirdi. Sorun yaşandığında nereye, kime ulaşacağınız konusunda ilişkileri daha olumlu yönde geliştiriyor. Ekonomik yönden henüz bir gelişme olmadı.”
Ç 6	“Başkanımızla aktif olarak bu işle uğraşan 2-3 arkadaşız. Öbür arkadaşların işleri çok yoğun olduğu için bizim kadar uğraşamıyorlar. Çok uzak olmamak şartıyla elimizden geldiği kadar bütün fuarlara katılmaya çalışıyoruz. Bence bunların çok faydası oluyor. Buradaki pazarda dahi olsa, köyümüzün reklamını yapıyoruz. Köyümüze gelen insanlar geldiklerine çok memnun oluyorlar çünkü hem köyümüz misafirperver hem de köyümüzde her şey doğal. Direkt üreticiden tüketiciye gittiği için herkes memnun kalıyor.”
Ç 7	“Etmiyorum çünkü pandemiden önce kooperatife yeni katılmışım. Aradan beş-altı ay geçtikten sonra pandemi patladı. Pandemi boyunca kooperatif olarak iki yıl boyunca hiçbir şey yapmadık.”
Ç 8	“Şu an iki belgemiz var ama tarımsal fuarlara davet gelmedi. Geçen yıl İstanbul’da Tire Belediyesi’nin katıldığı fuara incirlerimizi verdik. Belediyemiz de onları Tire inciri diye tanıttılar.”
Ç 9	“Etkinlikleri takip ediyoruz. İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir’in çeşitli ilçelerinde çeşitli festivaller, etkinlikler düzenliyor. Buralara biz üreticileri de çağırıyor. Her seferinde katılım sağlıyoruz. Nereye çağırırlarsa oraya gidiyoruz. Bu bizim için artı oluyor. Başka ilçelerde insanlar tanımış oluyoruz. Telefon numaralarımızı alıyorlar, ürettiğimiz ürünleri beğeniyorlar. Geniş kitlelere yayılmış oluyoruz. Bu işin kuralı o; daha çok insan tanımak...”
Ç 10	“Fuara katıldım ama eğitim almadım. Bizim kendi belediyemiz Bornova Belediyesi veriyor onu. Hiç eğitimimiz olmadı ama eğitime yönelik yayınları aldık. Büyükşehir’in öyle bir eğitimi yok, ilçe belediyeleriyle yapılıyor. Tunç Bey’in politikası bu yönde. Zeytin budama, arıcılık gibi eğitimler verildi. Sertifikalarım var. Ancak siz, Büyükşehir Belediyesi olarak sorarsanız böyle eğitim yok. İlçe belediyelerinin adı altında var.”

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz, bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi sorusuna yedi katılımcı, düzenlenen etkinliklerin tanıtım açısından faydası olduğu görüşünü paylaşıırken, üç katılımcı Terra Madre Fuarı’nı işaret etmiştir. Bir katılımcı, sorun yaşandığında nereye, kime ulaşacakları konusunda ilişkileri daha olumlu yönde geliştirdiğini, ancak ekonomik yönden henüz bir gelişme olmadığını belirtmiştir. Başka bir katılımcı da etkinliklerin sosyal yönüne dikkat çekerek; “köyden hiç çıkmamış bir insanı bile bütün sosyal ortamlarla buluşturan bir belediye” ifadesini kullanmıştır. Bir katılımcı, fuarların pazarlama iletişim yönüne dikkat çekerek bütün üreticilerin bu etkinliklere katılmaları gerektiğini vurgularken Belediye’nin organize ettiği etkinlikleri takip ettiğini dile getirmiştir. Bir katılımcı, Büyükşehir

Belediyesi'nin birkaç kere eğitim verdiğini ancak bu eğitimlerin devamlılığı olmadığını belirtirken diğer bir katılımcı, Büyükşehir Belediyesi'nin eğitim yayınları olduğunu ve bu yayınları edindiğini ancak tarımsal eğitimlerin ilçe belediyeleri tarafından üstlenildiği yönünde görüş bildirmiştir. Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği etkinlikleri takip etmediğini ifade eden katılımcıdan biri, bunun nedeni olarak pandemiye işaret ederek; bağlı bulunduğu kooperatife pandemi süreci öncesi dâhil olduğunu ve iki yıllık süreçte herhangi bir girişimleri olmadığını belirtmiştir. Diğer bir katılımcı, yetiştirdiği ürününün fuarda bağlı bulunduğu belediyeyi temsil etmesine rağmen kendisinin fuarlara davet edilmediği yönünde serzenişte bulunmuştur.

Tarımsal kalkınmanın gerçekleştirilmesinde sorun yaratan konulardan biri; bu hedefi gerçekleştirecek insan kaynağının giderek azalmasıdır. Çiftçilerin ekonomik ve sosyal yönden kalkınması, bu mesleğe olan ilginin, mesleğin saygınlığının ve bu meslek gurubuna dâhil kişi sayısının artmasını sağlayarak, gıda güvencesini ve tarımsal kalkınmayı beraberinde getirecektir. Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik şartlarda, tarımsal üretimin artırılmasında çiftçiye ötekileştirmeden, ortak akılla girişimde bulunulması ve etkinlikler yaratılması gerekmektedir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara istinaden, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin gerek fuar organizasyonları gerekse tüketici pazarı uygulamaları ile çiftçilerin kalkınmasına zemin hazırladığını ancak bu uygulamaların çiftçilere henüz ekonomik kazanç olarak geri dönüş sağlamadığı söylenebilir.

Tablo 4.9: İyi Yönetişimde Etkili İletişimin Ve Katılımcı Yapının Sağlanması

Soru 8: İzmir Büyükşehir Belediyesi'ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?	
Ç 1	"Ulaştık. Belediye'de daha eskiye dayalı ilişkileri olan üyelerimiz var. Hangi noktaya, kime ulaşmamız gerektiğini onlardan öğrendik. O noktalara ulaştık, cevaplarımızı da aldık. Etrafımızdaki ilişkiler sayesinde ilgililere ulaştık."
Ç 2	"Tabi, görüşüyoruz, konuşuyoruz. İletişimde bir sıkıntı yok. Hangi yöneticiye gitsek bizimle ilgileniyorlar."
Ç 3	"Yok, kolaylıkla iletemiyoruz."

Ç 4	“Büyükşehir Belediyemizde şöyle bir olay var; biz, tarımsal daire başkanlarıyla doğrudan iletişim kurarız. İnanın, Tunç Soyer’e ulaşmak o kadar zor değil. Belediyemiz her fikre açıktır. Arada bir duvar yok.”
Ç 5	“Evet. O konuda bir sıkıntı yok. Direkt Büyükşehir Tarımsal Dairesi ve çalışanlarıyla çok rahat iletişime geçebiliyorum.”
Ç 6	“Kolay iletişim kuruyoruz ama bazı sorunlarımız çözülüyor bazıları çözilemiyor. Mesela kirazda baya sıkıntı yaşıyoruz çünkü kiraz çok maliyetli, masraflı bir ürün. İhracatçı firma bizi çok sıkıyor. İhracatını gerekli zamanda sağlayamadığı zaman sıkıntı oluyor. İlaç parası çok tutuyor. Karşılayamadığımız zaman zarar ediyoruz o işten.”
Ç 7	“Kooperatif başkanımız görüşüyor.”
Ç 8	“İletişim kuramadık, görüşemedik.”
Ç 9	“İlgili kuruluşlarla direkt telefonla iletişim kuruyoruz. Tarımsal Daire Başkanımızın telefonları da var. Köy Koop Birliği’nin de telefonları var. Bir sorun olduğunda onlara direkt telefonla ulaşabiliyoruz.”
Ç 10	“Tabi. İzmir Büyükşehir Belediyesi’ne rahatlıkla ulaşabiliyoruz. İlçe Belediyemize de rahatlıkla ulaşabiliyoruz. İletişimde hiçbir sıkıntımız yok. Tarımla ilgilenen Belediye Başkan Yardımcıları var. Hepsi projelerimize destek oluyor.”

İzmir Büyükşehir Belediyesi’ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz, görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi sorusuna katılımcılardan yedisi ilgili kişiler veya birimlerle kolaylıkla iletişim kurabildiklerini belirtmişlerdir. Bir katılımcı, iletişim kuramadığını dile getirmiş, başka bir katılımcı, görüşlerini kolaylıkla iletemediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan biri, bağlı bulundukları kooperatif başkanının Büyükşehir Belediyesi ile diyalog kurduğu yönünde görüş bildirmiştir. Bir katılımcı, ilgili kişi veya birimlerle kolaylıkla iletişim kurabilmelerine rağmen bazı sorunlarının çözümsüz kaldığına işaret etmiştir.

Etkili iletişim sürecinde mesajı alan ve veren arasında ortak bir bilgi, düşünce ve tutum ortaklığı yaratılmaktır. İyi yönetim açısından etkileşime imkân veren bir yapının oluşması; paydaşların bilgi paylaşımı ile örgüte katkı sağladığı, katılımcılığa dayalı etkili iletişim çalışmalarına bağlıdır. Bu soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde; organizasyonlarda kararların alınması ve uygulanması için optimum sürecin karşılığı olarak ifade edilen yönetim kavramının gerektirdiği temel öğelerden biri olan katılımcılığın sağlandığını söylemek mümkündür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bir ülkenin ana kaynağı olan tarım, toplumların gıda ihtiyacını karşılarken sanayiye ham madde sağlayarak ülkelerin çok yönlü gelişimine zemin hazırlamaktadır. Tarımsal iletişim, tarım-gıda, doğal kaynak kullanımı ve kırsala dair her türlü insan iletişimini kapsamakta ve iki geniş çaba akışını içermektedir: iletişim ve tarım.

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri şemsiyesi altında yer alan tarımsal kalkınmanın karşılığı sadece tarımdan sağlanan ekonomik gelişme olarak düşünülmemeli, tarımsal sürdürülebilirliğin teminiyle, ulusların gıda güvencesinin sağlanması, toprak ve su kaynaklarının korunması, köyden kente göçün önlenerek demografik dengelerin korunması da bu kavram kapsamında ele alınmalıdır.

Her türlü gelişmede önemli bir yeri olan iletişimin tarımın gelişmesinde de önemli rolü bulunmaktadır. Tarımsal üretimde performansın artırılmasında en önemli girdi, yaygın iletişim sistemi ve ağıdır. Günümüz tarımını klasik tarımından ayıran en büyük farkların başında, bugünkü tarımın ‘bilgi yoğun’ bir faaliyete dönüşmüş olması sayılmaktadır. Bu bakımdan, tarımsal yayım çalışmalarıyla birlikte tarımın iç ve dış paydaşları arasındaki diyalogu geliştirmek ve iletişim etkinliğini ölçümlemek, tarımsal kalkınma hedefini gerçekleştirmede kilit rol oynamaktadır. Tarımsal kalkınmanın merkezinde yer alan çiftçi ile etkili iletişim kurulması, kalkınma amacına yönelik ilk adımı oluşturmaktadır.

Ülkemizde tarımsal iletişim kavramı, “Tarımsal Yayım ve İletişim” olarak Ziraat Fakültesi literatüründe yer almakta ve akademik çalışmalar “Tarımsal Yayım” bağlamında ele alınmaktadır. “Tarımsal Yayım” ile “Tarımsal İletişim” disiplinleri, Türkiye’deki tarımsal yayım uzmanları ve akademisyenler tarafından genel olarak aynı disiplinmiş kabul edilse de, ülkemizdeki “Tarımsal Yayım Ve Haberleşme” disiplini içinde yer alan iletişim çalışmaları, çiftçi eğitimi adına yürütülen hizmet bütününe işaret etmektedir. Oysaki Amerika ve Hindistan gibi tarım endüstrisinin ülke ekonomisinde büyük rol oynadığı pazarlarda, tarımsal iletişim çalışmaları, sadece

çiftçinin/üreticinin eğitime değil, tanıtım, pazarlama, yeni organizasyon kurma, halka ulaşma gibi amaçlarına da hizmet etmektedir.

Araştırmanın ikinci boyutunu oluşturan çiftçi görüşmelerinden elde edilen veriler ile tezin ilk üç bölümünde ele alınan kuramsal kısımda ortaya koyduğumuz bilgiler, iletişim araçları ve teknoloji kullanımının tarımsal üretime entegre edilmesi ve çiftçimize özendirilmesinin gerekliliğine işaret etmektedir. Yoğun enformasyon akışına rağmen bilgiye ulaşma konusunda günümüzde hala büyük bir sorun yaşanmaktadır. Çiftçilerin bilgi edinme ve yeni teknolojileri deneyimleme konusundaki sorunları, çeşitli yönlerden daha kapsamlı incelemeyi gerektirmektedir. Dünyanın geldiği noktada tarım alanında iletişim giderek daha fazla önem kazanmaktadır. İletişim teknolojilerinin de dâhil edilebileceği araştırmalar aracılığıyla oluşturulacak yeni tarımsal iletişim politikaları, mümkün olduğunca ülke genelinde de uygulanabilir hale gelmelidir.

Tarımsal üreticilerin sesini duyurmak, tüketiciye doğrudan ulaşmak ve bütünsel bir yaklaşımla çiftçinin iletişim çözümüne odaklanmak sürdürülebilir tarımsal üretim ve kalkınmaya ivme kazandıracaktır. Ülkemizde iletişim bilimleri literatüründe, tarım alanında yürütülen paydaş ilişkilerinin iletişim etkinliği ve verimliliğini ölçümlemek, bu konuda fikir yürütebilmek için yerele dayalı bilimsel araştırma ve bilgi bulunmamaktadır. Çalışmanın odağında yer alan bu araştırma ile çiftçiler ve yerel yönetim arasındaki iletişim ve etkileşim düzeyi konusunda bilginin arttırılarak, ülkemizdeki tarımsal iletişim akademik literatüründeki mevcut boşluğun azaltılması hedeflenmektedir.

Bu çalışmada, çiftçi ve yerel yönetim arasındaki iletişime odaklanılarak, sürdürülebilir bir tarımsal kalkınma sisteminin kurgusu, İzmir Büyükşehir Belediyesi üzerinden araştırılmıştır. Araştırma kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin seçilme nedeni, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu konudaki “Başka Bir Tarım Mümkün” hedefi ve sloganıyla oluşturduğu tarımsal/yerel kalkınma modeli ve yaratılan marka değeridir.

Araştırmada, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma hedefiyle yürüttüğü çalışmalarda, çiftçi ile arasında sadece mesaj alınıp göndermekle kalmayıp

etkin, kaliteli iletişim ve etkileşim yaratabilmiş mi sorusuna yanıt aranmıştır. Bu kapsamda, İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'ndan yetkili merci ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden İzmir Bölgesi'nde üretim yapan 10 çiftçi ile görüşme yapılmıştır.

Araştırmanın genel sonuçlarına göre İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin çiftçiden/üretici kooperatiflerinden gelen iletişime açık olduğu, tarımsal kalkınmaya yönelik taleplere olumlu yaklaştığı ve çiftçilere talepleri doğrultusunda destek olduğu ya da bu yönde çaba gösterdiğini söylemek mümkündür.

Pandemi, savaşlar ve ekonomik krizlerin gösterdiği gibi, açlık, kıtlık, susuzluk, enerji krizi, adil paylaşım en büyük sorunlar olarak mevcutta ve gelecekte insanlığı tehdit etmektedir. Toplumların beslenmesi ve kalkınması adına tarımın ve sürdürülebilirliğin daha fazla konuşulacağı ve ülke politikalarında bu yönde çözüm arayışlarının artacağı günler gelmektedir. Tarımın, doğru öngörülere sahip kapsayıcı kalkınma politikalarıyla desteklenmesi gerekmektedir. Tarımsal kalkınma, çiftçilerin yaşam standartlarının yükseltilmesini sağlayan bir gelişim modelidir. Bu model, sağlıklı beslenmenin, gastronominin ve turizmin gelişmesinde de lokomotif görevdedir.

Tarım alanındaki hedeflerin gerçekleştirilebilmesinin ilk adımı, çiftçinin üretimden vazgeçmemesine bağlı olarak üretimdeki sürdürülebilirliktir. Bu bağlamda, tarımsal kalkınmadaki 'kalkınma' hedefinin önceliğinde çiftçilerin yer almasını gerekli kılmaktadır. Ekonomik ve sosyal refahın gelişimi, çiftçilerin üretim motivasyonunu sağlayacak en önemli girdilerdir. Nitekim İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin çiftçi ile yürütülen iletişim stratejisinde "çiftçilerin öncelikli ihtiyaçları belirlenerek iletişim kurulduğu" belirtilmiştir. Araştırmada yer alan çiftçiler genel olarak bu görüşü doğrulamışlardır. Belediye'nin açtığı üretici pazarları, fidan, hayvan, ilaç destekleri çiftçilerin öncelikli ihtiyaçları olarak belirlenmiştir. Tarımsal kalkınmanın sürdürülebilirliğinde çiftçinin gelir artışını sağlayacak işbirlikleri son derece önemlidir ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu yönde bir politika yürüttüğü söylenebilir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, tarımsal kalkınma faaliyetlerinde hayvancılık dışındaki tarımsal faaliyetlerde kooperatif üyesi olmayan çiftçilerle işbirliği kurmayı tercih etmemekte, genel olarak çiftçi örgütleriyle (kooperatifler) işbirliği yapmaktadır. Belediyelerin kalkınmaya yönelik verdikleri hizmetin kalitesi ve verimliliği arttıkça, çiftçilerin de beklentileri, bilinçleri artmakta, bireysel üreticiler birlik çatısı altında yer almayı tercih etmektedirler. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda, Belediye'nin çiftçileri örgütlü bir yapılanmaya teşvik ettiği belirlenmiştir.

İletişim çalışmalarında hedef ve amaçlara ulaşmak için geri bildirim en önemli kriterdir. İletişim çalışmalarıyla çiftçilerden elde edilen geri bildirim verileri, tarımsal üretim sistemlerinin ve tarımsal iletişim modellerinin revizyonunda oldukça önemlidir. Etkili iletişim, gönderenin yalnızca mesajını değil, aynı zamanda dinleyicilerini de bilmesini ve onların davranışlarının nedenlerini anlamasını gerektirir. İletişimi döngüsel bir yapı olarak benimseyen, ancak geri bildirimini yeni bir mesaj olarak kabul eden İşlemsel İletişim Modeli'nin çiftçi ile koordineli çalışmak ve iletişim çalışmalarını pekiştirmek adına uygun bir model olduğu söylenebilmektedir.

İletişim stratejisi, etkili iletişim kurmak ve kuruluşun hedeflerini gerçekleştirmek adına geliştirilmekte ve planlama gerektirmektedir. Bu planlama, kurumların amaçları doğrultusunda hedef kitlelerine yönelik hazırladıkları belirli adımların uygulanmasıyla oluşturulan bir yol haritasını içermektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından tarımsal kalkınmaya dair yürütülen çalışmalar hakkında çiftçilerin yeterince bilgilendirilmemeleri eksik iletişime neden olmakta ve bu durum, Belediye'nin tarımsal kalkınmaya yönelik çiftçi ile iletişiminde bir iletişim planlaması oluşturulmadığı ya da bu planlamanın çiftçiye anlaşılır olarak aktarılmadığını düşündürmektedir. Bununla birlikte, araştırma kapsamında görüşmelerden elde edilen bulgular, konuyla ilgili dikkate değer bir sorunsala işaret etmektedir. Çiftçiler, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden eğitim ve bilgi desteği beklемelerine rağmen kendi alanlarındaki mevzuat bilgilerini araştırma ve bu konuda bilgi edinmeye yönelik çaba göstermemektedirler.

Halkla ilişkiler uygulamalarındaki planlı iletişim sürecini oluşturan dört aşama, tarımsal yayım (eğitim) programlarının iletişim süreci planı ile benzeştir. Bu süreç

sırasıyla; inceleme, plânlama, uygulama ve değerlendirme olarak ifade edilen aşamalardan oluşmaktadır. İki yönlü ilişkiye dayalı iletişim süreci olarak değerlendirilen halkla ilişkiler, paydaşlar arasında bilgi akışının sağlanmasında, paydaşların ve hedef kitlelerin yönetimle olan temaslarında iletişimi kolaylaştırma görevi bulunmaktadır. Çiftçi gruplarının çevrelerini analiz etme ve buna göre karar alma yetkinliklerini artırmak, etkili bireysel ve toplu karar verme adına oldukça önemlidir.

Tarımsal kalkınmaya dair alınacak kararların daha isabetli olmasını sağlayacak bilgilerin bizzat çiftçilerden elde edilmesi gerekmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya yönelik hayata geçirdiği halkla ilişkiler yöntem ve araçlarından biri sayılan etkinlik ve fuarların çiftçilerin üretim faaliyetlerini tanıtmaya açısından önemli işlevi olduğu ve çiftçinin ekonomik ve sosyal olarak gelişmesinde önemli rol oynadığı görülmüştür. Ancak, çiftçilerin ihtiyaçlarını belirleme konusunda yapılan toplantılarda istişare edilmesine rağmen, tarımsal kalkınmaya yönelik hayata geçirdiği organizasyon, etkinlik ve oluşumlar 'sonrasında' geri bildirim yer verilmemiştir. Bu bakımdan, iletişim uygulamalarının 'değerlendirme' aşaması eksik kalmıştır.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular dikkate alındığında, çiftçilerin sosyo-ekonomik koşullarının iyileştirilmesini destekleyen, enformasyon iletilen iletişim modellerinden çok daha etkili bir şekilde, esnek, katılımcı iletişim yöntemleri geliştirilmesinin tarımsal kalkınmada yürütülecek çalışmalarda büyük önem taşıdığı görülmüştür. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin çiftçiler/üretici kooperatifleri ile yürüttükleri iletişim çalışmalarının tarımsal kalkınmaya kayda değer etkilerinin olduğu ancak bu iletişim çalışmalarına yönelik bilgilendirme ve sonrasındaki değerlendirme eksiklikleri göz önüne alındığında, iletişim süreç yönetimi konusunda profesyonel desteğe ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- ADAMAN, F., AVCI, D., KOCAGÖZ, U., YENİEV, G.: 2020 **İklim Değişikliği Bağlamında Tarımda Dönüşümün Politik Ekolojisi**, İstanbul, İstanbul Politikalar Merkezi (İPM). (Çevrimiçi) <https://ipc.sabanciuniv.edu/Content/Images/CKeditImages/20201125-22112034.pdf>, 17 Ocak 2022.
- AKSOY, U.: 2017 “Organik tarım ve sürdürülebilirlik”, **1. Tarım ve Gıda Etiği Kongresi**, Ankara, Tarım ve Gıda Etiği Derneği, s. 19-25.
- ALDEMİR, Ş., KAYPAK, Ş.: 2008 "Eko-Ekonomi" kavramı ve Türkiye için bölgesel ölçekli bir değerlendirme”, **2. Ulusal İktisat Kongresi**, DEÜ İİBF İktisat Bölümü, s. 1-16.
- ALLIN, B.W.: 1958 “Agriculture's Public Relations”, **Journal of Farm Economics**, 40/2, 187-195.
- ANADOLU ÜNİVERSİTESİ: 2018 **Halkla İlişkiler**, Eskişehir.
- ANKARA ÜNİVERSİTESİ: t.y. “Yayın Yöntemleri”, (Çevrimiçi) https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/100304/mod_resource/content/0/YAYIM%20Y%C3%96NTEMLER%C4%B0.pdf, 28 Nisan 2022.
- ARMAĞAN, G.: t.y. “Tarımsal Yayın ve İletişim. Tarımsal Yayın ve İletişim Ders Notu”, (Çevrimiçi) <https://gokselarmagan.com/Yayim/tyi01.pdf>, 21 Ekim 2021.
- ASNA, A.: 2006 **Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler**. İstanbul, Pozitif Yayınları.
- ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ: 2017 **İletişime Giriş**, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- ATEŞ, H. Ç., TERİN, M.: 2008 “Hayvancılığa Yönelik Yapılan Kalkınma ve Yayın Çalışmalarının Genel Bir Değerlendirmesi: Van İli Örneği”, **Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 7-16.

- AYDIN, A., GÜNER, A.: 2020 “Covid-19 Salgınının Tarım Sektörü ve Gıda Güvenliği Üzerine Etkisi: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, **Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi**, 3/2, 155-171.
- AYSU, A.: 2020 **Gıda Krizi Tarım, Ekoloji ve Egemenlik**, 2. bs., İstanbul, Metis Yayınları.
- BALAMATTI, A., BIRADAR, N.: 2016 “Modern Media in Agricultural Communication”, **GCRA International Conference**, Bengaluru, UAS Bengaluru and GCRA, s. 5-7.
- BAN, A.V.: 1994 “Communication and Sustainable Agriculture”, **Proceedings of the International Conference Integrated Resource Management for Sustainable Agriculture**, Beijing, s. 617-626 (Çevrimiçi) <https://edepot.wur.nl/18493> 10 Ekim 2021.
- BARNLUND, D.C.: 1970 “A Transactional Model of Communication”, **Language Behavior: A Book of Readings in Communication**, Ed. J. Akin, A. Goldberg, G. Myers, J. Stewart, The Netherlands, Mouton & Co. N.V., Publishers, The Hague.
- BARRETT, C.: 2017 “Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy”, **Agricultural Development and Economic Transformation Promoting Growth with Poverty Reduction**, J. W. Mellor, New York, Palgrave Macmillan, s. 2.
- BAŞARIR, E.P.: 2008 “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Çevre Odaklı Kırsal Kalkınma Politikaları”, Uzmanlık Tezi, Ankara, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı.
- BAŞDOĞAN, A.: 2000 “Türkiye ve Tarım” Genel Nitelikli Bir Değerlendirme”, **Türkiye Ziraat Mühendisliği V.Teknik Kongresi**, Ankara, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, s. 93-96.
- BAŞER, G.: 2020 “Tarım Turizminin Gelişim Potansiyeline Yönelik Çiftçilerin Tutumlarının Araştırılması”, **Turizm Akademik Dergisi**, 7/2, 165-188.

- A. A. BAŞKANLIĞI: 2006 **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III**, 5. bs., Ankara, Divan Yayıncılık Ltd. Şti.
- BİRİŞİK, N.: 2019 **Küresel ve Ulusal Ölçekte Tarım ve Gıda Politikaları "Gerçekler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri"**, Ankara, TOÇ BİR-SEN.
- BRUSSEAU, M.L.: 2019 Sustainable Development and Other Solutions to Pollution and Global Change, **Environmental and Pollution Science**, Ed. M. L. Brusseau, C. P. Gerba, I. L. Pepper, Cambridge, Academic Press, s. 585-603.
- BUDAK, D.N.: 2020 "Yeni Bir Akademik Disiplin Olarak Tarımsal İletişim: Türkiye Bağlamında Bir Araştırma", Doktora Tezi, İstanbul, Maltepe Üniversitesi.
- BUĞDAY DERNEĞİ: 2019 "Zehirsiz Sofralar", (Çevrimiçi) <http://zehirsizsofralar.org/yesil-devrimin-etkileri/#sdfootnote5sym>, 20 Aralık 2021.
- CABI: 2022 "Centre for Agriculture and Biosciences International-CABI", (Çevrimiçi) <https://www.cabi.org/what-we-do/development-communication-extension/>, 20 Ekim 2021.
- CARSON, R.: 1964 **Silent Spring**, Çev. Ç. Güler, Greenwich, CREST BOOK.
- CHAUHAN, J.: 2007 **Agriculture Extension Education Communication in Agriculture**, Bichpuri, R. B. S. College.
- CHRISTOPLOS, I.: 2009 "International Trends in the Context of Extension Services of Relevance to Vietnam", **Swedish University of Agricultural Sciences**, 1-9.
- CINEMRE, H. A., DEMİRYÜREK, K.: 2005 **Tarımsal Yayım ve Haberleşme**, Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi.
- CONSTANTIN, C., LUMINITA, C., VASILE, A.J.: 2017 "Land Grabbing: A Review of Extent and Possible Consequences in Romania", **Land Use Policy**, 143-150. doi:10.1016/j.landusepol.2017.01.001
- COOLEY, C.H.: 2017 **Social Organization**, New York, Routledge.
- ÇELEBİ, E., 2019 **Halkla İlişkiler Uygulamaları Nasıl Olmalı?** Ankara, Nobel Yayıncılık.

- ÇIKIN, A., ÇEKEN, H., UÇAR, M.: 2009 “Turizmin Tarım Sektörüne Etkisi, Agro-Turizm ve Ekonomik Sonuçları”, **Tarım Ekonomisi Dergisi**, 15/1, 1-8.
- ÇUBUKÇU, H.: 2006 “Kişilerarası İletişimde Devingenlik: Yeni Bir İletişim Modeline Doğru”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 23/1, 75-87.
- DEMİRAYAK, F.: 2002 **Vizyon 2023, Biyolojik Çeşitlilik-Doğa Koruma ve Sürdürülebilir Kalkınma**, Ankara, TÜBİTAK.
- DEMİRBÜK, M., KIZILASLAN, N.: 2017 “Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesinin Değerlendirilmesi: Sivas Örneği”, **Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi**, 72-82.
- DEMİRYÜREK, K.: 2005 **Yayım Sözlüğü**, Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- DOERFERT, D., EVANS, J., CARTMELL, D., IRANI, T.: 2007 “Developing an International Framework and Agenda for Agricultural Communications Research”, **Journal of Applied Communications**, 91/3, 7-21. doi:10.4148/1051-0834.1245
- DYLLICK, T., HOCKERTS, H.: 2002 “Beyond the Business Case for Corporate Sustainability”, **Business Strategy and the Environment**, 11, 130–141. doi:10.1002/bse.323
- ERBAŞ, H.: 2017 “Tarım-Gıda Etiği/Politikası ve Geleceğimiz: Ekonomi-Politik ve Ötesi”, **Türkiye Biyoetik Dergisi**, 4/1, 14-28. doi:10.5505/tjob.2017.72691
- ERBAY, R.: 2013 “Ekonomik Kalkınmada Tarımın Rolü: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, **Balkan Sosyal Bilimler Dergisi**, 2/4, 1-16.
- ERDOĞAN, İ. 2011. **İletişimi Anlamak**, Ankara, Pozitif Matbaacılık.
- ERDOĞAN, İ.: 2014 **Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler** 3. Bs, Ankara, Erk Yayınları.
- ERDOĞAN, İ., ALEMDAR, K.: 2010 **Öteki Kuram**, Ankara, ERK Yayınları.
- ERKAN, O.: 2000 “Türk Tarımında Uygulanan Politikalar”, **Türkiye Ziraat Mühendisliği V.Teknik Kongresi**, Ankara, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, s. 22-32.

- EROĞLU, E.: 1996 “İletişim Sürecinde Medya-Mesaj-Yöntem İlişkisi ve Geleneksel Eğitimden Uzaktan Öğretim Sistemlerine Geçiş Süreci”, **Kurgu Dergisi**, 275-294.
- EŞTÜRK, Ö., ÖREN, M.N.: 2014 “Türkiye’de Tarım Politikaları ve Gıda Güvencesi”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi**, 14/2, 193-200. doi:10.29133/yyutbd.235933
- ETC GROUP: 2017 **Bizi Kim Doyuracak? Köylü Gıda Ağı ve Endüstriyel Gıda Zinciri**, 3. bs., Çev. Ö. Başaran, C. Temürcü, ETC Group ve Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Derneği.
- FAO: 1997 **Improving Agricultural Extension**. A Reference Manual. Rome: FAO and INTERPAKS.
- FAO VE TC. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI: 2018 Eylemlerimiz Geleceğimizdir 2030'a Kadar Dünyada Açlığa Son Vermek Mümkün. TC. Tarım ve Orman Bakanlığı. <https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/Uluslararası%C4%B1%20Kurulu%C5%9Flar/FAO%20brosur.pdf>, 10 Ekim 2021.
- FAO, IFAD, UNICEF, WFP, WHO.: 2019 **The State of Food Security and Nutrition in the World**, Rom, FAO.
- FISKE, J.: 2003 **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çev. S. İrvan, İstanbul, Bilim ve Sanat.
- FOULGER, D.: 2004 “Models of the Communication Process”, (Çevrimiçi) <https://davis.foulger.info/research/unifiedModelOfCommunication.htm> 16 Eylül 2021.
- FUKUOKA, M.: 2018 **Ekin Sapı Devrimi "The One Straw Revolution"**, Çev. A. İstanbullu, İstanbul, Kaos.
- GANT, G.F.: 2006 “The Concept of Development Administration”, **Comparative Public Administration: The Essential Readings**, E. E. Otenyo, N. S. Lind, Amsterdam: Elsevier Ltd., s. 257-285.
- GAYTANCIOĞLU, O.: 2009 **Türkiye’de ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikası**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası.

- GÖRGÜLÜ, Y.: 2020 “Kent Markalama Sürecinde Yönetimsel İletişim Stratejileri (İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği)”, **Journal of Social and Humanities Sciences Research**, 51/7, 715-726. doi:10.26450/jshsr.1801
- GRUNIG, J. E., HUNT, T.: 1984 **Managing Public Relations**, New York, College Publishing.
- GRUNIG, J. E., NELSON, C. L., RICHBURG, S. J., WHITE, T.J.: 1988 “Communication by Agricultural Publics: Internal and External Orientations”, **Journalism & Mass Communication Quarterly**, 65/1, 26-38. doi:10.1177/107769908806500104
- GUFFEY, M. E., LOEWY, D.: 2014 **Essentials of Business Communication**, Boston, Cengage Learning.
- GUSTAVSSON, J., CEDERBERG, C., SONESSON, U., OTTERDİJK, R., MEYBECK, A.: 2011 **Global Food Losses and Food Waste - Extent, Causes and Prevention**, Rome, FAO.
- GÜLÇUBUK, B.: 2014 “Kırsal Kalkınma Politikaları ve Yönetişim”. 7. **Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu** Bildiri Kitabı, Ankara, TEPAV Yayınları, s. 45-53.
- GÜLÇUBUK, B.: 2020 “Dünya Kırsalı ve Kırsal Kalkınmayı Yeniden Keşfederken Türkiye’nin Konumu”, **Yeni Türkiye**, 1/114, 374-387.
- GÜLÇUBUK, B., KIZILASLAN, N., EROĞLU, D., KAN, M., SOYSALDI, E., OLGUN, G.: 2015 “Kırsal Kalkınma Paradigması ve Yeni Arayışlar”, **Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi**, Bildiriler Kitabı-2 Ankara: TMMOB Ziraat Mühendisliği Odası, s. 1360-1382.
- GÜLÇUBUK, B., KÖKSAL, Ö., ATASEVEN, Y., GÜL, U., KAN, M.: 2016 “Kırsal Kalkınma Desteklerinin Ulusal Düzeyde Etkileri: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Projelerinin İncelenmesi”, **Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi**, 32-41.
- GÜNGÖR, N.: 2020 **İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar**, 5. bs., Ankara, Siyasal Kitabevi.

- GÜRESİNLİ, C.N.: 2015 “Avrupa Birliği ve Türkiye Tarımsal Destekleme Politikaları ve Yapısal Politikalarının Tarihi Gelişiminin Değerlendirilmesi”, AB Uzmanlık Tezi, Ankara, T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.
- GÜZ, N.: 2012 “İletişim Süreci ve Temel Öğeler”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 121-142.
- HACISÜLEYMAN, D.: 2019 "Bölgesel Kalkınmada Yerel Yönetimler ve Kooperatifçilik Politikalarının Rolü: Tire Süt Kooperatifi Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hall, S.: 1973 **Encoding And Decoding in The Television Discourse**, Birmingham, Edgbaston, England.
- HAMILTON, C.: 2014 “Can Humans Survive the Anthropocene?”, (Çevrimiçi) <https://clivehamilton.com/wp-content/uploads/2014/05/Can-humans-survive-the-Anthropocene.pdf>, 20 Ekim 2021.
- İNAN, İ.H., GÜLÇUBUK, B., ERTUĞRUL, C., KANTÜRER, E., BARAN, E.A., DİLMEN, Ö.: 2000 “Türkiye’de Tarımda Kırsal Kesim Örgütlenmesi”, **Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi**, Ankara, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, s. 145-176.
- İPLİKÇİ, H.G.: 2015 “İletişimde Temel Modeller ve Kitle İletişim Modelleri”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Akademisi**, 7/2, 15-25.
- İRANI, T., SCHERLER, C.: 2002 “Job Satisfaction As An Outcome Measure Of The Effectiveness Of An Agricultural Communications Academic Program”, **Journal of Agricultural Education**, 12-22.
- IUCN: 1980 **World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development**, Gland, IUCN-UNEP-WWF.
- KAN, M.: 2011 “Yerel Düzeyde Ekonomik Kalkınmada Coğrafi İşaretlerin Kullanımı ve Etkisi: Akşehir Kirazı Araştırması”, Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- KAN, M., GÜLÇUBUK, B.: 2013
“Coğrafi İşaretlerin Yerel Kalkınma Potansiyelinin Değerlendirilmesi; Akşehir Kirazı Araştırması Bulguları”, **YUCİTA Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Türkiye Araştırma Ağı**, 1-12, (Çevrimiçi)
https://www.yucita.org/file_sub_369_Diger-Akşehir-Kirazı-Arastirmasi-Bulgulari.pdf, 9 Kasım 2021.
- KAN, M., GÜLÇUBUK, B., KÜÇÜKÇONGAR, M.: 2012
“Coğrafi İşaretlerin Kırsal Turizmde Kullanılma Olanakları”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 14/22, 93-101.
- KAN, M., KAN, A., GÜLÇUBUK, B., PEKER, K.: 2016
“Türkiye’de Yerel Ürünlerin Bölgesel Kalkınma Dinamikleri İçindeki Önemi”, **Bölgesel Kalkınma** Ed. A. E. Peker, Çanakkale, Paradigma Akademi, s. 231-280.
- KAYA, M., KALAYCI, İ.: 2021
“Türkiye’de Tarihsel Süreçte Tarım Politikası ve Planlama”, **Aksaray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 13/2, 23-34. doi:10.52791/aksarayiibd.837519
- KILIÇ, S.: 2006
“Yeni Toplumsal ve Ekonomik Arayışlar Sürecinde Sürdürülebilir Kalkınma”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8/2, 81-101.
- KIRIK, A.M.: 2013
"Yeni Medya Çağı Çerçevesinde Türkiye’de Televizyondan İnternete Dönüşüm ve Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu", Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi.
- KIYMAZ, T.: 2016
“Sürdürülebilir Kalkınma ve Tarım”, **XII. Ulusal tarım Ekonomisi Kongresi**, Isparta, SDÜ Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi, s. 985-992.
- KIYMAZ, T., ŞAHİNÖZ, A.: 2010
“Dünya ve Türkiye – Gıda Güvencesi Durumu”, **Ekonomik Yaklaşım**, 21/76, 1-30. doi:10.5455/ey.20045
- KIZILASLAN, N.: 2009
“Çiftçilerin Tarımsal Yayım Konusundaki Tutum ve Davranışları (Tokat İli Yeşilyurt İlçesi Araştırması)”, **TÜBAV Bilim Dergisi**, 2/4, 439-445.

- KÖROĞLU, S.: 2003 “Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Tarımsal Örgütlenme”, AT Uzmanlık Tezi, Ankara, T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı.
- KUŞAY, Y.: 2019 **Sürdürülebilirlik İletişimi "Kadıköy Belediyesi Üzerine Bir İnceleme**, İstanbul, Eğitim Yayınevi.
- LAIGLESIA, J.R.: 2006 **Institutional Bottlenecks for Agricultural Development: A Stock-Taking Exercise Based on Evidence from Sub-Saharan Africa**. Paris, OECD.
- LEEuwIS, C.: 2004 “Fields of Conflict and Castles in the Air. Some Thoughts and Observations on the Role of Communication in Public Sphere Innovation Processes”, **The Journal of Agricultural Education and Extension**, 10/2, 63-76. doi:10.1080/13892240485300111
- LEGAL, P.-Y., DUGUÉ, P., FAURE, G., NOVAK, S.: 2011 “How does Research Address the Design of Innovative Agricultural Production Systems at the Farm Level? A Review”, **Agricultural Systems**, 104/9, 714–728. doi:10.1016/j.agry.2011.07.007
- LEOPOLD, A.: 2013 **A Sand County Almanac And Sketches Here and There / Bir Kum Yöresi Almanağı**, Çev. U. Özdağ, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- LOZANO, R.: 2008 Envisioning Sustainability Three-dimensionally. **Journal of Cleaner Production**, 1838-1846. doi:10.1016/j.jclepro.2008.02.008
- MADELEY, J.: 2003 **Herkese Gıda**, Çev. A. E. Yıldırım, İstanbul, Çitlembik Yayınları.
- MAIGRET, É.: 2012 **Medya ve İletişim Sosyolojisi**, İstanbul, İletişim Yayıncılık.
- MARSH, G.P.: 1864 **Man and Nature; or, Physical Geography as Modified by Human Action**, Cambridge, Harvard University Press.
- MEADOWS, D.H., MEADOWS, D.L., RANDERS, J., BEHRENS, W.W.: 1972 **The Limits to Growth**, New York, Universe Books.

- MEB: 2011 **Gazetecilik İletişim Süreci ve Türleri**, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı.
- MENGÜ, S.: 2017 “İletişim Modelleri 1”, **İletişim Bilimi**, Ed.E. K. Doruk, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s. 109-131.
- MOLLISON, B.: 2009 **Permaculture A Designers' Manual**, Çev. E. Özkan, Tasmania, Tagari Publications.
- OECD: 2014 “Good Practices in Development Communication”, (Çevrimiçi)
<https://www.oecd.org/dev/DevCom%20Publication%20Good%20Practices%20in%20Development%20Communication.pdf>, 10 Ekim 2021.
- OKAY, A., OKAY, A.: 2013 **Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamalar**, İstanbul, DER Yayınları
- OKAY, A., OKAY, A.: 2022 **Halkla İlişkiler Teori ve Yaklaşımlarına Giriş**, İstanbul, DER Yayınları.
- ORAL, N.: 2006 **Türkiye Tarımında Kapitalizm ve Sınıflar - IMF ve Dünya Bankası Programlarının Türkiye Tarımına Etkileri**, Ankara, Kozan Ofset.
- OSKAY, Ü.: 1992 **İletişimin ABC'si**, İstanbul, Simavi Yayınları.
- OTTEKİN, A., KARABAK, S., ÖZKAN, N., BOZDEMİR, Ç., TAŞCI, R.: 2010 “Tarımda Araştırma-Yayım-Üretici İlişkisi ve Sorunları”, **Türk Tarım Dergisi**, 196, 28-30.
- ÖREN, M. N., ALEMDAR, T., BAHADIR, B.: 2008 “Türkiye'de Tarım Politikalarının Gıda Güvencesi Üzerindeki Etkileri”, **VIII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi Bildirileri**, Bursa, s. 46-57.
- ÖREN, M. N., YURDAKUL, O., ÇEVİK, B., DİNÇ, U.: 2000 “Türkiye'de Ulusal Entegre Projeler Ve Tarımsal Kalkınma”, **TMMOB Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongre**, Ankara, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, s. 129-143.
- ÖZDEN, F.: 2019 “İzmir'de Gıda Grupları ve Topluluk Destekli Tarım”, **Meltem İzmir Akdeniz Akademisi Dergisi**, 93-97. doi:10.32325/iaad.2019.7

- ÖZDEN, F., OLGUN, F.A.: 2017 “Kırsal Kalkınmada Yerel Yönetimler ile Üretici Örgütlerinin İşbirliği Olanakları Üzerine Bir İnceleme: İzmir İli Örneği”, **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi**, 52, 257-283. doi:10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.17.12.817
- ÖZER, A.Ö.: 1995 “Güncel Bir Tartışma: Sürdürülebilir Kalkınma”, **Planlama Dergisi**, 3-4, 21-26.
- ÖZER, D.: 2004 “Kırsal Kalkınmada Katılımcılık ve Katılımcı Yayım”, **Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 8/2, 17-27.
- ÖZGEN, E.: 2022 “Sürdürülebilirlik İletişimi ve Halkla İlişkiler”, **Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi**, e1-e4. doi:10.17829/turcom.1106292
- ÖZKAN, A.: 2009 **Halkla İlişkiler Yönetimi**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- ÖZKAYA, T.: 1998 “Türkiye’de Kırsal Kalkınma ile Tarımsal Yayım Sistemi İçin Bir Reform Önerisi”, **III. Tarım Ekonomisi Kongresi**, Ankara, Tarekode, s. 241-248, (Çevrimiçi) <https://tarekoder.org/1998ankara/23.pdf>, 10 Ekim 2021.
- ÖZKAYA, T.: 2010 “Ekonomik ve Ekolojik Kriz Karşısında Türkiye Tarımı”, **Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi**, Şanlıurfa, Tarım Ekonomisi Derneği, s. 266-272.
- ÖZKAYA, T.: 2019 **Başka Bir Köylülük Mümkün**, İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi.
- PEARSON, J.C., NELSON, P.E., TITSWORTH, S., HOSEK, A.M.: 2017 **Human Communication**, New York, McGraw-Hill Education.
- PELTEKOĞLU, F.B.: 2018 **Halkla İlişkiler Nedir?** İstanbul, Beta.
- PETRINI, C.: 2017 **Terra Madre**, Çev. G. A. Yıldırım, İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi.

- RAY, H., AXTELL, J., PORTER, D.: 1985 **The Agricultural Communication Process from the Communications for Technology Transfer in Agriculture Project**, Washington, USAID, (Çevrimiçi) https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnabe456.pdf, 10 Ekim 2021.
- REYHAN, A.S.: 2014 “Sürdürülebilir Üretim-tüketim Politikaları Çerçevesinde “Yeşil Ekonomi” Üzerine Bir Değerlendirme”, **Memleket Siyaset Yönetim (MSY)**, 9/22, 327-347.
- RISØ NATIONAL LABORATORY: 2004 “Green Technological Foresight on Environmental Friendly Agriculture”, (Çevrimiçi) https://ecoinnovation.dk/media/mst/9511708/green_technology_foresight_in_environmental_friendly_agriculture.pdf, 15 Kasım 2021.
- ROLLING, N.G.: 1988 **Extension Science: Information Systems in Agricultural Development**, Cambridge, Cambridge University Press.
- ROSSI, A., COSCARELLO, M., BİOLGHINI, D.: 2021 “(Re) Commoning Food and Food Systems. The Contribution of Social Innovation from Solidarity Economy”, **Agriculture**, 11/548, 2-30. doi:10.3390/agriculture11060548
- ROUSSEAU, N.: 2002 **Self, Symbols, and Society Classic Readings in Social Psychology**, Lanham, MD, Rowman & Littlefield Publishers.
- SAYIN, B., SAYIN, C.: 2004 “Türkiye’de Tarımsal Üretici Örgütlenmesi, Avrupa Birliği’ne Uyum Hazırlıkları ve Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu”, **Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi**, Tokat, Tarım Ekonomisi Derneği, s. 466-470.
- SEVERIN, W.J., TANKARD, J.W.: 2021 **İletişim Teorileri Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları**, Çev. A.A. Bir, K. Z. Meral, İstanbul, The Kitap.
- SEZGİN, A.: 2010 “Çiftçilerin Kamu Yayın Hizmetini Talep Etme ve Faydalanma Durumunu Etkileyen Faktörlerin Analizi: Erzurum İli Örneği”, **Tarım Ekonomisi Dergisi**, 16/1, 1-5.

- Shannon, C.E.: 1964 **The Mathematical Theory of Communication, The Mathematical Theory of Communication**, Ed. C. E. Shannon, W. Weaver, Urbana, The University of Illinois Press.
- SHIVA, V.: 2016 **Who Really Feeds the World? The Failures of Agribusiness and the Promise of Agroecology**, California, North Atlantic Books.
- SINGH, K. N.: 1983 “Models of Extension and Communication with Farmers Evaluation for Replicability”, **Journal of Rural Development**, 181-212.
- SLAPER, T.F., HALL, T.J.: 2013 “The Triple Bottom Line: What Is It and How Does It Work?”, **Indiana Business Review**, 1-9. <https://www.ibrc.indiana.edu/ibr/2011/spring/article2.html>
- SMITH, J.A., OSBORN, M.: 2015 “Interpretative Phenomenological Analysis”, **Qualitative Psychology A Practical Guide to Research Methods**, Ed. J. A. Smith, London, SAGE Publications, s. 53-80.
- ŞAHİN, S., ARAL, N.: 2012 “Aile İçi İletişim”, **Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi**, 55-66.
- ŞAHİNÖZ, A.: 1990 “Yeşil Devrim ve Açlık Sorunu”, **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8/1, 233-239.
- T.C. KALKINMA BAKANLIĞI: 2018 **On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Tarımda Toprak ve Suyun Sürdürülebilir Kullanımı Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- TALUĞ, C., ÖZER, D., AKIN, A., LUCIUS, I.: 2004 “Sürdürülebilir Tarımsal Kalkınma İçin Sürdürülebilir Yayın”, **Türkiye VI Tarım Ekonomisi Kongresi** Tokat, TAREKODER, s. 578-583.
- TAMIL NADU AGRICULTURAL UNIVERSITY: 2014 “Development of e-Courses for B. Sc (Agriculture), New Delhi, India”, (Çevrimiçi) <http://eagri.org/eagri50/AEXT191/lec02.pdf>, 10 Ekim 2021.

- TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI: 2019 **Yayım Projeleri ve Çalışmaları Değerlendirme Toplantısı**, Kuşadası, Tarım ve Orman Bakanlığı, (Çevrimiçi)
file:///C:/Users/user/Desktop/YAYIM%20PROJELER%C4%B0%20VE%20%C3%87ALI%C5%9EMALARI%20DE%C4%9EERLEND%C4%B0RME%20TOPLANTISI_Ku%C5%9Fadas%C4%B1%20Kitap_%202019.pdf, 17 Ekim 2021.
- TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI: 2021 **Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2021-2023)**, Ankara, Tarım ve Orman Bakanlığı.
- TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI: 2019 **Küresel Toprak Paydaşlığı ve Türkiye Toprak Bilgi Sistemi**, Ankara, TRGM ve FAO.
- TAŞÇI, K.: 2011 “Mezo-iktisadi Politikanın Yükselişi: Neden Bölgesel Kalkınma?”, **Martı Dergisi**, 1-5.
- TATLIDİL, H., CEYLAN, C.: 2000 “Türkiye’de Tarımsal Yayım Hizmetlerinin Geliştirilmesi”, **Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi**, Ankara, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, s. 1105-1115.
- TAYLOR, K.: 2013 **Misconceptions in Agriculture: The Role of Public Relations to Communicate**, Educate the Public. California, San Luis Obispo, USA.
- TEKİN, V.N.: 2012 **Zincirin Halkası: Türkiye’nin Yarı-Sömürgeleşme ve Yarı-Feodalleşme Çıkmazı**, 1. bs., İstanbul, El Yayınları.
- TELG, R., & IRANI, T.A.: 2012 **Agricultural Communications in Action: A Hands-On Approach**, New York, Delmar.
- THE WORLD BANK: 2008 **World Development Report, Agriculture for Development**, Washington DC, The World Bank.
- TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI: 2015 “Sekizinci Kongreyi Sunarken”, **Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi** Bildiriler Kitabı-2, Ankara, s. 710.
- TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI: 2020 “Tarım Danışmanlığı Uygulamalarında Mevcut Durum ve Gelecek”, **Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi** Bildiriler Kitabı-2 Ankara, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Müdürlüğü, s. 639-649.

- TOWNSEND, R.F.: 2015 **Ending Poverty and Hunger by 2030 An Agenda For The Global Food System**, Washington, World Bank Group.
- TUCKER, M.: 1996 "Ferment in Our Field: Viewing Agricultural Communication Research From a Social Science Perspective", **Journal of Applied Communications**, 80/4. doi:10.4148/1051-0834.1332
- TUCKER, M., WHALEY, S. R., CANO, J.: 2003 "Agricultural Education And Agricultural Communications: Striking A Proper Balance In The Academy", **Journal of Agricultural Education**, 22-30.
- TURHAN, Y.: 2020 "Kalkınma Kavramının Tarihsel Süreci ve Etimolojik Analizi", **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**, 149-164.
- TUTAR, H., YILMAZ, M.K.: 2003 **Genel İletişim Kavramlar ve Modeller**, 4. bs., Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- TÜRKER, M.: 2010 "Dünya'da ve Ülkemizde Toprak Ve Tarım Reformu Uygulamaları", **Toprak Mülkiyeti Sempozyum Bildirileri**, Ankara, Memleket Yayınları, s. 38-57.
- UNDP: 2020 **İnsani Gelişme Raporu Özet**, New York, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı.
- UNEP AND FUTERRA: 2005 "Communicating Sustainability How to Produce Effective Public Campaigns", (Çevrimiçi) https://www.ramsar.org/sites/default/files/document/s/library/unep_futerra_communicating_sustainability_english.pdf, 1 Temmuz 2022.
- UNITED NATIONS: 1973 **Report of the United Nations Conference on the Human Environment Stockholm, 5-16 June 1972**, Stockholm, UN.
- UNITED NATIONS: 1987 "Report of the World Commission on Environment and Development. Chapter 2: Towards Sustainable Development", (Çevrimiçi) file:///C:/Users/user/Downloads/our_common_futurebrundtlandreport1987.pdf, 1 Temmuz 2022.

- UNITED NATIONS: 1992 “United Nations Conference on Environment & Development AGENDA 21. Chapter 1. Rio de Janerio”, (Çevrimiçi) <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>, 1 Temmuz 2022.
- UNITED NATIONS: 2016 “Agriculture Development, Food Security and Nutrition: Report of the Secretary-General: General Assembly, 71st Session”, (Çevrimiçi) https://unctad.org/system/files/official-document/a71d283_en.pdf, 1 Temmuz 2022.
- USLU, Z. K., ARSLAN, D. A., ÇAĞLAYANDERELL, M.: 2017. **Medya Dünyasının Değişen Birey, Toplum, Kültür ilişkileri. Herkes İçin İletişim**, Ankara, UTMK / UNESCO Türkiye Millî Komisyonu.
- UZEL, E.: 2006 “Küresel Çevresel Yönetişim (İyi Yönetim)”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- VENDITTI, P., MCLEAN, S.: 2012 “An Introduction to Organizational Communication. California: Creative Commons”, (Çevrimiçi) <https://2012books.lardbucket.org/pdfs/an-introduction-to-organizational-communication.pdf> 1 Temmuz 2022.
- WALTER, G.: 1992 Communication and Sustainable Agriculture: Building Agendas for Research and Practice. **Agriculture and Human Values**, 9, 27-37. doi:10.1007/BF02217624
- WEST, R., TURNER, L.H.: 2007 **Introducing Communication Theory: Analysis and Application** 4. bs., New York, The McGraw-Hill Companies.
- WETLESEN, J.: 1999 A Global Ethic of Sustainability? **Towards Sustainable Development**, Ed. W. M. Lafferty, O. Langhelle, London, Palgrave Macmillan, s. 30-47.
- WILLIFORD, B., EDGAR, D.L., RUCKER, K.J., ESTES, S.: 2016 “Literature Themes from Five Decades of Agricultural Communications Publications”, **Journal of Applied Communications**.
- WILSON, E.O.: 1989 “Threats to Biodiversity”, **Scientific American**, 261/3, 108-117.

- WINDAHL, S., MCQUAIL, D.: 2005 **İletişim Modelleri Kitle İletişim Çalışmalarında**, 2. bs., Çev. K. Yumlu, Ankara, İmge Kitabevi.
- WOODLEY, S., LOCKE, H., LAFFOLEY, D., MACKINNON, K., SANDWITH, T., SMART, J.: 2019 "A Review of Evidence for Area-Based Conservation Targets for The Post-2020 Global Biodiversity Framework", **The International Journal of Protected Areas and Conservation**, 31-45. doi: 10.2305/IUCN.CH.2019.PARKS-25-2SW2.en
- WRENCH, J.S., PUNYANUNT-CARTER, N.: 2014 An Introduction to Communication.
- YAVUZ, F., DİLEK, Ş.: 2019 **Türkiye Tarımına Yeniden Bakış**, İstanbul, SETA Yayınları.
- YILDIRIM, C.: 2021 "İl Tarımsal Kalkınma Kurulu'nun Gerekliliği Üzerine Düşünceler", **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 19, 85-105.
- YILMAZ, Ö., YÜCEL, G.E.: 2017 "Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Türkiye'nin Tarımda Yaşadığı Dönüşüm", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 22/1, 179-199.
- YOUNG, H. S., MCCAULEY, D. J., GALETTI, M., DIRZO, R.: 2016 "Patterns, Causes, and Consequences of Anthropocene Defaunation", **The Annual Review of Ecology, Evolution, and Systematics**, 333-358. doi:10.1146/annurev-ecolsys-112414-054142
- YÜKSEL, A.H.: 1989 "İletişim Süreci ve Sistem Yaklaşımı Açısından İletişim Sürecinin İncelenmesi", **Kurgu**, 15-63.
- ZAHARIA, C.: 2010 "Sustainable Agricultural Development – Concepts, Principles, Eco-Efficiency, Eco-Equity, Eco-Conditioning", **Cercetări Agronomice în Moldova**, 3/143, 91-100.
- ZENGİN, E., BAŞKURT, M., ES, M.: 2014 "Yerel Yönetimler ve Yerel Kalkınma", **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 3/2, 95-124.
- ZUMALT, J.R.: 2007 "Identifying the Core Periodical Literature of the Agricultural Communications Documentation Center", **Journal of Agricultural & Food Information**, 43-63. doi:10.1300/J108v08n03_05

EKLER

EK-1: Etik Kurul Onayı

Tarih ve Sayı: 17.11.2022-1388053

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
Başkanlığı

Sayı :E-35980450-663.05-1388053
Konu :Selma ALTIN

Sayın Selma ALTIN

İlgi : 21.09.2022 tarihli, 1238151 sayılı yazı

Sorumlu araştırmacılığımı üstlendiğimiz 2022/291 dosya numaralı "Çiftçi İle Yerel Yönetim İletişimi Örneğinde İzmir Büyükşehir Belediyesi" başlıklı çalışma, Kurulumuzun 19.10.2022 tarih ve 09 sayılı toplantısında görüşülerek etik yönden uygun bulunmuş olup, karar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. N. Tolga SARUÇ
Başkan

EK:Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Kararı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSPT0RZKH4 Pin Kodu :04972

Belge Takip Adresi : <https://www.tuzkiye.gov.tr/istanbul-universitesi-ebys>

İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü

34452 Beyazıt/Fatih-İstanbul

Tel : 0212 440 20 89 Faks : 0212 440 20 88

e-posta : sosyalbilimleretikkurul@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

Kep Adresi : istanbuluniversitesi@ku01.kep.tr

Bilgi için : Selçuk ARK

Dahili : 10689

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Tarih ve Sayı: 15.11.2022-1372370

İlgili makama,
İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Selma ALTIN “Çiftçi İle Yerel Yönetim İletişimi Örneğinde İzmir Büyükşehir Belediyesi” başlıklı, 2022/291 dosya numaralı 21.09.2022 tarih ve 1238151 sayılı başvurusu ile İ.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurmuştur. 19.10.2022 tarihinde gerçekleştirilen inceleme sonucunda, adı geçen çalışmada etik açıdan bir sorun olmadığına oybirliği ile karar verilmiştir. Gereğini bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Unvanı / Adı / Soyadı	Kurumu	Araştırma ile ilgili	Karar	İmza
Prof. Dr. Naci Tolga SARUÇ (Başkan)	İktisat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Çiğdem Börke TUNALI (Başkan Yardımcısı)	İktisat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Eray YURTSEVEN (Başkan Yardımcısı)	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Aydın TOPALOĞLU	İlahiyat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Yasemin IŞIKTAÇ	Hukuk Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İktisat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Seyhan NİŞEL	İşletme Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR	Edebiyat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selim YAZICI	Siyasal Bilgiler Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Rasim İlker GÖKBULUT	Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Enes KABAĞCI	Edebiyat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Haluk ZÜLFİKAR	İktisat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Hanife Özlem SERTEL BERK	Edebiyat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Şerife Sema KARAKELLE	Edebiyat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Göklem TEKDEMİR	Edebiyat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Dr. Öğr. Üyesi Bengi PİRİM DÜŞGÖR	Edebiyat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Elif YAVUZ SEVER	Edebiyat Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Güven GÜNVER	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☒ H ☒	☒ Onay ☒ Katılmadı ☒ Ret ☒ M.Katılmadı	

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-2: Çiftçi/Çiftçi Kooperatif Üyeleri Mülakatları

Görüşme No: 1

Görüşme Tarihi: 02.11.2022

Yaş: 49

Üretim Yaptığı İlçe: Menemen

Belen Tar. Kalk. Koop. Yöneticisi

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyormusunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Evet takip ediyoruz. Hatta bu sistemin içerisindeyiz, tedarikçilerinden biriyiz. Kooperatif olarak keçi sütü ve yaptığımız ürünleri, belediye kanalıyla satışa sunuyoruz. Halkın Bakkalı'na ürün veriyoruz. Onun haricinde, İzmirim markasına keçi sütü tedariki yapıyoruz.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

Tabi. Sistemden haberdardık zaten. Süt satışı için başvuruda bulunduk. Bununla ilgili bir alım programı oluşturuldu. Onun dâhilinde, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında iç ay kadar gelip sütlerimizi topladılar. Destekleri bu şekilde oldu bize. Onun haricinde bitmiş ürün aldılar bizden.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?

Bu sene başladı. Yönetimi de bu sene devraldım. Bu, büyük ölçüde olacak bir şey değil. Kısa vadede değiştirecek bir yapıda değil. Süt alım fiyatları normal piyasaya

koşullarının üzerinde başladı, sonra eşit koşullara gelince işbirliği başlamış olduğu için biz yine devam ettik. Önümüzdeki yıllarda bu şekilde tüm sezon devam edecekse hatta biraz daha iyileştirmelere gidilecek olursa tabi ki üreticiler faydalanır. Çünkü sütü tüccara verdiğiniz zaman bir riske giriyorsunuz. Bizim üretimimiz de olduğu için tüccara vermeyi tercih etmiyoruz. Belediye'ye verdiğimiz süreçte hem üretimimiz devam etti hem de fazla sütümüzü Belediye'ye verdik ama dediğim gibi, kısa bir süreçte maddi açıdan çok bir yere getirmedi. Önümüzdeki yıl nasıl bir fiyat politikası olacak bilmiyoruz ama böyle bir başlangıç oldu.

Bizden formlar aldılar. Süt almadan önce nasıl üretim yaptığımızı gelip detaylı incelediler. Sohbet ettik uzun uzun. Bir süreçten, elekten geçtikten sonra kabul gördük. Hani sütümüz var gelin alın değil, İzTarım'dan bir ekip geldi. Konuştuk. Üretim koşullarımızı beğendiler. İstedikleri standartlara uygun üretim yaptığımızı görünce sütümüzü almaya başladılar. Onların bu konudaki kriteri meracılıktı. Hayvanların merada otlatılmasına önem veriyorlar. Su tüketimi yüksek olan yem bitkilerinin kullanılmamasına dair beklentileri var. Zaten ona uygun bir işletmeyiz biz. Gediz Nehri'nin yatağı yakın bize. Hayvanlarımızı orada otlatırız. Yani onların şartlarına, kriterlerine uyduk. Biz firma olarak onun daha ilerisindeyiz. Şu anda sıfır karbondioksit hedefindeyiz. Güneş panellerimiz yapıldı. Destek aldık. Enerjimizi artık üretiyoruz, fazlasını sisteme vereceğiz. Yakın zamanda devreye girecek. Önümüzdeki dönemde gübre yönetimiyle ilgili, biyogaz ve organik gübre üretimiyle ilgili bir çalışmamız var. Biz biraz önden gidiyoruz açıkçası ama Belediye de bu konuda önemli çalışma yapıyor.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

Böyle bir talebimiz olmadı açıkçası. Ama altyapıları müsait. Böyle bir teknik danışacak bir durumumuz olursa bize destek olabileceklerini düşünüyorum. Bizim öyle bir ihtiyacımız olmadı. Zaten piyasada var olan bir firmayız, kaç senedir üretim yapıyoruz. Böyle bir destek yaparlar mı bilmiyoruz.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

Bu konuda bir talebimiz olmadı. Teknik veya herhangi bir prosedür konusunda talebimiz olmadı. Muhakkak Tarım Dairesi'nde onunla ilgili bir bölüm vardır zannediyorum.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

İnternet üzerinden görüyoruz.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Evet. Aşık Veysel Parkı'ndaki etkinlikteydik. Terra Madre Fuarı'ndaydık. Kooperatif olarak yeni olduğumuz için irtibatımız yeni başladı. Davet şeklinde değil, biz başvurduk. Bundan sonraki süreçte muhtemelen olacak. Dediğim gibi; iletişimimiz yeni kuruldu. Etkinliklerin tanıtım açısından faydası var. Kooperatifi ticari bir işletmeye çevirdikten sonra, başka etkinliklere de katılıyorduk. Şu aşamadan sonra, belediye ile iletişim olan etkinliklere katılmaya başladık. İhtisas fuarlarına dahi firma olarak girdiğimiz oluyordu fakat bu aşamadan sonra artık Belediye'nin kanalıyla olacak etkinliklere de katılmayı istiyoruz. Faydası var. İnsanlar tanıyor, biliyor. Zaten bu tür yerlerin amacı da bu...

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi'ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

Ulaştık. Belediye'de daha eskiye dayalı ilişkileri olan üyelerimiz var. Hangi noktaya, kime ulaşmamız gerektiğini onlardan öğrendik. O noktalara ulaştık, cevaplarımızı da aldık. Etrafımızdaki ilişkiler sayesinde ilgililere ulaştık.

Görüşme No: 2

Görüşme Tarihi: 02.11.2022

Yaş: 65

Meyve ve buğday üreticisi

Üretim Yaptığı İlçe: Kemalpaşa - Yiğitler

Kemalpaşa Merkez Kalk. Koop.

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyor musunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Kısmen takip ediyorum. Ben, Kemalpaşa Ziraat Odası'nda Meclis Başkanı'ydım. O dönemde Kemalpaşa'ya meteoroloji istasyonu kuruldu. Hava olaylarını takip ederek, hastalık ve zararlıların çıkışını bildiriyorlar bize. Sistem gayet iyi çalışıyor. Çok faydalı buluyoruz. Gerçekten üretime katkısı çok büyük.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

“Başka Bir Tarım Mümkün” projesini biliyorum. Çiftçinin çok eğitmeye ihtiyacı var. Kooperatiflerin desteklenmesi lazım. Büyükşehir Belediyesi, kesinlikle kooperatifleri desteklemeli, yoksa üretici, bir araya gelip kooperatifleri yürütemiyorlar. Kemalpaşa'da Merkez Kalkınma Kooperatifi, bir adım yol alamıyor çünkü para yok. Üretici aidat ödeyecek, kooperatif aidatla ayakta duracak. İş yürümüyor. İzmir Büyükşehir Belediyesi, bir buzhane, bir tesis yapar da kooperatifle beraber yönetirse, kooperatif yürüyecek. Yoksa yürümüyor. Kooperatiflerin profesyonel yöneticilere, pazarlamacılara, teknik elemanlara ihtiyacı var. Mesela bir kiraz işleme tesisi olsa, Merkez Kalkınma Kooperatifi kendi kirazını pazarlar dünyaya. O zaman üreticinin eline en az iki katı para geçer. Bunlar olmadığı için, büyük tüccarın, ihracatçının oyuncağı... Biz, malımızın fiyatı şudur diyemiyoruz. Kiraz çok özel bir ürün. Merkez Kalkınma Kooperatifi, kirazı bir işletmede işlese, 1., 2., 3. sınıfı ayırıp fiyatı şudur

dese, yurtdışından insanlar gelip alırlar. Her yıl, üç beş tüccar ve ihracatçı fiyatları manipüle ediyor.

Corona döneminde kiraz toplamaya insan getireceklerdi. Fakat kiraz nasıl toplanır, hangisi koparılır bilinmiyordu. Tarım Dairesi'nden aradılar, birlikte yapabilir miyiz dediler. Ben de bu işin nasıl yapıldığını tek tek yazdım, anlattım. Hoşlarına gitmiş, geldiler film çektiler. O filmleri kiraz toplayacak insanlara seyrettirdiler. Ondan sonra kiraz toplamaya geldiler.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?

Ben Ziraat Odası'ndayken, yedi-sekiz yıl önce başladı. Tarım Dairesi'nden eğer soracakları bir şey olursa, arayıp danışıyorlar. "Başka Bir Tarım Mümkün" bizim köyde tanıtıldı, başladı. Gelirimize tabi etkisi oldu.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

Meteoroloji istasyonunun çok büyük fonksiyonu var. Meteorolojiden zararlıyla ilgili duyuru yapılıyor. Herkesin iki gün içinde ilaçlama yapılması sağlanıyor. Dolayısıyla, hem hastalık, hem zararlı popülasyonu anlamında çok ciddi düşüş oldu.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

Yok, ben o tür yayınlar olduğunu görmedim.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

Hayır.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Takip ediyoruz. Mutlaka katkısı oluyor fakat bir firmanın fuara çıkmasının çok ciddi bedeli var. Ürünü satma ya da pazarlama sorunu yaşamayan firmalar, pek gelmiyorlar. Ya yeni ya da pazarlama sıkıntısı olan firmalar geliyor fuarlara. Ben, Antalya, İzmir fuarlarına giderim. Başka yerlere de gidiyoruz. Ben aradığımı fuarlarda tam olarak bulamıyorum. Fuarların önemli olduğunu, bütün üreticilerin gitmesi gerektiğini yıllardır söylerim çünkü orada farklı bir şey, farklı bir mücadele yöntemi, farklı bir besleme yöntemi görürsün. Çok ciddi faydaları olur.

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi'ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

Tabi, görüşüyoruz, konuşuyoruz. İletişimde bir sıkıntı yok. Hangi yöneticiye gitsek bizimle ilgileniyorlar.

Görüşme No: 3

Görüşme Tarihi: 04.11.2022

Yaş: 47

Üretim Yaptığı İlçe: Ödemiş

Organik Tarım Üreticisi

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyor musunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Takip ediyorum ama yüzde 100 takip edemiyorum.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

Bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Tek tek olmasa da ara ara genel soru sordular. Herkes görüşlerini anlattı, anlatmaya çalıştı. Ürünlerimiz satılsın, yabana gitmesin, geri

gitmesin istiyorlar. Mesela yazın akşamları, Bostanlı organik pazarı saat 11.00'e kadar açalım istiyorlar. Çünkü perşembe akşamından pazara geliyoruz. Sahilde gece saat 11.00-12.00'ye kadar insanlar oluyor. Reklamları, duyuruları nasıl yapabiliriz diye çalışıyorlar ama yeterli mi, değil... Altın vuruş yapmak lazım, vurduğunu 12'den vurmamak lazım. Mesela Mavibahçe'de ayda bir defa organik pazar yapıyorlar. Dedik ki; biz bunu her pazar yapalım. Üreticilerin de kimileri geliyor, kimileri gelmiyor. Gelenlerle olsun, bir şeylere yolu açalım. Tam arkasını getiremiyorlar, yetersiz kalıyorlar bazı şeylerde. Ama hiç yapmamaktansa bir şeyler yapmak hiç yoktan iyidir.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?

Farklı yerlerde tezgâh açınca kendimizi tanıttık. Maddi olarak zenginleşmedik ama manevi olarak zenginleştik. Mesela, patates unumu Elhamra denilen İstanbul'daki firma önce kendi yaptı. Baktı ki satışlar yok, araya pandemi girdi, bıraktı. Daha sonra, un yaptırmayı kendim üstlendim, rica ettim. Fuarda kurutulmuş patatesten un yapan büyük bir firma denk geldi. Beraber iş yapalım dedi. Büyükşehir'in fuarlarına katılarak kendimize farklı çareler bulduk. Artık alternatif var. Bir kişiye, yap diye yalvarmaktansa bunu yapan kişilerle tanıştık veya irtibat kurduk.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

Teknik olarak o aşamaya gelemedik daha.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

Takip etmedim. Bilgilendirme yapılmadı. O, biraz daha ileriki dönemde olur.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

Yok hayır, daha yeni yeni öğrendiğimiz için, onlar bize, bunu şuradan takip edin, bak şu sistem var denmesi lazım. Büyükşehir'deki tarımdan sorumlu kişi gelip, bu bilgiyi

indir, sonra bir daha konuşalım demesi lazım. Aşama aşama gitmesi lazım. Cuma günleri Karşıyaka Bostanlı, salı günleri Balçova, cumartesi günleri Şişli, Feriköy, pazar günleri Kartal pazarında tezgâh açıyoruz. Vakit olursa Ankara'ya gidiyoruz. Çayyolu, Çayağzı marketlerine, Hero Baby'ye, Tazeev'e mal veriyoruz.

Yani illa ki, birebir mesela pazarda, iki dakika toplanıp; bunları yapın, haftaya görüşür sorularınızı alırım, denmesi lazım.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Fuarlara, etkinliklere katılıyoruz, festivallere gidiyoruz. Mesela biz fuardan 15-20 bin liraya stant alamazdık. Bize teklif geldi, biz alamayız dedik. Büyükşehir hemen on tane üreticiyi kapsayacak şekilde stant aldı. Hem satış yeri hem de tanıtım yeri yaptı. Hani oturuyorsun orada, neler yaptığını, ürününü anlatıyorsun... Arkasından Terra Madre geldi mesela. Orada da bize yer açtı. Yani bir şeyler yapılıyor, yeter mi? Yetmez ama hiç yoktan iyidir. Yani belediye bir şeyler yapıyor.

Ara sıra eğitim de verilse güzel olur. Birkaç kere eğitim verdiler. Bir iki kere zararlılarla ilgili bir mühendis bir kere getirdiler. Arkası yok... Bu işte süreklilik çok önemli.

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi'ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

Yok kolaylıkla iletemiyoruz.

Görüşme No: 4

Görüşme Tarihi: 04.11.2022

Yaş: 37

Üretim Yaptığı İlçe: Seferihisar

Organik Tarım Üreticisi

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyor musunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Ben sistemi çok kullanmasam da sistem, küçük çiftçi için çok faydalı. Küçük çiftçi çok uğraşmadan ürününü kolaylıkla satabiliyor. Hazırlanan aplikasyona ürününüzü yüklüyorsunuz. Aracı halci olmadan direkt alıcılara ulaşıyorsunuz. Ürününüzü, fiyatını sisteme giriyorsunuz, alıcılar talep ediyor, siz de satıyorsunuz.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

Büyükşehir Belediyesi'nin 10-13 yıldır tarıma yönelik projeleri vardır. Örneğin, Yarımada'da Organik Tarım projesini Büyükşehir başlatmıştır. Büyükşehir Belediyesi, sertifikasyon ücretlerimizi ödedi, pazara gidiş-gelişler, organik pazarın açılması, denetlenmesi gibi birçok şeyimizi destekledi. Atalık tohumları getiren belediyedir. Belediye bu konularda toplantılar yaptı. Bizlerin de fikirleri alındı. İzmir Büyükşehir Belediyesi, köylüye, çiftçiye çok değer verir. Eskiden beri böyle. Tunç başkandan sonra daha bir farklı oldu. Belki de başkanı, şehirliden çok köylü görüyor çünkü her zaman köylerdeler. Köylerle iletişim halindeler. Arıcılara arı veriliyor, keçi besicilerine keçi verirler, yem dağıtırlar, meyve üreticilerine meyve ağacı dağıtırlar. Her alanda köylünün, çiftçinin yanında belediye. Ortak bir karar alınabiliyor. Mesela pazar yerlerinde toplantı yaparız; ne yapalım, nasıl yapalım diye fikrimizi alırlar. Kendi kendilerine, yazdık, çizdik yapmazlar.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?

Yarımada'da Organik Tarım projesi başlayalı yaklaşık 14-15 yıl olmuş. O zamanki gelir durumuma bakıyorum, bugüne bakıyorum, arada dağlar var. O zamanlar, Seferihisar'dan çıkmayan bir çiftçi idim, şu anda Türkiye'nin her yerine yerlerimiz var

ve ürün satıyoruz. Her hafta İzmir’den Ankara ve İstanbul’a araba çıkarıyoruz. O kapasiteye geldik. Bunda belediyenin payı büyüktür. Bulduğum yerde birçok çiftçinin ürününü alıyoruz, pazarlıyoruz. İnsanlar doğrudan kendi ürünlerini pazarlayabiliyor. Bunlar güzel şeyler.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

Mesela, üniversite hocalarından destek alıyorlar. Onlara bir ücret ödemiyorlar belki ama etkinliklerde ev sahipliği yaparak konaklama, ulaşım masraflarını karşılıyorlar, her türlü girişimde bulunuyorlar.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

Hayır yapmadım. Belediye’den tarımla ilgili yayınlar geliyor. Tarımla ilgili kitap tavsiye ediliyor, dergi ulaştırılıyor, tarımla ilgili dünyadaki gelişmeleri takip etmemiz sağlanıyor.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

Çiftçiye özel bir yayın yok aslında. Belediye’nin bastığı dergiler, kitapçıklar var. Orada tarıma, çiftçiye yer veriliyor.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Terra Madre Fuarı’nın ilk günü standımıza gelen bir bayan, “20 yıldır İzmir fuarına gelirim, ilk defa köylülerin burada sebze sattıklarını gördüm” dedi. Aslında, köyden hiç çıkmamış bir insanı bile bütün sosyal ortamlarla buluşturan bir belediye ile karşı karşıyayız.

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi'ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

Büyükşehir Belediyemizde şöyle bir olay var; biz, tarımsal daire başkanlarıyla doğrudan iletişim kurarız. İnanın, Tunç Soyer'e ulaşmak o kadar zor değildir. Belediyemiz her fikre açıktır. Arada bir duvar yok.

Görüşme No: 5

Görüşme Tarihi: 07.11.2022

Yaş: 55

Üretim Yaptığı İlçe: Karaburun

Karaburun Batı Mahalleleri Tar. Kalk. Koop. Bşk.

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyormusunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Hayır etmiyorum. Çok uç bir yerdeyiz. Telefonun bile çekmediği bir yerde internet üzerinden destek almak, takip etmek çok sıkıntılı. Temel ihtiyaçlarla ilgili çok uğraş var. Tarımsal Hizmetler Müdürlüğü'nden bize duyuru bilgilendirme olursa ancak faydalanabiliyoruz.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

Belediye'nin bize hizmet olarak getirdiği şeyler var, talepler doğrultusunda. Fidan desteği var. Akdeniz meyve sineği mücadelesi için ilaç konusunda destekleri var. Zeytin sineği için ilaç desteği var. Bunun dışında, nergis soğanı desteği oldu. Sulama konusunda bizim göletimiz Büyükşehir'e devrolmuş bir gölet. Sulama Kooperatifi olarak da Belediye'yle çalışmalarımız oluyor. Enerjiyle ilgili çözüm üretme aşamasında, güneş enerjisi panelleri yaparak elektrikten ona geçmemiz konusunda

desteği olacak. Onun öncesinde Belediye bize elektrik motorumuzu aldı. Bu tür destekleri oldu. Pompalarımızla ilgileniyorlar. Sulama konusunda desteği var şu an. Biz sorunlarımız doğrultusunda taleplerle gittik, bu talepler doğrultusunda da başvurduğumuz her konuda çözüm üretmeye çalışılıyor.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütölen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?

2019'dan sonra başladı. Tunç Başkan'la başladı. Onun öncesinde varsa da o konuda farkındalığım yok. Gelir düzeyinde; en fazla ilaçla mücadele konusunda desteği oldu. Tarım ilaçlarının fiyatları malum... En fazla o konuda desteği var. Projeler tamamlanırsa sulama konusunda da olacak. O zaman yüzde 80'i kurtardık demektir.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

Zararlılar için feromon destekleri oldu. Birebir destekleri de oldu. Sorunlu gördüğümüz alanlar için başvurduk, bizzat Tarım Dairesi'nden arkadaşlar geldi, yerinde değerlendirdi. Çözüme yönelik ne yapılabilecekse her konuda tam destek alıyoruz.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

Yapılmadı.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

Hayır. Bunları ulaşılması gerektiğiyle ilgili açıkçası benim bir fikrim de yok. Üretici olmamın dışında, ben aynı zamanda köy muhtarıyım.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Duyurular oldukça evet. Henüz etkilemedi. Sosyal yönden şöyle etkiledi; birçok insan nasıl ulaşacağım konusunda bilgilendirdi. Sorun yaşandığında nereye, kime ulaşacağınız konusunda ilişkileri daha olumlu yönde geliştiriyor. Ekonomik yönden henüz bir gelişme olmadı.

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi’ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

Evet. O konuda bir sıkıntı yok. Direkt Büyükşehir Tarımsal Dairesi ve çalışanlarıyla çok rahat iletişime geçebiliyorum.

Görüşme No: 6

Görüşme Tarihi: 09.11.2022

Yaş: 44

Bal üreticisi

Üretim Yaptığı İlçe: Kemalpaşa

Kemalpaşa Dereköy Tar. Kalk. Koop.

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyor musunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Takip ediyoruz. Biz bu işe onların sayesinde başladık. Arıcılığa kooperatif aracılığıyla girdik. Köyümüzde Tarımsal Kalkınma Kooperatif Başkanımız etkin, çalışmaları yoğun. Köyümüzde de böyle çalışarak pazar yaptık. Hafta sonları köyümüzde misafirlerimiz ağırlıyoruz, gençlere ve kadınlara bir pazar ortamı sağladık. Her pazar etkinlik yapıyoruz. Orada başladı bu iş. Sistemi takip ediyoruz, yetkililerle de birebir görüşüyoruz. Köyümüze devamlı gidip geliyorlar çünkü köyümüzde paketleme tesisimiz var. Aktif bir yer. Tarımsal Kalkınma Daire’sine bağlıyız zaten.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

Tabi alındı. Dediğim gibi bizim başkanımız çok aktif. Böyle bir durum olunca komple pazarda çalışan tüm arkadaşları topluyor, toplantı yapıyor, oy çoğunluğuna göre karar alıyor. Bizim orada beş tane köy var. Fakat en aktif, girişken köy bizimkidir. Yani, Belediye'nin çok faydası var bize.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarımızda ne gibi değişiklikler oldu?

Başkanımız Kooperatif Başkanı olunca başladı. Benim bildiğim dördüncü dönem. Bu gelişme hem başkanımıza hem de halkımıza bağlı çünkü başkana destek veren halk. Halk arkasında olunca iş daha da çözülüyor. Gelir düzeyimizde değişiklik oldu. Kendimden örnek vereyim. Özel sektörde çalışıyordum. Şu an günlerimi, yılımı doldurdum. Emekliliği bekliyorum. Bu iş sayesinde ben de pazarcılığa başladım. Köyümüzde yapıyorduk, İzmir açılınca buraya geldik. Hatta malım fazla olduğu zaman başka pazarlara da gidiyorum. Hem kendimiz açıldık hem de pazarcılığı öğrendik, meslek edindik artık bu işi.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

İşin açıkçası, köyde olduğumuzda başkanımız teknik danışmanlık yardımı alıyor. Şu an bir sorunumuz olduğunda biz başkana gidiyoruz, başkanımız da ne gerekiyorsa onu yapıyor. Sadece İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden değil, Kemalpaşa Belediyesi'nden de destek alıyor kanımca. Bizim sadece bal değil, kirazımız da var. Kiraz ilaç üzerine çok aktif olan bir ürün. İhracata yönelik mecburen danışmanlık almak zorundayız. Geçen sene kirazımız festivalde birinci seçildi. O yüzden danışmanlık almak zorundayız.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

Bilgilendirme yapılıyor ama biz ne kadar takip ediyoruz orası muallak çünkü işimiz o kadar yoğun ki... Biz sadece bir işle uğraşmıyoruz. Bizde arıcılık var, kiraz var, zeytin var. Çok az zamanımız oluyor ama araştırmaya çalışıyoruz. Yılın 12 ayı faal bir köy bizim köyümüz.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

Ulaşıyoruz. Gerekli broşür kooperatiften ya da ziraat mühendisleri tarafından da getirilip veriliyor. Benim hatta dört tane eğitim sertifikam var. İlaçlama, budama... İleride sıkıntı olur diye bütün eğitimlere katıldım. Kendi bilgim vardı. Onların verdiği de ekstra oldu. Örneğin; budamada aldığım bilgilerle başkalarının bahçesine de gidip budama yapabiliyorum. Kemalpaşa Belediyesi, ziraat mühendisleri tutarak düzenlediği bir kurs da var. Yaklaşık 20-25 gün sürdü kurs. Eğitim köyde oluyor ama uygulamayı tarlada yapıyoruz.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Başkanımızla aktif olarak bu işle uğraşan 2-3 arkadaşız. Öbür arkadaşların işleri çok yoğun olduğu için bizim kadar uğraşamıyorlar. Onlar hem özel sektörde çalışıp hem de bu işi yapıyorlar. Ama biz müsait olduğumuz için önce bizi yönlendiriyor başkanımız. Çok uzak olmamak şartıyla elimizden geldiği kadar bütün fuarlara katılmaya çalışıyoruz. Bence bunların çok faydası oluyor. Buradaki pazarda dahi olsa, köyümüzün reklamını yapıyoruz. Köyümüze gelen insanlar geldiklerine çok memnun oluyorlar çünkü hem köyümüz misafirperver hem de köyümüzde her şey doğal. Direkt üreticiden tüketiciye gittiği için herkes memnun kalıyor.

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi'ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

Kolay iletişim kuruyoruz ama bazı sorunlarımız çözülüyor bazıları çözilemiyor. Mesela kirazda baya sıkıntı yaşıyoruz çünkü kiraz çok maliyetli, masraflı bir ürün. Zeytin gibi değil. Zeytin üç ay da dursa hiçbir şey olmaz. Ama kiraz öyle değil. Kiraz, akar kokar. Masrafı çok ağır. İhracatçı firma bizi çok sıkıyor. İhracatını gerekli zamanda sağlayamadığı zaman sıkıntı oluyor. İlaç parası çok tutuyor. Karşılayamadığımız zaman zarar ediyoruz o işten.

Görüşme No: 7

Görüşme Tarihi: 09.11.2022

Yaş: 55

Sebze üreticisi

Üretim Yaptığı İlçe: Karaburun

Karaburun Batı Mahalleleri Tar. Kalk. Koop.

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyor musunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Teknolojik olarak bir takipte bulunmuyorum. Ben kooperatifin satış sorumlusuyum. Bu konularla ilgili daha çok başkanımız ilgileniyor. Biz daha basit görevlerde bulunuyoruz. Ne yapıyoruz? Köyde, üreticilerimiz ürünlerini yetiştirir, başkanımız ve muhasebecimiz onların girişlerini yapar, ben, kendi ürünümle beraber köylünün ürününü de aracıma koyar, İzmir'e getirir, burada Belediyemizin bize tahsis ettiği üretici pazarında bunların satışını yaparım. Burada satılmayanı, geçerken manavlara üç-beş kuruş aşağıya satar, köyüme dönerim.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

Tarımsal Daire Başkanlığı'nda arada köye gelip toplantı yapıyorlar. Bu konuda, son zamanlarda böyle bir faaliyet varsa benim bilgim yok.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?

İşbirliğimiz ilk olarak Tunç Başkanımızın Pagos'u açtığı günden itibaren başladı. Bundan bizim haberimiz yoktu. Kooperatifimiz davet edildi. Biz bunu bir günlük etkinlik olarak algılamıştık fakat her cumartesiymiş. Onu takiben, İzmir Fuarı'nda açtılar. Burada halen, üreticiyle tüketiciyi buluşturma, ürünleri en makul düzeyde satışını sağlamak üzere bu pazarlara katılıyoruz. Burada yapılan işlem aslında çok güzel. Herkes kafasına göre fiyat yazamıyor. Mühendisler denetiminde, fiyatlar en makul şekilde, tüketiciyi mağdur etmeyecek şekilde belirleniyor. Her şey denetim altında. Çok güzel bir proje. Projenin tek bir eksiği var; tanıtım çok yetersiz. Gazetede, metronun billboardlarında, tramvayda tanıtım olabilir. Daha iyi tanıtılmalıyız.

Bu işbirliği gelir düzeyimizde bir şey sağlamadı. Biz, İzmir Fuarı pazarına gelmeyip normal bir semt pazarında satış yapmış olsak, zaten bunun üstünde bir satış yapıyoruz. Fuar bizim için artı değil. Terra Madre Fuarı'na katıldık. Bulunduğumuz sokağın organik ya da köylü pazarı olduğu yazmıyordu. Karikatür Sokağı yazıyordu. Dokuz günlük satışım, benim dışarıda bir günlük pazarda yaptığım satışa denk geldi.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

Tarımda birçok şey göstermelik yapılıyor. Elma fidesi, portakal fidesi dağıtılıyor. Sen bak bakalım Ali amcanın toprağı, elma yetiştirmeye uygun mu?... Nergis fidesi dağıtılıyor. Ayşe teyzenin toprağı buna uygun mu?... Artık bazı şeyleri gösteriş için değil, gerçekten bilinçli olarak yapmamız lazım ki bunun karşılığını alalım. Türkiye'nin boşa çekecek kürek devri bitti. Toprağı analiz edeceğiz, herkes kafasına göre ekim yapmayacak.

İzmir Tarım uygulaması var. Buradan ziraat mühendisi desteği sağlıyor. Yeni uygulamaya geçti ama köylü bunu kullanmayı bilmiyor. Henüz ben de kullanmaya başlamadım.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

Yok herhangi bir şey takip etmedim.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

Hayır.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Etmiyorum çünkü pandemiden önce kooperatife yeni katılmıştım. Aradan beş-altı ay geçtikten sonra pandemi patladı. Pandemi boyunca kooperatif olarak iki yıl boyunca hiçbir şey yapmadık.

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi'ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

Kooperatif başkanımız görüşüyor.

Görüşme No: 8

Görüşme Tarihi: 10.11.2022

Yaş: 47

Üretim Yaptığı İlçe: Tire (Topalak ve Derebaşı Köyü)

Bireysel çiftçi

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyormusunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Takip ediyoruz. Şimdiye kadar hiç yararlanamadık.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

Hiç danışılmadı, hiç yakın temasımız olmadı. Fikirleşmemiz olmadı. Bir de ben Tire'de çok tanınmış biriyim. 2019'da, 2021'de inciri 1. getiren biriyim. Mesela bu inciri nasıl yetiştiriyorsun, sen tek başına bunu yetiştirdin, bunu daha ileriye taşıyalım hiç olmadı. Biz ailece kendi çabamızla ilerledik.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?

Belediye ile işbirliğimiz 2017-2018 yıllarında başladı. Belediye bizim iyi, organik ürün ürettiğimizi bildikleri için, bizi 8 Mart etkinliklerine, başka festivallere götürürler. Belediye ile işbirliğinden dolayı, mesela büyük şehirlerde stantlar açtık, tanıtımlar oldu, ürünlerimizi daha çok tanıtılabildik, tabi gelir düzeyimiz de arttı. Mavibahçe'de stant açmamız Tire Belediyesi sayesinde oldu. Mavibahçe yönetimi belediyeyi arıyorlar, en kaliteli ürün üreticisi lazım diyorlar. Tire Belediyesi bizim numaramızı veriyor. O zamandan beri buradayız.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden de Tire Belediyesi'nden de hiçbir destek görmedik. Bu sene ilçe tarım çiftçilere sebze fidesi dağıttı ama çok kötüydü. Hatta marul fidesi veriyoruz diye tekrar mesaj gönderdiler, gidip almadım. Aldıklarımız hibe de değildi. Parasını vererek aldık. Emeğim de yabana gidiyor.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

KöyKoop'a çok müracaat ettim, üye olmak, görüşmek istedim ama hiç geri dönüş olmadı.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

Zaman zaman... İşlerimizin yoğunluğundan ilgilenemiyoruz.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Şu an iki belgemiz var ama tarımsal fuarlara davet gelmedi. Geçen yıl İstanbul'da Tire Belediyesi'nin katıldığı fuara incirlerimizi verdik. Belediyemiz de onları Tire inciri diye tanıttılar.

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi'ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

İletişim kuramadık, görüşemedik.

Görüşme No: 9

Görüşme Tarihi: 13.11.2022

Yaş: 44

Zeytin/Zeytinyağı üreticisi

Üretim Yaptığı İlçe: Bergama

Berta Tar. Kalk. Koop.

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyor musunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Takip ediyoruz. Bizim kooperatifler vasıtasıyla iletişimimiz oluyor. Biz kooperatif üyesiyiz. Kooperatiflere ve kooperatif üyelerine İzmir Belediyesi Tarımsal Daire

Başkanlığı'nın çok destekleri oluyor. Ürünlerimizin satışı açısından pazarlama desteği sunuyor bize. Örneğin üretici pazarları açıyor bize. Müşterileriyle birebir muhatap olabiliyoruz. Kendi ürettiğimiz ürünleri, müşteriye anlatıyoruz. Doğal ürünler üretiyorum. Doğal ürünleri, Instagram sayfamda, başka yerde anlatamam. Burada birebirde daha güçlü oluyoruz. İnsanlar, ürünlerimizi tadıyorlar ve ne demek istediğimizi anlıyorlar. Doğalı ve doğal olmayanı ayırabiliyorlar. Tatma duyularıyla ayırabiliyorlar ama sanalda bunu ayıramıyorlar.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

Dediğim gibi; ilki pazar yarattı. İkincisi fidan desteği sağladı. Hayvancılık yapan çiftçilerimize hayvan desteği sağladı. Bence İzmir, çiftçiliğe destek açısından örnek alınması gereken bir kent. Biz, Tunç Soyer başkanımızdan çok memnunuz. Her zaman istişare yapılır. Bizim bir üst birliğimiz Köy Koop Birliği vardır. Köy Koop Birliği ile önce kooperatifler toplantı yapar. Birlik, bizim isteklerimizi İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne iletir.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?

Belediye ile yaklaşık iki buçuk yıldan beri, üretici pazarlarına çağrıldığımızdan beri, gelir düzeyimizde artış oldu. Eskiden, biz küçük ölçekli çiftçiler, ürettiğimiz ürünleri, çevredeki şarküterilere ya da başka yerlere verirdik. Birebir müşteriyle kontak halinde olamazdık. Ürünümüzü toptan tüccara satardık. Şimdi, birebir tüketiciyle muhatap oluyoruz. Ürünümüzün ederi neyse o fiyattan satıyoruz. Bize bu, artı gelir oluyor. Aynı zamanda, daha çok üretim yapmaya başladık. Nasıl başladık? Cebimizde para olduğu zaman gübremizi alıyoruz, sulamamızı ona göre yapıyoruz. Bunlar hep para... Para olmayınca bunlardan kısıyoruz. Para olunca daha çok, daha kaliteli üretim yapmaya çalışıyoruz. Bu yönde olumlu oldu. Yaşam şartımız biraz daha arttı. İnsanın kendi ürettiği ürünü direkt kendisinin satması güzel bir şey.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

Teknik konularda kurslar açıyor. Arıcılık, hayvancılık, zeytin budama kursları gibi... Tarımsal Daire Başkanlığı, dönem dönem bu tarz kurslar açıyor. Eksik bilgisi olan, gidip o kurslara yazılıyor.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

İşten, güçten çok fazla bilgi takip etmiyoruz.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

Dergi çıkarmışlar, bizi koymuşlar dergiye. Dergide, "Doğal zeytin üretiyor" diye kendi resmimizi görüyoruz, hoşumuza gidiyor. Belediye'nin dergilerine arada çıkıyoruz.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Etkinlikleri takip ediyoruz. İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir'in çeşitli ilçelerinde çeşitli festivaller, etkinlikler düzenliyor. Buralara biz üreticileri de çağırıyor. Her seferinde katılım sağlıyoruz. Nereye çağırırlarsa oraya gidiyoruz. Bu bizim için artı oluyor. Başka ilçelerde insanlar tanımış oluyoruz. Telefon numaralarımızı alıyorlar, ürettiğimiz ürünleri beğeniyorlar. Geniş kitlelere yayılmış oluyoruz. Bu işin kuralı o; daha çok insan tanımak...

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi'ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

İlgili kuruluşlarla direkt telefonla iletişim kuruyoruz. Tarımsal Daire Başkanımızın telefonları da var. Köy Koop Birliği'nin de telefonları var. Bir sorun olduğunda onlara direkt telefonla ulaşabiliyoruz.

Görüşme No: 10

Görüşme Tarihi: 16.11.2022

Yaş: 48

Sebze üreticisi

Üretim Yaptığı İlçe: Kayadibi Köyü- Menderes

Bornova Tarımsal Kalk. Koop.

1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma sistemini takip ediyor musunuz? Bu sistemden nasıl yararlanıyorsunuz?

Katılarak yararlanıyorum. Nasıl katılıyorum?... Tunç Bey'in başa gelmesiyle beraber açılan üretici pazarı kuruluyor. İlk önce Pagos'ta açıldı. Tarihini şu an hatırlamıyorum, pandemiden önceydi. Bir ara kapandı, sonra tekrar açıldık. Üç seneyi geçti. Şu an üretici olarak Bornova Belediyesi'nin pazarlarının olduğu üretim yapıyoruz. Bu sisteme yabancı değilim çünkü daha öncesinde Bornova'da da böyle üretici pazarları kuruldu. Şu anda salı ve cuma günleri Bornova'da, Çarşamba günü de Kültürpark pazarındayız.

2. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınmaya dair sizlere sunduğu çözüm önerileri neler oldu? Bu öneriler öncesinde, size ya da bağlı bulunduğunuz kooperatif üyelerine danışılarak fikirleriniz alındı mı?

Tarımsal olarak şu an Slow Food dünyada devam ediyor. Tunç Bey'in hep söylediği, bize öğretilen; yenilenebilir tarım... Birbirimize danıştığımız zaman, konuştuğumuzda, ziraat mühendisleri ile hep işbirliği içindeyiz. Şu an bize sundukları bu... Mesela; kadın çiftçilere keçi dağıtıldı. Annem, Ödemiş Demircili Köyü'nde. Köylülerle, kooperatiflerle konuşarak, değirmen yapıldı. Bornova'da da atalık tohum merkezi açıldı. Bunu da bizimle istişareyle yaptılar.

3. Belediye ile işbirliğiniz ne zaman başladı? Yürütülen iş birliği, gelir düzeyinizde istikrar sağladı mı, yaşam şartlarınızda ne gibi değişiklikler oldu?

Üç sene oldu. Sağladı. Faydası çok oldu. Bazen festivallere katılıyoruz. Üretici festivalleri oluyor, Kadınlar Günü'nde Tarihi Havagazı Merkezi'nde festivale katıldık... Bunlar hep bütçemize artı olarak yansıyor. Bu ekonomik koşullarda bir nebze de olsa bizi rahatlatıyor. Sosyal olarak da aktivitelere katılmış oluyoruz. İnsanlarla birebir birlikte oluyoruz. Konuyla ilgisi var mı bilmiyorum ama televizyonda gördüm, Burada fuarın içinde Atlas Pavyonu'nda Mübadele Sergisi var. İşimi bitirince onu gezmek istiyorum. Benim için bir sosyal aktivite çünkü ben sanatı severim. Konserlerden haberimiz oluyor. Konserler ayağımıza geliyor. Film, tiyatro gösterileri oluyor.

4. İzmir Büyükşehir Belediyesi, teknik konulardaki bilgi gereksinmelerinizi nasıl karşılamaktadır?

Mesela, ürünlerimizde bir hastalık varsa, onlara danışabiliyoruz. Yani ziraatçılara... Bu konuda açıklar. Daha geçen hafta zeytin sineğini konuştuk. Zeytin sineği konusunda ilaçlama bilgisi aldık.

5. Çalıştığınız konu ile ilgili İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevzuat bilgilerini takip ettiniz mi? Arşiv yaptınız mı? Takip edeceğiniz yayınlar konusunda belediye tarafından bilgilendirme yapıldı mı?

Ettim. Yapıldı. Mesela, internette sayfaları var. HİM'de sayfaları var. Bizim kendi aramızda whatsapp gruplarımız var. Bir yerde bir şey açılacak mı, bir şey yapılacak mı diyerek birbirimizle konuşuyoruz. Daha önceden festivallere katılıp katılamayacağımız soruluyor.

6. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal kalkınma yayınlarına ulaştınız mı?

Evet. Dergileri geliyor. Slow Food'un kendi dergisi çıktı, onu aldım. Yaşanabilir Tarım, Teknoloji ve Tarım... Bu dergiler elime geçti.

7. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin düzenlediği tarımsal eğitim, seminer ve fuarları takip ediyor musunuz? Bu etkinlikler ekonomik ve sosyal yönden sizi nasıl etkiledi?

Fuara katıldım ama eğitim almadım. Bizim kendi belediyemiz Bornova Belediyesi veriyor onu. Hiç eğitimimiz olmadı ama eğitime yönelik yayınları aldık. Büyükşehir’in öyle bir eğitimi yok, ilçe belediyeleriyle yapıyor. Tunç Bey’in politikası bu yönde. Bundan 1 ay önce, zeytin budama, arıcılık gibi eğitimler verildi. Sertifikalarım var. Ancak siz, Büyükşehir Belediyesi olarak sorarsanız böyle eğitim yok. İlçe belediyelerinin adı altında var.

8. İzmir Büyükşehir Belediyesi’ndeki ilgili kişi veya birimlerle nasıl iletişim kurdunuz? Görüşlerinizi karşı tarafa kolaylıkla iletebildiniz mi?

Tabi. İzmir Büyükşehir Belediyesi’ne rahatlıkla ulaşabiliyoruz. İlçe Belediyemize de rahatlıkla ulaşabiliyoruz. İletişimde hiçbir sıkıntımız yok. Tarımla ilgilenen Belediye Başkan Yardımcıları var. Hepsi projelerimize destek oluyor.